

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÇORUM HALKEVİ VE FAALİYETLERİ
(1933-1951)

Hazırlayan
BETÜL TEKİNSOY

Tarih Ana Bilim Dalı
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı
Yüksek Lisans

Danışman
Yrd. Doç. Dr. İsmet TÜRKMEN

TOKAT – 2013

Çorum Halkövi ve Faaliyetleri (1933-1951)

Teziz Kabul Ediliş Tarihi: 11.01.2012

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

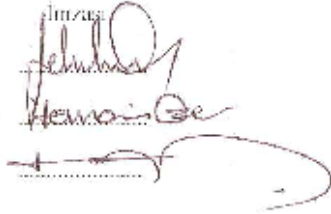
Başkan : Doç. Dr. Selçuk DUMAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. İsmail ÖZER

Üye : Yrd. Doç. Dr. İsmet TÜRKMEN

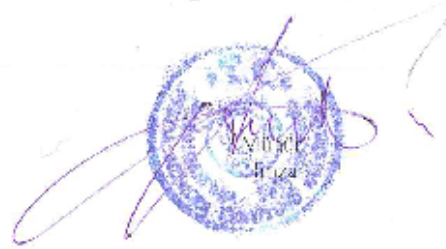
Üye :

Üye :

İmza

Bu tez, Gaziormanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 21.01.2012 tarih ve 02. sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ali AÇIKEL

ETİK SÖZLEŞME

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(.../.../2013)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Betül TEKİNSOY

İmzası

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren benimsenen ana düşünce milli ve modern bir devlet vücuda getirerek bunu devam ettirebilecek bir toplum inşa etmek olmuştur. Çağdaş dünya'nın icaplarını topluma benimsetmenin en önemli vasıtalarından birisi de şüphesiz bizzat Mustafa Kemal Atatürk'ün hayata geçirdiği Halkevleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk Modernleşme hareketini, elitler hareketi olmaktan çıkararak, bütün topluma mal etme düşüncesinin bir yansıması olan Halkevleri, 19 Şubat 1932'de ilk olarak 14 şube ile faaliyetlerine başlamıştır. 19 yıllık faaliyet dönemi içerisinde Halkevleri ve Halkodaları Türk Modernleşme hareketini Anadolu'nun en ücra köşesine kadar yayabilmişlerdir.

Kuruluşundan itibaren, Dil, Edebiyat ve Tarih, Müze ve Sergi, Kütüphane ve Yayın, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Sosyal Yardım, Köycülük, Spor, Güzel Sanatlar ve Temsil şubeleri ile özelde vatandaşları istidatlarına göre yetiştirmek, genelde ise yeni rejimin değerlerinin geniş halk kitlelerine iletilmesi ve benimsetilmesi vazifesini üstlenmiştir.

Çorum Halkevi, diğer Halkevlerinde olduğu gibi faaliyet gösterdiği 18 yıllık süre içerisinde, gerçekleştirdiği konferanslar, açtığı kurslar, sahneye koyduğu oyunlar, kurduğu spor kulüpleri ve yardım faaliyetleri ile, halkın bütün yönleriyle eğitilmesine yardımcı olmuştur. Çorum Halkevi, birçok yeniliği beraberinde getirirken, değerli şahsiyetlerin yetişmesine ve milli devlet olma düşüncesinin halka benimsetilmesinde önemli katkılar sağlamıştır.

II. Dünya Savaşı sonrasında değişen dünya düzeni, Türkiye'nin iki kutuplu dünya'da seçtiği yol, çok partili hayata geçiş ve Demokrat Parti iktidarı gibi siyasi olayların bir neticesi olarak 8 Ağustos 1951'de diğer halkevleri ile birlikte kapatılan Çorum Halkevi de Türk Modernleşme hareketinin önemli bir kilometre taşı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Modernleşme, Halkevleri, Çorum Halkevi, Çorum Halkevi Faaliyetleri

ABSTRACT

Since the foundation of Republic of Turkey, the main idea adopted in principle was to create a national and modern state and a society that can maintain that process. Halkevleri (English: People's houses), doubtlessly put into practice by Mustafa Kemal in person, catch our eyes as one of the most important means to make the society adopt the requirements of the modern world.

Halkevleri started their activities on February 19, 1932 with 14 branches in first with the aim of changing the course of Turkish Modernization from an elitist action to an action embracing all the nation. In 19 years of activity period, by means of Halkevleri and Halkodalari, founded later, action of Turkish Modernization could be spread into the most remote corners of Anatolia.

With the branches of Language, Literature and History, Museum and Exhibition, Library and Publication, People Classes and Training Activities, Social Welfare, Ruralism, Sports, Fine Arts, Rendition, they undertook training the citizens according to their abilities in private and in general they carried out conveying and being adopted of new regime's values by the wide masses of citizens.

Çorum Halkevi, in its 18 years of activity period, like the other ones, assisted the training of the people in all aspects with conferences, training classes, plays it staged, sports clubs and aid activities. Çorum Halkevi introduced many innovations, brought up many valuable people and made important contribution for internalization of being a national state by the people.

As a consequence of the events ,like changing order of the world after Second World War, the side which Turkey opted in the bipolar world, transition to multi-party system and the Democratic Party's coming to power, Halkevleri were abolished on August 8, 1951 and Çorum Halkevi functioned as important milestone in the action of Turkish Modernization.

Key Words : Modernization, Halkevleri, Çorum Halkevi, Activities of Çorum Halkevi.

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	1
ÖZET	İİ
ABSTRACT.....	İİİ
İÇİNDEKİLER	İV
KISALTMALAR LİSTESİ	Vİ
ÖN SÖZ	1
GİRİŞ	4
1.1. Kavram Olarak Halk ve Halkçılık	4
1.2. Mustafa Kemal Atatürk'ün Halkçılık Anlayışı	6
1.3. Halk Eğitimi Tanımı Ve Halk Eğitiminin Amaçları	11
1.4. Millet Mektepleri	16
1.5. Türk Ocakları.....	19
II. BÖLÜM: HALKEVLERİNİN AÇILMASI, ŞUBELERİ VE ŞUBELERİN ÇALIŞMA ESASLARI	25
1.1. Halkevlerinin Kuruluş Gerekçeleri	25
1.2. Halkevlerinin Kuruluşuna İlham Veren Kuruluşlar	29
1.3. Halkevlerinin Çalışma Kolları	33
1.3.1. Dil ve Edebiyat Şubesi ve Çalışma Esasları.....	36
1.3.2. Güzel Sanatlar Şubesi ve Çalışma Esasları	41
1.3.3. Temsil Şubesi ve Çalışma Esasları.....	46
1.3.4. Spor Şubesi ve Çalışma Esasları	50
1.3.5. Sosyal Yardım Şubesi	51
1.3.6. Tarih ve Müze Şubesi Çalışma Esasları	54
1.3.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi Çalışma Esasları	56
1.3.8. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi Çalışma Esasları.....	59
1.3.9. Köycülük Şubesi ve Çalışma Esasları	61

III. BÖLÜM: ÇORUM HALKEVİ VE FAALİYETLERİ.....	67
1.1. Çorum Halkevi'nin Açılışı.....	67
1.2. Başkanları	72
1.3. İdari Yapılanması ve Üyeleri	73
1.4. Çorum Halkevi'nin Mali Kaynakları	80
1.5. Çorumda Kurulan Diğer Halkevleri ve Faaliyetleri.....	82
IV. BÖLÜM: ÇORUM HALKEVİ'NİN ŞUBE ÇALIŞMALARI	87
1.1. Dil Tarih Edebiyat Şubesi.....	87
1.1.1. Konferanslar.....	90
1.1.2. Edebi Yazılar ve Folklorik Çalışmalar.....	100
1.1.3. Anma Toplantıları ve Kutlamalar	108
1.3.4. Türk Büyüklerinin Anılması	122
1.3.5. Bayram Kutlamaları	127
1.3.6. Dil Edebiyat Şubesi Yayın Organı Çorumlu Dergisi	137
1.2. Güzel Sanatlar Şubesi	144
1.3. Temsil Şubesi.....	156
1.4. Spor Şubesi	165
1.5. Sosyal Yardım Şubesi	176
1.6. Halk Dershaneleri	184
1.7. Kütüphane Ve Yayın Şubesi.....	189
1.8. Köycülük Şubesi	196
1.9. Tarih ve Müze Şubesi	201
V. BÖLÜM: HALKEVLERİNİN KAPATILMASINA GİDEN SÜREÇ VE ÇORUM HALKEVİ'NİN KAPATILMASI	210
SONUÇ.....	221
YÖNTEM	226
KAYNAKLAR	231
EKLER.....	250
ÖZGEÇMİŞ	280

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.m.	: adı geçen makale
c.	: Cilt
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
DP	: Demokrat Parti
Haz.	: Hazırlayan
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: ve benzerleri

ÖN SÖZ

Osmanlı Devleti'nde başlayan Batılılaşma çabaları, devletin Batı karşısında gücünü yitirmesine bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Lale Devri'nden II. Meşrutiyet'e değin yapılan ıslahatların çelişki, kararsızlık ve duraksamalarla yürümesinin yanında; Osmanlı kurtarılmaya çalışılırken daha çok batan ülke konumundadır. Ancak Osmanlı'nın kendi iç yapısından doğan bir gerçek vardır ki oda Osmanlı'yı kuran -çekirdek olan- Türk halkının geri kalmışlığı ve her ıslahatın bu geri kalmışlığı pekiştirmesidir. II. Meşrutiyet dönemine kadar, devlet adamlarının ve aydınların çoğu için asıl önemli olan ve çözülmesi zorunlu sorun devleti kurtarmaktır. Halkçılık, 1908'e dek sürekli ön planda tutulan devletin yanında halkın da öne çıkması yönüyle yeni bir dönemin başlamasının işaretidir.

Halkçılığın ciddi anlamda temelleri 1911-1912 yılları arasında Genç Kalemler çevresinde atılırken bundan sonraki dönemde ise; Yusuf Akçura, Ziya Gökalp ve Tekin Alp gibi düşünürlerle fikri zemin oluşturulmuştur.

İstiklâl Harbi, halkçılık anlayışını yeni bir merhaleye taşımıştır. Mustafa Kemal Atatürk kongreler ve millî teşkilatlar yoluyla, birleştirici bir unsur olarak halkçılığı her zaman bir referans haline getirmiştir. Bunun yanında; halkçılık fikri Mustafa Kemal Atatürk'ün emperyalizme, saltanata, hilafete ve geri kalmışlığa karşı en önemli silahı olacaktır.

Osmanlı'nın devrettiği geleneksel ayrıcalıkların reddi, tam eşitlik ilkesinin benimsenişi ve halkın Türk İnkılâbı'nı sonsuza kadar ayakta tutacak biçimde ekonomik ve fikrî olarak geliştirilmesi eylemleri Atatürk'ün halkçılık anlayışının temelini teşkil etmiştir.

Türk toplumunun millî, bağımsız ve çağdaş yaşama kavuşturulması Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde yürütülen “Türk İnkılâbı” ile gerçekleşmiştir. Cumhuriyet Döneminde geçmişin ıslahatlarından farklı olarak halk dinamik bir unsur ve egemenliğin kaynağı olarak kabul edilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk’ün önderliğinde yürütülen İstiklâl Harbi ve sonrasındaki Türk toplumunun çağdaş yaşama kavuşturulması mücadelesinde, halk dinamik bir unsur ve egemenliğin kaynağı olarak kabul edilmiştir.

Türk demokrasi tarihinde, halkın sosyo-kültürel seviyesini daha çağdaş kılmaya yönelik girişimlerin Cumhuriyet’in ilk yıllarında ciddiyetle ele alındığı dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda, halkçılık esası dâhilinde 1932’de kurulan Halkevleri, kapatılma tarihi olan 1951 yılına kadar etkili bir şekilde faaliyetlerini yürütmüştür. Türk Ocaklarının yerine CHP’ye bağlı olarak kurulan Halkevleri il ve ilçe merkezlerinde de faaliyetlerini yoğun bir şekilde sürdürmüşlerdir. Türkiye’nin dört bir tarafına yayılan halkevleri 1940’tan sonra kırsal kesimde de halkodaları açmıştır. Halkevleri Halk Partisi ilkelerine göre faaliyet gösteren kurumlardır. Partili, partisiz herkesi toplayarak, birleştirecek ve tanıştıracak eğitim ve kültür yuvaları olarak planlanmıştır.

Halkevleri, milli bilinci oluşmuş, birbirini anlayan, seven ve milli ülküye bağlı bir topluluk oluşturma hedefleri dâhilinde kurulmuştur. Ayrıca Türk İnkılâbının değerlerinin korunmasına, yayılmasına ve halk tarafından özümsemesine yardımcı olacaktı. Halkevleri, CHP’nin denetimi altında faaliyet göstermiş ve halkevlerinin mali kaynakları da gerek devlet bütçesinden, gerekse CHP’den aktarılan fonlarla karşılanmıştır.

Türkiye’de, Atatürk ilke ve inkılâplarını halka ulaştırmak ve yaymak amacıyla faaliyette bulunan, Halkevlerinin bir parçasını oluşturan Çorum Halkevi Türkiye’de büyük merkezlerde kurulmuş olan Halkevlerine oranla küçük ölçektedir.

1932–1951 yılları arasındaki dönemini, kaynaklar doğrultusunda araştırmaya çalıştım. Çalışmam beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Cumhuriyet’in ilk yıllarında Türkiye’de halk eğitimi ve gelişim süreci ile Halkevlerinin öncülü olan Millet Mektepleri ve Türk Ocakları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise, Halkevlerinin kuruluşu ve uhdesinde bulunan dokuz şube ile yürüttüğü faaliyetleri konu edilmiştir. Üçüncü bölümde ise, Çorum ilinin ilçelerine kadar yayılan halkevleri ve halkodalarından söz edilmiştir. Dördüncü bölümde, Çorum Halkevi’nin şubeleri ve gerçekleştirdiği faaliyetleri üzerinde durulmuştur. Son bölümde ise Halkevlerinin kapatılış süreci, çok partili hayata geçiş ile birlikte Demokrat Parti’nin iktidar olması neticesinde Çorum Halkevi’nin kapanma süreci anlatılmıştır. 1932’de faaliyetlerine başlayan Halkevleri, 1950’de Demokrat Parti iktidarı tarafından, Halk Partisi yan kuruluşları olarak görülmüş ve kapatılmıştır. Kapatıldığında, 478 Halkevi, 4322 Halkodası şubesi bulunuyordu.

Bu çalışmanın hazırlanmasında, katkı ve desteklerini esirgemeyen Sayın Hocalarım, Doç. Dr. Selçuk Duman, Yrd. Doç. İsmail Özer ile Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi ve Çorum Belediyesi Kent Arşivi çalışanlarına teşekkür ederim. Tez konusunun bulunmasında ve bütün çalışma sürecinde her türlü desteği ve katkıyı sağlayan Danışman Hocam Yrd. Doç. Dr. İsmet Türkmen’e teşekkürü bir borç bilirim.

Betül TEKİNSOY

TOKAT 2013

GİRİŞ

1.1. Kavram Olarak Halk ve Halkçılık

Halkevleri konulu bir araştırmada öncelikle Halkevlerinin misyonunu ortaya koyan ve ismini veren “halk” kelimesine açıklık getirmek gerekmektedir. Halk kelimesi Arapça kökenli bir kelime olup, “yaratma, yaratılma” anlamına gelmektedir (Devellioğlu, 2003: 318). Halk kavramı ile ilgili farklı kaynaklarda, farklı tanımlamalara rastlamak mümkündür. Bu tanımlar arasında; “Bir toplumu oluşturan bireylerin tümü”, “Belirli bir toprakta oturan ve bir dereceye kadar ortak özellikleri olan değişik yerli zümrelerden ibaret toplum”, “Belirli yer ve zamanda yaşayan insanların ekonomik çıkarlar nedeniyle bir sosyo-ekonomik dayanışma içine girmeleri sonucunda meydana gelen insan topluluğu, ortak yanları güçlü ve benzer kökten gelen birçok kavim ve soy topluluğunun birleşmesinden ortaya çıkan sosyal varlıklar” şeklinde tanımlamalarda yer almıştır (Hançerlioğlu, 1986: 23; Ülken, 1969: 22; Çeçen, 2000: 22). Halk kavramı ile ilgili olarak bazı tanımlamalar ise Şöyle sıralanabilir: “Belirli bir ülkede yaşayan, kan birliği taşıyan, aynı dili konuşan, benzer yaşama alışkanlıklarını sürdüren, ortak bir tarihi olan, az ya da çok birlik bilincine sahip olan insanların oluşturduğu büyük birlik, birbirleriyle dil ve köken bakımından ayrı olan ama ortak bir devlet yönetimiyle birleşmiş olan ahali” tanımlarına da rastlanabilir (Kızılcılık- Erdem, 1992: 196). Bu tanımlamalara göre halk kavramı ile ilgili olmak üzere, ortak vatan, ortak dil, kan birliği, benzer yaşama alışkanlıkları gibi birleştirici ve ortak payda da toplayan değerlere vurgu yapılmaktadır.

Yukarıda da zikredildiği üzere halk kavramı üzerinde tam bir kavram bütünlüğüne varılamamıştır. Çünkü Halk kavramını coğrafyaya, zamana, siyasi ve

sosyal şartlara göre yeniden tanımlamak ihtiyacı duyulmuştur. Halk kavramı ile bazen aynı anlamda, bazen de farklı anlamda kullanılan “millet” kavramı da burada üzerinde durulması gereken önemli meselelerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Halk kavramıyla, belli bir zaman ve yerde yaşayan insan topluluğundan bahsedilirken, millet ise Renan’ın tarifıyla; “Müşterek maziye sahip olan ve bu maziyi koruyarak birlikte yaşama arzu ve şuuru içinde olan insan topluluğu” biçiminde tarif edilmiştir. O halde halk geçmişi ve geleceği olmayan bir kalabalık iken, millet manevi ve kültürel şahsiyet olarak değerlendirilmiştir”. Bizde ise “halk” sözcüğü millet tanımı ile de iç içe girerek “Türk milleti” tanımı “Türk halkı” tanımıyla eşdeğer anlama gelmiştir. Bilindiği gibi geçmişte bir arada yaşamış, şu anda bir arada yaşayan ve gelecekte de bir arada yaşama inancında olan; aralarında dil, kültür, tarih ve ülkü birliği gibi objektif, tarihî ve psikolojik unsurlar olan fertlerden oluşan topluluğa millet denir. Anlaşılacağı üzere millet, müşterek menşe, iskân sahası, lisan, din, hukuk ve devlet düzeni, kültür, dünya ve toplum tasarımları, tarih ve iletişim yoğunlaşması ile tarif edilir. Ancak bu unsurlar her zaman her millet için geçerli değildir. Önemli olan farklılık bilinci ve dahili bütünleşme mekanizmalarının mevcudiyetidir. Milli devlet ise, millet ve devlet tebaasının aynı olması halidir. Bunda belirleyici olan unsurlar, milletin tanımında olduğu gibi mensubiyet şuuru ve siyasî iradedir (Koçdemir, 2001: 136).

Halk kavramı üzerinde durulduktan sonra birde “Halkçılık” kavramını izah etmek gerekmektedir. Halkçılık, bireyler arasında hiçbir fark ayrılığı görmemek, topluluk içinde ayrıcalık kabul etmemek, halk adı verilen tek ve eşit bir varlık tanımak görüş ve tutumu olarak değerlendirilebilir. Halkçılık, halk devleti, halk yönetimi, halkın kendi geleceğine hakim olması, yani siyasî demokrasi olarak da kabul edilir. Bir diğer tanımda; “Halkçılık, egemenliğin yeniden tanımlandığı, ilahî kaynaklı bir kudret

olmaktan çıkıp ulusal kaynaklı bir kuvvet olarak tanımlandığı devlet düzeninde, devletlerin uyruklarının tümünü yurttaş statüsünde buluşturan, yurttaşların tümünü yasalar karşısında eşit haklara kavuşturan, diğer yandan da bu yurttaş olan bireylerin ekonomik ve sosyal değerlerini yükseltmiş bir duruma getiren yaşam biçimini hedefleyen ilkedir.” (Çeçen, 2000: 2) Nusret Kemal ise halkçılığı, “Bir olay olmaktan ziyade bir prensip ve ülküdür. Halkı temel almak ve bu tabakayı madden ve manen yükselterek memlekete tam manasıyla hakim kılarak halk milleti kurmaktır.” (Nusret Kemal, 1934: 41) şeklinde ifade etmiştir. Hilmi Ziya Ülken ise Halkçılığı şöyle tanımlamıştır: “Siyasî ve genellikle sosyal akımlarda büyük halk yığınlarının kalkınması hedefini güden görüş” (Ülken, 1969: 126). Görüldüğü üzere Halk kavramında olduğu gibi Halkçılık kavramında da ortak bir tanımlama yapılamamıştır. Ancak Halkçılıkla ilgili yapılan tanımlamalardan yola çıkarak, halkı yükseltme, yüceltme, eşit ve hür kılma gibi değerler bütünü olarak ifade edilebilir.

1.2. Mustafa Kemal Atatürk’ün Halkçılık Anlayışı

Halkçılık kavramı üzerinde çeşitli tanımlamalar yapılsa da, bizim için asıl önemli yönü Mustafa Kemal Atatürk’ün Halkçılık anlayışı ve uygulamalarıdır. Nitekim bizzat Halkevlerinin kurulmasında da karşımıza çıkacağı üzere Mustafa Kemal Atatürk’ün uygulamaları, Türkiye’de Halkçılıkla ilgili uygulamalara bir bakış açısı kazandıracaktır. Mustafa Kemal Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti’ni kurup onu yaşatmaya ve hedefi olan “çağdaş medeniyetler seviyesine çıkartma” gayretinin bir sonucu olarak halk kavramı üzerinde hassasiyetle durmuş ve bunu halkçılık anlayışı çerçevesine oturtmuştur.

Mustafa Kemal Atatürk, tarafından benimsenmiş, hem de anayasamıza girmiş olması sebebiyle, halkçılık Mustafa Kemal Atatürk dönemi ve sonrasındaki siyasi ve sosyal gelişmeleri anlamamıza yardımcı olabilecek en önemli faktörlerden birisidir. Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla Türk milletini yüzyıllardan beri meşgul eden “Devlet'in kurtuluşu” sorunu milli bir devletin ortaya çıkışıyla sonuçlanmıştır. Bu noktadan sonra aydınlar devletin devamı için yapılması gerekenleri planlamaya başlamışlardır.

Mustafa Kemal Atatürk'ün zamanına göre orijinal özellikler gösteren dünya görüşünün temelinde yer alan halkçılığın değeri zamanın şartları ile de doğrudan alakalıdır. Daha önce de üzerinde durulduğu gibi halkçılıkla ilgili kavramlar farklılık arz ettiği gibi aynı zamanda ortaya çıktığı coğrafya ve şartlara göre de farklılıklar arz etmiştir. Bu farklılığın en önemli sebeplerinden birisi halka yüklenen farklı anlamlar, diğeri de benzer toplumsal ve idari sorunlarla karşılaşan toplum kesimlerinin çözümü kendi dinamiklerinde aramaları, belli şablonlara göre hareket etmek mecburiyetini hissetmeleridir (Eraslan, 2003: 11-12).

Mustafa Kemal Atatürk, topluma uygun bir kimlik ve millet tanımı yerine, millet tanımına uygun bir toplum inşa etmeye çalışmıştır. Mustafa Kemal Atatürk bu bilinci oluşturmaya çalışırken de Türk halkını oluşturan bireylerin farklılıklarını değil ortaklıklarını esas alan bir algılama biçimi geliştirmeye çalışmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün, milletin mensuplarının kendilerini nasıl algılamaları, Türk devletinin de kendi yurttaşlarını nasıl görmesi gerektiğini ifade eden ve böylece Türk milletine bir hedef çizen, “Ne mutlu Türküm diyene” sözü Türk kimliğini ifade eden net ve isabetli bir yaklaşım tarzıdır. Irkçı şoven veya saldırgan bir nitelik dışında, kültürel bir mensubiyet anlayışına dayalı tanımlama kendisini bu ifadeler de göstermektedir.

Türkiye Cumhuriyeti topraklarında yaşayan, bu topraklara canıyla malıyla ve tüm değerleriyle sahip çıkan ve bu topraklar uğruna gerektiğinde canını seve seve vermeyi göze alan, bu toprağı vatan belleyen ve bu şerefli ulusun bir ferdi olduğundan gurur duyan herkes Türk'tür ve bu milletin şerefli bir ferdidir. Türk olmak bir ırk, bir kan mensubiyeti değil bir kültür mensubiyetidir (Güner, 2005: 130).

Mustafa Kemal Atatürk Türk ırkını saf ve arî ırk olarak görmediğini, birtakım kaynaşmışlığı kabul etmekle birlikte Türk milleti tanımının bu birlikteliğı bozmadığını belirtmektedir (Âfetinan, 2000: 28-34). Mustafa Kemal Atatürk, kimliğı sosyal, kültürel ve psikolojik bir zemin üzerine bina etmeye çalışarak bu şekilde duygusal bir bağ ve bütünlük oluşturmak istemiştir: “Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı, hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır” (Feyzioğlu, 1987: 105). “Türk olmak doğuştan olmaktan fazla bir şeydir ve o kadar da kolay değildir. Bir idraktır, bir heyecandır bir cehttir”. İfadelerinden de bu açıkça anlaşılabilir (Köseoğlu, 1992: 28).

Görüldüğü üzere; Mustafa Kemal Atatürk bir tanım karmaşasına girmeden kendi tanımını kendisi yapmış ve sosyolojik olarak Türk milleti kavramını Türk halkı kavramıyla eşdeğer hale getirmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün ve onun yakın çevresinin, çok partili demokrasiden ekonomik kalkınmaya, siyasî rejim sorunundan çalışma hayatına kadar birçok soruna, bu halkçılık felsefesi çerçevesinde baktıkları bugün artık açıkça bilinmektedir.

Millî Mücadele Dönemi'nde, millî istiklal ve millî hâkimiyet fikirlerinin yanı sıra en çok vurgulanan düşüncelerden biri de halkçılıktır. Bu halkçılık anlayışı oldukça toplumsal ve demokratik bir içeriğe sahiptir. Ayrıca bu ilkeye yüklenen anlamlara

bakıldığında antiemperyalist ve antikapitalist bir boyut da göze çarpacaktır (Öz, 1992: 143).

Halkçılık, Mustafa Kemal Atatürk'ün Millî Mücadele yıllarında yaptığı sayısız konuşmalarında yeni rejimin temel yönlendirici ilkelerinden biri olarak yer almıştır. Yeni Türk devletinin bir halk devleti, halkın devleti olduğu kabul edilmektedir. Medenî Bilgiler adlı kitapta esas olan notlarda halkçılıkla demokrasinin aynı anlamda kullanıldığı da bilinmektedir (Âfetinan, 2000: 29).

Halkçılık, Mustafa Kemal Atatürk'e yalnızca iç politikada çıkış noktası olmayacak aynı zamanda dış politikada da Sovyetlere yakın olmamızda etkili bir araç olacaktır. Millî Mücadele, tüm ülkenin ve tüm milletin ortak savaşıdır. Mücadele sırasında, Ordu mu? Meclis mi? tartışmaları sırasında Yunus Nadi Bey'e Mustafa Kemal Atatürk'ün söylediği, "önce Meclis Nadi Bey, önce Meclis!" sözünden de Türk İstiklâl Mücadelesi'nin önder kadrosunun siyasî katılıma ve bu mücadeleyi halka mal etmeye inandığı anlaşılabilir (Çavdar, 1983: 157). Milli Mücadele Hareketi'nin esasını teşkil eden milli irade doğrultusunda, Mustafa Kemal Atatürk Samsun'a çıktığı andan itibaren her zaman Türk milletinin desteğini bu ilke dâhilinde sağlamayı ilk görev bilmiştir. Amasya Genelgesi'nde alınan, "Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" ve "Sivas'ta millî bir kongre toplanacaktır" şeklindeki kararlarla Millî Mücadele'yi topyekûn milletin katılımı ile yapılacak bir Millî İstiklâl Mücadelesi'ne dönüştürmeye çalışmıştır. Bu yüzden TBMM'nin açılması Mustafa Kemal Atatürk için çok önemli olmuş hedeflediği istiklâl düşüncesini ve mücadelesini halka mal edebilme ülküsü gerçekleşmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün ağzından halkçılık ile ilgili olarak meclis zabıtlarına geçen ilk konuşma 12 Temmuz 1920 tarihinde yapılmıştır. TBMM Hükümeti'nin

kaynağının halkçılık veya halk hükümeti olduğunu belirten Mustafa Kemal Paşa; “...bugünkü mevcudiyetimizin mahiyet-i asliyesi milletin temayülat-ı umumiyesini ispat etmiştir. O da halkçılıktır. Halk hükümetidir, hükümetlerin halkın eline geçmesidir” diyerek, idarenin halkın eline geçmesi halinde bütün güçlüklerin kolayca aşılacağından emin olduğunu söylemiştir (TBMM Zabıt Ceridesi, Otuz İkinci İttima, 12.7.1336: 277).

Bu dönemde halkçılık açısından diğer önemli bir gelişme de İzmir İktisat Kongresi’dir. Mustafa Kemal Atatürk, 17 Şubat 1923 tarihinde İzmir İktisat Kongresi’nin açılış konuşmasında, Türk milletinin birbirinden ayrılan, birbirinin aleyhinde hareket eden sınıflardan meydana gelmediğini, aksine toplumda çeşitli mesleklere sahip olanların birbirlerinin çalışmalarına muhtaç olduğunu şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Bizim halkımız yararları birbirinden ayrılır sınıflar halinde değil, tersine varlıkları ve çalışma sonucu birbirine lazım olan sınıflardan ibarettir. Bu dakikada dinleyicilerim, çiftçilerdir, sanatkârlardır, tüccarlardır ve işçilerdir. Bunların hangisi birbirinin karşısı olabilir. Çiftçinin sanatkâra, sanatkârın çiftçiye ve çiftçinin tüccara ve bunların hepsine, birbirine ve işçiye muhtaç olduğunu, kim inkâr edebilir” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 2006: 478).

Mustafa Kemal Atatürk’ün Halkçılık anlayışının yansıması ve uygulayıcısı olan Halk Fırkası da önem arz etmektedir. Nitekim bizzat “halk” kavramını kendisine isim olarak seçen fırka daha sonra halkçılık uygulamalarının da en önemli icracısı olacaktır. 1923 seçimlerini Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri ülkenin hemen hemen her yerinde büyük bir çoğunlukla kazanmışlardı. Bu başarı bir anlamda kurulacak Halk Fırkası’nın da milletçe onaylanması anlamına gelebilirdi. 7 Ağustosta

Ankara'ya gelen yüzün üzerinde milletvekili Müdafaa-i Hukuk Grubunun, Halk Fırkası'na dönüşmesi çalışmalarını başlatmıştır (Eraslan, 2005: 175).

Anlaşılacağı üzere, Millî Mücadele Hareketi'ni takip eden süreçte gerek siyasî gerekse sosyo-kültürel sahada halkçılık ilkesi sınıfsız kaynaşmış bir toplum yapısını hayata geçirmeye yönelik olmuştur.

1.3. Halk Eğitimi Tanımı Ve Halk Eğitiminin Amaçları

Halk ve Halkçılık tanımlamaları ile Atatürk'ün halkçılık anlayışından bahsettikten sonra halkçılığın uygulama safhası olarak “halk eğitimi” üzerinde de durmak gerekmektedir. Nitekim Halkevleri de öncelikli vazife olarak kendisine halkın eğitilmesi sorumluluğunu almıştır. O halde halk eğitimi nedir öncelikle buna bakmak gerekmektedir.

Halk eğitimi; halkın fert, topluluk ve millet olarak, ayırım gözetmeksizin hepsine hitap eden bir eğitim hadisesidir. Halk eğitimi bu sahadaki tüm eğitim faaliyetlerini içine alabilecek en geniş ifade olarak karşımıza çıkmaktadır (Durukan, 1987: 82).

Türk toplumunda halk eğitimi fikri ve ihtiyacı Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte dikkate alınmış olmakla birlikte, Osmanlı Döneminde de bu ihtiyacı karşılamak üzere çok yönlü tedbirlerle meselenin çözümü için köklü adımlar atılmaya çalışılmıştır.

Bilindiği üzere Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde geleneksel eğitim kurumlarının yeni gelişmelere uyum sağlama konusundaki başarısızlıkları, Osmanlı'nın son dönemlerinden itibaren siyasî, iktisadi ve sosyal kalkınmanın bir aracı olarak Batı'nın eğitim sistemlerine yönelmesine yol açmıştır. Bu yenileşme hareketinin temelinde yatan fikir ise; eğitimi ulemadan çok, devletin denetimi ve gözetimi altına taşıyabilecek yeni bir düzen yaratmaktır (Kaya, 1981: 82-84). Osmanlı Devleti'nde 19.

Yüzyılın sonlarından itibaren başlatılan ve dikkate değer başlıca yaygın eğitim çalışmaları gönüllü derneklerin çalışmaları ile başlatılmıştır¹. 20. Yüzyılın başlarında ise, önemli çalışmalardan birisi olan İzmir Öğretmen Okulu Müdürü Ethem Nejat'ın “Terbiye-i İbtidaiyye Islahatı” adlı broşürü dönemin halk eğitim çalışmalarına ışık tutmuş ve ilgili broşürde, halk eğitiminin önemi vurgulanmıştır (Kafadar 1997: 292-293).

Bu gelişmenin yanında Meşrutiyet devrinde halk terbiyesiyle geniş bir programa göre çalışmalar yapan önemli kurumlar göze çarpar. Bunlardan ilki olan İttihat ve Terakki Cemiyeti; siyasî bir kurum olmakla birlikte eğitim meselesini birinci planda düşünmüş ve geniş projeler tasarlamıştır. Meşrutiyeti takip eden yıllarda Türkiye'nin büyük şehirlerinde “İttihat ve Terakki Mektebi” adıyla birtakım ücretsiz okullar açmıştır. Ayrıca açılan kulüplerin vasıtasıyla halka mahsus gece dersaneleri açılmış ve bu dersanelerde cemiyet mensupları tarafından halka ücretsiz dersler verilmiştir. Bu devre ait milli bir kurum da Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti'dir. 1 Ağustos 1915 tarihiyle basılan nizamnamesinde halkçılık esasını içeren maddeler göze çarpmaktadır. Örneğin cemiyetin amacı; “faal ve müteşebbis unsurlar yetiştirmek için her türlü eğitim faaliyeti” olarak belirtilmiştir (Baltacıoğlu, 1950: 21-22).

Birinci Dünya Savaşı'nı takip eden aşamada dünya genelinde giderek önem kazanan halk eğitimi çalışmaları bu süreçte Türkiye özelinde de farklı bir boyut kazanmıştır. Osmanlı Devleti'nin yıkılıp Türk İstiklâl Mücadelesi'nin ardından kurulan yeni rejim halka dayandığı için “halk eğitimine” önem vermesi gerektiğinin bilincinde

¹ Bu dernekler şunlardır: İslam Öğretim Derneği (1864), halkı okutmak sosyal yönden geliştirmek amacı ile aydınların kurduğu bir dernektir. Çırak Okulları (1865) Osmanlı Bilim Derneği (1869), Beşiktaş Bilim Derneği (1869) Gerçek anlamda bir yaygın eğitim kurumu olan bu okullar özellikle esnaf çocukları ile çevre halkına okuma-yazma, aritmetik, din bilgisi ve meslek bilgisi öğreten kurslar vermiştir (Durukan, 1987: 105-107).

olmuştur. Genç Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan hemen sonra bu konu üzerinde çalışmalar yapmaya başlamıştır (Gediklioğlu, 1974: 73).

Mustafa Kemal Atatürk'ün, dayandırdığı düşüncelerinin ve uyguladığı yöntemlerin sistemli bir biçimde ortaya konulması "Atatürkçülük" adı ile ifade edilebilecek bir siyasal-toplumsal ideolojinin ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır (Turan, 1999: 1). Atatürkçülük, Türk milletinin çağdaş medeniyetler seviyesinin üzerine taşınmasını, Mustafa Kemal Atatürk'ün başlattığı inkılapların yürütülmesine bağlayan ve bunu şart koşan bir yoldur. Milli, demokratik, akla ve laik dünya görüşünü Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına kazandırmak, devletin bütün kurumlarını top yekün bu doğrultuda hukuki esaslar dâhilinde düzenlemek Türk İnkılâbı'nın temel ilkesidir (Irmak, 1989: 497).

Bu manada, Türk İnkılâbı'nın temelinde, kişiyi değil, toplumun egemenliğini hedef aldığı görülür. Bunun en önemli kanıtı, lider kadronun Milli Mücadele'yi kazandıktan sonra kendi iktidarından vazgeçip, bu gücü millete teslim etmesidir. Bir başka ifade ile Türk İnkılâbı'nı yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk'ün idealindeki toplum; parçaların birbirini tamamlayarak oluşturduğu bütüncül bir yapıdır ve bu yapının içindeki fert kendi refahının yanı sıra bütünün sürekliliği için çaba sarf eder.

Mustafa Kemal Atatürk'ün eğitim ve kültür politikalarına bakıldığında; ayağı yere basan güçlü bir millet yaratma amacına yöneldiği, bunu modernleşme sürecinin en önemli hedefi haline getirdiği söylenebilir. Diğer bir ifade ile, eğitim Mustafa Kemal Atatürk'ün bakış açısıyla, bireyin toplumsallaştırılması amacına hizmet eden bir yoldur. Toplumsal değerler eğitim yoluyla bireye aktarılır. Bu nedenle eğitimin amacı; bireye, istenilen davranış biçiminin kazandırılmasıdır. Her toplumsal yapının birinci işlevi de

kendi kendini sürdürmek olduğuna göre; milletin bu işlevi gerçekleştirilebilmesinin yegâne yolu da eğitimidir (Kongar, 1989: 72-73).

Mustafa Kemal Atatürk'ün eğitim politikasının amacının, yeni nesillere bir kültür birikimi aktarma olduğu söylenebilir. Bu hususta Mustafa Kemal'in; "...Millet için amaç, milli kültürü oluşturmaktır; araç ise eğitimidir. Millet, eğitim vasıtasıyla kalıcı bir eser meydana getirecek, bu eser de milletin varlığını sağlama alacak ve onu beyhude bir son'dan kurtaracaktır. Bunun için de en ideal eğitim, ulusal eğitimidir." ifadesi birey, iyi yurttaş yetiştirmek olan eğitimin kültür birikimi aktarmak ya da kültür taşıyıcılığı işlevinin yanı sıra milli kültürü oluşturma gibi önemli bir görevi de vardır (Yamaner, 1994: 28).

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında yeni kurulan devlet, bağımsızlığını pekiştirmek, varlığını koruyup güçlendirmek gibi temel işlevine öncelik vermiştir. Dönemin ekonomi politikasında hakim düşünceye göre, "Devlet, yalnız jandarma devlet olmayacak, ekonomiye müdahale edecektir. Ancak bu müdahale yatırım yapmak şeklinde olmayacaktır. Devlet özel kesimi destekleyecek, gelişmesini sağlayarak ve kendisinin yerine özel sektörün yapmasını temin etme yoluna başvuracaktır" (Tanrıkulu, 1986: 5).

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, devletin görev alanında I. Dünya Savaşı'ndan sonra önemli anlayış değişiklikleri olmuştur. Klasik devlet anlayışı yerini vatandaşların maddi ve manevi refahlarını sağlamayı amaç edinen sosyal refah devleti anlayışına bırakmıştır.

Bu dönemde ülkenin hemen hemen tümü geri kalmış yöre görüntüsündedir. Bu itibarla 1923'lü yılların hemen başlarında gerek savaşlar neticesinde iktisadî mahiyette

alınan yaralar, gerekse Osmanlı Devleti'nin dışa bağımlı politikası sonucu Anadolu coğrafyasının tüm sahasında ortaya çıkan ve sosyo-ekonomik kargaşa, Cumhuriyet kadrosunun ele aldığı temel meselelerin başında yer almıştır.

Bahsi geçen sorunların çözümüne yönelik milli ekonomiyi geliştirme yolunda ilk adım 17 Şubat 1923 tarihinde İzmir İktisat Kongresi'nde atılmıştır². Bu kongre ile başlayan fikri gelişme, ekonomik envanterin belirlenmesi, model arayışı ve bunların belli ölçüde uygulanmaya başlanması Cumhuriyet tarihimizde ayrı bir önem arz eder³. İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararların milli ekonominin özel girişim ve özellikle de Türk girişimcilerinin katkısıyla geliştirilmesi için prensiplerin saptanmasına yönelik olduğu özetle ifade edilebilir (Dinler, 2001: 184-185). Bu kararların çoğu ekonomik politikaya yansımışsa da, bazıları uygulanamamıştır⁴.

CHP Hükümeti, bu dönemde birçok kent ve kasabanın Ankara ve İstanbul ile ulaşım bağlantılarının, özellikle demiryolu bağlantılarının kurulmasına çalışmıştır. Bütün sanayi kuruluşları hemen hemen İstanbul kenti ve Marmara Bölgesi dışında, çoğunlukla nüfusu 10 bini aşmayan yerlerde kurulmuştur (Keleş, 1990: 87-88).

² Toplanan bu kongrede, Anadolu'nun doğu illeri ve batı illeri arasındaki gelişmişlik farkı ile ilgili olarak herhangi bir kayıt söz konusu değildir. Kongrede alınan kararlar için bkz. Karabekir, 2001: 31-33).

³ İzmir'deki kongre, bazı devlet dairelerinin, tüccar çiftçi, sanayici, işçi meslek gruplarının 1135 temsilcisinin katılımıyla 1923'de 17 Şubat ile 4 Mart arasında, yani Lozan Barış görüşmelerinin kesintiye uğradığı bir sırada toplanmıştır. (Tanrıkulu, 1986: 6).

⁴ Bu dönemdeki politikanın başlıca özellikleri şunlardır:

1. Kalkınma özel sektör eliyle gerçekleştirilecek kararı alınmıştır.
2. Lozan Antlaşması gümrük tarifelerini doldurduğundan, gümrük resimleri ancak 1929'da yürürlüğe giren yeni muhtar tarife ile arttırılabildi.
3. Sanayi, 1927 yılında değiştirilerek çıkan Teşvik-i Sanayi Kanunu ile desteklenmiştir.
4. Vergi sisteminde değişiklik yapılmıştır.
5. Altyapı yatırımlarında devlet özellikle demiryolu şebekesinin genişletilmesine önem vermiştir.
6. Bankacılığın geliştirilmesine çalışılmıştır. 1924 yılında ticaret bankası niteliğinde, Türkiye İş Bankası kurulmuştur.

Ekonomik teşkilatlanma yolunda önemli adımlar atılmıştır. Ticaret ve Sanayi Odaları 1925'de çıkarılan bir kanunla düzenlenmiş, 1926'da İstatistik Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Tanrıkulu, 1986: 6).

İktisat kongresi kararları uyarınca, 1923-1931 yıllarında devlet imkânlarının önemli bir bölümü Anadolu'da altyapı tesislerinin tamamlanmasına tahsis edilmiştir⁵. Bununla birlikte, özel sektörün gelişmesine uygun koşulları sağlamak amacıyla ilk liberalizm denemesi 28 Mart 1927 tarihinde Teşvik-i Sanayi Kanunu ile gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu yıllarda, hükûmetler Anadolu'da özel sektörün gelişmesine uygun bir ortam hazırlama amacına yönelik olan bu kanunda yatırımların yöreler arasında dengeli dağılımına ilişkin herhangi bir maddeye yer vermemiştir.

1929 yılında başlayan ve Türkiye'yi de etkisi altına alan “büyük kriz” 1930'ların ekonomik ve sosyal şartların giderek aleyhte gelişmesine sebep olmuştur⁶. Bu gelişme Türkiye'de ekonomik, kurumsal, teknolojik ve bölgelerarası dengenin sağlanması için devlet teşebbüslerinin kurulmasını gerektirmiş ve “devletçilik” ilkesinin takibini zorunlu kılmıştır. Halkevlerinin kurulduğu dönemde ülkenin içerisinde bulunduğu şartlar bu şekildedir. Halkevleri aynı zamanda toplumsal kalkınmanın bir aracı olarak da düşünülmüştür.

1.4. Millet Mektepleri

Halkevlerinin en önemli vazifelerinden birisi olan halk eğitimi meselesi daha öncede değindiğimiz gibi Cumhuriyet'in kurulması ile birlikte önemli meselelerden

⁵ Cumhuriyetin ilk yıllarında alt yapı tesislerinin tamamlanması hususunda dikkat çeken en önemli gelişme 1923 yılında kabul edilen 326 sayılı kanunla, eğitim masraflarının salınması ile yurttaşların gelirleri arasında denge kurulmaya çalışılması olmuştur. Kentlerde yaşayan ve devletten maaş alan herkesin maaşlarından kesilen %1 oranında bir eğitim vergisi ile küçük merkezlerin ilköğretim giderleri desteklenmiştir. Bu sayede, 500 eve kadar olan köylerden eğitim giderlerinin %35'i alınmış, 1500 haneye kadar olan köylerde eğitim masraflarının yarısını temin etmiş, 1500 haneden büyük olanlar ise, %15'ini ödemişlerdir. Geriye kalan kısım ise devlet bütçesinden karşılanmıştır. 1927'de kabul edilmiş olan 1130 Sayılı Eğitim Vergisi Kanunu ile, ilk öğretim giderlerinin ayrı bir vergi halinde yurttaşlardan toplanması esası kaldırılmış devletin sayım toprak ve kazanç vergilerine yapılan zamlarla eğitim masrafları toplanmıştır. Böylece eğitim vergisinden gelen ve halkın eğitime karşı direnmesine neden olan etkiler ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu sayede orta ve yüksek öğretimin giderleri doğrudan doğruya devletin genel bütçesinden ayrılan paralarla karşılanmıştır (Başgöz- Wilson, 1968: 95).

⁶ 1929 yılında yaşanılmış olan iktisadi krizin talep üzerindeki olumsuz etkisine rağmen milli gelir artışı dönem içinde ortalama %8.4 oranında gerçekleşmiştir. bu dönemde milli gelir ile kamu harcamaları birbirini olumlu yönde etkilemiştir. Bkz. GÖRGÜN, “Atatürk Dönemi Maliye Politikası”, s. 75.

birisi olarak ele alınmıştır. Özellikle “harf devrimi” sonrasında halka okuma yazma öğretme düşüncesi, Türkiye’nin halk eğitimi tarihinin en önemli kilometre taşlarından birisi olan Millet Mekteplerinin ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Daha sonra bu vazifeyi üzerine alacak olan Halkevleri’nin misyonunu anlayabilmek için Millet Mektepleri ve uygulamaları hakkında genel bir malumatın verilmesi yerinde olacaktır.

Cumhuriyet idaresine geçilmesi ile birlikte, Türkiye’de toplumsal hayatın her alanını ilgilendiren köklü değişimler olmuştur. Bu dönemde eğitim sahasındaki en önemli yeniliklerinden birisi, 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu olduğu kabul edilebilir. Bu kanunla bütün eğitim kurumları birleştirilmiş ve hemen ardından da geniş kapsamlı bir eğitim seferberliğine girişilmiştir. Bu süreçte dikkati çeken en önemli mesele okuma-yazma problemi teşkil etmektedir.

Tablo 1: 6 + Yaş Grubunda Okur Yazarlık Oranları (%) (Kalkınan Türkiye, 1981: 168,190.)

Yıllar	Nüfus	(%) Oranı
1927	13.648.280	11
1930	16.158.018	19,2
1935	17.820.950	19,2
1945	18.790.174	28,9
1950	20.947.188	32,4
1955	24.064.763	40,9
1960	27.754.820	39,5
1965	31.391.421	48,7
1970	35.605.176	54,7
1975	40.347.719	61,9

Türkiye’de, 1927 yılında okur-yazarlık oranı, kadınlarda % 4, erkeklerde % 13 ve genel nüfusa göre % 8.16 idi. Bunun % 5-6’sı eski yazıyı bilen Türkler’de, geri kalanı Gayrimüslimlerde ve öteki dillerde idi. Kentlerde okur-yazarlık oranı % 30, köylerde % 6 civarında tespit edilmiştir (Tongul, 2004: 126).

Eski alfabe ile okuma yazma oranları düşük seviyelerde bile olsa mevcut değişimle bu oranda ortadan kaldırmak suretiyle en baştan başlanmıştır. Aydın kesimin bu yeni alfabeyi öğrenmesi zor olmamakla birlikte, özellikle kırsal kesimlerde oturan halkın bir an önce yeni sistemle eğitilmesi ve medeniyetin ilk basamağı olan okuma-yazma yetisini kazanması acil olarak değerlendirilmiştir.

Ancak bu değişimin kısa sürede hayata geçirilmesini güçleştiren temel mesele gerek eğitici kadronun gerekse de teknik durumun buna elverişli olmaması idi (Şimşek, 1986: 34). Bu noktada ise mevcut eksikliği giderebilmek için Millet Mektepleri hayata geçirilecektir.

Bu mektepler 16-45 yaş arasında binlerce kadın ve erkeği çatısı altında toplamayı hedeflemekle birlikte; A ve B dereceli, sabit ve seyyar olmak üzere iki kısımdı. Mektebi olan her şehir ve köyde açılan dershanelere sabit, okulu bulunmayan yerlere bir devre öğretmen göndermek suretiyle açılan dershanelere de seyyar deniliyordu.

Sabit ve seyyar “A” dershaneleri hiç okuma yazma bilmeyenlerden, eski harflerle öğrenim yapmış olanlara mahsustur. Bu dershanelerin öğretimi her yıl Kasım ayında başlatılmış, Şubat sonunda bitirilmiştir. “B” dershanelerinin hedefi ise, A dershanelerini bitirmiş ve okuma-yazma öğrenmiş vatandaşlara daha geniş bilgiler

vermektedir. En az 15, en fazla 40 öğrencisi olan bu dershanelerde de öğrenim süresi aynı olup bu dershanelere ilkokul dışındaki, kadın, erkek bütün vatandaşlar kabul edilmiştir (İlgürel, 1981: 30-31).

Yahya Akyüz, Millet Mekteplerine dair; “Bütün ilkokullar o zamanki adlarıyla Millet Mektebi haline konmuş; gündüz çocuklarının torunlarının okudukları dershaneleri, akşamları ve geceleri anneler, babalar, büyükbaba ve büyükanneler doldurmuştur” şeklinde değerlendirme yapmıştır (Akyüz, 2005: 366).

Özellikle bu kurumların faaliyeti 1928’den 1935’e kadar aralıksız devam etmiştir. Bu süre içerisinde 60.373 dershane açılmış, buralarda kadın, erkek, 2.486.845 vatandaş okuma yazmayı ve lüzumlu ana bilgileri öğrenmişlerdir (Baymur, 1943: 18).

1927 yılındaki okuma-yazma oranı yaklaşık yaklaşık %11 iken bu oran Millet Mekteplerinin de desteği ile 1935’de %19,2, 1950’de ise %32,4’ yükselmiştir (Akyüz, 2005: 263).

Anlaşılabacağı üzere, bu mektepler sayesinde Türk eğitim tarihinde okuma yazma öğretimi ve vatandaşlık bilgileri kazandıran en kapsamlı yaygın eğitim programlarından birisi ülkemizde hayata geçirilmiştir. Millet Mekteplerinin çalışmaları okuma odaları ile desteklenmeye çalışılmıştır.

1.5. Türk Ocakları

Kaynağını Osmanlı Döneminden almış olmasına rağmen Milli Mücadele döneminde aktif rol üstlenen ve Cumhuriyet’in kuruluşundan 1931 yılında kapatılmasına kadar Türkiye’nin modernleşmesinde aktif rol üstlenen Türk Ocakları, Cumhuriyet’in ilk yıllarında halk eğitimi konusunda önemli işler gerçekleştirmiş bir

kurum olarak karşımıza çıkmaktadır⁷. Türk Ocakları 20. Yüzyılın ilk çeyreğinden başlamak üzere, uzun bir süre boyunca gerek yaygın olarak faaliyet göstermeleri, gerekse Halkevlerine sağladıkları birikim ve katkı bakımından önem arz etmektedirler. Kurulusunda Ahmet Ağaoğlu, Yusuf Akçura, Fuat Köprülü, Mehmet Emin Yurdakul, Halide Edip Adivar, Hüseyin Cahit Yalçın, Akil Muhtar ve Hamdullah Suphi Tanrıöver gibi önde gelen sanat ve düşünce adamları görev almışlardır (Çeçen, 1990: 101).

Milli Mücadele'nin başarıyla sonuçlanmasının ardından Türk Ocakları büyük bir gelişme dönemine girmiş ve şube sayısı hızla artmıştır. Türk Milli Mücadele esnasında Türk Ocağı'na mensup asker-sivil Türk aydınları milli mücadeleyi yürüten kadroların içinde yer almışlardır. Türk Ocakları tarafından işgaller protesto edilmiştir. Türk Ocakları özellikle İstanbul'da faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Kuva-yı Milliye ve Anadolu ve Rumeli Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti'nin oluşmasında Türk Ocaklarının katkısı büyük olmuştur. Milli Mücadele'de Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer almışlardır (Sarımay, 2005: 223-229)⁸.

Türkçülük kimliğine ise Milli Mücadele yıllarına doğru Mustafa Kemal Paşa'nın da tesiri ile daha fazla sahip çıkılmaya başlamışlardır. Bunun temel sebebi ise Mustafa Kemal Paşa'nın Ocaklara sahip çıkan tutum ve davranışları doğrultusunda bir siyaset takip etmesidir. Mustafa Kemal Paşa, Meşrutiyet döneminde milliyetçi, halkçı ve medeniyetçi fikirleri savunan aydın ve gençleri bir araya toplamayı başaran ve Milli Mücadele Dönemi'nde de büyük millî uyanışın sağlanmasında, yararlılıkları görülen

⁷ Askeri Tıbbiye öğrencileri tarafından fiilen 11 Mayıs 1911'de kurulan Türk Ocakları temsilcileri, görüş ve düşüncelerini almak amacıyla Mehmet Emin, Akçuraoğlu Yusuf gibi fikir adamlarıyla görüşür, bu görüşmeyi Kütahya mebusu Ahmet Ferit beyle görüşme takip eder ve yaşanan gelişmeler sonucunda ocak fiilen kurulur. Askeri Tıbbiye öğrencilerinin kuruluşta büyük emeği vardır (Tuncer, 1998: 9).

⁸ Milli Mücadele sonrası Türk Ocakları süratli bir şekilde tekrar şubeler açmaya başlamışlardır. Bu durum Ankara hükümeti tarafından da desteklenmiştir. Türk Ocağının desteklenmesinde derneğin savunduğu ilkelerle Ankara hükümetinin ilkelerinin aynı olması ve derneğin Milli Mücadele'deki önemli rolü ve katkısı etkili olmuştur. Böylece yeni bir yapılanma ve yayılma politikası ortaya çıkmıştır.

Türk Ocaklarına maddi yardımda bulunduğu gibi, çıktığı yurt gezilerinde de bu kuruluşlara ilgi göstermiş, hemen hemen her gittiği yerin Ocağında konuşmalar yapmış ve çeşitli adlar altında çalışan derneklerin Türk Ocaklarının çatısı altında birleşmelerini tavsiye etmiştir. Anlaşılacağı üzere, Mustafa Kemal Paşa, milliyetçi, halkçı fikirleri savunan, Türk aydınlarını çatısı altında toplayan, Mütareke Döneminde milli uyanışı sağlamada büyük yararlılıkları görülen Türk Ocaklarını desteklemekteydi.

Mustafa Kemal Paşa'nın ve hükümetin sahip çıkıp destek vermesi neticesinde Cumhuriyet Dönemi'nde hızlı bir teşkilat sürecine giren Türk Ocakları 1912-1920 yılları arasında yalnızca 30 şube açabilmişken şube sayısı 1924'te 71'e, 1927'de 257'ye ulaşmıştır (Akyüz, 1990: 715).

1927 yılı Türk Ocakları açısından önemli bir dönem noktası olmuştur. Çünkü bu yıl içinde yapılan kurultayda Türk Ocaklarının, CHF ile devlet siyasetinde beraber olduğu açıklanmış daha sonra ise, Türk Ocaklarının, CHF Nizamnamesi'nde yer alan 40. madde ile partinin murakabesi altında bir kuruluş olduğu belirtilmiştir. 1927 yılından sonra CHF'nin bir kültür şubesi haline gelen Türk Ocakları bu dönemde bir devlet kuruluşu gibi muamele görmüş ve Ocaklara devlet yardımları da giderek artmıştır. Türk Ocakları, Cumhuriyet döneminde genel olarak yeni yönetimi destekleyen ve Atatürk ilkelerini savunan, halk ile devlet arasında bir köprü vazifesi üstlenmeyi ilke edinen bir seçkinler topluluğu portresi çizmiştir. Türk Ocakları mevcut işlevinde yönetimin önemli desteğini görmüş ve 1927 yılına kadar özerkliğini sürdürmeye çalışmış bu tarihten sonra ise mevcut işlevini CHF'nin kontrolünde sürdürmüştür (Sarınay, 2005: 300-301).

Türk Ocakları 19 yıllık faaliyet döneminde, Türk milletinin çağdaş batı uygarlığı doğrultusunda sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan geliştirilmesi amacıyla hareket

etmiştir. Kurslar, eğlenceler, yarışmalar ve konferanslar düzenleyerek, önemli olaylarla ulusal günleri kutlayarak, güzel sanatlar ve benzeri alanlarda etkinlikler gerçekleştirerek halkı eğitmeye ve modernleştirmeye çalışmıştır. Türk Ocakları, inkılâpların tamamına katılmış ve en büyük destekçilerinden olmuştur. Milliyetçilik, toplumsal modernleşme, yönetim biçimi olarak cumhuriyetin benimsenmesi ve özellikle laiklik, Türk Ocağı tarafından Cumhuriyet öncesinde de paylaşıldığından olumlu karşılanmış ve Türk Ocakları, inkılâpları kitlelere ulaştırma konusunda kendini görevli kabul etmiş ve bu amaçla yoğun çalışmalar yapmıştır. CHP ile yakın bağları olan, inkılâpları benimseyip kitlelere ulaştırmak noktasında önemli bir görev üstlenen ve Türkiye’de 250’yi aşan şube ve 30.000 üyesiyle çok büyük bir dernek haline gelen Türk ocaklarının kapatılması önemli bir olaydır. Türk Ocakları’nın kapatılma nedenleri konusunda birçok sebep ortaya atılmaktadır. Bu nedenleri şu noktalar etrafında toplamak mümkündür: Türk Ocakları büyük ölçüde İttihat ve Terakki Fırkası’na destek verir nitelikte değerlendirildikleri için Cumhuriyet’in kurulmasından itibaren siyasete mesafeli olma ilkelerinden ödün vermeye başladıkları düşünülebilir. Bu husustaki bakış açılarına göre, Ocaklar yeni toplumsal ve siyasî koşullara uyum sağlayamamışlardır. Ocaklar CHP Hükümetine karşı bir tutum içerisine girmişlerdir.

Serbest Fırka denemesi ve Kubilay’ın Menemen’de inkılâp karşıtları tarafından şehit edilmeleri hadiselerinden sonra, Mustafa Kemal Paşa’nın yurt gezisi ve sonrasında Türk ocaklarının kapatılacağı, Halkevlerinin kurulacağı söylentileri yayıldığı sırada, basında da CHP ile aynı amacı taşıyan Türk Ocakları’na artık gerek kalmadığı, Ocakların kuruluş amaçlarının zaten parti ilkelerinde var olduğu belirtilerek CHF’ndan ayrı düşünülmemeyeceğini ortaya koyan yazılar yayınlanır. Mustafa Kemal Paşa’nın başkanlığında yapılan görüşmede Ocakların kapatılmasına karar verilir. Mustafa Kemal

Paşa bütün milliyetçi ve cumhuriyetçi kuvvetlerin müşterek gaye etrafında birleşmesini gerekçe göstererek Ocakların kapatılmasını istemiştir (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III, 1989: 379).

Yusuf Bayraktutan'a göre, Hamdullah Suphi Bey Ocakların kapatılmasını istememiştir ve kapatılması için hazırlanan raporu önce imzalamamış, Mustafa Kemal Paşa bu olaya çok sinirlenmiş ve neticede imzalamak zorunda kalmıştır (Bayraktutan, 1996:108). Hamdullah Suphi Bey, Ocakların kapatılmasını Mustafa Kemal'in kendisinden daha güçlü ve etkili birinin varlığına tahammül edememesine yani ikinci adam olamama gibi kişisel bir meseleye bağlamaktadır.

Türk Ocakları kurultayı 10 Nisan 1931'de toplanmış, Mustafa Kemal Paşa'nın gerekçesine atıfta bulunarak Türk Ocakları'nın kapatılmasını ve mal varlığının CHF'na devredilmesini kararlaştırmıştır.

Yusuf Sarıнай ise, Türk Ocaklarının kapatılmasında siyasi bir güç haline gelerek CHP'nin karşısına çıkma endişesinin önemli olduğunu belirtmektedir. SCF içerisinde faaliyette bulunmuş ve Hamdullah Suphi Bey, SCF hayatta iken yapılan belediye seçimleri öncesi gençliği muhalefete çağıran nitelikte makale yazmıştır⁹. Belediye seçimlerinde Ocakların seçimlere karışmaları ve bazı yerlerde SCF'yi desteklemeleri sonucunda CHF kendi dışında teşkilatlı bir aydın grubunun varlığına ve teşkilatlı ve

⁹ Fethi Okyar tarafından kurulan SCF ile Türk Ocakları arasındaki ilişki partinin ilk kurulduğu andan itibaren başlamıştır. Partinin kurucuları arasında Ahmet Ağaoğlu, Dr. Reşit Galip, Hamdullah Suphi Tanrıöver gibi Türk Ocaklarının önde gelen liderleri de yer alıyordu. 9 Eylül 1930 tarihinde İzmir'in kurtuluş gününe katılmak üzere İzmir'e giderken yol üzerindeki Balıkesir Türk Ocağı'nı ziyaret eden TBMM Başkanı Kazım Özalp, burada Serbest Cumhuriyet Fırkası'na kayıt yaptıran Ocak üyelerinin durumunun ne olacağı sorusuyla karşılaşmıştır. Bunun üzerine Özalp, Ocakların CHF'nin birer kültür kolu olduklarını ve bu durumda SCF'ye kayıt yaptıran Ocaklıların Ocak üyeliğinden istifa etmeleri gerektiğini belirtmiştir. Daha sonra bu sorun CHF'nin ilgili organlarında tartışılarak Özalp'in verdiği cevaba uygun olarak çözüme bağlanmıştır. Sonuç olarak yalnızca CHP üyeleri ve hiçbir partiye üye olmayanlar Ocak üyesi olma hakkına sahiptirler. Ancak CHP tüzüğünde Ocakların Partinin "kültürel kolları" olduğuna dair herhangi bir madde bulunmuyordu. Bu çözüm Türk Ocakları Nizamnamesi'nin 3. maddesine dayandırılıyordu. Bu maddeye göre Ocaklar devlet politikasında CHP ile birlik olacaktır.

dinamik bir ocağın varlığına son vererek CHF içine almış ve güç birliği yapılmıştır (Sarınay, 2005: 325-330).

Özetle tüm bu saydığımız veriler ışığında Türk Ocaklarının kapatılma sebepleri o dönemde tarihi görevlerini tamamlamış olmaları ve aynı cinsten olan kuvvetlerin birleştirilmesi, Ocakların görevlerini devrimler doğrultusunda yeterince yerine getirememesi olarak açıklanmışsa da Ocakların kapatılış sebeplerine ilişkin pek çok farklı neden ileri sürülmektedir.

II. BÖLÜM: HALKEVLERİNİN AÇILMASI, ŞUBELERİ VE ŞUBELERİN ÇALIŞMA ESASLARI

1.1. Halkevlerinin Kuruluş Gerekçeleri

Cumhuriyet tarihimizin ilk yıllarında bir kültür kurumu olarak kurulan Halkevleri, sosyal ve kültürel değişim sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Halkevleri ilk kuruldukları 19 Şubat 1932 tarihinden 1951 yılına kadar toplumsal kalkınmanın önemli bir dönüm noktasını teşkil etmiştir.

Halkevlerinin kuruluşunda dönemin siyasî, ekonomik ve sosyo-kültürel gelişmelerinin büyük etkisi olmuştur. Bu süreçte; Saltanat ve Hilafet makamları kaldırılmış, Cumhuriyet ilan edilmiş, yeni bir Anayasa hazırlanmış, toplumsal hayata ilişkin pek çok yenilik getirilmiş ve bu surette yeni rejimin büyük ölçüde şekillenmesi temin edilmiştir. Bir başka ifade ile Mustafa Kemal Atatürk'ün inkılapçı eyleminin kurumsallaşma dönemi önemli ölçüde tamamlanmış ve artık cumhuriyet ideolojisi doğrultusunda yeni bir toplum yaratmak için uygulama safhasına geçmenin zamanı gelmiştir.

Siyasî sıkıntılarını büyük ölçüde geride bırakan Türkiye de, 1929 yılına gelindiğinde, siyasî istikrar sağlanmış ancak halkın ekonomik durumundabir düzelme görülmemiştir. Ayrıca 1929'da patlak veren Dünya Ekonomik Buhranı, savaşın yaralarını sarmaya çalışan ülke ekonomisinin durumunu daha da ağırlaştırmıştır. Ekonomik krizin ülkede kendini iyice hissettirmeye başladığı 1930'ların başından itibaren Halkevlerinin alt yapısının hazırlanmaya başladığı görülmektedir. Bu dönemde ekonomik krizin de etkisiyle halk arasında iktidara yönelik tepkiler de hâkim olmaya başlamıştır (Yaşar, 2010: 179). Ekonomik krizin ülkede geniş çaplı tartışmalar meydana

getirmesinden ve halk ile devlet arasındaki uçurumun daha da derinleşmesinden endişe duyan yönetim, halk arasında yeni bir heyecan başlatmak ve halk ile devlet arasındaki mevcut kopukluğu gidermek amacıyla Halkevlerinin kurulmasına gerek duymuştur.

Cumhuriyet ideolojisi doğrultusunda vatandaşlar yetiştirme gereksinimi, Halkevleri düşüncesinin temelini oluşturmaktadır. Halkevleri, hem Mustafa Kemal Atatürk'ün Halkçılık ilkesinin pratiğe geçirildiği kurumlar olma özelliğini taşımış, hem de sınıfsız, kaynaşmış bir toplum yapısı öngören halkçılık ilkesi doğrultusunda bütün bir halka hitap etmiştir.

Halkevleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında gerçekleştirilen bir modernleşme hareketiydi. Bu kurum Cumhuriyet'in getirdiği yeni değerler sistemi ve yaşam tarzının oluşmasında önemli görevler üstlenmiştir. Halkevleri Türk modernleşmesinin temel değerleri olan; eğitim ve kültür düzeyini yükseltmek, milleti aynı ülküye bağlı bir kitle haline dönüştürmek, ulusal birliği oluşturan kültür öğelerini ortaya çıkartıp geliştirerek kültür ve düşünce birliğini sağlamak, kıy-kent ve köylü-aydın ayrımını ortadan kaldırmak gibi önemli görevleri üstlenmiştir¹⁰.

Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla CHP'nin 1931 yılında gerçekleştirdiği III. Büyük Kurultayı'nda kurulma kararı alınan ve ilk olarak 19 Şubat 1932 tarihinde 14 il merkezinde açılan Halkevleri, Türk modernleşme sürecine yaptıkları katkı ile halkın her türlü sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını temin edecek bir müessese haline gelmiştir. (Kaya, 1936:1).

¹⁰ “Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla birlikte, aydınlanma düşüncesi ışığında ve batılılaşma hareketleri doğrultusunda yeni bir modernleşme projesi uygulamaya koyulmuştur. Bu proje, modernleşme bağlamında bir millet inşa süreciyle bağdaşmış ve özellikle kentlerde yeni yapı türlerini ortaya çıkarmıştır. Modernleşme projesinin tüm ülke çapına yayılma arzusunun en somut kanıtı, ülkenin birçok yerleşim birimlerinde kurulan Halkevleridir. Başka bir bağlamda, Halkevleri yeni Cumhuriyet rejiminin oluşturduğu yeni kent merkezlerinde modernleşme projesinin bir aygıtı olarak yerini alır.” (Karpaz, 2007: 65 vd.)

1932 yılına ait Halkevleri Talimatnamesi'nde kuruluş gerekçelerine dair şu değerlendirmelere yer verilmiştir:

“Partimizin program temelleri cumhuriyetçilik, ulusçuluk, halkçılık, devletçilik, laiklik ve devrimciliktir. Programımız bu ana ve temel prensiplerin egemenliği ve sonsuz olması için bu sıfatlarda kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesini, millî seciyenin Türk tarihinin ilham ettiği derecelere çıkarılmasını, güzel sanatların yükseltilmesini hedefler. Halkevlerinin amacı, bu uğurda çalışacak ülkülü vatandaşlar için toplayıcı ve birleştirici yurtlar olmaktır.” (Halkevleri Talimatnamesi, 1932).

Kurumsallaşma sürecinde önemli işler gerçekleştiren Halkevlerinin, temel hedefi toplumun tüm kesimlerini bir çatı altında toplamak olmuştur. Bu husus, Halkevlerinin 1940 İdare ve Teşkilat Talimatnamesi'nin 2. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir: “Halkevleri, bütün devlet memurlarının, vatandaki bütün entelektüel sınıfın, bütün ilerlemek isteyen unsurların müşterek malı ve müşterek yetiştirme vasıtası olduğuna göre, Halkevlerinin herhangi bir muvaffakiyetsizlikten doğacak herhangi bir mesuliyet, birinci derecede o muhitteki bu elemanların boynundadır.” (Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940:3).

Kuruluş amacına yönelik olarak yapılan yorumlardan biri, uzun yıllar Halkevi Genel Sekreterliği yapmış Anıl Çeçen'e aittir. Çeçen, Halkevlerinin “...yeni bir heyecanı başlatmak ve devlet halk arasındaki kopukluğu gidermek üzere ...” kurulduğunu savunur (Çeçen, 2000: 91-92).

Bizzat kapatıldıkları 1951 tarihine kadar geçen sürede Türkiye'nin dört bir tarafında faaliyet gösteren önemli kültür ve halk eğitimi kurumları olan Halkevlerinin

beşinci açılış yıldönümünde bu kuruluşların sayısı 167'ye yükselmiştir. Söz konusu 167 Halkevi tarafından 1937 yılında 1.495 köy gezisi düzenlenmiş, yaklaşık 1.500 kurs ve 179 sergi açılmış, 3.056 konferans ve 1.164 konser verilmiş, 1.549 tiyatro sahnelenmiş, 910 sinema gösteriminde bulunulmuştu. Yine aynı yıl içerisinde 167 halkevinin kütüphanesinde bulunan 129.362 kitaptan 1.590.000 kişi istifade etmiş, halkevlerinin bu yıl içinde gerçekleştirdiği bütün faaliyetlerden ise toplam 6.642.000 yararlanmıştı. Sadece 1939 yılında Halkevinin çalışmalarına 8 milyondan fazla kişinin katılması ise bu kuruluşların ne kadar geniş bir kitleye hitap ettiğinin bir göstergesidir.

1940 yılına gelindiğinde Halkevlerinin sayısı 379'a ulaşırken, bir yerde Halkevi açılabilmesi için asgari şartları sağlayamayacak kadar küçük olan yerleşim birimlerine Halkodaları açılmaya başlamıştır. 1941 yılında ilk kez yurt dışında bir Halkevi açılmasına karar verilmesinin ardından, İngiltere'nin başkenti Londra'da ilk ve tek Halkevi açılmıştır. Londra Büyükelçisi Tevfik Rüştü Aras, İngiltere Dışişleri Bakanı Anthony Eden, British Council Başkanı Sir Malkolm Robenson ve 400 seçkin davetlinin huzurunda 19 Şubat 1942'de açılış töreni yapılan Londra Halkevi aynı gün, altı şubesiyle faaliyetlerine başlamıştır (Yaşar, 2010: 18-185).

Çok partili hayata geçişle birlikte, tüzel kişiliği bulunmaksızın CHP'ye bağlı bir kültür kolu olarak faaliyetlerini sürdüren ve devlet bütçesinden önemli yardımlar yapılan Halkevleri ve Halkodalarının mevcut durumu CHP ve DP arasında önemli bir tartışma konusu olmuştur¹¹. Bu süreçte yaşadığı maddi sıkıntılar nedeniyle Hakevleri işlevini kaybetmeye başlamıştır. CHP Halkevlerinin eski işlevini tekrar, edinmesini

¹¹ CHP ile ilişkisinden dolayı bir siyasî kuruluş olarak algılanan Halkevleri aslında kamusal bir yapı programı sergiler. Bu konuda, Peker (1932) Halkevlerinin, bir siyasî müessese olmadığını altını çizer. Ayrıca bu kurumların CHP'sinin siyasî bünyesinden büsbütün ayrı, siyasî mahiyette çalışmadan büsbütün uzak, fakat idare noktasından fırkaya bitişik durumda olduğunu ifade eder. Bu düşünce, bize Halkevlerinin genel yapılanması hakkında ipucu verir. (Peker, 1933: 3 vd.)

sağlamak için, hem hukuki kimlik kazandırmak, hem de çok partili hayatın gereklerine uydurmaya çalışmak gibi girişimlerde bulunsa da bu konuda başarılı olamamıştır. 1950 yılında DP'nin iktidara gelmesi ile birlikte Halkevleri ve Halkodaları artık kapatılma sürecine girmiş ve nihayet; 8 Ağustos 1951 yılında kabul edilen 5830 sayılı yasa ile bu kuruluşların bütün mallarına el konulmak suretiyle kapatılmıştır. Kapatıldıklarında Halkevlerinin sayısı 478, halkodalarının sayısı ise 4.322'ye kadar yükselmiştir.

Halkevleri kapatıldığı tarihe kadar Anadolu'nun en ücra köylerinde, bir yandan toplumsal hayata ilişkin bilimsel çalışmalar yaparken öte yandan da halkı ilk kez opera, bale, tiyatro, sinema ve müzik etkinlikleri ile buluşturma becerisini göstermişti.

1.2. Halkevlerinin Kuruluşuna İlham Veren Kuruluşlar

Cumhuriyetin kültürel yapısını oluşturan Halkevleri gibi bir kurumun meydana gelmesinde, başka ülkelerde gerçekleştirilen uygulamaların büyük ölçüde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmayı hedefleyen Mustafa Kemal Atatürk ve mücadelenin önderleri, bu alandaki batı kurum ve kuruluşlarını detaylı bir incelemeye tabi tutmuşlar ve ülkenin sosyo-kültürel bakımından kurumsallaşmasında batıdaki benzerlerinden yararlanılmıştır.

Cumhuriyet'in ilanından sonra inkılâplara hız verilmesi ve inkılâplarla birlikte ülkenin sosyo-ekonomik ve politik yaşamında ortaya çıkan önemli değişimler, bu değişimi yaşayan halkın değişmeyi yani inkılâpları benimsemesi için eğitime ihtiyaçları olduğu gerçeğini ortaya çıkarınca idareciler tarafından halk eğitimi alanında reform yapılması gereği hissedilmiştir (Özer, 2010: 153).

Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesinin yolu ise Dünyanın pek çok ülkesinde benzerlerinde olduğu gibi halk eğitimi alanında yapılan denemelerden geçmektedir.. Bu halk eğitim denemesinin ülkemizdeki ismi ise Halkevleri olacaktır.

Halkevlerinin tesisi fikrinin dış kaynaklı olduğuna dair bazı araştırmacılar, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da ortaya çıkan otoriter ve tek liderli rejimlerdeki örneklerinden etkilendiklerine dair bazı fikir ve söylemler de mevcuttur¹². Farklı rejimlerin de hâkim olduğu bu ülkeler arasında Sovyetler Birliği, Almanya ve İtalya gibi ülkeler daha çok ön plana çıkmaktadır¹³. Reşit Galip Bey ise, Ülkü dergisinde“Garp Memleketlerinde Halk Terbiyesi” başlığı altında dış dünyada dönemin halk eğitim kurumlarını ele almıştır (Reşit Galip, 1942: 9). Bu ülkeler; Rusya, Amerika, İngiltere, Almanya, Fransa, İsviçre, Belçika, İsveç, Danimarka, Avusturya ve Çekoslovakya'dır.

1932'de Halkevlerinin açılış konuşmasını yapan Reşit Galip Bey, Halkevleri Talimatnamesi'nin pek çok ülkenin gençlik ve kültür teşekkülleri incelendikten sonra

¹² Halkevleri fikrinin Rusya kaynaklı olduğunu Muhittin Birgen şu şekilde ifade eder: “*Bundan on yedi sene önceydi. Moskova'da bulunduğum sırada bir akşam yeni tesis edilmiş olan “Halk Evi”nin büyük salonunda Sevil Berberi operasının temsil edileceğini duymuş ben de bir davetiye tedarik ederek gitmişim. O akşam gördüklerimi hiç unutamam, Çoğu işçi ve memurdan oluşan büyük halk kütlesi o muazzam binanın muazzam salonunu doldurmuştu. O zamanlar Moskova'da ekmeğin ve yiyeceğin en dar devri idi. O halk kütlesinin karnı o akşam belki de doymamıştı. Buna rağmen musikinin tatlı dalgası ve ince danteli içine sarılmış olan bu halk ruhu açlığı unutmamıştı. Rus inkılâbı halkın terbiyesini yükseltmek için böyle evler kurmuştu. Temsil bittikten sonra bizde böyle bir teşkilatın olmamasına yüreğimde bir sızı duymuş ve içimden istemiştik ki bizde de böyle ahlaki iyi şeylere sevk edebilecek bir teşkilat bulunsun. Bu tarihten bir hayli sonra zannedersem aynı yolu takip ederek ve aynı ismi kullanarak bizde de böyle bir teşekkül vücuda getirildi.” (Birgen, 1938).; Hamdullah Suphi Tanrıöver ise, yurtdışındaki benzer uygulamaların başarısı halkevleri fikrinin hayata geçirilmesine ön ayak olduğuna ancak bunu bir tamamen bir memba olarak ifade etmenin de haksızlık olacağına işaret etmekle beraber; çünkü, Halkevlerinin kaynağı Mustafa Kemal Atatürk'ün halkçılık ve milliyetçilik anlayışı ile ilintilendirilmekte ve halkevleri fikrinin doğuşuna dair bu yaklaşım tarzının daha doğru olacağını belirtmiştir (Özer, 2010: 156-157).*

¹³ 1926 yılında Rusya'da 40.000 civarında okuma odası (İzbaçitaniliya) vardır. Bu kuruluşlar 1940 yılında kurulmaya başlayan Halkodalarına denk sayılmaktadır. İtalya'nın bütün İtalyan halkını Faşist Parti'nin ideolojisi doğrultusunda yetiştirmeyi hedefleyen Dopolavoro Teşkilatı ile Halkevleri arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Örgütsel yapılanma bakımından da her iki kuruluş arasında büyük benzerlikler bulunmaktadır. Şimşek'in belirttiğine göre Dopolavoro teşkilatları da tıpkı halkevleri gibi özerk bir yapılanmaya sahip değildi ve Parti'nin bir kolu hüviyetindeydi ve tıpkı halkevleri gibi tamamıyla tek partinin tasarrufu altında çalışmaktaydı (Şimşek, 2002: 23-26).

hazırladığını ifade ederek, bu kültür ve gençlik teşekküllerinden hiç birinin taklit edilmediğini belirtmiş ve Halkevlerinin kuruluşunda hangi esasları dikkate aldıklarını şu şekilde ifade etmiştir: “Memleketimizin muhtelif mntıkları, içtimai bünyesi ihtiyaçları ve umumi kültür seviyesi faal vazifeye girebilecek mesai unsurlarının meslek ve ihtisasları işlerinden ayırabilecekleri zamanlar göz önüne alınmış ve 19 yıl millî kültür sahasında çalışmış olan Türk Ocakları’nda geçirilen tecrübelerden istifade olunmuştur. Bu itibarla teşkilat ve mesai programımız tamamıyla millîdir ve orijinaldir.”¹⁴.

Halkevleri temelde milliyetçilik esasına dayanmaktadır. Halkevlerinin milliyetçilik esası dâhilinde kuruluşlar olduğuna dair en önemli işaret bu müesseselerin milliyetçilik ve millî kültürü koruma hususunda gösterdikleri hassasiyet olduğu dikkati çekmektedir. Aynı zamanda Halkevlerinin Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk millî kültürünü korumak ve geliştirmek adına kurulan TDK, TTK ve diğer kurumların da bir parçası olduğu görülmektedir.

Mehmet Fuad Köprülü bahsi geçen ifadelerin paralelinde bir görüşle, Halkevlerinin millî amaçlar doğrultusundaki öneminden bahsetmiştir. Osmanlı Devleti’nin eğitim müesseseleri olan medrese ve Tanzimat okullarının Türk aydınlarını millî kültürden uzaklaştırdığını, medresenin Arap ve Fars hayranlığını Tanzimat eğitiminin de batı taklitçiliğini aştığını vurgulayarak Türk milletinin Tanzimat’tan önce olduğu gibi Tanzimat’tan sonra da sosyal hayatın her alanında bu gayrı millî vaziyetin ıstırabını çekmekte olduğunu vurgulamıştır. Köprülü’ye göre; CHP bu durumu değiştirmek ve millî hale getirmek için kurulmuştur (Özer, 2010: 158-159).

¹⁴ Bu yazıda, Avrupa’nın hemen tüm ülkelerinde, özellikle istiklallerini yeni kazanmış yerlerde, halk eğitiminin asıl amacının okuma-yazma bilmeyen halkı okur-yazar yapmak olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Reşit Galip demokratik ülkelerde demokrasiyi halka yayma konusunda halk eğitimine ağırlık veren denemelerinin Türkiye için bir yol gösterici olduğunu da savunmaktadır. Özellikle İsveç deneyiminin bu açıdan ilgi çekici olduğunu, bu amaçla Cumhuriyet yönetiminin bazı gençleri Avrupa ülkelerine göndererek, halk eğitimi çalışmalarının incelendiğini belirtir (Reşit Galip, 1942: 11).

Halkevlerinin kuruluşunda belirleyici olan etkenlerden biri de CHP'nin kimlik arayışı ile yakından ilgilidir. Bu dönemdeki temel düşünce yapısını ve hedeflenen gayeyi CHP tarafından hazırlanan aşağıdaki rapordan da anlayabiliriz. Bu raporda “Fin kültürünü yükseltmek isteyenler birer halk öğretmeni olarak çalışa çalışa vaktiyle bir bataklık memleketi olan Finlandiya’yı Beyaz Zambaklar Memleketi’ne çevirmişlerdir (BCA, 490.01/61.233.4).” Şeklinde ifade edilmiştir.

Sosyal kalkınmayı hedefleyen bütün ülkelerde halkı eğiterek yenileşme hareketlerini halk arasına yaymak ve örgün eğitimin dışında kalan nesilleri de yetiştirmek en büyük vazifedir. CHP, parti programı ile Türk milletine vaat ettiği işleri bir taraftan hükümet yolu ile uygulamaya çalışırken diğer taraftan inkılâpçı programının esaslarını ve bu esasların kuvveden fiile çıkması için gereken millî hamleyi büyük halk kütlesi içinde yaymayı ve yaşatmayı belli başlı vazifesi olarak değerlendirmiştir (Durukan, 1987: 108).

Halkevlerinin kaynağı ve etkilendiği kurumlar hakkında en iyi fikir verebilecek kaynaklardan biri de, Halkevi Talimatnameleridir. Talimatnamelerde Avrupa’da daha önce kurulmuş olan dernek ve kurumlar hakkında bilgiler verilmiş, Halkevlerinin kurulmasının gerekçeleri ayrıntıları ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Halkevi Talimatnameleri’nde Macaristan’daki Millî Kültür Cemiyeti, Uranya Cemiyeti, İşçi Jimnazları ve Çiftçi Dernekleri; Çekoslovakya’daki Mazarik Halk Eğitim Kurumu; Faşist İtalya’daki Dopolavaro Millî Kültür Teşkilatı; Almanya’daki Halk Kültür Teşkilatı ve İngiltere’deki Halk Terbiye Cemiyeti hakkında bilgiler verilerek bu derneklerin buldukları ülkelerde halk terbiyesi adına neler yapıldığından bahsedilmektedir (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1938: 3-4).

Selim Sırrı, Halkevlerinin açılmasını takip süreçte; Ülkü'de yer alan bir yazısında İtalya'nın gençlik ve halk teşkilatından ayrıntılı olarak bahsetmekte ve bu kuruluşlar açıkça övgüye layık kurumlar olarak tanıtılmaktadır (Selim Sırrı, 1933: 241-243).

Batıdaki Halk Eğitimi veren kurumların kuruluşları ve amaçları incelenmiş, Halkevlerinin gerek örgüt ve gerekse çalışma biçimi ve amaçları bakımından tamamıyla millî ve orijinal olma özelliği göstermektedir.

Halkevleri kurulmadan önce kısmi olarak bu kuruluşların görevlerini üstlenen ve eğitim-propaganda gibi faaliyetleri gerçekleştiren kuruluşlar içerisinde, Millet Mektepleri (1928), Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (1929) ve daha sonra bu cemiyetten çevrilen TTK (1931) ve CHP Halk Hatipleri Teşkilatı (1931) gibi kuruluşlar içerisinde Halkevlerinin en çok etkilendiği ve ilham aldığı kuruluşlar Türk Ocakları olmuştur (Yaşar, 2008: 78)¹⁵.

Yurt içinde bulunan derneklerden, Halkevleri fikrinin hayata geçirilmesinde diğer kuruluş ise, Halk Bilgisi Dernekleri'dir. Dernek, 1927'de İshak Refet Isıtman, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu ve İhsan Mavi gibi folklor araştırmacısı ve sosyologlar tarafından kurulmuştur (Öztürkmen, 1998: 53-55).

1.3. Halkevlerinin Çalışma Kolları

Kültürel bir teşekkül olarak, Halkevlerinin ortaya çıkış süreci esnasında, CHP'nin altı ilkesiyle geniş ölçüde bir kalkınma ve ilerleme planı ihtiva eden programı dikkati çekmektedir (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932:1). Çok partili rejim

¹⁵ Emre Kongar'a göre, Halkevleri düşüncesinin temelinde, bir başka ideoloji yayma örgütü denemesi olan Türk Ocakları yer almaktadır. Türk Ocakları'nın 1931 gelinceye kadar yeni ideoloji çerçevesinde fazla bir çaba harcamamış olmaları ve CHP'ye muhalif örgütlenmeleri bünyelerinde barındırmaları nedeniyle bu kurumların yerine Halkevleri kurulmuştur (Kongar, 1981: 363-364).

denemeleri esnasında halkın muhalefet partilerine önemli oranda katılım sağlaması ve bu girişimler sırasında Şeyh Sait İsyanı ve Kubilay Olayı gibi elim hadiselerin yaşanmasının ardından, Türk İnkılâbı'nın toplumun her kesimine tam manada ulaştırılmadığı acı gerçeği ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, Dünya Ekonomik Bunalımı ülkemizde ağır bir şekilde hissedilmiştir. Yaşanan bu gelişmeler millî ve çağdaş bir devletin kurulmasını ve hızla yerleşmesini zorunlu kılmıştır.

Bunun sonucunda; Halkevleri, millî birliğin gelişmesine ve yayılmasına hız vermeyi hedefleyerek, inkılâpçı tedbirler olarak, halkın bir araya geleceği, birbirini dinleyeceği, eğitim ve öğretimin gerçekleştirileceği, gençlerin hem kendilerini hem başkalarını yetiştireceği bir müessese ihtiyacından dolayı ortaya çıkmıştır (103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?, 1936:2).

19 Şubat 1932 tarihinde 14 il merkezinde açılan Halkevlerinin kuruldukları şehrin sosyal ve kültürel hayatının canlanmasında göstermiş oldukları başarıya paralel olarak diğer illerde de halkevi açılması gereksinimi ortaya çıkmış ve 1932 yılının sonunda bu kuruluşların sayısı 34'e ulaşmıştır. Kuruluşlarından kısa bir süre sonra bütün bir yurt geneline yayılan Halkevlerinin sayısı kapatıldıkları 1951 yılında ise 478'e yükselmiştir (Duman, 2008:88-90). Atatürk İlke ve İnkılâpları'nın geniş halk kitlelerine ulaştırılmasını amaçlayan Halkevleri, bu mefhumları halk tabanına yayarak, halk eğitimine tüm şubeleri vasıtasıyla katkı sağlamışlardır. Halkevleri 9 çalışma şubesi vasıtasıyla yürütmüş olduğu etkinliklerle toplumsal hayatın her türlü sahasına hitap etmişler ve kuruldukları şehrin ya da kasabanın sosyo-kültürel hayattaki dönüşümüne büyük ölçüde katkı sağlamışlardır.

Bu amaçları hayata geçirmek maksadıyla kurulan Halkevleri çalışmalarını kendine ait bir çalışma planı ve programı olan şu dokuz kol çevresinde düzenlemiştir (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940:4):

1. Dil-Tarih ve Edebiyat Şubesi
2. Güzel Sanatlar Şubesi
3. Temsil Şubesi
4. Spor Şubesi
5. Sosyal Yardım Şubesi
6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi
7. Kütüphane ve Yayın Şubesi
8. Köycülük Şubesi
9. Müze ve Sergi Şubesi¹⁶.

Halkevleri, süreçte Cumhuriyetin kültürel ve sosyal zeminini oluşturan bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte; devlet, kültürel ve sosyal hayatı kendi yenilikçi görüşlerine göre oluşturmak için yeni bir programı uygulamaya koymuş ve bu tüm Türkiye'nin kültürel çerçevesi içinde her alanda yeni bir dönemin işareti olmuştur. Bu anlamda Halkevleri; sanat, edebiyat, tiyatro ve diğer yaratıcı alanlardaki çalışmalarıyla büyük topluluklara çağdaş bir kültür

¹⁶ Söz konusu 9 şube içerisinde gerek dilde sadeleştirme ve gerekse şubelerinin görev alanlarındaki değişimlerden ötürü 7. şubede isim değişikliğine gidilmiştir. İsim değişiklikleri şu şekilde olmuştur: 1. Dil, Edebiyat Tarih Şubesi (1932) Dil Edebiyat Şubesi (gidilmiştir.1940), 2. Güzel Sanatlar Şubesi (1932) Ar Şubesi (1935) Güzel Sanatlar Şubesi (1940), 3. Temsil Şubesi (1932) Gösterit Şubesi (1935) Temsil Şubesi (1940), 4. İctimai Yardım Şubesi (1932) Sosyal Yardım Şubesi (1940), 5. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi (1932) Kitapsaray ve Yayın Şubesi (1935) Kütüphane ve Yayın Şubesi (1940),6.Köycüler Şubesi (1932) Köycülük Şubesi (1940), 7. Müze ve Sergi Şubesi (1932) Müze ve Tarih Şubesi (1940). Bu şubelerden sadece Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi ile Müze ve Sergi şubesindeki değişiklik şubesinin amaçları ve çalışma alanlarına ilişkin olmuş, diğer şubelerdeki isim değişikliği tamamıyla dilde sadeleşme politikasının bir uzantısı olarak yapılmıştır (BCA, 490.01/847.353.3)

aşlamaya gayret etmiştir. Halkevleri etkinlikleri; her türlü deneyim, kabiliyet ve isteklere göre, her yurttaşın özgürce seçip katılabileceği bir faaliyet alanına sahiptir. Kendi yönetim kurallarında, bir halkevinin açılabilmesi için gerekli, bina, para ve diğer maddi araçlar sağlandıktan sonra bu gruplardan en az üçünün çalışması gerektiği vurgulanır (CHP Halkevleri Talimatnamesi,1940).

1.3.1. Dil ve Edebiyat Şubesi ve Çalışma Esasları

Halkevlerinin Dil ve Edebiyat Kolu özetle şu çalışmaları yapmaktaydı; Halkın genel bilgisinin artırılması, CHP ilkelerinin kökleşmesi, yurt sevgisinin ve yurttaşlık görevleri duygusunun yükselmesine yarayacak konferans ve törenler hazırlamak, dil ve edebiyat konularıyla ilgilenmek, Dil devriminin ve edebi zevklerin gelişmesine çalışmak, güzel yazı yazma ve güzel söz söyleme yarışmaları yapmak. Ayrıca Halkevinin çıkaracağı dergilerin yönetimi de bu kolun görevleri arasındaydı. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra kültürel sahada özellikle dil ve tarih konularında çalışmaları başlatmış olan Mustafa Kemal Atatürk şöyle diyordu:

“Türk milletinin dili Türkçedir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır. Bir de Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği sayısız felâketler içinde ahlâkını, geleneklerini, anılarını, çıkarlarını, kısacası bugün kendi millîyetini yapan her şeyin dili sayesinde korunduğunu görüyor. Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, 1989: 256).

Necip Ali Küçüka ise Halkevlerini Dil ve Edebiyat Şubesinin neden kurulduğunu şöyle izah eder:

“Dil bir milletin ta kendisidir. Bir dilden o milletin karakterini, yaşayış ve düşünüş biçimini anlayıp görmek mümkündür. Avrupa dilleri ancak Latin esirliğinden kurtulduktan sonradır ki başyapıtlarını verebilmişlerdir. Çünkü bir dil yabancı baskısı altında buldukça yüksek ve derin sanat eserleri yaratmasına imkan yoktur.... Türk dili, Türk tarihi bugünkü nesle kıymetli bir emanet olarak milletin bünyesinde bugüne kadar yaşadı. İşte biz bir taraftan bu hakikati milletimize anlatmak, diğer taraftan bu kıymetli hazineleri toplamak maksadıyla, Dil Tarih ve Edebiyat Şubesini teşkil etmiş ve faaliyete geçirmiş bulunuyoruz” (Söylevler, 1942: 120-121).

Dil ve Edebiyat Şubelerinin en önemli çalışmalarından birisi de dergi çıkartmak olmuştur. Hemen hemen her Halkevi, büyük Türk edebiyatını yaratmak için yeterli malzemeleri toplayan gençlerin edebi eserlerini, şiirlerini yayınlayan dergiler çıkartmıştır. İl merkezlerinde yayınlanan bu dergiler o ildeki tüm Halkevlerinin ortak yayını sayılmıştır.

Anlaşılabacağı üzere, Halkevlerinin asli vazifelerinden birisi de Türk dilini korumaktır. 1932 yılında Halkevleri kuruluş talimatnamesine göre şubenin görevleri ve amaçları şunlardı:

1. “Dil Edebiyat Şubesi çevrenin umumi bilgisini yükseltmeye yarayacak konularda konuşmalar konferanslar düzenler. Bu konuşmalarda Cumhuriyet ve inkılâp prensiplerinin kökleşmesi memleket sevgisinin, vatandaşlık vazifeleri duygusunun yükselmesi amaçlanacaktır.
2. Ana Türk dilinin bugünkü yazı ve edebiyatta kullanılmayan, fakat halk arasında yaşayan kelimeleri, istilahları ile, millî masalları, ata sözlerini araştırıp toplar;

Millî tarihin mahalli safhalarına, bilhassa eğer varsa muhitteki göçebe Türk aşiretleri arasında olmak üzere millî anane ve adetleri tetkik eder.

3. Şube azaları dergi çıkararak veya çıkarılmakta olan dergi ve gazetelere katılarak 1.ve 2. maddelerde sayılan maksatlar üzerinde yayında bulunabilirler.
4. Yeni yetişen gençler arasında ilim ve edebiyat sahalarında hususi bir istidat gösterenleri himaye ve teşvik eder. İstidat ve kabiliyetlerin gelişmesi için yollar ve çareler teminine çalışır” (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 6).

Değişen siyasî ve içtimai koşullar ile birlikte Halkevi Talimatnamesi maddelerine de bazı eklemeler yapılmıştır. 1940 yılına gelindiğinde talimatname şu şekli tekrar tanımlanmıştır:

Şubenin dil çalışmalarında gayesi Türk diline tabii hakkını vermek, yani her türlü fikri ve hissi mefhumları ifadede istiklalini kazandırmaktır.

Araştırma ve Derleme:

1. Eski Türkçe serlerdeki öz Türkçe söz ve tabirleri derlemek
2. Halk dilinde yaşayıp yazı dilinde kullanılmayan Türkçe söz ve tabirler ile folklor mahsullerini toplamak
3. Eski Türkçe ve halk Türkçesinin gramer ve şive hususiyetlerini araştırmak

İleri Sürme:

1. Bugünkü yazı dilinde kullanılan yabancı kökten sözlerin ifade ettiği mefhumları anlatabilecek Türkçe kökten gelen sözler bulup teklif mahiyetinde olarak yayınlamak

2. Dile ait ve yukarıda yazılı gayenin ehemmiyetini ve imkânını ve buna ulaştırıcı yolları ve çareleri gösterir yayınlarda bulunmak
3. Konuşmada ve selamlaşmada öz Türkçe sevgisini yaymak

Görüldüğü üzere Halkevlerinin dil, tarih ve edebiyat şubeleri Atatürk İnkılapları'nın en büyük davaları olan dil ve tarih işlerini İnkılap heyecanı ve bilimsel idealler dairesinde yürütmekte olan TDK ve TTK'ya yardımcı olmak maksadıyla kurulmuşlardır. Bu şube; TDK ile sıkı bir işbirliği yapmış ve adeta bu kurumun birer şubesi olarak çalışmışlardır¹⁷. Ülke genelinde şube vasıtasıyla verilen konferanslar sayesinde, Türk İnkılâbı'nın, halka anlatılması ve benimsetilmesi doğrultusunda önemli bir rol alınmıştır. Millî bayramların kutlanması ve Türk büyüklerinin anılarak halka tanıtılması vazifesi de gören bu şube millî hassasiyetlerin bu sayede halka kazandırılması yönünde önemli bir görev de icra etmiştir. Ayrıca, Halkevlerinin yayınları arasında ayrı bir yere sahip olan Halkevi dergileri ülke içerisinde entelektüel bir çevre oluşturmada önemli bir işlev görenin yanı sıra özellikle amatör yazarların, araştırmacıların ve öğretmenlerin yazarlık yeteneklerini geliştirmesinde önemli bir rol oynamışlardır (Yaşar, 2008: 65).

Bu şubenin amacı, edebiyat alanında yeni yapıtların hazırlanmasını ve genç yazarların yetişmesini sağlamak, edebi yazılarda öz Türkçe kelimeleri kullanmak ve yaymak, edebiyatta çağdaş ulusların tekamülü yolundan ayrılmamakla beraber millî

¹⁷ *Dil Bölümü*: Amacı, Türk diline tabi hakkını vermek ve duygu birlikteliğini, ifadede erginliği kazandırmak şeklinde özetlenebilir. Bu amaçla;

- a. Araştırma ve derleme: Eski Türkçe eserlerdeki öz Türkçe sözleri derlemek, halk dilinde yaşayıp yazı dilinde henüz geçmemiş Türkçe sözleri ve tabirleri ve halk bilgisi mahsullerini toplamak, eski Türkçe'nin ve bugünkü halk Türkçesi'nin gramer ve şive hususiyetlerini araştırmak.
- b. Bugünkü yazı dilinde kullanılan yabancı kökten sözlerin ifade ettiği mefhumları anlatabilecek Türkçe kökten sözler bulup teklif mahiyetinde olarak neşretmek, dile ait yol gösterici yazılar yazmak, öz Türkçe sevgisini yaymak (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940:5-6).

hüviyeti bozacak zararlı tesirlerden korunmak, edebi eserlerle Türk İnkılabını yaymak; Türklüğün tarihi onurunu ve ulusal savaş hatıralarını göz önüne koymak, işlemeye ve çoğaltmaya çalışmak şeklinde özetlenebilir. Bu maksadı gerçekleştirmek için edebi konferanslar vermek, şiir geceleri yapmak, mecmualara yazı hazırlamak, edebi eserler için müsabakalar açmak ve mükâfatlar vermek, yabancı dillerdeki farklı eserleri dilimize çevirmek, büyük sanatkârlar için günler tertibiyle onları hatırlatmak ve tanıtmak gibi çalışma esasları tespit edilmiştir. Geniş bir sahada yeni faaliyete geçen edebiyat kolları, il, ilçe ve köylerinde yetişmiş değerli halk şairlerinin eserlerini ve artık yazılışı ve söylenişi doğrudan doğruya bütün halka mâl olmuş anonim Türküleri, masalları ve manileri toplamaya, tasnif etmeye ve neşretmeye haklı olarak önem vermektedirler:

“Halkevleri dil, edebiyat, tarih şubelerinin en verimli çalışmalarından birini de neşrettikleri mecmualar teşkil etmektedir. İnkılâp heyecanını yaymak, parti prensiplerini telkin etmek, Halkevi merasimini toplu olarak bildirmek gibi birkaç mühim vazifeyi bir arada yapmak yüzünden bütün memleket okuyucularını birden sarmasına ve fethetmesine henüz gayretli ve münderecatı kafi gelmemiş olan bu mecmua memleketin ülkülü ve bilgili değerlerini yazı ailesi içinde toplayarak bir örnek ideal mecmuası olmak yolundadır” (103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, 1936:30).

Halkevlerinin aylık olarak yayınlanması yönetmelik tarafından önerilmiştir. Halkevleri tarafından 77 ayrı dergi yayınlanmıştır. Bu dergilerden Ankara’da yayınlanan Ülkü’nün ayrı bir yeri vardır. Ülkü, Halkevlerinin genel yayın organı gibiydi. Halkevleri dergileri sayesinde birçok yetenekli genç yetişmiştir. Örneğin Necati Cumalı’nın ilk şiiri Urfa Halkevi Dergisi, Ocak’ta yayınlanmıştır. (Kazmaz, 1996: 165).

Konferanslara sadece dil edebiyat şubesinde değil, diğer şubelerin çalışmalarında da yer verilmiştir. Her şube yapacağı fikri halka anlatmak ve aşlamak için konferans çaresine başvurmayı, medeniyetin en mükemmel aleti dil ve söze büyük bir yer ayırmayı ihmal etmemiştir (Türkmen, 2009: 127-130).

Sonuç olarak; en aktif olan şubelerden biri olan Dil ve Edebiyat Şubesi halkın genel bilgisinin artması için, konuşmalar, konferanslar düzenlemiş, dil devriminin gelişmesine çalışmış ve Halkevlerinin çıkaracağı dergiler bu kolun görevlerini daha işlevsel hale getirmiştir.

1.3.2. Güzel Sanatlar Şubesi ve Çalışma Esasları

Güzel Sanatlar Şubesi; Türk halkının sanata olan ilgi ve yeteneklerini, İnkılâp ilkeleri ile kaynaştırarak halkın sanat alanında gelişmesini sağlamayı amaç edinmiştir (Türkmen, 2009: 131).

İsmet İnönü, şubenin çalışma esaslarına ve açılış sebeplerine dair şu değerlendirmelere yer vermektedir: “Halkevi, vatanda güzel sanatlara muhabbeti ve güzel sanatlardan vatandaşların terbiyesi için, vatandaşların azminin kuvvetlendirilmesi için nasıl istifade edileceğini telkin eden bir toplantı yeri olmalıdır. Bütün Halkevlerini güzel sanatları sevmelerini ve sevdiren yaymaları için bir heyecan duymaya teşvik ediyorum.” (BCA 490.01/3.12.37).

Güzel Sanatlar Şubeleri, halkın güzel sanatlara ilgisini ve sevgisini artırmaya, güzel sanatların ülkede gelişmesini sağlamaya çalışmıştır. Bu amaçla da müzik, resim, heykel, mimarlık, süsleyici sanat alanlarında çalışanları bir araya toplayarak genç yeteneklerin yetişmesine, ustalaşmasına çalışmış ve onları korumuştur.

CHP'nin V. Büyük Kurultayı'nda kabul edilen Parti Programı'nda yer alan güzel sanatlara ilişkin “Güzel sanatlara, bilhassa musikiye inkılâbımızın yüksek tecellisiyle mütenasip bir surette ehemmiyet vereceğiz” şeklindeki ifade CHP'nin güzel sanatlara ve müziğe ilişkin bakış açısını göstermek açısından oldukça önemlidir (Arık, 1947: 111). Ayrıca, güzel sanatlara ilişkin burada ortaya koyulan amaç büyük ölçüde Halkevlerinde uygulama sahasına koyulacaktır. Bu yönde, Halkevleri resimde millîlik sağlamaya çalışmış, bunun için halk ressamlarını korumuş ve millî destanları yaşatan, kahramanlarımızı canlandıran, kendi öz benliğimizi ve hayatımızı ilgilendiren konuları desteklemiştir. Halk resim ve desenleri toplanarak bu konuda kurslar ve sergiler açmıştır. Şube, fotoğraf yarışmaları düzenlemek suretiyle fotoğrafçılığı da özendirmiş, fotoğrafçılıktan ülkenin güzel manzaralarını kıyafetlerini, tarihi ve kültürel eserlerini tanıtmak için yararlanmıştır.

Şubenin müzik çalışmaları diğer alanlardaki çalışmaların önüne geçmiştir. Nihat Atuf Kansu “Halkevlerinde Musiki” çalışmasında Halkevi müzik çalışmalarının nasıl yapılması gerektiğini açıklamıştır. Buna göre halk türküleri batı tekniği ile islenecek, yeni Türk müziğine halkın kulağını alıştırmak için batı müziği halka bol bol dinletilecektir.

1940 Halkevleri Çalışma Talimatnamesi'ne göre Güzel Sanatlar Şubesi; müzik, resim, heykel, mimari, süsleme vb. sanat dallarında faaliyet göstermek profesyonel veya amatör sanatçıları ve genç kabiliyetleri korumak ve bunların yetiştirilmesine çalışmakla görevlidir. Bu şube, Halkevinin hazırlamış olduğu müsamerelerin müziklerini hazırlamak ve bunları icra etmekle de sorumludur, halk arasında özellikle de köylerde yaşamakta olan türküleri notaları ile derlemekle de görevlidir. Halkın millî marşları ve mahalli türküleri öğrenmesine yardımcı olarak bunların özel günlerde kadın-erkek hep

birlikte söylenmesine yine bu şube tarafından özen gösterilmektedir. Bu şube, Halkevlerinin bulunduğu merkezde müzik kursları açarak halkın müzik zevk ve anlayışını yükseltmeye çalışmaktadır (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 9-11).

Halkevleri Güzel Sanat'lar Şubesi müzik alanındaki çalışmalarında Türk halk müziğini batı tekniği ile işleyerek yeni bir kompozisyon ortaya koymayı amaçlamıştır. Bunu gerçekleştirebilmek için ise, halkı çok sesli müziğe aşina kılmanın gerektiği düşünülmüştür. Çok sesli batı müziğine halkı alıştırmak için ise koro, bando, orkestra, radyo ve gramofon gibi araçların kullanılması öngörülmüştür. Halkevleri talimatnamesinde; halk türkülerinde keman, ud, cümbüş, kanun, ney kullanılmayacağı belirtilmiş ve halk türkülerini orkestra esliğinde söylenmesine ağırlık verilmiştir (BCA, 490.01/4.20.01; Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğinin Parti Teşkilatına Umumi Tebligatı, 1940: 88). Bestecilerden halk havalarının piyano ile çalınması konusunda çalışmalar istenmiştir. Şubenin müzik alanındaki en önemli görevleri arasında bando, koro ve orkestra kurmak vardı. Konserler, müzik yarışmaları ve musiki gezileri ile batı müziğinin sindirilmesi amaçlanır.

Anlaşılabacağı üzere, Bu şubelerin Türk halk müziğini icra etmelerine özellikle önem verilmekte ve Türk Halk Müziği'nin icrasında yalnızca halk enstrümanlarının kullanılması istenmekteydi. Yani, halk müziği icra edecek Halkevlerinin bunu alafranga enstrümanlar yerine halk türkülerine eşlik edebilecek bağlama, kemençe, davul, zurna, kaval ve darbuka gibi enstrümanlarla icra edilmesi istenmekteydi¹⁸.

¹⁸ Bu konuda Karpaz, Halkevlerinin geçmişe sırtını dönüp, her alanda yenileşmeyi kabul etmek için batıya çevrilmiş Cumhuriyet'in kültürel siyasetini belirlediğini savunur. Bundan dolayı geçmişle bağların koparılması için ilk önce Latin alfabesinin kabul edildiğini, asıl amacın ise "*milliyetçi, gerçekçi, durmadan ilerleyen, bilime, tekniğe ve sanata yaslanan yeni bir toplum*" oluşturmak olduğunu belirtir (Karpaz, 2007: 76).

Şube, milli marşların halka öğretilmesine ve bu marşların önemli günlerde halk tarafından beraberce bir ağızdan söylenmesini sağlamaya çalışmaktadır. Güzel Sanatlar Şubesi tarafından Halkevlerinde verilen aile toplantıları, rakslar ve eğlencelerde kadın ve erkeğin bir araya getirilmesine çalışılmaktadır.

Ayrıca, Halkevlerinde hoparlörlerden müzik yayını yapılması esas alınmakla birlikte, Halkevleri Asgari Çalışma Planında, her Halkevinde bir radyo ve hoparlör tertibatı bulunması istenmektedir. Halkevleri, Ankara Radyosu'nu hoparlörler ile bahçe ve meydanlarda dinletir. Bu şubeler il ve ilçelerde her fırsatta bando ve orkestra esliğinde konserler vererek müzik müsamereleri ve gezileri düzenleyerek Batı müziği tekniğini halkın ruhuna sindirmeye çalışmıştır. Sanat kolunda, güzel sanatlara halkın teşvik edilmesine çalışılır. Bu anlamda çeşitli müzik dinletileri yapılır, özellikle batı müziği ve tekniği gösterilmeye çalışılır. Bu amaçla köylere kadar giden Halkevi bandoları, köylüleri çaldığı cazip yeni teknikli parçalar sayesinde etkilemeyi başarmıştır.

Ayrıca, bu şubenin faaliyetlerinden bir tanesi de resim çalışmalarındır. Şube, imkânları dâhilinde resim atölyesi kurmak veya mevcut atölyeleri takviye etmekle görevlidir. Halkevleri resim sergileri açabilecek asgari elemanlardan yoksun ise kendi mensuplarının resimlerini en yakın kasaba veya il merkezindeki Halkevinin resim sergisinde sergileyebilirlerdi. Halkevi resim sergilerinde konu serbest olmakla birlikte 1940 tarihli Halkevi Çalışma Talimatnamesi'nde; "Her sanat millî vasıfları ile büyüktür. Millî destanlarımızı yaşatan, kahramanlıklarımızı canlandıran, kendi öz benlik ve hayatımızı ilgilendiren mevzular üzerinde yapılacak olan resimler büyük klasik Türk resminin temelini teşkil edeceği için amatörlerin bu mevzuular üzerinde kompozisyonlar yapması Türk resminin istikbali bakımından bir kazanç ve

büyüklüğüne başlangıç olabilir. Bu itibarla bu tarz resimleri teşvik etmek yerinde olur” denilmek suretiyle güzel sanatların diğer alanlarında olduğu gibi resimde de millî motiflerin işlenmesine özen gösterilmesi istenmiştir (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 11-12). Pek çok Halkevi kendi resim kursları açmak, resim sergileri düzenlemek ve yarışmalar yapmak suretiyle resim alanında genç yeteneklerin yetişmesine gayret göstermişlerdir.

Özetle Halkevleri talimatnamesi verilerinden de hareketle Güzel Sanatlar Şubesinin şu hedefleri gerçekleştirmeyi esas aldığı düşünülebilir:

1-Güzel sanatlar şubesi müzik, resim, heykeltıraşlık, mimarlık gibi sahalarla tezyini sanatlar ve sairede sanatkar veya amatör unsurları bir araya toplar. Genç yetenekleri himaye ve onları geliştirmeye çalışır.

2-Şube halkevlerinin umumi müsamere programlarının musiki kısmını ihzar ve tatbik eder. Halk içim musiki akşamları tertip eyler.

3-Halkevleri musiki mesai ve müsamerelerinde beynelmilel modern musiki ile millî Türkülerimiz esas tutulacak ve beynelmilel musiki teknik ve aletleri kullanılacaktır. Yani musikide gayemiz, modern ve beynelmilel musikiyi esas tutmak ve bunu tatbik ve temin etmektir. Halkın müzik zevkini arttırmak ve yükseltmek için radyo gramofon gibi vasıtalarda istifade edilmelidir.

4- Şube, mümkün olan yerlerde açacağı kurslarla güzel sanatlar müntesiplerini çoğaltmaya ve muhitte güzel duyuş ve anlayış seviyesini yükseltmeye çalışır.

5- Bütün halkın millî marşları ve şarkıları öğrenmesine yardım etmek ve bunların millî kutlama günleriyle halkevleri umumi müsamerelerinde milletçe,

bir ağızdan söylenmelerini temine çalışmak, güzel sanatlar şubesi musiki kısmının en başta gelen vazifelerindedir.

6- Şube, halk arasında özellikle köylerde ve aşiretlerde söylenen millî türkülerin notaları ve sözleriyle millî oyunlar tarz ve ahengini tespit eder (BCA 490.01/1063.1082.1; BCA 490.01/1063.1082.1; CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1934: 11-12)

1.3.3. Temsil Şubesi ve Çalışma Esasları

Türklerin sanatın pek çok alanında olduğu gibi tiyatrodaki da diğer milletlere öncülük etmiş olduğu ve çok eski dönemlerden beri de tiyatrunun Türkler tarafından bilinen ve icra edilen bir sanat dalı olduğu tarihi bir hakikattir (Yaşar, 2008: 168). Bu gerçekten de hareketle, tiyatro vb. faaliyetler sayesinde yeni fikirlerin daha geniş halk kitlelerinin dikkatlerini uyanık tutarak verilmesi mümkündür. Yeni rejimin kurucuları tarafından temsil işlerine diğer güzel sanatlar faaliyetlerinden ayrı bir yer verilmesinin ve dokuz çalışma kolundan birisinin temsile ayrılmasının sebebi de budur ¹⁹. Bu doğrultuda; özellikle ilk kuruluş aşamasında halka telkin edilmesi düşünülen fikirlerin Halkevlerinde sahnelenecek tiyatrolar vasıtasıyla aktarılacağı düşünüldüğü için Halkevi Talimatnamesi'nde bir Temsil Şubesi kurulmasına karar verilmişti.

Halkevleri Temsil Şubeleri'nin çalışma şekilleri 1932 ve 1934 tarihli talimatnamede özetle şu şekilde açıklanmaktadır: "Halkevleri Temsil Şubeleri temsil sanatına heves ve yeteneği olan kadın ve erkek azadan oluşan bir temsil grubu teşkil

¹⁹ CHP bu şubeleri yaşatabilmek için Halkevlerinin vereceği temsil ve konserlerden istihlak resmi almamış, halkevlerini eğlence vergisinden de muaf tutmuştur (CHP 1945 Yılında Halkevleri ve Halkodaları, 1946: 14; Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından Halkevi Başkanlıklarına yazılan 20.4.1937 tarih ve 975 sayılı yazısı için bkz. (Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğinin Parti Örgütüne Genelgesi, 1937: 87; CHP Halkevleri ve Halkodaları 1944, 1945: 20;

ederler. Halkevleri müsamerelerinde genel idare heyetince mevcutlar arasından tercih edilecek veya yeniden telif ettirilecek piyesleri halkevi müsamerelerinde temsil ettirilir. Bunlardan ayrı olarak temsil edilecek piyeslerin merkezce görülüp uygun bulunması lazımdır” (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 7; C.H.F Halkevleri Talimatnamesi, 1934:12).

Şubenin amacı; “Halkevlerinde bir hayat ve hareket uyandırmak²⁰, Şehir ve kasabaların tiyatro ihtiyaçlarını gidermeye yardım etmek, Gençleri güzel ve serbest konuşmaya alıştırmak, Tiyatro artisti olabilecek kabiliyetlerin kendilerini göstermelerine imkan vermek, İyi hatip yetiştirmek, Memleket ve toplum için faydalı telkinlerde bulunmak” şeklinde değerlendirilmiştir. (Ünal, “Halkevlerinin Çalışmasında Bazı Yeni Esaslar” : 8).

Temsil şubesi tiyatro sanatına ilgisi olan kadın ve erkek üyelerin tiyatro gurubu kurduğu, kukla, karagöz ve sinema faaliyetlerinin de sorumluluğunu üstlenen önemli bir şube olmuştur.

Temsil şubelerinde bir başka hassasiyet gözden kaçmamaktadır. Halkevlerinde oynanacak oyunlar gelişi güzel seçilmemiştir. Halkevlerinde oynanan piyesler parti genel sekreterliğince kabul edilip bastırılan ve tavsiyeye değer görülen piyeslerdi. Özel bir komisyon tarafından incelendikten ve resmi formalitesi tamamlandıktan sonra halkevlerine gönderilen piyeslerden oluşan bir halkevleri repertuarı oluşturulmuştu²¹.

²⁰“Bu tasnifin ifade ettiği mana Temsil Şubesinin aynı zamanda hem mensupları hem de halk için faydalı olduğudur. Sahneden yüzlerce insanın hissine ve fikrine hitap edenler, yalnız o anda karşılarındakini iyi duygular içinde bırakmakla kalmayarak kendilerini de yarın için daha iyi konuşan daha iyi anlatan birer unsur halinde hazırlamış olurlar” bkz. “Kemal Ünal, “Halkevlerinin Çalışmasında Bazı Yeni Esaslar”, Ülkü, C.16, S.91, Eylül 1940, s. 8.

²¹ Halkevlerinde halkevleri repertuarına dahil olmamış piyeslerin oynanması kesinlikle yasaktı. Çünkü CHP Genel Sekreterliği halkın halkevlerine karşı soğumasına sebep olabilecek olumsuz bir hareketten kesinlikle kaçınmaktaydılar. Bu yüzden de bu ihtimali ortadan kaldırmak amacıyla böyle bir hareket tarzı geliştirdiler. (Geçen Yılda Halkevleri Nasıl Çalıştı?, 1944: 11).

Burada gözetilen hassasiyet bir yandan rejimin geniş halk kitlelerine benimsetilmesinin yanı sıra Halkevlerinin tiyatro sahnelerinin ülkede modern tiyatronun gelişimi açısından temel teşkil etmesi düşünülmektedir. Ayrıca, yüz binlerce kişinin Halkevine çekilmesi hedeflenmektedir. Diğer yandan, Halkevlerinde sergilenen bu oyunlar başlıca iki amaca yönelmiştir:

1. Toplumun her türlü tiyatro gereksinimini karşılamak,
2. Ülke ve toplum için yararlı öğretilerde bulunmaktır (Karadağ, 1998:125).

Bu şubeler de gözetilen diğer bir hassasiyet ise, genel itibariyle tiyatroya ve tiyatro sanatçısına önyargılı bir tutumun sergilendiği bir dönemde, yüzlerce Türk kadınının Halkevi sahnelerinde oynanan oyunlarda görev alması kadınların sosyal hayata katılımı konusunda atılan önemli bir adımdır (Yaşar, 2008: 169-170). Bu problemin önüne başlangıçta geçmek pek de kolay olmamıştır. CHP Genel Sekreterliği; “Bize göre vatandaşlar arasında terbiye zevk ve millî vazife noktai nazarından kadın ve erkek unsur yoktur, sadece vatandaş vardır. Büyük bir salâhiyetle hakimlik kürsüsüne, mühendislik sandalyesine oturan hanımlarımızın böyle millî bir vazife almak hususunda göstermek istedikleri tereddütleri ifade ve izah edebilmek cidden müşküldür” şeklinde bir çok defa görüş beyan etmesine rağmen değişen pek fazla bir şey olmamıştır (“Halkevleri Yıldönümünde Necip Ali Beyin Nutku”, Ülkü, 1933: 111). Bu doğrultuda Nafi Kansu, eskiden kabullenilmeyen sahnelerin imajının Halkevleri tarafından değiştirilmesinin bile bir başarı olduğunu belirtmekle birlikte kadının sahneye çıkışının da Halkevleri adına bir başarı olduğunu ifade etmiştir (CHP 1939’da Halkevleri, 1940: 4).

1944 yılında elde edilen tecrübelerden de hareketle şubelerin durumlarına ilişkin CHP Genel Sekreterliği'ne özetle şu ana başlıklar altında rapor sunulmuştur:

1. Halk temsillere karşı büyük bir rağbet göstermektedir. Şimdiye kadar hiçbir halkevimiz yok ki temsil müsamereleri verdiği zaman halk salonları doldurup taşmasın. Bu manzara, İstanbul gibi en büyük şehrimizden Çubuk gibi en küçük kasabamıza kadar böyledir.
2. Halk arasından tiyatroya yetenekli pek çok eleman yetişmektedir. Halkevlerinin en çok sıkıntı çektikleri konu temsiller için bayan elemanların az bulunmasıdır. Bu hal ise bayan eleman azlığından değil, aile telakkisinin icaplarındandır. İnkılâbın getirdiği ruh ve terbiye, bu telakkiler üzerinde de müessir oluyor.
3. İstanbul dışında hiçbir şehrimizde devamlı bir sahne hayatı olmadığı için Halkevleri vasıtasıyla hemen her tarafta az çok bir tiyatro faaliyeti temin edilmiştir. Ankara'da konservatuar temsilleri, illerde gezici grupların temsilleri olmasına rağmen bu ihtiyaca yeterli olmayıp halk halkevlerinin temsillerine muhtaç durumdadır.
4. Halkevindeki temsil müsamereleri, tiyatroyu nezih bir neşe ve sanat muhiti olarak tanıttırmaktadır. Halk arasında eskiden beri yerleşmiş olan oyuncu telakkisi, halkevindeki amatörlerin şahsiyetleri vasıtasıyla yenilmektedir.
5. Eserlerin içeriği ve sanatsal değeri ne olursa olsun tiyatro halka etkin bir telkin vasıtası olmaktadır. Bunu ölçmek için halkın gösterdiği rağbeti göz önüne almak yeter.
6. Halkevi sahneleri, temsil yolu ile Türkçenin tatlı ve ahenkli gelişmesine ve konuşma dilinin edebiyata daha seri nüfuz etmesine hizmet ediyor.

7. Halkevi sahneleri henüz pek zayıf olan telif sahne edebiyatımızın gelişmesi için uygun bir zemin hazırlıyorlar” (BCA , 490.01/ 1031.971.1).

Temsil şubesi tiyatro gösterilerinin yanı sıra, Halkevinde sinema faaliyetleri de yürütmüştür. Burada öngörülen amaç ise, halkın sinema vasıtasıyla fikir ve zevkini yükseltmektir. Sayısı yılda 12’yi geçmemek şartı ile tedarik edilecek filmlere ufak bir konser, bir piyes veya bir iki yerli türkü veya oyun eklenerek bir müsamere şekli verildiği takdirde sosyal yardım menfaatine paralı olarak gösterilmesinde sakınca görülüyordu (Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 15).

1.3.4. Spor Şubesi ve Çalışma Esasları

Halkevleri için spor , gencin, yaşlının sağlık durumunun düzelmesi, sağlık ve neşesinin artması, çalışan Türk’ün iş veriminin fazlalaşması ve bunlardan daha evvel de her Türkün yurdunu korumak için muhtaç olduğu kudreti elde etmesi; göz pekliğe, becerikliliğe dayanıklılığa kavuşması için bir yol demektir (103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?, 1936. s.68).

Halkevi spor şubeleri millî terbiyenin temel unsurları arasında görülen spora karşı Türk gençliğinde ve Türk Milleti’nde sevgi ve alaka uyandırarak spor faaliyetlerini millî bir faaliyet haline getirmektir. Spor şubeleri, o günün Türkiye İdman Cemiyetleri Federasyonu’na dâhil olan ya da olmayan sporla alakalı bütün kuruluşların gelişmelerine katkıda bulunmak, ayrıca spor kulüplerine girmemiş olan gençlerin buraya girmelerini sağlayarak onların gerçek bir sporcu gibi yetişmelerini temin etmektir (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 7) Ayrıca, Halkevlerinin spor çalışmalarında amaç, az sayıda profesyonel sporcu yetiştirmek yerine bütün bir milleti kapsayacak bir spor yapılanması gerçekleştirmektir. Halkevleri Spor Şubeleri’nin başlıca görevlerinden

biri de millî spor bayramlarının hazırlanmasına yardımcı olmaktır. Spor bayramlarının kutlanmasındaki canlılık ulusal birliğin dışı vurumu olarak görüldüğü gibi Halkevi Spor Şubeleri'nin bir sınavı olarak da görülmektedir (CHP Halkevleri Öğreneği, 1938:14).

Halkevi Talimatnameleri'nde belirtildiği üzere her Halkevinin bulunduğu yerin özel şartlarına göre yapabileceği sportif faaliyetler arasında şunlar bulunmaktaydı: Kürek çekme, yürüyüş, atletizm, futbol, eskrim, boks, güreş, bisiklete binme, ata binme, avcılık, atıcılık, dağcılık, kayak, atlı cirit, yelkenli yarışları, yüzme, balıkçılık, ritmik jimnastik, dans, gülle, trapez vb...

1.3.5. Sosyal Yardım Şubesi

Halkevleri Sosyal Yardım şubeleri aracılığı ile yoksul hastaların muayene, tedavi ve ilaç giderlerini karşılanmaya, işsizlere iş bulmaya çalışan, yoksul öğrencilerin her türlü ihtiyaçlarıyla ilgilenilmeye, cezaevlerinde yardıma muhtaç durumda bulunan mahkûmlara yardım eli uzatılmaya çalışılmıştır.

Behçet Kemal Çağlar, şubenin açılmasına dair şu tespitlere yer vermiştir: “Kapısının tokmağı çalınmadan ve önünde avuç açılmadan yardıma ve imdada koşmak şeklinde ifade olunabilecek, Türk hamiyetinin tezahürüne ve devamına önayak olacak bir müessese eli ile; yoksullar, sakatlar, öksüzler ve hastalar dilencilik derecesine düşmeden, dilenciligi meslek edinme sefaletine uğramadan yardım görmeli idiler. İşte bu sebeple hayır cemiyetlerinin mevcudiyetine, esaslı ve verimli çalışmalarına ilaveten Halkevlerinde birde sosyal yardım şubesi açılması lüzumu hissedildi”(Çağlar, 1936: 83).

1940 yılı esas alınarak hazırlanmış olan Halkevi Çalışma Talimatnamesi'ne göre Sosyal Yardım Şubeleri'nin ilgilenmesi gereken başlıca hususlar şunlardır:

1. Kimsesiz okul çocuklarının elbise, yemek, yatmak ve bakımlarıyla önemli surette ilgilenmek,
2. Tedavi kurumlarında yatırılarak bakılması lüzumlu olan ihtiyaçlı hastaların mahallî hastanelerine kabul ve tedavilerine, başka yerde tedavi edilecekleri de oraya göndermeye çare aramak,
3. Evlerinde yatan kimsesiz hastalara ve evlerinde doğuran kimsesiz ihtiyaçlı kadınlara imkân, olan yardımları yapmak,
4. Köylerden gelen tedaviye muhtaç çiftçilerin ve ailelerinin şehir ve kasabalarda barındırılmağına ve tedavisine yardım etmek ve yoksul işçiler ve aileler hakkında aynı yardımda bulunmak,
5. İşsizlerin iş bulmalarına yol göstermek ve zaruret içinde kalmış vatandaşların yardımına koşmak,
6. Bilhassa çocukların dilencilikle ülfet etmemelerine çareler aramak,
7. Ceza evlerindeki muhtaçları gözetmek,
8. Halkın sağlık bilgisini arttırıp kuvvetlendirecek konferanslar verdirmek ve afişler neşredip sıhhi filimler göstermek (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 20).

Bu geniş ölçekte halka hizmet amaçlı teşkil edilmiş olan şubeyi diğer hayır kurumlarından ayıran özellik ise yalnızca yardıma muhtaç olanlara yardım etmekle kalmayıp geçici yardımlardan ziyade onlara iş bularak, onları çalıştırarak, darlığa düşüren sebepleri önleyerek veya azaltarak onları yardıma muhtaç hale düşüren sosyal sebepleri incelemeleridir (CHP XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, 1948:19).

Şubenin özellikle yardıma muhtaç çocuklara yardım işleriyle uğraştıkları görülmektedir. İhtiyaç sahibi çocukları, yurtlarda barındırmak, onların yiyeceklerini ve okul gereçlerini temin etmek, başka okullarda okuyan çocukların okullarına ulaşmalarını sağlamak, para yardımında bulunmak ve giyeceklerini temin etmek gibi görevler üstlenen bu şubeler yaptıkları yardımlarla buldukları çevrede bir çok kabiliyetli öğrencinin sırf maddi imkânsızlıklar yüzünden tahsillerini yarıda bırakmalarının önüne geçmiştir.

Dikkat edileceği üzere, Sosyal Yardım Şubelerinin çalışma alanları çok geniştir. Askerlere hediye göndermek ve doğal afetlerden zarar görenlere yardım etmekten dilencilik ve ahlak düşkünlüğü ile de savaşmaya, halkevlerinde poliklinik açmaktan yoksullara iş için sermaye vermeye kadar bir çok faaliyet bu şube tarafından gerçekleştirilmiştir.

Şube bütün bu vazifelerini yapabilmek için gelir kaynakları aramakla yükümlüydü. Bu maksatla Sosyal Yardım Şubeleri uygun zaman ve fırsatlarda müsamereler, balolar, gezintiler tertip etmişlerdir. Sosyal yardım faaliyetlerine yardımcı olabilmek amacıyla Halkevleri Temsil Şubeleri de yılda üç defayı geçmemek üzere sosyal yardım menfaatine temsil verebildiği gibi Güzel Sanatlar Şubesi de yine yılda üç defayı geçmemek şartıyla bu maksat için konser tertip edebilirdi. Aynı zamanda gereken durumlarda Halkevinin içersinde yardım sandığı da açabiliyorlardı ayrıca ücretli balolar ve müsamereler düzenleyerek yardım işleri için kendisine kaynak oluşturabilmektedir (BCA 490.01/1063.1082.1.).

1.3.6. Tarih ve Müze Şubesi Çalışma Esasları

Halkevlerinin kuruluş sürecinde tarih çalışmaları 1932 ve 1940 yılları arasında Dil ve Edebiyat Şubesi içinde yapılmıştır. Tarih Bölümü kolunun üyeleri, Türk'ün yapıcılık, yaratıcılığını ve medeniyetçiliğini Türkün kültür alanında yüksekliğini ve rehberliğini meydana koymaya, çevresi içinde ciddiye ve ısrarla çalışır. Halkevleri tarih kollarının birçoğu il ve ilçelerinin bir umumi tarihini yazmak yolunda ilk adımı atmışlardır(103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, 1936: 18-31) 1935 tarihli Halkevleri Öğreneği'nde Müze ve Sergi Şubesi olarak geçmektedir (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942: 4).

1940 tarihli Halkevleri Çalışma Talimatnamesi'nde şubenin faaliyet alanında değişikliğe gidilerek ismi Tarih ve Müze Şubesi olarak değiştirilmiştir (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940: 29). Böyle bir değişikliğe gidilmesinin sebepleri ise, Halkevi çalışmalarından elde edilen tecrübe doğrultusunda tarih çalışmalarının müstakil bir şube çatısı altında yürütülmesi istenmiş ve gereksiniminin ortaya çıkması ve tarihe ilişkin merak ve kabiliyetlerin gölgede kalması şeklinde değerlendirilmiştir (Özer, 378-379).

Halkevlerinin tarih ve müze çalışmaları özetle şu şekildedir:

1. Kendi çevrelerinin folklor ve etnoloji malzemelerini toplayan müze yuvalarının tanzim ve tasnifi,
2. Çevrelerinde bulunan tarih ve etnoloji eserlerinin toplanıp bölgelerindeki devlet müzelerine verilmesi,
3. Çevrelerindeki tarihi eser, anıt ve kitabelerin doğru olarak tanıtılması ve bunları tanıtmak için gezileri tertip etmesi,

4. Tarihi abidelerin fotoğraflarını almak, mümkün olan yerlerde alçıdan küçük modellerini yaptırmak, üzerlerindeki yazıların fotoğraf veya kopyalarını almak, bağış veya satın alma yoluyla tarihi kıymete sahip eserleri toplama ve mahalli müzelerin kurulmasına zemin hazırlama.
5. Anıtları ve eski Türk sanat eserlerini tanıtmak için halkevlerinde sergiler düzenlemek. Kendi muhitlerine ait kültür belgelerini toplayarak birer müze meydana getirmek ve bunlardan ilerde millî halk müzesinin temelini oluşturmak. Mensup olduğu halkevi mıntikasındaki tarihi eser ve abidelerin iyi korunması hususunda ilgili resmi makamları aydınlatır. Bu eserlerin korunması maksadıyla oluşturulan özel cemiyetlere yardımcı olurlar, halkevinin bulunduğu yerde müze varsa onu zenginleştirmeye ve eksikliklerini tanımaya yoksa bunların kurulmasına çalışır. (C.H.P. Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, 1943:17).

Kendi faaliyet sahalarında hizmetlerinin yanında Tarih ve Müze Şubeleri tarih çalışmaları özelinde Türk Tarih Kurumu'nun çalışmalarına destek sağlamakla birlikte, Türk Tarih Kurumu'ndan da direktif almışlardır (BCA 490.01/979.795.1.). Tarih çalışmaları konusunda Halkevi'ne yüklenen temel görev Türk tarih tezini savunmaktır. Bu konuyla ilgili olarak 1936 yılında Halkevleri tarafından yayınlanmış olan "103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?" adlı eserde özetle şu ifadelere yer verilmektedir: "Bu şubenin en büyük ödevi Büyük Önder Atatürk'ün yüce himayelerinde ve ondan aldığı ilham ile çalışan Türk Tarih Kurumu'nun incelediği, yaydığı ve her gün yeni belgelerle isabeti beliren Tarih tezimize, her üyesinin candan çalışmasıyla, elden geldiği kadar bir yeni malzeme ve delil toplayıcı daha katabilmek; akla geldikçe söyle bir tekrarlanan malumat gibi değil, her zaman akılda kalan, her anda kalpte yeri olan bir

iman gibi milletimizin eskiliğini, büyüklüğünü ve üstatlığını tanıtmaktır.” (CHP, 1936: 32)²².

Ayrıca, Türk Tarih Tezi doğrultusunda CHP tarafından müzelerin zenginleştirilmesini sağlayacak tarihi eserlerin toplanmasına ve bu amaçla kazı yapılmasına, ayrıca mevcut eserlerin iyi bir şekilde korunmasına büyük önem verilmiştir. Halkevlerinin açılışında itibaren Müze ve Sergi Şubelerinin diğer şubelere nazaran daha az ilgi gördüğünü söylemek mümkündür. Çünkü hemen hemen bütün Halkevlerinde en az üyeye sahip şube, Müze ve Sergi Şubeleri olmuştur.

1.3.7. Kütüphane ve Yayın Şubesi Çalışma Esasları

Kitapsaray Şubesi olarak da isimlendirilen bu şubeler, Halkevi dergileri hariç tüm Halkevi yayınlarını yapmaktaydılar. Halkevlerinin kuruluşuna yakın bir tarihte Harf İnkılabı'nın yapılmış olması, Halkevlerinde kurulacak olan kütüphanelerin önemini daha da artırmış ve Halkevi kütüphaneleri yeni alfabenin ilk okunduğu kültür yuvalarının başında yer almıştır.

1940 Halkevleri Talimatnamesi'ne göre; Kütüphaneler halkın bilgi düzeyinin ilerlemesinde en büyük etken olduğu için, bir yerde Halkevi açılabilmesi için

²² Dr. Reşit Galip yeni Türk tarih tezinin ana hatlarını şöyle özetlemiştir;

- İnsanlığın beşiği Orta Asya'dır.
- Dünyanın ilk medeniyeti Orta Asya'da Türk ırkı tarafından kurulmuştur.
- Uygarlık doğudan batıya doğru yayılmıştır.
- Kuraklık yüzünden Orta Asya'dan göç eden Türkler dünyanın çeşitli bölgelerinde eski uygarlıklarını yeni adlar altında ve yeni şartlar içerisinde yeniden kurmuşlardır.
- Türk dili ana dildir.
- Haksız yere İslam Medeniyeti olarak adlandırılan yeni medeniyetin baş kurucusu da Türklerdir.

Anadolu paleolitik (tas devri) devirden itibaren Türklere yurt olmaya başlamıştır. Türkler burada pek çok uygarlık kurmuşlardır.

Türklerin medeniyet liderliği birkaç asırdır sekteye uğramıştır. Tıkanan yol inkılaplarla yeniden açıldığına göre yine Türkler ezeli görevlerinin basındadırlar.” CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1944 Çalışmaları, 1945: 36)

Kütüphane ve Yayın Şubesinin kurulması ve bir kütüphane ile okuma odası bulundurulması şartı getirilmiştir. Halkın mahalle kahvesinden Halkevi kütüphanesine çekilmesi hedeflenmiştir (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940: 24). Bu şubelerin asıl vazifesi kütüphanelerin tanzimi ile kitapların her zaman iyi muhafazasına, arttırılmasına ve daha çok okutulmasına gayret ve hizmet etmektir. Şube aynı zamanda köylerde okuma odaları açmakta, açılmış olanlara yardım etmekte ve köyler için gezici kütüphaneler düzenlemekteydi. Bu şubeler Halkevlerinin ve CHP'nin yayın merkezini oluşturmaktaydı.

Bunun yanı sıra diğer kütüphanelerle halkın okuma ihtiyacını temin etmek ve halk arasında okuma zevkini yaygınlaştırılmak için kütüphanelerle işbirliği yapılması gerekmektedir. Halkevleri talimatname hükümlerine uyararak kendi binaları içinde okuma odaları ve salonlarından ayrı olarak Halkevine uzak mahalle ve çarşı içlerine, cezaevlerine ve bilhassa gidilip gelinmesi kolay köylerde okuma odaları açmaktadırlar (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940: 26). Bu odalar kendilerini açan Halkevlerine bağlıdırlar; yönetilmeleri, iç düzenleri, yerin durumuna göre, Halkevlerince onarılmaktadır. 1940 istatistiklerine göre, 31 Halkevimizde 116 okuma odası açılmıştır. Bunlardan 19'u şehir ve kasaba içinde, 5'i cezaevlerinde, 2'si kasaba merkezinde, 90'ı köylerde dir.

Halkevi kütüphanelerinde bulundurulacak olan kitapların, TDK ve TTK gibi Hükümet tarafından kamu yararına çalıştıkları kabul edilmiş cemiyetlerden, CHP Genel Sekreterliği'nden, Halkevlerinin kendi bütçelerinden ve halktan bağış yoluyla temin edilmesi gerekmektedir.

CHP Genel Sekreterliği tarafından Halkevi kütüphanelerinde bulunacak kitapların niteliği hususunda oldukça titiz davranmakta ve zaman zaman Halkevi

başkanlıklarına, kütüphanelerinde bulunması sakıncalı kitapların listesi gönderilmekteydi²³. CHP Genel Sekreterliği tarafından Halkevi kütüphanelerine her sene halkevlerinin gayesi ve muhit özellikleri göz önünde bulundurularak yetkili bir komisyon tarafından seçilen binlerce kitap gönderilmiştir. Halkevi Kütüphanelerinin zenginleştirilmesi işinde Mustafa Kemal Atatürk de çaba harcamış ve halkı bağış yapmaya teşvik amacıyla Halkevi kütüphanelerine kitap bağışında bulunmuşlardır. Bu teşvik ve çabalar neticesinde halkevlerine çok sayıda kitap bağışı yapılmıştır. 1933 yılında okuyucu sayısı 149.949 iken 1937’de okuyucu sayısı 1,598.191 olmuştur (BCA, 490.01/63.242.6). Bilhassa 1943 yılından itibaren kitap alım ve dağıtım işleri hızlandırılmıştır. 1943 yılında 230 kitap üzerinden 55147, 1944 yılında 62 kitap üzerinden 86000, 1945 yılında 414 kitap üzerinden 307385, 1946 yılında 168 kitap üzerinden 26263 ve 1947 yılında 150 kitap üzerinden 25500 tane eser satın alınmış ve dağıtılmıştır (BCA 490.01/848.355.1). Halkevleri de kimi zaman bölgelerinin hususiyetlerine göre kendilerine lüzumlu kitapları belirleyip genel sekreterlikten bunları talep ediyorlardı (BCA 490.01/920.583.2). Bazı halkevleri de kendi kütüphanelerini şehirdeki diğer kütüphanelerle birleştirme yoluna giderek zenginleştirmişlerdir.

CHP Genel Sekreterliği tarafından Halkevi kütüphaneleri, Halkevlerinin bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Genel Sekreterlik bir halkevinin iyi çalışıp çalışmadığının en güzel kanıtının kütüphanesindeki tertip ve düzen olduğundan hareketle bu işi daha düzenli hale getirebilmek adına kütüphanecilik ile ilgili çeşitli yayınlar hazırlatarak bilgilendirme mahiyetinde bunu halkevlerine yollamıştır. 1950

²³ CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi’nde, Halkevi kütüphanelerine sokulmasına müsaade edilmeyen yayınların nitelikleri şu şekilde tarif edilmekteydi: Dinî mahiyette olan, Türk inkılâbı ideolojisine uymayan, yabancı rejim ve ideolojileri tasvir eden, alelumun millî ve realist görüşler dışında kalan hurafeleri, geri ve irticai zihniyeti istihdaf eden, bedbinlik telkin eden; cinayet, intihar gibi vakaları tasvir eden; şehvet ve ihtiras temayüllerini kamçılayan ve gençliği sıhhate muzır itiyatlara teşvik eden eserler: (C.H.P. Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1944: 25).

yılına gelindiğinde ise 474 Halkevi ve 4306 halkodasının tamamında kitaplık bulunmaktadır.

1.3.8. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi Çalışma Esasları

Halkın seviyesini yükseltecek her türlü okutma, yazdırma ve yetiştirme hareketlerinin ilerleyip genişlemesini sağlamak ve korumak gayesi ile Halkevinde bir halk dershanesi ve kurslar şubesi açılmıştır. Bu şube yerel yönetimlerle ve özel girişim üyelerini okuyup yazdırmak, yabancı dil ve fen dersleri vermek, sanat öğretmek, pratik hayat bilgileri öğretmek gibi ferdi kuvvetlendirmeye yarar girişimlerini yakından ve sağlam bir ilgi ile takip ederek istenilen şekilde çalışmalarına ve istenilen sonuca varmalarına yardım eder. Ders ve kurslarda vatandaşların fikri düzey ve öğrenim derecelerine göre okumak, yazmak tarih ve yurt bilgisi, sosyal bilgiler, yabancı dil hesap, daktilo gibi hayatı kazanmak için faydalı olan dersler usulleri dairesinde öğretilmiştir (103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı, 1936: 97). Şubenin en temel amacı; halka okuma yazma öğretmek, onların bilgi seviyelerini yükseltmek ve şube çeşitli kurslarla halkı donanımlı hale getirmeye çalışmıştır. Türkçe okuma-yazma, pozitif bilimler, el sanatları, yabancı dil v.b. kursları açılarak, kursları başarıyla tamamlayanlara diplomaları düzenlenen törenlerle verilmiştir. Halkevlerinin en önemli unsurlarından birisi olarak kütüphaneleri görülmüştür. Halkevleri 1932 talimatnamesinde; “Kütüphaneler halk bilgisinin ilerlemesinde başlıca amildir. Bu sebeple her Halkevinde bir kütüphane ve okuma yazma odasının bulunması Halkevinin ilk kuruluş şartlarından sayılır.” şeklinde belirtilerek kütüphanenin Halkevi için önemini altı çizilmiştir (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 32). 1950'lere kadar

Türkiye’de kütüphane hizmetlerinin Halkevleri tarafından karşılandığını ifade edilmektedir.

Halkın bilgi seviyesini yükseltecek her türlü okuma yazma ve yetiştirme faaliyetlerinin ilerleyip genişlemesini sağlamak ve korumak amacıyla kurulan Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinin başlıca görevleri ve çalışma sistemleri Halkevleri Talimatnamesi’ne göre şu şekilde özetlenebilir:

1. Bu şube mahalli idarelerle belediyelerin ve özel teşebbüs üyelerinin okuma-yazma, yabancı dil ve fen dersleri vermek, zanaat ve pratik hayat bilgileri öğretmek gibi, kişisel gelişime yönelik girişimlerini yakından ve sağlam bir ilgi ile takip ederek istenilen şekilde çalışmalarına ve sonuca varmalarına yardım etmek,
2. Halkevinde bu bilgi kurumlarından imkân olursa hepsini, olmaz ise birkaçını açmak. Ders ve kurslarda vatandaşların fikri düzey ve öğrenim derecelerine göre okuma yazma, tarih ve yurt bilgisi, sosyal bilgiler, yabancı dil, hesap, hesap tutma usulü ve daktilo gibi hayatı kazanmaya yönelik dersler vermek²⁴,

²⁴ Bu kurslar içerisinde özellikle Türkçe kursları ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde anadili Türkçe olmayan vatandaşlara Türkçe öğretilmesi ulusal bütünlüğün sağlanması açısından önem arz etmiştir. Bu resmi kayıtlarda şu şekilde dile getirilmiştir. “*Memlekette kendi ana diliyle okuma yazma bilmeyen halk, bunu bilenlerden daha çoktur. Böyle olunca memleket aydınlarına büyük ödevler düşmektedir. Ancak her halkevi ve odasının bu konu üzerinde hassasiyetle durduğunu söylemek zordur. Halka okuma-yazma öğretmek davasında umulduğu kadar ileri gidilmediğini itiraf etmeliyiz. 1941 yılında 383 halkevi ve 198 halkodamız var. Bağına on binlerce aydın toplayan bu müesseseler, bir milletin kültür hayatında küçümsenemez, azımsanamaz. Bunlar ortalama olarak yılda 100 kişiye okuyup yazma öğretseler 58100 vatandaş ışığa kavuşmuş olur. Halbuki aşağı yukarı 150 halkevi tarafından görülmekte olan bu iş yukarıdaki rakamın 5/1’i kadardır*” (CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942: 10).; Açılan kurslar elbette ki sadece okuma yazma ile sınırlı kalmamış, ayrıca, Halkevinin bulunduğu yerin ve toplulukların isteklerine göre de kurslar açılmıştır. Bu hususta şu örnekleri verebiliriz: Antalya Halkevi’nin vatandaşların istiklal marşını öğrenmeleri için kurs açması, öğrenciyi bütünleme imtihanlarına hazırlamak Malatya Halkevinin açtığı yaz kursu, cezaevlerini birer ıslah müesseseleri haline koymak için Edirne Halkevi’nin hapisanede okuma yazma kursu açması, kendi muhitinin özel durumunu ve ihtiyacını göz önüne alan Aydın halkevi’nin konservecilik kursu, Tekirdağ Halkevi’nin bağcılık kursu, Bozdağan halkevi’nin arıcılık ve Bursa halkevi’nin ipek filatür kursları açmaları, Adana Halkevinin kamyon, motosiklet, ziraat makineleri gibi motor ve motorlu vasıtaların yabancılığından

3. Halkevinde açılan kursların öğretmenliğinin fahri olarak yürütülmesini sağlamak,
4. Halkevi binası müsait değilse kurs ve dersaneleri uygun olan başka bir yerde açmak,
5. Halkevinin açacağı dersane ve kursların idareleri bu şube komitesinin yapacağı ve Halkevi Yönetim Kurulu'nun onaylayacağı özel bir talimata tabidir ve bu şube özel idarelerle belediyeler tarafından açılmış olan dersanelere mümkün olan yardımlarda bulunur.
6. Halk dersanelerinde yetişen her devre mezunlarının diplomaları bütün Halkevinin katılımıyla şereflerine düzenlenen bir toplantıda merasimle verilir. Ayrıca özel teşebbüslerle açılan dersane ve kursların diplomaları bu kurs ve dersaneleri düzenleyen kurumun talebi ve onayı ile Halkevinde yapılan diploma töreniyle dağıtılması uygundur (BCA, 490.01/847.353.3).

Halkevlerinin bazıları açmış olduğu kursları sadece Halkevinde vermekle yetinmemiş, ayrıca cezaevlerinde, kahvehanelerde ve köylerde de kurslar açmak suretiyle bilgiyi halkın ayağına kadar götürmüştür.

1.3.9. Köycülük Şubesi ve Çalışma Esasları

20. Yüzyılın başlarından itibaren Türk milletinin aleyhine cereyan eden gelişmelerin neticesinde özellikle savaşların uzun süreli olması, salgın hastalıklar ve ağır vergiler Anadolu köylüsünü oldukça yorgun düşürmüştür. TBMM, Millî Mücadele Hareketi'nin başlarından itibaren İstiklâl Mücadelesi ile birlikte ülkede yaşanan

halkımızı kurtarmak ve bunları bilfiil kullanıp işletebilir bir seviyeye çıkarmak için halkevinde sürücü kursu açması, sahil halkevlerinde açılan denizcilik meslek kursları vb. (Özer, 2010: 376).

yoksulluğa ve cehalete karşı da mücadele etme yoluna gitmiştir. Özellikle bu alanda ilk adım 1920 yılında İsmail Suphi Soysallı'nın TBMM'nin gündemine Türk köylüsünün içinde bulunduğu durumu taşımasıyla atılmıştır. Soysallı'nın şu ifadeleri bu durumu gözler önüne sermektedir: “Türk köylüsü Meşrutiyetten önce ne ise, yine o halde kalmıştır. Yine Türkiye köylüsünün başında jandarma, yine Türkiye köylüsünün başında bitmez tükenmez harpler, vergiler başlamış ve devam etmiştir. Türkiye köylüsü yine Balkanlarda, yine Karadağ'da yine doğu cephesinde yine yemende ölmüş, ölmüş, ölmüştür. Jandarmanın kırbacı altında, öküzünü satarak, teknesini satarak ölmüş, ezilmiş harap olmuştur.” (Selek, 2004: 523).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında halkçılık hareketi içerisinde değerlendirilen köycülük davası özellikle 1928 yılında Harf İnkılabı yapıldıktan sonra farklı bir boyut kazanmış, bu doğrultuda lider kadro köy kalkınmasına yönelmiştir. 1932 yılında Dr. Reşit Galip Bey'in Millî Eğitim Bakanlığı zamanında bir köycülük hareketi başlatılmıştır (Binbaşoğlu, 2005: 235).

Türkiye'deki Köycülük hareketini etkileyen en önemli gelişmenin Rusya'da Çarlık döneminde ortaya çıkan Narodnik Hareketi olduğu üzerinde durmaktadırlar²⁵. Niyazi Berkes akımın, aydının halka gitmesi ve onu aydınlatması ödevi olarak başladığını ancak, aydının halkı tanınması ve toplumun sorunlarının öğrenilmesi düşüncesine gelindiğini söylemektedir (Berkes, 1998: 45). Anıl Çeçen'e göre ise, günümüzdeki anlamıyla halkçılık bir siyasî akım olarak ilk kez, 19. Yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış olan bir köycülük hareketidir (Çeçen, 1990: 35).

²⁵ Aleksander Herzen'in öncülüğünde Rusya'da doğan bir köycülük hareketi olan Narodnik hareketin sözlük anlamı Halkçıdır. Köy köy dolasan Rus gençleri ülkede baskı rejimi kuran Çar'a ve Kilise'ye karşı halkı örgütler.

Türkiye’de kırsal kalkınmanın bir parçası niteliğinde köycülük çalışmaları yönünde ilk girişimin Halkevleri ile birlikte başlamıştır. Bu hassasiyetin en önemli nedeni, Halkevlerinin kuruluş sürecinde nüfusun %80’inden fazlasının kırsalda yaşaması yatmaktadır. Mehmet Saffet bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: “18 milyon civarında olan Türkiye nüfusunun 15 milyon kadarını teşkil eden kır ve köy halkı idare bölünmesine göre 41 bin kadar fakat idare bölünmesinde birbirine yakın iki veya daha fazla köy bir köy sayıldığı için hakikatte tahminen 60 bin kadar köy vardır. Buna göre göçebelere saymazsak köy başına 250 nüfus düşmekteydi. Köylerin pek çoğunda okul olmadığı gibi olanlar da kendilerinden beklenen görevi tam manasıyla yapamıyorlardı. Köylünün %90’ı henüz okuma-yazma bilmiyor ve bir takım hurafelerin bozuk tesirleri altında bulunuyordu. Harf İnkılâbından sonra okuma yazma gayreti hayli ilerlemiş ise de tam bir randıman alınmamıştı” (Mehmet Saffet, “Köycülük Nedir”, 1933: 424-425).

Geniş halk kitlelerini yeni rejimin ilkeleri ışığında eğitmek ve halkın her açıdan kalkındırılmasına yardımcı olmak için kurulan, ayrıca hiçbir ayırım yapmadan bütün bir halkı kucaklamayı amaç edinen Halkevlerinde köylülerin göz ardı edilmesi düşünülemezdi. Bu nedenle Halkevi bünyesinde oluşturulan Köycülük Şubelerine de önemli sorumluluklar yüklenmiştir.

Bu kapsamda, Köycülük şubelerinin başlıca görev ve sorumlulukları Halkevleri 1932 Çalışma Talimatnamesi’nde özetle şu şekildedir:

1. Köylerin sosyal sıhhî ve bedîî gelişmelerine ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının kuvvetlenmesine çalışmak,

2. Halkevinin düzenlemiş olduğu genel müsamerelere yakın köyleri mümkün olduğuca sık davet etmek ve Halkevi üyelerini de köylerde hazırlanacak olan kır bayramlarına çağırarak suretiyle köylüler ve Halkevi mensupları arasında sevgi ve kaynaşma vasıtaları oluşturmak,
3. Çevre köylere yapılacak olan ziyaretlerde köylülere yük olmamak ve onlara hiç masraf yaptırmamak,
4. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ve Sosyal Yardım Şubesi ile çalışma birliği içerisinde köylülere imkânlar dâhilinde, köylülere okuma yazma öğretmek ve hastalarını tedavi etmek,
5. Köycülük Şubelerinin doğal üyesi sayılan köy öğretmenleriyle işbirliği yaparak onların daha başarılı olmaları için gereken yardımları yapmak,
6. Düzenleyeceği seyyar sergilerle köylüye yerli mallarını tanıtmaya, onların görgü ve bilgilerini geliştirmeye çalışmak,
7. Temsil Şubesi ile işbirliği yaparak tiyatro, Karagöz, kukla ve halk oyunları ile köylerde neşenin artmasına çalışmak (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 78-82).

1940 yılında Ankara'da basılan Halkevleri Çalışma Talimatnamesi'nde ise, Köycülük Şubelerinin çalışma alanları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Şubenin temel görevi köylerin gelişmelerine ve köylü ile şehirli arasındaki sevgi ve dayanışma duygularını kuvvetlendirmeye çalışmaktır.
2. Yakın köyler ziyaret edilecek, kır bayramları, müsamereler hazırlanacaktır.
3. Köy ziyaretlerinde köylüye yük olunmayacaktır.

4. Kurs açılarak köylüye okuma-yazma öğretilmeye çalışılacak, 15 günde bir köylünün mektupları yazılacaktır.
5. Köylülerin resmi isleri takip edilecektir.
6. Köy öğretmenleri ile işbirliğine gidilecektir.
7. Temsiller, Karagöz ve millî danslarla köyde neşeyi artırmaya çalışılacaktır (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1940: 32-33).

Halkevlerinin yapacağı köycülük çalışması yalnız köycülük şubesine kayıtlı üyelere ve bunlar içinden de komiteye seçilmiş olanların değil tüm bir halkevinin sorumluluğundaydı. Halkevciler kendilerini orduya benzetiyorlar ve ordularının nihai zafere ulaşması için hep birlikte mücadele etmenin gerekliliğini biliyorlardı. Dolayısıyla köye gitmek, köye bir şeyler götürmek, köylüyü kendilerine ısındırmak, köyün sıhhi ve sosyo-kültürel gelişmelerine ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının kuvvetlenmesine çalışılmak bütün Halkevlerinin ülküsü olmuştur diyebiliriz (Gündoğan, 1944: 8).

Özetle, Türk köylüsünün sosyo-ekonomik durumunu iyileştirmek, zengin ve temiz bir Türk köyü yaratmak, Halkevlerinin önde gelen ülküsü olarak kabul edilmiştir. Halkevleri Köycülük şubelerinin faaliyetleriyle köylerin sosyal, sağlık, estetik gelişmelerine ve köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının kuvvetlenmesine çalışılmıştır. Bu şubeler, kendi çevrelerinde bulunan köylere yaptıkları gezilerle ve köylüye yaptıkları çeşitli yardımlarla faydalı olmaya çalışmışlardır. Bu köy gezilerinde Köycülük Şubesi'nin elemanları olan doktor, öğretmenler, dişçiler, veterinerler ve ziraatçılardan başka köylünün dertlerini dinlemek üzere yöneticilerin de katılımıyla, bu kişilerin uzmanlıklarından köylü faydalandırılmıştır. Halkevleri şehir ve

kasabalarda kurulan pazarların olduğu günün akşamlarında, köylünün toplu halde bulunmasından yararlanarak köylü geceleri düzenlemiş, köylünün düzenli olarak verilen temsil, müsamere ve millî oyunlardan faydalanması sağlanmıştır. Bu köy gecelerinde aydınlar köylüyü ilgilendiren çeşitli konularda bilgilendirici konuşmalar yapmışlardır. Köycülük Şubeleri, köylünün hastalarını il ve ilçelerdeki hastanelerde tedavilerine de çalışmıştır.

Netice itibariyle; Halkevleri Şubeleri arasında mevcut maddi kaynakların oranı da düşünülecek olursa, Halkevi Köycülük Şubeleri sosyal yaşam konusunda önemli görevler başarmışlardır. Faaliyetlerinin önemli bir kısmını İkinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği dönemlerde yaptıkları dikkate alındığında faaliyetlerinin hangi güçlüklerle karşılaştığı daha doğru bir Şekilde değerlendirilebilir.

III. BÖLÜM: ÇORUM HALKEVİ VE FAALİYETLERİ

1.1. Çorum Halkevi'nin Açılışı

Çorum Halkevi, Halkevlerinin açılışının 1. Yıldönümü tarihi olan 19 Şubat 1933'te Adana Aksaray, Balıkesir, Çankırı, Erzincan, Gümüşhane, Isparta, Kars, Manisa, Mersin, Muğla, Niğde, Sivas ve Tokat vilayetleri ile Bafra, Bayburt, Alaiye, İnebolu ve Urla kazalarının halkevleriyle birlikte “milli kültürün ve ilmi hareketler ve faaliyetlerin kuvvetlendirilmesi, halkın sosyal seviyesinin yükseltilmesi için halkevlerine yardımda bulunulması,” amacıyla kurulmuştur (BCA, 490,01/02,09,01).

Kuruluşundan itibaren, yoğun bir çalışma temposuna giren Çorum Halkevi, gerçekleştirdiği faaliyetlerle de adından söz ettiren bir halkevi haline gelmiştir. 1936 yılı içerisinde en verimli halkevleri olarak zikredilen Adana, Afyon, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bartın, Bitlis, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Edremit, Eskişehir, Gaziantep, Giresun, İnegöl, İzmit, Kayseri, Konya, Kütahya, Maraş, Mersin, Ordu, Samsun, Sinop, Sivas, Zonguldak halkevleri içerisinde Çorum'da vardır (Geçen Yılda Halkevleri Nasıl Çalıştı?, Ankara 1937: 5).

Açılışına dair herhangi bir arşiv belgesi bulamadığımız Çorum Halkevi'nin ilk Başkanı, bu vazifeyi 1933-1937 yılları arasında devam ettirecek olan Hasan Ölçek'dir (BCA, 490,01/936,635,1,63). 19 Şubat 1933'ten 1951'de Halkevlerinin kapatılmasına kadar 18 yıl boyunca faaliyet gösteren Çorum Halkevi, Çorum'un modernleşmesinde önemli bir yere sahip olmuştur.

Daha önceki bölümlerde de değindiğimiz gibi Halkevlerinin açılış gayelerinin Çorum'da bir yansıması olarak ortaya çıkan Çorum Halkevi'nin kuruluş gayesini 1932 yılındaki Halkevleri Talimatnamesi'nde görmek mümkündür. Talimatnamede,

“Partimizin program temelleri cumhuriyetçilik, ulusçuluk, halkçılık, devletçilik, laiklik ve devrimciliktir. Programımız bu ana ve temel prensiplerin egemenliği ve sonsuz olması için bu sıfatlarda kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesini, millî seciyenin Türk tarihinin ilham ettiği derecelere çıkarılmasını, güzel sanatların yükseltilmesini hedefler. Halkevlerinin amacı, bu uğurda çalışacak ülküli vatandaşlar için toplayıcı ve birleştirici yurtlar olmaktır.”(Halkevleri Talimatnamesi, 1932) denilerek, bu kurumların kuruluş felsefesini ortaya koymaktadır. Bu gayelerin Çorum ve çevresinde hayata geçirilebilmesinin en önemli aracı olarak Çorum Halkevi açılmıştır.

Nitekim Abidin Varal “Halkevleri Kuruluşunda Maksat ve Gaye” başlıklı yazısında, “Halkevleri, o çeşit müesseselerdir ki vatandaşların bin bir derdine deva olacaklardır. Hükümetin elinin uzanamadığı dertlere, yaralara el koyacak, onları tedavi edecek, o yaraların o dertlerin bir daha meydana gelmemesi için tedbirler alacaktır. Halkevleri o çeşit müesseselerdir ki ona her vatandaş, serbestlikle dertlerini dökebilecek, anlamadığını, bilmediğini öğrenmek için ondan yardım isteyebilecektir.” İfadeleriyle kuruluşta amaçlanan gayeyi ortaya koyarken; “Halkevlerinin vazifeleri büyük ve çok çeşitlidir. Halkevleri her şeye muktedir olabilir. Bunda hiç tereddüt yoktur. Ancak halkevlerinin kapıları ihtiras, menfaat, intikam ve siyaset hislerine ve inkılap ve rejim aleyhindeki sözlere kapalıdır (Varal, “Halkevleri Kuruluşunda Maksat ve Gaye”, Çorumlu, 5 Şubat 1938: 3-4).” sözleriyle üye profilini de çizmektedir.

Bahri Miyak ise Çorumlu Dergisi’nde 1945 yılı Mart ayında çıkan yazısında, “Halkevleri Ülkü, Birlik ve Beraberlik Kaynağıdır” adlı yazısında “Ulusların eğitim ve öğretimlerinde ve geleceğe güvenli adımlarla yönelmesinde klasik araçlar ve okullardır... Milli bir varlık olarak yetişip teşkilatlanmak için yalnız okul kadrolarındaki çalışmalar yeterli değildir. Gerçi tam ve metotlu eğitim ve öğretimle

aydın vatandaşlar yetiştirmek ancak okul çevresinde içinde mümkün olabilir fakat, ulusça kitleleşmek için okulların yanında ve dizi dibinde muhakkak halk terbiyesi müessesleri de bulunmak gerektir. Kitleleşmek ancak bir arada, bir ve beraber çalışmakla sağlanabilir. İşte bu birliği ve beraberliği temin edecek olan halkevleri ve halkodalarıdır.” Dedikten sonra, İsmet İnönü’nün halkevleri ile ilgili olarak söylediği, “Halkevleri fikir olarak ve müessese olarak mesuliyet mevkiinde bulunan siyasi partimizin bütün özünü ve varlığını halkın geniş tabakalarına anlatması ve sevdirmesi için mühim bir merkezdir. Halkevleri vakit vakit siyasi icraatımızdan dahi açık alınla, temiz yürekli, halka hesap vereceğimiz yer olacaktır.” Diyerek halkevlerinin amaçlarını sıralamıştır (Miyak, “Halkevleri Ülkü Birlik ve Beraberlik Kaynağıdır”, Çorumlu, 1 Mart 1945: 1-3).

Çorum Halkevi’nin gerçekleştirdiği faaliyetler daha sonra Şube faaliyetleri içerisinde tek tek ele alınacaktır. Ancak bir fikir edinebilmek açısından belli dönemlerde gerçekleştirilen faaliyetlerinde bu başlık altında verilmesinin uygun olacağını düşündük.

Örneğin, 1938’in Temmuz ayı Halkevi salonu hemen her gün denebilecek umumi toplantılara sahne olmuştur. İl Özel İdaresi tarafından köy kâtipleri merkeze davet edilerek, iki toplantı yapılmış ve bu toplantıda Cumhuriyet Hükümetinin köy kalkınması yönünden aldığı idari tedbirlerin tatbik yolları ve köy kâtiplerinin vazifeleri hakkında talimat verilmiştir (Çorumlu, S.4: 39).

1938 yılı Ağustos ayı içinde Çocuk Esirgeme Kurumu Şubesi Merkez Heyeti beş defa Halkevi salonunda toplantı yapmış ve kurumun kuruluşu ile ilgili önemli kararlar alınmıştır. Yine bu ay içinde Çorum köy kâtiplerine vazifelerine karşılık gelen işler üzerinde talimat vermek üzere hususi idare köy bürosu tarafından iki defa toplantı yapılmıştır. Ayrı ayrı gecelerde ev salonunda bütün salonu dolduran seçkin davetliler

huzurunda bir nişan, iki nikah töreni yapılmıştır Büfeli ve danslı olan bu törenlerin müzik ve eğlenceleri Güzel Sanatlar ve Temsi Şubesi düzenlemiştir (Çorumlu, S. 5: 30). Yukarıda da görüldüğü üzere Çorum Halkevi sadece kendi faaliyetlerinin gerçekleştiği bir merkez olmaktan öte, Çorum'un sosyal hayatının da bir merkezi durumundadır.

Halkevi mesaisi üzerinde toplu bir fikir edinmek için 1938 yılı Ağustos ayı içinde Halkevinde gerçekleştirilen faaliyetlere bakmak uygun olacaktır.(Çorumlu, S. 5: 31-32):

Tablo 2: 1938 Yılı Ağustos Ayı Çorum Halkevi Faaliyetleri

1.8.1938	Güreş egzersizleri	salonda
2.8.1938	Güreş egzersizleri	salonda
3.8.1938	Güreş egzersizleri	salonda
4.8.1938	Güreş egzersizleri	salonda
5.8.1938	Sungurlu sporcularına ziyaret	
6.8.1938	Sungurlu sporcuları ile Çorum sporcuları arasında maç	
12.8.1938	Köy katipleri toplantısı	salonda
13.8.1938	Ç.E.K heyeti toplantısı	salonda
14.8.1938	Ç.E.K heyeti merkeziye toplantısı	salonda
14.8.1938	Tarih kolu Kuşören Kalesinde tetkik gezisi	
18.8.1938	Tarih kolu Alacahöyük'e tetkik gezisi	
18.8.1938	Konferans öğretmen Fevzi Selen tarafından	salonda
18.8.1938	Nikah töreni	salonda
19.8.1938	Konferans Fevzi Selen tarafından	Saat 10' da
19.8.1938	Konferans Fevzi Selen tarafından	Saat 17' de
20.8.1938	Konferans Fevzi Selen tarafından	Saat 10' da
20.8.1938	Konferans Fevzi Selen tarafından	Saat 17' de
20.8.1938	Nişan töreni	Saat 17' de
21.8.1938	Nişan töreni	Saat 17' de

22.8.1938	Konferans Fevzi Selen tarafından	Saat 10'da
23.8.1938	Konferans Fevzi Selen tarafından	Saat 17'de
23.8.1938	Çocuk Esirgeme Kurumu toplantısı	Saat 17'de

1939 yılı Şubat ayı içinde iki defa meslekleri üzerinde görüşmek üzere köy kâtipleri toplantısı ve dört defa da halkevi idare heyeti toplantısı yapılarak, yapılacak işler hakkında görüşülmüştür (Çorumlu, S. 11: 31). Çorum Halkevi İdare Heyeti 1940 yılının Ağustos ayı içinde olağan toplantısını yapmış, evin idari ve şubelerinin çalışmaları etrafında kararlar alınmıştır. Bu ay yine halkevi salonunda iki defa köy kâtipleri toplantısı yapılarak, köy işleri mümeyyizi tarafından konferans verilmiş bazı usullerin tatbiki öğretilmiştir (Çorumlu, S. 18: 28). Halkevlerini on ikinci yıl dönümü münasebetiyle, gündüz halkevi salonunda bir toplantı yapılmıştır. Gece de bu münasebetle Milli kıyafetli aile toplantısı yapılmış ve gece çok neşeli geçmiştir (Çorumlu, S. 45: 31).

Çorum Halkevi yıl içinde birinci ve ikinci altı aylık olmak üzere iki çalışma raporu hazırlamış ve bu çalışma raporları Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğine gönderilmiştir. 1938 yılında Çorum Halkevi Başkanı olan Bedri Bilginer, C.H.P Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda 1938 yılı birinci altı aylık çalışma raporunun yüksek huzurlarına sunulduğunu ve nüshasının il yönetim kurulu başkanlığına takdim edildiğini bildirmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,19).

Görüldüğü üzere Halkevi bir taraftan kendi faaliyetlerini gerçekleştirip bununla ilgili bağlı olduğu merkez durumunda ki CHP Genel Sekreterliğine bilgi verirken, diğer taraftan salonu aracılığıyla diğer kurumların faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır.

1.2. Başkanları

Çorum Halkevi başkanları diğer halkevlerinde olduğu gibi 1940 yılına kadar bağlı buldukları İl, İlçe ve parti yönetim kurulu üyeleri arasından yine aynı yönetim kurulu tarafından seçilmekte iken, 1940 yılında çıkarılan Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesine göre bu tarihten itibaren buldukları çevrede Halkevleri davasına sarılmış ve iş başarabilecek kişilerin Halkevi Başkanlığına seçilebilmeleri usulü kabul edilmiştir. Böyle bir uygulamaya gidilmesinin nedeni; il ve ilçe parti yönetim kurulu üyelerinden her zaman Halkevi başkanlığı yapabilecek birilerinin çıkmayışı, bununda pek çok Halkevi'nin atıl duruma düşmesine sebep olmasıdır. Diğer yandan Hakim, Savcı ve CHP İl Başkanlığı vazifesini göre valilerin Halkevi başkanlığına seçilmesi yasaklanmıştır (Duman, 2011: 74-75).

Çorum Halkevi Başkanlarıyla ilgili elimizde ayrıntılı bilgi olmamakla birlikte, arşiv belgelerinden elde ettiğimiz kadarıyla Çorum Halkevi'nin ilk açılış tarihi olan Şubat 1933'ten itibaren başkanlığını Hasan Ölçek²⁶ yapmıştır (BCA, 490,01/936,635,1,63). 1296 (1880) doğumlu olan Hasan Ölçek, meslek olarak Ziraatçıdır. Rüştüye mezunu olan Ölçek, Milli Mücadele esnasında Yozgat'ta çıkan isyana karşı Çorum belediye reisi olarak mücadele etmiştir. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Çorum'da ilk kurucularından olan Ölçek, CHP adına belediye üyeliği de yapmıştır (BCA, 490,01/936,635,1,28).

1937 yılında Hasan Ölçek'ten boşalan Halkevi Başkanlığına Bedri Bilginer geçmiştir (Çorumlu, S. 1, 15 Nisan 1938, s: 1). Hakkında fazla bir bilgi bulamadığımız Bedri Bilginer'in başkanlığı da uzun sürmemiş, 1939 yılında Halkevi Başkanı Şevket Davudoğlu olmuştur. 1302 (1886)'da Çorum'da doğan Şevket Davudoğlu, İdadi (Lise)

²⁶ Hasan Ölçek'in Fotoğrafi için bkz. Ek 6.

mezunu olup asıl mesleği t ccarlıktır. Manifatura Ticareti ile meşgul olmuştur (BCA, 490,01/936,635,1,49).

1941 yılında Şevket Davudoğlu'nun yerine Naim Atalay başkan olmuş, 1943 yılına kadar devam ettirdiği bu görevini, genel seçimlerde 7. Dönem Çorum Milletvekili olarak Ankara'ya gitmesinden dolayı, 3 Mart 1943'te yılında Nazmi Tombuş'a²⁷ bırakmıştır (BCA, 490,01/936,635,1,20).

Nazmi Tombuş'tan sonra halkevi başkanlığına Milli Eğitim Müdürü Mustafa Şahin getirilmiştir. Mustafa Şahin'in Gümüşhane Milli Eğitim Müdürlüğüne tayini sebebiyle yerine yeni Milli Eğitim Müdürü Fahri Alpay getirilmiştir (BCA, 490,01/936,635,1,9).

1947 yılında  orum Halkevi Başkanlığına Halkevleri İdare Teşkilatı Talimatnamesinin 36. Maddesine göre Milli Eğitim Müdürü Fahri Alpay seçilmiştir (BCA, 490,01/936,635,1,8). Fahri Alpay daha önce Artvin Halkevi Başkanlığını da yapmıştır (BCA, 490,01/936,635,1,7).

1949 yılında tayin sebebiyle Fahri Alpay'ın Halkevi başkanlığını bıraktığı görülmektedir. Onun yerine Halkevi Başkanlığına Enver Can getirilecektir (BCA, 490,01/1121,92,1,2). Halkevi başkanları içerisinde tespit edebildiğimiz ve hakkında da herhangi bir bilgiye ulaőamadıđımız son Başkan Enver Can'dır.

1.3. İdari Yapılanması ve  yeleri

Elimizdeki kaynaklara göre  orum Halkevi'nin kuruluş yılı olan 1933'te dört Şube teşkil edilmiştir. Bu Şubeler, Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Sosyal Yardım Şubesi, Köycülük Şubesi ve Spor Şubeleridir (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları

²⁷ Nazmi Tombuş'un fotoğrafı i i bknz: Ek 5.

Hülasası, 1934: 28). 1934 yılına gelindiğinde iki şubenin daha teşkil edildiği görülmektedir. Bu şubeler Güzel Sanatlar Şubesi ile Temsil Şubeleridir (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 31.) 1935 ve 1936 yıllarında da altı şube ile faaliyetlerine devam eden Çorum Halkevi'nin (BCA, 490,01/984,813,134), 1937 yılında bütün şubelerinin faaliyete geçmiş olduğu görülmektedir (BCA, 490,01/984,813,2,78).

1933 yılından itibaren oluşturulan şubelerin üyeleri ve meslek guruplarına göre dağılımlarına bakıldığı zaman, Sosyal Yardım Şubesi 1 Avukat,4 doktor,3 öğretmen,7 tüccar,1 çiftçi, 2 işçi, 12 sair meslekler olmak üzere toplam 30 üyesi bulunmaktadır. Üyelerin tamamı erkeklerden oluşmaktadır (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 90-91). Köycüler Şubesi ise, 1 avukat, 8 öğretmen, 17 tüccar, 9 çiftçi, 7 sair meslek olmak üzere toplam 42 üyesi bulunmaktadır. Üyelerin tamamı yine erkektir(Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 98-99). Spor Şubesinde ise; 14 öğretmen, 1 tüccar, 26 işçi, 15 sair meslek olmak üzere toplam 56 üyesi bulunmaktadır. Üyelerinin 6'sı bayan 50'si erkeklerden oluşmaktadır. (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 114-115).

1934 yılında ise yeni kurulan şubelerle birlikte toplam 580 üyesi bulunan Çorum Halkevi'nin üyelerinden 24'ü bayan, 556'sı erkek'tir. Üyelerin şubelere ve meslek guruplarına göre ayrımı ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır. Dil Tarih Edebiyat Şubesi'nin 1934 yılında toplam 105 üyesi bulunmaktadır. Bu üyelerin meslek guruplarına göre dağılımına bakıldığı zaman, 2 avukat, 1 doktor, 16 öğretmen, 11 tüccar, 15 işçi, 23 çiftçi, 37 kişi ise diğer meslek guruplarına mensuptur. Bu üyelerin tamamı erkektir (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 140-141). Güzel Sanatlar Şubesi'nin toplam 92 üyesi bulunmaktadır. Bunların 15'i öğretmen, 13'ü tüccar, 31'i

işçi, 5 çiftçi, 4 zanaatkâr ve 24'ü diğer mesleklere mensuptur. Bu üyelerin 84'ü erkek, 8'i bayandır (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 144-145). Temsil Şubesine üye olanların meslek gruplarına göre dağılımı şöyledir. 1 doktor, 20 öğretmen, 3 tüccar, 3 işçi, 2 zanaatkâr ve 8 diğer mesleklerdendir. Toplam üye sayısı 37 olan şubenin, üyelerinden 29'u erkek, 8'i bayandır (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 152-153). Spor Şubesi'nin üyeleri ise, 4 doktor, 8 öğretmen, 4 tüccar, 32 işçi, 2 zanaatkâr ve 20 diğer mesleklerden oluşmaktadır. Toplam 70 üyesi bulunan şubenin 66 üyesi erkek, 4 üyesi kadındır (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 158-159). Sosyal Yardım Şubesi'nin toplam üye sayısı 82'dir. Üyeleri 3 avukat, 4 doktor, 3 öğretmen, 33 tüccar, 14 işçi, 5 çiftçi, 20 diğer mesleklere mensuptur. Bu üyelerin 78'i erkek 4'ü kadındır (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 164-165). Toplam üye sayısı 194 olan Köycülük Şubesinin ise 1 avukat, 4 öğretmen, 16 tüccar, 2 işçi, 151 çiftçi, 20 diğer mesleklerden oluşan üyelerin tamamı erkektir. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 182-183).

Bu yıl içerisinde 16 konferans veren Çorum Halkevi'nin 680 kitaplık kütüphanesinden 9000 kişi faydalanmıştır (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 198-199).

1935 yılında üyelere ve meslek gruplarına göre dağılım ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır. Dil Tarih Edebiyat Şubesi'nin 1935 yılında toplam 108 üyesi bulunmaktadır. Bu üyelerin meslek gruplarına göre dağılımına bakıldığı zaman, 2 avukat, 10 öğretmen, 28 tüccar, 17 işçi, 24 çiftçi, 27 zanaatkâr bulunmaktadır. Bu üyelerin biri bayan 107'si erkektir (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 124-125). Güzel Sanatlar Şubesi'nin toplam 93 üyesi bulunmaktadır.

Bunların 9 öğretmen, 4 tüccar, 49 işçi, 2 çiftçi, 29 sanatkar bulunmaktadır. Bu üyelerin 86'sı erkek, 7'si bayandır (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 132-133). Temsil Şubesine üye olanların meslek guruplarına göre dağılımı şöyledir. 1 doktor, 22 öğretmen, 7 tüccar, 10 işçi, 1 çiftçi, 7 zanaatkâr'dır. Toplam üye sayısı 48 olan şubenin, üyelerinden 42'si erkek, 6'sı bayandır (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 140-141). Spor Şubesinin 5 doktor, 10 öğretmen, 8 tüccar, 35 işçi, 25 zanaatkâr olmak üzere toplam 83 üyesi bulunan şubenin 77 üyesi erkek, 6 üyesi kadındır (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 148-149). Sosyal Yardım Şubesi'nin toplam üye sayısı 82'dir. Üyeleri 2 avukat, 7 doktor, 8 öğretmen, 11 tüccar, 57 işçi, 3 çiftçi, 6 zanaatkârlardan oluşmaktadır. Bu üyelerin 91'i erkek 3'ü kadındır (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 156-157). Köycülük Şubesi'nin toplam üye sayısı 200'dür. Üyeleri 2 avukat, 1 doktor, 4 öğretmen, 20 tüccar, 2 işçi, 151 çiftçi, 20 zanaatkârdan oluşmaktadır. Üyelerin tamamı erkektir (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 180-181).

1935 yılı içerisinde Çorum Halkevi'nde toplam 52 Komite, 90 Şube Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Komite toplantılarına 405 kişi katılırken, Şube toplantılarına 1580 kişi katılmıştır. Halkevi yönetimi ise toplam 20 toplantı gerçekleştirmiştir (BCA, 490.01/984,813,2,175)

1936 yılı verilerine göre toplam 700 üyesi bulunan Çorum Halkevi'nin üyelerinden 24'ü bayanlardan, 676'sı erkeklerden oluşmuştur. Bu dönemde Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nin 125, Güzel Sanatlar Şubesi'nin 102, Temsil Şubesi'nin 54, Spor Şubesi'nin 104, Sosyal Yardım Şubesi'nin 94, Köycülük Şubesi'nin 221 üyesi bulunmaktadır. 1936 yılında Şube Komiteleri ise şu şekilde oluşmuştur. Dil Tarih

Edebiyat Şubesinin Başkanlığında Tanyeri İlköğretim Okulu Öğretmenlerinden Rıfat Rami Arıncı bulunurken, üyeler ise Ortaokul Direktörü Osman Özlü, Kültür Direktörü Mahmut Koçak, Ortaokul Yardirektörü Tevfik Gökmen ve Dava Vekili Hamil Karova'dan oluşmuştur. Güzel Sanatlar Şubesi Başkanı İlkokul Öğretmeni Sadi Leblebicidir. Üyeleri ise Gazipaşa İlkokulu Başöğretmeni Eyüp Berker, İlkokul Öğretmenlerinden Münibe Altan, Kültür Sekreteri Ruhi Eromay ve İlkokul Öğretmenlerinden Cemil Sirel'dir. Temsil Şubesi Başkanı İlkokul öğretmenlerinden Hüyesin Uzer, üyeler ise, İlkokul Öğretmenlerinden Fikriye Öngen ve İlkokul Öğretmenlerinden Adile Sayın'dır. Spor Şubesi Başkanı İlkokul Baş Öğretmeni Nazım Uğur, Vası Bilgin, Ağır Ceza Mahkemesi üyelerinden Hasan Tüzel, İlkokul Müfettişi Nuri Sertoğlu ve Ahmet Tütüncüdür. Bu dönemde Sosyal Yardım Şubesi Başkanlığını Naim Atalay, Köycüler Şubesi Başkanlığını ise Mustafa Kalelioğlu yapmıştır (BCA, 490,01/984,813,134).

1937 yılına gelindiğinde yukarıda yazılan şubelerdeki üye sayıları, üyelerin meslekleri, komite ve şube toplantıları hakkında ki bilgiler şu şekildedir.

Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi'nin Komite Başkanlığını bu dönemde, Çorum Noteri İhsan Sabuncu yapmıştır. Komite Üyeliklerinde ise Kütüphane Müdürü Eşref Ertekin, Ortaokul Yabancı Dil Öğretmeni Halil Fehmi Demirsoy, Ortaokul Tarih Öğretmeni Halil Bey, İl Basımevi Müretteplerinden Mustafa Atak bulunmuştur. Şubenin toplam 130 üyesi bulunup bunların mesleklerine göre dağılımına bakıldığı zaman, 12 öğretmen, 35 tüccar, 2 öğretmen, 27 işçi, 29 çiftçi, 31 zanaatkâr olarak görülmüştür. Komite üyelerinin cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığı zaman 129 erkek üyenin yanında sadece bir bayan üyeye rastlanmaktadır (BCA, 490,01/984,813,2,78).

Güzel Sanatlar Şubesi Şube'nin Komitesi beş kişiden oluşmaktadır. Başkanlığını İlkokul Öğretmenlerinden Sadi Lelebici'nin yaptığı şube'nin komite üyeleri ise Saliha Kaleli, Kültür Sekreteri Ruhi Tanyel, İdare Heyeti Sekreteri Seyfi Atak, Fotoğrafçı Basri Ilgaz'dır. Bu dönemde toplam 112 üyesi olan Şube'nin 4 bayan 108 erkek üyesi bulunmaktadır. Üyelerin meslek gruplarına göre dağılımına bakıldığında, 8 öğretmen, 6 tüccar, 56 işçi, 4 çiftçi ve 38 zanaatkârın şubeye üye olduğu görülmüştür (BCA, 490,01/984,813,2,78). Bu dönemde şube yönetimi 10 toplantı gerçekleştirmiş ve bu toplantılara toplam 50 kişi katılmıştır. Ayrıca şube üyelerine yönelik olarak bir toplantı gerçekleştirmiş ve bu toplantıya da 40 kişi katılmıştır. Şube'nin yaptığı önemli işlerden biriside düzenlenen konferanslara katılımı artırmak için konferans sonrası konserler vermek olmuştur. 1937 yılı içerisinde gerçekleştirilen ve toplam 3500 kişinin katıldığı "Frengi, Türk İnkılâbı ve İçki'nin Zararları" konulu konferanslarının sonunda katılımcılara konser dinletilmiştir (BCA, 490.01/984,813,2,81).

Temsil Şubesi Başkanlığını İlkokul Öğretmenlerinden Mümtaz Öge yaparken, Şubenin yönetim kurulu üyeleri, Ortaokul Öğretmeni Hüseyin Özer, Odacı Mesut Kızıltan, Sağlık Komisyonu Sekreteri Şükrü Oral, Terzi Rumi Eftekin'den oluşmuştur. Toplam 109 üyesi olan Şube'nin, üyelerinden biri doktor, yirmi beşi öğretmen, dokuzu tüccar, elli sekizi işçi, beşi çiftçi ve on biri zanaatkârdır. Bu üyelerden on biri bayan doksan sekizi erkektir (BCA, 490,01/984,813,2,78). Bu Şube 1937 yılı içerisinde yirmi kişinin katılımıyla beş kez komite toplantısı gerçekleştirmiş, ayrıca bir kez Şube üyelerinin katılımı ile genel bir toplantı yapmıştır (BCA, 490.01/984,813,2,81).

Spor Şubesinin Komite Başkanlığında İlkokul Baş Öğretmenlerinden Nazım Uğur bulunurken yönetiminde, İl Basımevi Direktörü Şükrü Çöplü, Okullar Kitabevi Sahibi Naim Atalay, İlkokul Öğretmenlerinden Cemil Sirel ve Kadastro sekreteri Saim

İnanç yer almıştır. Bu şubenin toplam 83 üyesi bulunmakta olup, bu üyelere 76'sı erkek, 7'si kadındır. Üyelerin mesleklerine göre dağılımına bakıldığında ise, 5 doktor, 22 öğretmen, 10 tüccar, 13 işçi, 33 zanaatkarın yer aldığı görülmüştür (BCA, 490,01/984,813,2,78).

Sosyal Yardım Şubesinin, 2 avukat,7 doktor, 12 öğretmen, 13 tüccar, 63 işçi ve 9 köylü olmak üzere toplam 111 üyesi olduğu görülmektedir. Üyelerin 5'i bayan 106'sı ise erkektir. Bu yıl bu Şubenin Komite Başkanının Müftü Tefvik Eren, üyelerin ise Sıhhat Direktörü Halit Bey, Belediye Reisi Pertev Kaleli, Hastane Operatörü Doktor Memduh, Ziraat Bankası Veznedarı Şevket Kaleli olduğu görülmektedir (BCA/490,01/984,813,2.78). 1937 yılında Sosyal Yardım Şubesinin yaptığı 10 Komite toplantısına 50,1 Şube toplantısına ise 37 kişinin katıldığı görülmektedir (BCA, 490.01/984,813,2,81)

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi 4 bayan, 3 erkek olmak üzere 7 üyeden oluştuğu görülmektedir. Başkanlığını İlkokul Baş Öğretmenlerinden Bilal Özkan'ın yaptığı şubenin yönetiminde Ortaokul Öğretmenlerinden Muzaffer Bey ve İlkokul Öğretmenlerinden Emine Hanım bulunmaktadır (BCA, 490,01/984,813,2,78).

Köycülük Şubesi, iki avukat, dört doktor, 11 öğretmen, 29 tüccar, 4 işçi, 15 zanaatkâr ile 168 çiftçinin katılımıyla toplam 235 üyeden oluşmuştur. Üyelerinin tamamı erkek olan bu Şube'nin Başkanı Mustafa Kaleli, komite üyeleri ise, İbrahim Tuncay, İbrahim Bilen, Mahir Tümer, Servet Kayış olarak tespit edilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,78).

Kütüphane ve Neşriyat Şubesi, 1937 yılında Çorum Halkevi'nin şubeleri içerisinde en az üyesi olan şubedir. Bu dönemde Şube'nin Komitesi üç kişiden

oluşmaktadır. Başkanlığını Baytar Direktörü Vahit Akdamar'ın yaptığı şube'nin komite üyeleri, Ziraat Bankası Direktörü İbrahim Akkoyunlu ile Ziraat Bankası Saymanı Talat Bey'dir. Üyeleri ise öğretmen olan üç kişiden oluşmaktadır (BCA, 490,01/984,813,2,78). Bu yıl içerisinde hiç komite toplantısı gerçekleştirilememiş, sadece bir şube toplantısı yapılmış ve üç kişi katılmıştır(BCA, 490.01/984,813,2,81).

Müze ve Sergi Şubesinin başkanlığını Kültür Direktörü Mahmut Koçak yapmıştır. Toplam on üyesi bulunan şube'nin üyelerinden sekizi Öğretmen, ikisi ise zanaatkardır ve üyelerin tamamı erkektir (BCA, 490,01/984,813,2,78).

1.4. Çorum Halkevi'nin Mali Kaynakları

Yaptığımız çalışma neticesinde Çorum Halkevi'nin mali kaynaklarının ana hatlarıyla dört kanaldan elde edilmiş olduğunu görülmüştür. Bunlardan en önemlisi Özel İdare ve belediye bütçelerinden parti kanalıyla Çorum Halkevi'ne gönderilen yardım paralarıdır. Ayrıca Çorum Halkevi'nin çıkarmış olduğu Çorumlu Dergisi'nin satışından ve doğrudan Genel Sekreterliğin Çorumlu Dergisine abone olarak göndermiş olduğu yardımlar ile sosyal yardım amaçlı düzenlenen balo, gösteri ve gezilerden elde edilen gelirlere (Duman, 2011: 46-51).

Yıllara göre İl Özel İdaresi'nden Çorum Halkevi'ne yapılan yardımlar şu şekildedir: 1934 yılında Çorum Özel İdaresi'nin bütçesinde bulunan 4400 liralık yardımdan 900 lirası Çorum Halkevi'ne (BCA,490,01/1485,57,1,27) ayrılmıştır. 1935 yılında ise 5350 lira olarak ayrılan yardım paralarının 2000 lirası Çorum (BCA,490,01/1485,57,1,20-21), 1939 yılında Özel İdare bütçesine konulan 7000 lira'nın 6890 lirası Halkevi tarafından kullanılmıştır (BCA, 490,01/1485,57,1,14). 1940 yılında Özel İdareden 8000 lira yardım alınmıştır (BCA,490,01/1485,57,1,11.). 1942

yılında 6750 lira yardım (BCA,490,01/1485,57,1,4.) Çorum Halkevi tarafından kullanılmıştır.

İl Özel İdaresi'nden alınan yardımlardan sonra en önemli yardımlar Belediyeden alınanlar oluşturmaktadır. 1936 Belediye bütçesine ayrılan yardım paralarından 300 lira'sı Çorum Halkevine verilirken (BCA,490,01/1485,57,1,18-19), 1939 yılında Belediye bütçesinden Çorum Halkevi'ne herhangi bir yardım yapılmamıştır (BCA, 490,01/1485,57,1,16-17). 1940 yılında belediye bütçesinden Çorum Halkevi için 600 lira yardım yapılmıştır (BCA, 490,01/1485,57,1,12). 1942 (BCA, 490,01/1485,57,1,5) ve 1943 yıllarında herhangi bir yardım yapılmamıştır (BCA, 490,01/1485,57,1,2). 1943 yılında ise 7000 lira yardım yapılmıştır (BCA, 490,01/1485,57,1,3).

Halkevlerine Genel Sekreterliğin, Özel İdare ve Belediyeler aracılığıyla yapmış olduğu yardımların yanında, Halkevlerinin olağan çalışmaları dışında gerçekleştirdikleri etkinliklerde de Genel Sekreterlikten yardımlar yapılmıştır. Örneğin Çorum Halkevi Temsil Şubesinin Samsun ve Sinop'a gerçekleştirmiş oldukları turneler için masraflarını karşılamak amacıyla 600 lira yardım gönderilmiştir (BCA, 490,01/1022,933,2,21). Yine halkevinde faaliyet gösteren şubelerin giderleri için yıllık yardımın dışında 1947 yılında 500 lira yardım yapıldığı görülmektedir (BCA, 490,01/966,737,3,5).

1949 yılına ait bir belge de, Çorum Halkevi'nin Genel Sekreterlikten yeni kurulmuş olan Halkevinin futbol kulübü²⁸ için yardım talebine (BCA, 490,01/1121,92,1,3) karşılık olarak, Genel Sekreterlikten gönderilen yazıda "Her zaman tekrarladığımız gibi mahalli birer teşekkül olan Halkevleri ve Halkodalarımız idare ve çalışmaları için gerekli parayı çevrelerinden sağlamalıdır. Talimatnamelerinde yapılan değişikliklerle kendilerine bazı imkânlar verilmiştir. Sayıları beş bine yaklaşan

²⁸ Gerçekleştirilen futbol müsabakaları için bkz. Ek 17.

bu kültür kurumlarının türlü istek ve ihtiyaçlarının merkezce karşılanmasına imkân olmadığını tabi sizde takdir edersiniz. Eldeki imkânlar biraz daha geniş tutularak evinize muhtelif yardımlar yapılmıştır. Bu defaki dileklerinizi biz karşılayamayacağımızdan mahallen temini çarelerinin araştırılmasını rica eder, sevgiler sunarım (BCA, 490,01/1121,92,1,4).” denilmektedir.

Bunların dışında düzenledikleri temsiller, sinema ve balo gibi etkinlikler aracılığıyla elde edilen paralar Halkevi'nin gelir kaynakları arasında yer almaktadır.

Halkevi'nin önemli gelir kaynaklarından birisi'de Çorumlu Dergisi abonelerinden elde edilen gelirlerdir. Çorumlu Dergisi'nin en önemli abonesi ise bizzat CHP Genel Merkezidir (BCA, 490,01/831,280,1,21).

1.5. Çorumda Kurulan Diğer Halkevleri ve Faaliyetleri

Halkevlerinin 1932'de kuruluşundan 1951 yılında kapanışına kadar Çorum il sınırları içerisinde, toplam 6 Halkevi ve 24 Halkodası açılmıştır (17. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, 1949: 7-8). Çorum Halkevi dışında, İskilip, Sungurlu, Mecitözü, Osmancık ve Alaca kazalarında Halkevleri kurulmuştur. Çorum Halkevi'nden sonra Çorum'un ilçelerinde ilk açılan Halkevi İskilip Halkevi olmuştur. 23 Şubat 1936'da açılan bu Halkevini (CHP Genel Sekreterliğinin Parti Örgütüne Genelgesi, 1938: 24), 20 Kasım 1938'de açılan Sungurlu Halkevi (CHP Genel Sekreterliğinin Parti Örgütüne Genelgesi, 1938: 29.), ve 1939 yılında Alaca, Mecitözü ve Osmancık Halkevlerinin açılışı takip etmiştir.

Çorum'un ilçelerinde açılması planlanan ilk Halkevi İskilip ve Sungurlu Halkevleri olmuştur. 1935 yılında açılması düşünülen bu Halkevleri için Özel İdare'nin yardım paralarından 200 liralık kısım ayrılmıştır (BCA, 490,01/1485,57,1,22). Ancak

İskilip Halkevi bir yıl gecikmeyle 1936'da Sungurlu Halkevi ise üç yıllık bir gecikmeyle 1938'de açılabilmiştir. Nitekim 1937 yılında bu gecikme ortadan kaldırılmış ve CHP Çorum İl Başkanlığı'ndan, C.H.P Genel Sekreterliğine gönderilen yazıda Halkevlerinin açılma yıl dönümü olan Şubat ayında Çorum'un Sungurlu ilçesinde bir halk evi açılmasının uygun olduğu ve hemen faaliyete geçmesi için gereken tedbirlerin alınması gerektiği bildirilmiştir (BCA, 490,01/954,695,2,53).

1938 yılında Çorumda Halkevi açma faaliyetleri devam etmiştir. Çorum ilinde Nüfusu iki bin kişiden fazla olan Alaca, Osmancık ve Mecitözü kasabalarında Halkevi açılması için gereken tedbirlerin alınmış olduğu CHP Çorum İl Başkanlığı'ndan, C.H.P Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (BCA, 490,01/954,695,2,48). Nihayet 1939 yılında kazaların tamamında halkevi açılmıştır (BCA, 490,01/954,695,2,45).

Çorum'un kazalarında kurulan Halkevlerinin Çorum Halkevi kadar olmasa da, imkânları ölçüsünde faaliyetlerde bulduklarını söylemek mümkündür. İçlerinde faaliyetleri ve bütçeleri nispetinde en önemlilerinin İskilip ve Sungurlu Halkevleri olan bu kurumlar, kuruldukları ilçelerde halkın ilmen, fikren ve bedenen gelişmesi için faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu bölümde yalnızca İskilip, Sungurlu, Alaca, Osmancık ve Mecitözü Halkevlerinin yaptığı bazı faaliyetlere ve yardımlardan aldıkları paylara değinilmiştir. Buldukları ilçelerde birer kültür kulübü olarak çalışan bu kurumlardan İskilip Halkevi kuruluşunun üçüncü yıldönümü 1939 yılında binlerce kişinin katılımıyla kutlanmıştır (BCA, 490,01/954,695,2,50.).

1939'da Genel Sekreterlik kanalıyla Belediye bütçesinden İskilip Halkevine herhangi bir yardım yapılmazken, Mecitözü Halkevi'ne 225 lira, Osmancık Halkevi'ne 200 lira, Alaca Halkevine ise 66 lira 84 kuruş, Sungurlu Halkevi'ne 600 lira yardım ayrılmıştır (BCA, 490,01/1485,57,1,15). Aynı yıl Özel İdare bütçesinden Alaca Halkevi

için 500 lira, İskilip Halkevi için 1300 lira, Mecitözü için 500 lira, Osmancık İçin 500 lira, Sungurlu için 1300 lira ayrılmıştır (BCA, 490,01/1485,57,1,14.).

1940 yılına gelindiğinde kazalarda bulunan halkevlerinde de faaliyetler şubeler aracılığıyla gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Alaca Halkevinde 27 Haziran 1940'ta Süleyman Renda tarafından konferans verilmiştir. Aynı gün Alaca'nın köylerinden, Tahirabad Köyünde Nurettin Yahtalı tarafından konferans verilmiştir. Yine 28-29 Haziran 1940 günlerinde paraşütçülük ve beşinci kol ile ilgili konferanslar gerçekleştirilmiştir (BCA, 490,01/1008,892,3,9).

Bu yıl belediye bütçesinden Alaca Halkevi için 75, Mecitözü Halkevi için 288, Osmancık Halkevi için 100, Sungurlu Halkevi için 100 lira ayrılırken, İskilip Halkevi için herhangi bir yardımda bulunulmamıştır (BCA, 490,01/1485,57,1,12). Yine bu yıl Özel İdareden Alaca Halkevi için 500, İskilip Halkevi için 1300, Osmancık Halkevi için 500, Sungurlu Halkevi için 1300 lira yardımda bulunulmuştur (BCA, 490,01/1485,57,1,11).

Çorum Valisi Muzaffer Akalın'ın Alaca kazasını teftişi sebebiyle Alaca Halkevi 25 Ağustos 1941 akşamı bir toplantı tertip etmiştir. Valinin isteği üzerine bu toplantıya mahalli sairler sazları ile katılmıştır. Dertli'den, Köroğlun'dan ve Karacaoğlan'dan koşmalar ve nefesler okunmuştur. Vali Muzaffer Akalın toplantının sonunda, öz dilimizin kıymet ve güzelliğinin dilden dile dolaşan vesikaları olan bu parçaların halk edebiyatı ve milli kültür incelemeleri bakımından öneminden bahsetmiştir (Çorumlu, S. 28: 28).

1942 yılında belediyeler bütçesinden Alaca Halkevi için 140, Osmancık Halkevi için 150, Sungurlu ve Mecitözü Halkevleri için 100'er lira yardım yapılırken İskilip

Halkevi için herhangi bir yardım yapılmamıştır (BCA, 490,01/1485,57,1,5). Özel İdare bütçesinden ise Alaca, Osmancık, Mecitözü Halkevleri için 600'er lira, İskilip Halkevi için 1250 Lira, Sungurlu Halkevi için 1159 lira, Boğazkale, Yeniçamlıca ve Laçın Halkodaları için 100'er lira yardımda bulunulmuştur (BCA, 490,01/1485,57,1,4).

1943 yılında sadece Osmancık Halkevine belediye bütçesinden yardım yapılmış, diğerlerine yapılmamıştır (BCA,490,01/1485,57,1,17). İl Özel İdare'den ise Alaca, Osmancık, Mecitözü Halkevleri için 600'er lira, İskilip ve Sungurlu Halkevleri için 1250'şer lira, Boğazkale, Yeniçamlıca ve Laçın Halkodaları için 200'er lira yardımda bulunulmuştur (BCA, 490,01/1485,57,1,3).

1944 yılı Sungurlu Halkevi çalışmaları şu şekildedir.

1- Sosyal Yardım kolunun karar ve gayretiyle 60 fakir ilkokul talebesine okullar tatil olana kadar yemek verilmiştir.

2- Temsil kolu üyelerinin öğretmenlerle birlikte verdikleri müsamerenin hâsılatıyla 140 yoksul çocuk, 23 Nisan bayramında giydirilmiş ve sevindirilmiştir.

3- Temsil kolunca iki müsamere düzenlenmiş, 28 Nisan 1944'te sahneye konmuştur (Çorumlu, S. 48, 1 Mayıs 1944, s: 32).

1950 yılında Türkçe okuma yazma kursları ile ilgili olarak İskilip'te üç, Çorum ve Sungurlu'da birer kurs açılmış ve bu kurslardan sadece İskilip'tekine ödenek gönderilmiş, diğerlerine ödeneğin daha sonra gönderileceği belirtilmiştir (BCA, 490,01/1053,1044,2,11). Tolam 600 lira ödenek gönderilen (BCA, 490,01/1053,1044,2,13) İskilip'te ki kursta ders veren Öğretmenler ise, Misak-ı Milli İlkokulu Öğretmeni Sıtkı Aktan, Azm-i Milli İlkokulu Başöğretmeni İsmet Tüplek, Sakarya İlkokulu öğretmeni Ahmet Altuğ olduğu (BCA, 490,01/1053,1044,2,12)

belirtilmiştir. Kurs masrafları ve öğretmenlerin ücretleri 600 lira olarak belirtilmiştir (BCA, 490,01/1053,1044,2,13).

Ayrıca bu dönemde Mecitözü Halkevi de faaliyetlerde bulunarak Halkevinde okuma yazma kursu için müsait yer olduğu ve elli vatandaşın kursa katılabileceği bildirilerek, kursun ilkokul öğretmenlerinden Erol Beyoğlu tarafından verileceği, 1 Mart 1950'de başlayacak olan kursun 30 Nisan 1950'ye kadar devam etmesine imkân bulunduğu CHP Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (BCA,490,01/1053,1044,2,10). Okuma yazma kursu ile ilgili bir diğer faaliyetin de Sungurlu Halkevinde yapıldığı görülmektedir. Bu kursa toplam 65 öğrenci devam etmiş, bunlardan bir kısmı (35) hiç okuma bilmeyenlerden oluşurken diğer bir kısmı ise (30) az okuyabilenlerden oluşmuştur. Bu kursu İnönü İlkokulu Başöğretmeni Vasıf Peksoy, ile İsmet Paşa ilkokulu öğretmeni Bekir Sayiner vermiştir. Kursun giderlerinin tamamını halkevi bütçesinden karşılayamadıkları için bu dönemde CHP Genel Sekreterliğinden yardım talep edilmiştir (BCA, 490,01/1053,1044,2,8). Bu talep CHP Genel Sekreterliği tarafından olumlu karşılanmış kurs masrafı olarak toplam 400 lira gönderilmiştir(BCA, 490,01/966,737,3,19).

Kazalardaki halkevlerinin yanında köylerde de Halkodaları açılmıştır. Nitekim Çorum'da açılan ilk Halkodaları 1940 yılında, Çorum Merkeze bağlı Yeni Çamlıca ve Sungurlu Boğazkale köylerinde açılan odalardır(BCA, 490,01/954,695,2,10,43).

Yukarıda görüldüğü üzere, Çorum genelinde açılan Halkevleri ve Halkodaları aracılığıyla çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

IV. BÖLÜM: ÇORUM HALKEVİ'NİN ŞUBE ÇALIŞMALARI

1.1. Dil Tarih Edebiyat Şubesi

Halkevlerinin önemli faaliyet alanlarından olan dil, tarih ve edebiyat konularında faaliyet gösteren bu şube, topluma, bahse konu olan alanlarda eğitim vermek, toplumun kültür seviyesini artırmak, Cumhuriyet ve inkılâp prensiplerinin kökleşmesini sağlamak ve yurt sevgisinin yükseltilmesine yönelik konferanslar düzenlemek misyonunu üzerine alan bir teşekküldü²⁹. Nitekim Halkevleri çalışma talimatnamesinde Dil ve Edebiyat Şubesinin görevi, “Dil ve Edebiyat Şubesi, muhitin umumi bilgisinin artmasına ve parti prensiplerinin kökleşmesiyle meşgul olur(Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 5)” şeklinde belirtilmiştir.

Çorum Halkevi'nin Dil, Tarih ve Edebiyat şubesinin en önemli faaliyeti olarak nitelendirilebilecek olan Çorumlu dergisinde de Halkevleri dergilerinin dil, tarih ve edebiyat konularında faaliyet alanları hakkında:

1. Edebiyat ve dil(Şiir, hikaye, roman, tasvir ve tetkik): Kendi dilimizde yazılmış ve başka dillerden çevrilmiş yüksek kıymette edebi yazılar.

2. Hususi ile millet ve vatan sevgisini inkılâpçılık heyecanını kuvvetlendirecek

²⁹ 1932 yılı Halkevleri Talimatnamesinde Dil, Edebiyat, Tarih Şubesinin kuruluş amaçları şu şekilde ifade edilmektedir: 1- Dil, edebiyat ve tarih şubesi muhitin umumî bilgisini yükseltmeğe yarayacak mevzularda musahabeler ve konferanslar tertip eder. Bu musahabelerde Cumhuriyet ve İnkılap prensiplerinin kökleşmesine; memleket sevgisinin, vatandaşlık vazifeleri duygusunun yükselmesine; (halk için amelî surette faydalı olacak bahislere daha fazla hisse ayrılacaktır.) 2- (Dil, edebiyat ve tarih şubesi), ana Türk dilinin bugünkü yazı ve edebiyatta kullanılmayan, fakat halk arasında yaşayan kelimeleri, ıstılahları ile, kadim millî masalları, ata sözlerini araştırıp toplar; Millî tarihin mahallî safhalarına, bilhassa - eğer varsa - muhitteki göçebe Türk aşiretleri arasında olmak üzere alelumum kadim millî anane ve âdetleri tetkik eder. 3- Şube azaları mecmua çıkararak veya çıkarılmakta olan, mecmua veya gazetelere intisap ederek birinci ve ikinci maddelerde sayılan maksatlar üzerinde neşriyatta bulunurlar. 4- Şube, yeni yetişen gençler arasında ilim ve edebiyat sahalarında imla hususî bir istidat gösterenleri himaye ve teşvik eder. İstidat ve kabiliyetlerin inkişafı için yollar ve çareler teminine çalışır. Bknz.: **CHF Halkevleri Talimatnamesi**, Hakimiyeti Milliye Matbaası, 1932, s. 6.

eserler.

3. Edebiyat tarihimize hususi ile edebiyatımızın yabancı tesirler altında uğradığı değişmelere dair tetkikler.

4. Halk edebiyatının güzel örnekleri, tanınmış halk şairlerine dair tetkikler.

5. Türk dilinin eskiliğini, şenliğine ve yaygınlığına dair tetkikler.

6. Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde Türk dilinin uğradığı değişmeleri, halk diliyle yazı dili arasındaki ayrılıklara ve bugüne kadar dilde sadeleştirme yolunda atılan adımlara dair tetkikler.

7. Dili sadeleştirme, özleştirme yolunda denemeler, düşünceler, teklifler. Dünya tarihinde Türkün eski ve geniş yerini gösterir bu hakikati inkar eden iddiaların çürüklüğünü inandırıcı delillerle ortaya koyan tetkikler.

8. Türk medeniyetinin tarihi abideleri, yazılı vesikaları hakkında tetkikler.

9. Eski, yeni Türk tarihinde yer tutmuş adamların şahsiyetlerini, eserlerini tahlil ederek kıymetlerini tanıtan yazılar (“Halkevleri Dergilerinin Yazı Kadroları”, Çorumlu, S. 17: 2-3) yazmak şeklinde dile getirilmektedir.

Bahse konu olan talimatnamede “Halkevleri şubelerinin bütün çalışmalarda, parti programının göz önünde tutulması, bunların her vesileyle yayılması ve kökleşmesi esastır” (CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi, 1940: 3).

Necip Ali Küçüka, Halkevlerini Dil ve Edebiyat şubesinin neden kurulduğunu şöyle izah etmiştir: “Dil bir milletin ta kendisidir. Bir dilden o milletin karakterini, yaşayış ve düşünüş biçimini anlayıp görmek mümkündür. Avrupa dilleri ancak Latin esirliğinden kurtulduktan sonradır ki başyapıtlarını verebilmişlerdir. Çünkü bir dil

yabancı baskısı altında buldukça yüksek ve derin sanat eserleri yaratmasına imkan yoktur.... Türk dili, Türk tarihi bugünkü nesle kıymetli bir emanet olarak milletin bünyesinde bugüne kadar yaşadı. İşte biz bir taraftan bu hakikati milletimize anlatmak, diğer taraftan bu kıymetli hazineleri toplamak maksadıyla, Dil Tarih ve Edebiyat Şubesini teşkil etmiş ve faaliyete geçirmiş bulunuyoruz” (Söylevler 1932-1941, 1942: 99-121).

Çorum Halkevi başkanı Bedri Bilginer de; “Son zamanlarda esaslı teşkilata dayanarak hızla ilerleyen Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin kıymetli mensupları muntazam mesailerle zikre değer başarılar göstermişlerdir.Çorum muhitinde bir çok derlemeler yapmışlardır.Çorum ve belki de bütün Türkiye’imiz için pek çok kıymetli vesikalar elde etmişlerdir.”diyerek şubenin öneminden bahsetmiştir (“Çorumlu’yu Neden Çıkarıyoruz”, Çorumlu, S. 1: 1).

1933 yılında Çorum Halkevi’nin kurulmasıyla birlikte oluşturulan dört şubeden birisi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi olmuştur (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 31).

Şubenin 1934 yılında toplam 105 üyesi bulunmaktadır. Bu üyelerin meslek guruplarına göre dağılımına bakıldığı zaman, 2 avukat, 1 doktor, 16 öğretmen, 11 tüccar, 15 işçi, 23 çiftçi, 37 kişi ise diğer meslek guruplarına mensuptur. Bu üyelerin tamamı erkektir (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935, 40-141). 1935 yılında üye sayısını 108’e çıkaran şubenin, üyelerin meslek guruplarına göre dağılımına bakıldığı zaman, 2 avukat, 10 öğretmen, 28 tüccar, 17 işçi, 24 çiftçi, 27 zannatkar bulunmaktadır. Bu üyelerin biri bayan 107’si erkektir (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 124-125). Şube üye sayısını 1936 yılında 125 kişiye çıkarmıştır (BCA, 490,01/984,813,134). 1937 yılında ise Şube üye sayısını 130

kişiyeye olmuştur. Üyelerin mesleklerine göre dağılımına bakıldığı zaman, 12 öğretmen, 35 tüccar, 2 öğretmen, 27 işçi, 29 çiftçi, 31 zanaatkâr olarak görülmüştür. Komite üyelerinin cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığı zaman 129 erkek üyenin yanında sadece bir bayan üyeye rastlanmaktadır Bu dönemde Şube yönetimi şu şekilde oluşmuştur. Komite başkanlığını, Çorum Noteri İhsan Sabuncu yapmıştır. Komite üyeliklerinde ise Kütüphane Müdürü Eşref Ertekin, Ortaokul Yabancı Dil Öğretmeni Halil Fehmi Demirsoy, Ortaokul Tarih Öğretmeni Halil Bey, İl Basımevi Mürettiplerinden Mustafa Atak bulunmuştur (BCA, 490,01/984,813,2,78).

Şube yönetiminin oluşumu ve üyeleri ile ilgili verilen bu genel bilgilerden sonra Şube faaliyetleri ile ilgili bilgi verilecektir. Yaptığımız çalışmalardan elde ettiğimiz bulgulara göre Çorum Halkevi Şubeleri içerisinde en fazla çalışma yapan şube, Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'dir. Bu bakımdan yaptığı çalışmalar çeşitli alt başlıklar altında incelenmiştir.

1.1.1. Konferanslar

Çorum Halkevi'nin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nin en önemli faaliyet alanlarından birisini konferanslar oluşturmuştur. Döneme ve şartlara göre konuları ve içerikleri değişmiş olmasına rağmen, genel amacı halkı aydınlatmak olan bu konferanslar Çorum Halkevi'nin kuruluşundan itibaren yapılmıştır.

Çorum Halkevi'nin kurulduğu yıl olan 1933'te ilk konferanslarını vermeye başlayan şube bu yıl içerisinde toplam 4 konferans gerçekleştirmiştir (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 28)

1934 yılında Cumhuriyet Döneminin önemli gerici ayaklanmalarından birisi olan "Menemen Olayı" ile ilgili olarak Rıfat Rami tarafından bir konferans verilmiştir.

Bu konferans, Menemen’de Kubilay Anıtı’nın açılma gününe denk getirilmiş ve konferansta projeksiyonla Menemen olayına ve anıtın açılışına dair görüntülerde gösterilmiştir (Çorum Vilayet Gazetesi, 26 Birinci Kanun 1934: 1). Bu yıl içerisinde toplam 14 konferans gerçekleştirilmiştir (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası: 1935: 31).

1935 yılında toplam 40 konferans verilmiş bu konferanslara katılan kişi sayısı 18.000’i bulmuştur (Halkevlerinin 1935 senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 42). Halkevleri, CHP, Cumhuriyet İdaresi, Sağlık Konuları, Dil İnkılabı, Ekonomi gibi çeşitli konularda konferanslar gerçekleştirmiştir. Konferansları veren kişiler Çorum’da görev yapanlardan oluşmuş, bu dönemde dışarıdan herhangi bir konferansçı getirilmemiştir. Konferansların konusu ve konferansı sunanlar arasında bir bütünlüğün olduğu, uzmanlık alanları gözetilerek konferansların verildiği söylenebilir.

1935 yılında düzenlenen konferansların tarihleri, konuları ve veren kişilere göre listesi aşağıdaki gibidir (BCA, 490/984,813,2,150-151).

Tablo 4: 1935 Yılında Çorum Halkevi Tarafından Düzenlenen Konferanslar

Toplantı Tarihi	Konferansın Konusu	Kim Tarafından Verildiği
22.2.1935	Halkevlerinin Yıldönümü	Radyo ve İlköğretim İspekteri Nuri
26.4.1935	Çocuk Bakımı	Ortaokul Öğretmeni Tevfik
9.5.1935	Partimizin Tarihçesi	Parti Başkanı Ali Rıza Özenç
18.6.1935	Hava Tehlikesi	Öğretmen Rıfat Arıncı ve Basımevi Direktörü Şükrü Çöplü ve Radyo Tertibatı
27.6.1935	Halkevlerinin Kurulmasında Gözetilen Gaye	Parti Başkanı Ali Rıza Özenç
30.8.1935	İstiklal Savaşı	İlkokul Öğretmeni Rıfat Rami Arıncı
26.9.1935	Dil İnkılabı	İlkokul Öğretmeni Rıfat Rami Arıncı
17.10.1935	Nüfus Sayımı	İlköğretim İspekteri Nuri
28.10.1935	Cumhuriyet İdaresinin İyilikleri	Parti Başkanı Ali Rıza Özenç
29.10.1935	Halk Kürsüsünde	Ortaokul Öğretmeni Tevfik

		Ortaokul Öğretmenlerinden Hüseyin, İlkokul Öğretmenlerinden Mümtaz Gökmen, C. Mümde-i Umumisi, Zeynel Abidin, Uray Hekimi Osman Kozbek, ve Eşi Naciye, Basım Evi Direktörü Şükrü Çöplü, Çorum Halk Şairlerinden Köylü Halil
30.10.1935	Halk Kürsüsünde	Rıfat Rami Arıncı
8.12.1935	Zehirli Gazlar Hakkında	İlköğretim İspekteri Nuri
12.12.1935	İktisat Hakkında	Parti Başkanı Ali Rıza Özenç Uray Hekimi Osman Kozbek Basımevi Direktörü Şükrü Çöplü
16.12.1935	İktisat Hakkında	Öğretmen Rıfat Rami Arıncı
15.12.1935	Zehirli Gazlar Hakkında	İlköğretim İspekteri Nuri
17.12.1935	İçkinin Zararları	Doğum Baş Hekimi Şemsettin
22.12.1935	Zehirli Gazlar Hakkında	İlköğretim İspekteri Nuri
26.12.1935.	Halk Şairleri Hakkında	Lise Mezunlarından Alaaddin
Eylül Teşrin-i Evvel (Dokuz Konferans)	Müzik Hakkında	Müzik Öğretmeni Necmettin Rıfat

Bu dönemde sadece İl Merkezi'nde konferanslar verilmeyle yetinilmemiş, Halkevleri'nin toplumu bilgilendirme vazifesinin bir gereği olarak, Çorum'a bağlı merkezlerde de bir dizi konferans düzenlenmiştir. Halkevi tarafından tertip edilen bir ekip, Çorum İlinin her tarafında "İnkılâp ve İstiklal" konularında halkın ilgisini uyandırmak için konferanslar vermek üzere 24 Aralık itibariyle gönderilmişlerdir. Gönderilen Konferansçıların adı ve gittikleri yerlerin isimlerini gösteren liste şu şekildedir (BCA/490,1008,892,3,25,26):

Tablo 5: 1935 Yılında Çorum Kazalarında Verilen Konferanslar

Konferansın verileceği yerin adı	Konferansı verecek arkadaşın adı
Sungurlu	Doğum evi başhekimisi Dr.Şemsettin
İskilip	Orta okul yar direktörü Tefvik

Alaca	İlk öğretim İspekteri Nuri
Osmancık	Genel kurul üyesinden Fehmi Bilgin
Mecitözü	İlk okul öğretmeni Rıfat Rami Arıncı

Kazalarda gerçekleştirilen konferanslarla ilgili bilgiler ise bu dönemde ulusal basınla da paylaşılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Başkanı İl Başkanı ve aynı zamanda Çorum Milletvekili olan Ali Rıza Özenç tarafından, Giresun Milletvekili Hakkı Tarık Us'un Halkevi salonunda verdiği "İnkılap" konulu konferansın halk tarafından dinlendiğini ve bu konuda konferanslar vermek üzere bir ekibin Çorum İline bağlı ilçelere gönderildiğini bildiren bir yazı, Anadolu Ajansı, Ulus, Cumhuriyet, Tan, Son Posta ve Akşam Gazetelerine gönderilmiştir (BCA, 490,01/1008,892,3,27).

1936 yılı birinci ve ikinci altı aylık çalışma raporları göre konferans salonu tamiratta olduğundan dolayı bir önceki yıla göre daha az konferans verilmiştir (BCA, 490/984,813,2,84).

İnkılâp ve İstiklal konuları üzerinde konferans vermek üzere Çorum merkezine gönderilen Giresun Milletvekili Hakkı Tarık Us, 22 Şubat 1936 Cumartesi günü Çorum'a gelmiş, "İnkılâp" konulu birinci konferansını o günün akşamı, "İstiklal" konulu ikinci konferansını da ertesi günü gündüz saat 16:00'da Halkevi salonunda vermiştir. Konferanslardan halkın geniş ölçüde faydalanmasını temin etmek için önceden önlemler alınmış, Halkevi'nin geniş salonu ve koridorlar tamamen dolmuş ve her konferans da biner dinleyici bulunmuştur. Hakkı Tarık Us'un İnkılâp ve İstiklal'in önemini bütün incelikleriyle ortaya koyan konferansları dinleyiciler üzerinde derin ilgi uyandırmıştır. Konferansların Çorum'da bıraktığı etki ve fayda hakkında Anadolu

Ajansına, Ankara ve İstanbul gazetelerine bilgi verilmiş ve her iki konferansın metni Çorum Gazetesinde de aynen yayınlanmak üzere hazırlanmıştır.

1936 yılı birinci ve ikinci altı aylık çalışma raporlarına göre konferans salonu tamiratta olduğundan dolayı bir önceki yıla göre daha az konferans verilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,84). Bu dönemde düzenlenen konferanslara ait bir bilgiye ulaşamamıştır.

1937 yılında Konferans salonunun tamir edilmesinden sonra, konferanslara yeniden hız verilmiş, bu yılın ikinci altı aylık çalışma raporuna bakıldığında konferans kolu, bu devrede konusu, verildiği günleri ve veren kişilerin isimlerini gösteren, listede yazılı olduğu üzere 5 konferans vermiştir. Konuları 1935 yılında verilen konferanslarla örtüşen bu dönemde, konferansçıların yine Çorum bölgesinde görev yapan kişilerden oluştuğu görülmektedir. Bu konferanslar şunlardır:

Tablo 6: 1937 Yılı İkinci Altı Aylık Döneminde Çorum Halkevi'nde
Düzenlenen Konferanslar (BCA,490/984,813,2,44)

Konferans Adedi	Verildiği Tarih	Mevzuu	Veren Kişinin Adı
1	9.7.1937	Çocuk Eğitimi	İlkokul Öğretmenlerinden Adile Sayın
1	25.7.1937	Türk Medeniyeti	Ortaokul Yabancı Dil Öğretmeni Halil Fehmi Demirsoy
1	26.9.1937	Türk Dili	Ortaokul Türkçe Öğretmeni Hüseyin Özer
1	28.10.1937	Türkiye Cumhuriyeti	Ortaokul Yabancı Dil Öğretmeni Halil Fehmi Demirsoy
1	12.12.1937	İktisat ve Tasarruf	İlkokul Öğretmenlerinden Ethem Subaşı

Ayrıca radyo ile Mustafa Kemal Atatürk'ün Büyük Millet Meclisinin bu yılki açılışında söylediği nutuk ile hükümetin çalışma programı, parça parça halka bir hafta içerisinde her gün belirli bir saatte tebliğ dinletilmiştir(BCA,490/984,813,2,38).

Konferanslar gerçekleştirilirken, halkın konferansa olan katılımını ve ilgisini çekmek amacıyla, konferanslardan sonra müzik programları da düzenlenmiştir. 25 Eylül 1937'de Halkevi konferans salonunda saat 20:00'da yapılan "Türk Medeniyeti" konulu Halil Fehmi Demirsoy'un bir konferansı ve bu konferans sonrası yapılan program bu duruma örnek gösterilebilir. Konferansın programı şu şekildedir:

Tablo 7: Konferans Programı (BCA,490/984,813,2,59. -
BCA,490/984,813,2,60).

I. Bölüm	II. Bölüm
1. Erginlik Marşı	7. Suzidil Peşrevi
2. Aria	8. Suzidil Saz Semaisi
3. Ballade	9. Şehnaz Longa
4. Seteöndchen	10. Uşaklı Kız (Halk Türküsü) yalnız sazla
5. Margot Vals	11. Gece
6. Tamborin	12. Küçük Çoban
	13. Çorum Halayı

Konferansta ki müzik eserleri incelendiğinde, birinci bölümde Batı müziğine, ikinci bölümde ise sanat ve halk müziğine yer verildiği görülmektedir. Programın bu şekilde oluşturulması, Batı müziği ile Türk müziğinin karşılaştırılması için oldukça önemlidir. Bir taraftan halka Batı müziği dinletilerek, modernleşmesi sağlanmış, diğer

taftan ise Türk müziği dinletilerek, halkın millileşmesi ve milletçe kütleleşmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

1937 yılı birinci altı aylık çalışma raporuna göre, bu dönemde Dil Edebiyat Şubesi'nin Konferans Kolu toplam yedi adet konferans vermiştir (BCA,490/984,813,2,65). Bunlardan bazıları, 7 Ocak 1937'de Ortaokul Fransızca öğretmeni Halil Fehmi tarafından Halkevi salonunda “İstiklal Savaşı” konulu konferans (BCA,490/984,813,2,74), 23 Ocak 1937'de hükümet doktoru Hikmet Esat tarafından “Frengi” konulu konferans (BCA,490/984,813,2,75), 20 Şubat 1937'de Ortaokul yabancı dil öğretmeni Halil Fehmi tarafından “Türk İnkılabı ve Cihandaki Akisleri” konulu konferanslardır (BCA,490/984,813,2,78).

Konferansların düzenlenme amaçları ve hitap ettiği kitle de döneme ve konularına göre farklılıklar arz etmiştir. Konferansların bir kısmı Halkın tamamına açık tutulurken, bir kısmı ise sadece belli zümrelere yönelik düzenlenmiştir. 1938 yılı Ağustos ayı içinde, Halkevi salonunda İstanbul Öğretmen Okulu Eğitimcilerinden Fevzi Selen tarafından ilkokul öğretmenleri ile aydın tabakaya 8 defa konferans verilmiştir(“Çorum Halkevinin Bir Aylık Çalışma Raporu”, Çorumlu, S. 5: 29).

Dil Edebiyat Şubesi, 1 Ağustos 1940' “Ormancılık ve Ziraat” hakkında iki konferans vermiştir. II. Dünya Savaşı'nın devam ettiği günler olduğundan, bu dönemde “Dünya Ahvali ve Paraşüt” hakkında da Halkevi radyosu aracılığıyla meydanlardaki halka konferans dinletilmiştir (Çorumlu, S. 25: 25).

Halkevinin gerçekleştirdiği konferanslarda sağlık konuları da sık sık ele alınmıştır. 1940 yılı içerisinde sağlık konulu toplam üç konferans düzenlenmiştir. Cilt Ve Zührevi Hastalıklar Uzmanı Dr Tevfik Berkal tarafından “Uyuz Hastalığının

Sirayeti Ve Korunma Çareleri” konulu birinci konferans, Memleket Hastanesi Dâhiliye Uzmanı Dr Selim Çapa tarafından “Su Ve Sudan Geçen Hastalıklar” konusu üzerinde ikinci konferans, Memleket Hastanesi Operatörü Dr Adil Özkan tarafından “Kemik Veremi” konulu üçüncü konferans verilmiştir (Çorumlu, S. 33: 27).

Halkevlerinin faaliyet gösterdiği dönem aynı zamanda II. Dünya Savaşı'nın başladığı ve devam ettiği yıllarla kesişmiştir. Bu dönemde Türkiye aktif olarak savaşa katılmamış olmasına rağmen, her an savaşın Türkiye'yi de içine alabilme tehlikesine karşı, bu durum devlet yöneticilerini tedbir almaya itmiştir. Bu tedbirler içerisinde en önemlilerinden birisi de savaşın getireceği olumsuz sonuçlara karşı halkı bilinçlendirmektir. Bir taraftan istihbarat (Beşinci Kol) faaliyetlerine karşı halk bilinçlendirilmeye çalışılırken, diğer taraftan da düşman saldırılarının odağını teşkil edeceği düşünülen “Paraşüt ve Paraşütçüler” konusunda, halka bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu bilgilendirme ve bilinçlendirme görevini ise Çorum'da önemli ölçüde Halkevine düşmüştür.

CHP İdare Heyeti Reisi Pertev Kalelioğlu'nun CHP Genel Sekreterliğine 29 Haziran 1940'ta gönderdiği yazıda bu duruma dikkat çekilmektedir. Şehir ve köylerde “paraşüt, paraşütçüler, beşinci kol, bunların yapabileceği işler” konularında halkın görüş ve kavrayış seviyeleri dikkate alınarak konferans ve yazılarla uyarılara devam edildiği, bu uyarılar aracılığıyla halkın uyanık olmasını sağlamak için köylerde çalışıldığını bildirmiştir. Yazının devamında yapılan bu konferansların olumlu sonuçlar doğurduğundan da bahsedilerek, “Bundan birkaç gün evvel Sungurlu Hamallı Köyünden 337 doğumlu Yediçoğullarından Çerkez İsmail Oğlu Ahmet Demir Polat adında bir şahıs Çorum'a bağlı Seyfe Köyüne gelmiş ve kendine memur süsü vermiş. Terazilerin bozukluğu, köyde temizliğe riayet edilmediğinden bahisle köylüyü

sıkıştırmakla beraber, diğer taraftan da “Bulgar geliyor ne duruyorsunuz?” gibi saçma sözleri ihtiyar heyetinin şüphesini uyandırmış, derhal yakalanarak merkez karakoluna teslim edilmiştir. Karakolda tevkif edilen Ahmet Demir Polat, 10 Temmuz 1940’ta adliyeye verilmiştir. Bu hadise halkın bu hususda hassas ve müteyakkuz bulunmakta olduğunu göstermesi, hükümete ve partiye karşı sıkı başlılığını tebarüz ettirmesi itibarıyla çok ehemmiyet verici bir vaka olması dolayısıyla bilgi olmak üzere saygıyla arz ederim (BCA, 490,01/1008,892,3,7)” şeklinde ifade edilmiştir. Bu durum göstermektedir ki, yapılan çalışmalar olumlu sonuçlar doğurmuştur.

Savaş getirdiği olumsuz sonuçlarla ilgili konferanslar bu dönemde devam edecektir. Nitekim Halkevi tarafından Çorum Alay Komutanlığından bu konuda konferans verecek bir memur istenmiş, Alay Komutanlığı tarafından görevlendirilen Yüzbaşı Saim Eroğlu tarafından “tayyare, tekamül-i harb silahı olarak yapmakta olduğu işler, yapacağı tahribat, gazlar, paraşüt ve paraşütçülüğün yapacağı işler bunlara karşı alınması icap eden müdafaa ve tahaffüs, tedbirler, bu tehlikeli silaha karşı ferde, aileye ve cemiyete düşen vazifeler” hakkında uzun, etraflı ve heyecanlı bir konferans Halkevi Salonunda verilmiş ve hoparlörle Çorum’un zahire pazarı günü olan Çarşamba günü çok büyük bir halk kitlesine dinletilmiştir (BCA, 490,01/1008,892,3,7).”

29 Haziran 1940 tarihli yazıda da II. Dünya Savaşı nedeniyle CHP Genel Sekreterliğinden gönderilen emre göre Çorum Merkez’de ve kazalarda bulunan parti yetkilileri ile köylerde bulunan ihtiyar heyetlerinin Jandarma Alay Komutanlığından da alınan destekle, “paraşütçü kıtalar, incekleri yerler, karşılaşacakları harp vasıtalarıyla, kıyafetleri, yapacakları vazifeler ve mücadele usulleri” hakkında bilgi verilmesi ve bu konuda partililik bakımından üzerlerine düşen vazifelerin anlatılması kararlaştırılmıştır (BCA, 490,01/1008,892,3,8).

Çorum Vilayeti C.H.P İl Başkanı Nuri Kalelioğlu, C.H.P Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda, “Dünya Ahvalinin Aldığı Son Durum” hakkında verilen konferanslara ait cetvelin ilişik olarak gönderildiğini bildirmiştir (BCA/490,1008,892,3,4). Bu konferanslar şu şekilde sıralanabilir.

Tablo 8: Çorum Halkevi'nin II. Dünya Savaşı İle İlgili Gerçekleştirdiği

Konferanslar

Konferansın Verildiği Yer	Konferansın Kim Tarafından Verildiği	Adet	Verildiği Tarih
Çorumda	İçel Mebusu Ferit Celal Güven	1	27.03.1941
Çorumda	Partimiz Hatibi Şükrü Çöplü	1	30.03.1941
Çorumda	Tüccardan Nazmi Tombuş ve İdare Heyetimiz azasından	1	07.04.1941
Çorumda	İdare Heyetimiz Azasından Naim Atalay	1	14.04.1941
Alaca kazasında	C.M Umumisi Esat Bankar	1	23.03.1941
Alaca kazasında	Öğretmen Yakup Çapan	1	30.03.1941
Alaca kazasında	Hakim Zerün Akgün	1	05.04.1941
Osmancık kazasında	Parti Reisi Abdülkadir Güney	1	27.03.1941
Sungurlu Boğazkale civar köylerinde iştirak ile	Halkodası Reisi Şahin Delarlan	1	03.04.1941
Sungurlu Kaza Merkezinde	Parti Hatibi Alaattin Özkan	1	29.03.1941
Çorum Yeni Çamlıca Köyünde	Halkodası Reisi Kadir Özkan	1	8.04.1941

Benzer konferanslar 1941 yılında da devam etmiştir. 27 Mart 1941 tarihinde Çorum'a gelen Ferit Celal Güven tarafından “Dünya Ahvalinin Aldığı Vaziyet ve Buna Karşı Hükümetin Durumu ve Aldığı Tedbirler” konulu bir buçuk saat süren konferansı Halkevi salonunda verilmiş ve konferans hoparlörle şehir genelinde kalabalık bir halk

kitlesi tarafından dinlenmiştir. Aynı konu ile ilgili Halkevi'nin hatiplerinin de sinema ve halkın toplandığı yerlerde söylevler verdiği bildirilmiştir (BCA/490,1008,892,3,6).

1.1.2. Edebi Yazılar ve Folklorik Çalışmalar

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin en önemli faaliyet alanını Çorumlu Dergisi oluşturmuştur. Çorum Halkevinin faaliyetleri içerisinde hem topluma Halkevinin tanıtılmasında, hem de gerçekleştirilmek istenen amaçlarının duyurulmasında Çorumlu Dergisi önemli bir yere sahiptir. Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat komitesi çıkarır şeklinde derginin kapağında ifade edilen Çorumlu dergisi bu bahiste ele alınmayacak yalnızca dergide yer alan çeşitli konularla ilgili makaleler incelenecektir.

Edebiyat çalışmalarında, öz Türkçe kelimeleri kullanmak ve yaymak, çağdaş unsurları takip etmenin yanında milli yapıyı bozacak zararlı tesirlerden korumak, Türklüğün tarihini, onurunu ve ulusal savaş hatıralarını göz önüne koymak, işleme ve çoğaltmaya çalışmak, öz Türkçe söz ve tabirleri derlemek halk dilinde yaşayıp yazı dilinde kullanılmayan söz ve tabirleri toplamak, eski Türkçe ve halk Türkçesinin gramer ve şive yapılarını incelemek, öz Türkçe sevgisini yaymak, yabancı kelimelerin ifade kabiliyetini kaybetmemek üzere öz Türkçe kavramlara yer vermek, edebiyatımızı dünyadan koparmamakla birlikte milli yapısını korumak bu şubenin görevlerindedir (Duman, 2011: 87).

Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Kuruluş döneminden itibaren söz derlemelerine ağırlık vermiştir. Henüz 1933'te Halkevi'nin kuruluşuyla birlikte derlemelerin başladığı görülmektedir (Halkevlerinin 1933 senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 28). 1934 yılında da devam eden derlemelere bu dönemde Çorum tarihini yazma çalışmaları

da eklenmiş ve halk şairleri ile ilgili ilk derlemeler de bu dönemde başlatılmıştır (Halkevlerinin 1934 senesi Faaliyet Raporları Hülasesi, 1935: 140)

Üzerine önemli bir misyonu almış olan bu kolun faaliyetlerini Çorumlu dergisinde bazı makalelerle örneklendirmek doğru olacaktır. Nitekim bu konuda dergide geniş bir doküman olmasına rağmen yalnızca bir kısmı değerlendirmeye alınacaktır.

Hikmet Turan Dağlıoğlu, Dil Bayramı münasebetiyle aynı başlıkla çıkan makalesinde Lisan'ın milli kültürün gelişmesinde en büyük rolü oynadığını söylemiştir. Dağlıoğlu yazısında, “Milli hayata değer veren ve milli tarihi şerefliendiren, hatta böyle varlığı ortaya koyan bizzat lisandır” ifadesi ni kullanırken, Güneş Dil Teorisi şimdiye kadar yabancı sanılan birçok kelimenin kök ve menşei itibariyle Türkçe asıldan geldiklerini meydana çıkarmıştır. İlmî ve arkeolojik araştırmalar ilerledikçe dayandığımız ve ileri sürdüğümüz bu teorinin şimdiye kadar birer hakikat sandığımız diğer teorileri: Hindu-Avrupai ve diğer nazariyelerin aksaklıklarını daha açık olarak meydana çıkaracaktır.” diyerek Güneş Dil Teorisine³⁰ hem bir gönderme yapmakta hem de Türkçe ile ilgili o dönemde ki bakış açısını açık bir şekilde dile getirmektedir. Dağlıoğlu makalenin devamında “Güzel Türkçemizin gelişmesi için âlimlerimiz ilmî metotlarla uğraşırken bir taraftan da Halkevlerimiz, öğretmenlerimiz ve diğer aydınlarımız mahalli lisan özelliklerini, halk türkülerini, masallarla halk dilinde yaşayan Türkçe kelimeleri, şive hususiyetlerini aramalı, bunları neşretmeli, Büyük Türk Dili Lügati'nin meydana gelmesine hizmet etmelidirler. Mukayeseli bir Türk Dili Lügati yapmak şüphesiz ki medeniyet âlemine armağan edilecek en büyük eser olacaktır.”

³⁰ Güneş Dil Teorisinin o dönemdeki durumuyla ilgili olarak Dağlıoğlunun tespitinde “Bugün Türk Dili Güneş Dil Teorisi ile yepyeni bir ehemmiyet kazanmış bulunuyor. Daha şimdiden enternasyonal alanda derin akisler bırakan bu teori Türk dilinin nasıl bir hazine olduğunu ve dillere nasıl analık yapmış olduğunu göstermiştir.” İfadeleriyle Halkevlerinin Güneş Dil Teorisine bakışını da ortaya koymaktadır. Bknz. Hikmet Turan Dağlıoğlu, “Dil Bayramı”, Çorumlu Dergisi, Y. 1, C. 1, S. 7, 29 I. Teşrin 1938, s. 4

şeklinde belirttiği yazısında dil konusunda Halkevlerine görev düştüğünden bahisle, özellikle yerel ağızların ve kullanılan kelimelerin yazıya geçirilmesi misyonuna vurgu yapmıştır (Dağlıoğlu, “Dil Bayramı”, Çorumlu, S. 7: 4).

Ayrıca dil meselesiyle ilgili yazılan diğer makalelerde de aynı vurgu yapılırken, Türk’ün dilini yayma ve kökleşmesine Cumhuriyet Dönemine kadar önem vermediğini, Osmanlıca adı verilen Arapça ve Farsçayla karışmış kozmopolit bir dil haline geldiğini dile getirerek Türkçenin en arı bir şekilde kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Nitekim Nazmi Tombuş “Dil İnkılabı Savaşı” başlıklı makalesinde: Türk’ün dilini yayma ve kökleşmesine önem vermediğini, bu meselede mahkumu ve mağlubu olan milletlerin tesiri altında kaldığını belirterek, “Bu acı hakikati ve bu ulusal derdi ilk defa duyan ve duyurmak isteyen Türk bilgini Aşık Paşa’dır”, dedikten sonra Aşık Paşa’nın Garipnamesi’nden şöyle bir alıntı yapmıştır:

“Kamu dilde var idi zaptı usul
 Bunlara düşmüş idi cümle ukul
 Türk diline kimseler bakmaz idi
 Türklere hergiz gönül akmaz idi
 Türk dahi bilmez idi ol dilleri
 İnce yolu ol, ulu menzilleri.
 Bu garipname anin geldi dile
 Kim bu dil ehli mana bile
 Türk dilinde yâni mâna bulalar,
 Fikri ırfan eyleyip can olalar.
 Dile bakıp manayı hor görmeye,
 Yol içinde birbirini yermeye.”

Alıntıdan bahisle Aşık Paşa’nın Türk dilinin bir usule bağlanmasını, Türk diliyle kitaplar yazılmasını, manalar ifade edilmesini istiyor fakat derdini kimseye bir türlü anlatamıyor şeklinde açıklamıştır. Atatürk’ün 26 Eylül 1932 Kurultayında Türk dilinin yabancı dillerin tesirinden nasıl kurtarılacağını ortaya koyarak bunu gerçekleştirebilmek için Türk Dil Kurumu’nu kurduğu belirten Tombuş, Türkçenin yabancı dillerin

boyunduruğundan kurtarılmasını, kazanılması gereken bir savaş olarak nitelendirmiştir (Tombuş, “Dil İnkılâbı Savaşı”, Çorumlu, S. 27: 1-2).

Dil, Edebiyat Şubesi Çorumlu dergisinde çeşitli konularda birçok makaleye ve şiire yer vermiştir. Örneğin, derginin otuzuncu sayısında “Bayrağa ve İstiklal Marşına Saygı” adlı yazıda, bir milleti en canlı şekilde temsil eden varlıklardan birisinin Bayrak, diğerinin İstiklal Marşı olduğu belirtilmiştir. Bayrak hususunda halkevlerine düşen ödevler ise şu şekilde sıralanmıştır:

1) Türk sancağının ne olduğunu, ona ne suretle saygı gösterilmesi icap ettiğini anlatan sık sık konferanslar verdirmek, daima tekrarlamak.

2) Bursa’da, Balıkesir’de bazı vilayetlerde olduğu gibi bayrak çekme törenine bütün milletin iştirakini temin için tedbir almak.

3) Halkevliiler, milli günlerde harekete geçerek nizamnamesine uygun bayrak asmayanlarla temasa geçmek, onlara vazifelerini anlatmak, belediye ve hükümet teşkilatını bu hususta faaliyete geçirmek için icap eden temennilerde bulunmak (Çorumlu, S. 30: 1-5).

Çorumlu dergisinin altıncı sayısında Neşet Köseoğlu “Halk Ağzından Atatürk ” başlıklı yazısında “Kurtuluş ve İnkılâp Destanı” adlı bir destana ve iki ağıta yer vermiştir (Köseoğlu, “Halk Ağzından Atatürk”, Çorumlu, S. 6: 17-23).

Çorumlu dergisinin kırk üçüncü sayısında Türkçe öğretmeni Bahri Mıyak tarafından kaleme alınan “Acı Kaybın Yıl Dönümü” adlı yazıda Atatürk’ün ölümünden dolayı milletçe duyulan üzüntü, Türk Milletinin Ata’sının izinden gittiği ve gideceği ve O’nun yaptığı inkılâplar ile milletin gönlünde hürriyet ve istiklal ateşini yakan büyük

önder olduğunu vurgulamıştır (Mıyak, “Acı Kaybın Yıl Dönümü”, Çorumlu, S. 43: 1-2).

Dil Konusu'nun yanında Çorumlu Dergisinde çeşitli konularda da makalelere yer verilmiştir. Milli meselelerin yanında, yerel tarihi konuları da ele alan Çorumlu dergisinde dikkat çeken önemli makalelerden birisi de Süleyman Köstekçioğlu'nun kaleme aldığı “Çorum Adı Üzerine İncelemeler” başlıklı makaledir. Bu makalede toplam beş varsayım üzerinde durulmuştur. Bu varsayımlar:

1- Çorum'un Bizans'ın elinde bulunduğu zamanki adı “Nikonye” , Türklerin eline geçtikten sonra “Çorumlu”, daha sonra “Çorum” olmuştur.

2- Çorumlu, Türk aşiretlerinden Alayuntlu Aşiretine mensup mühim bir oymağın adı olup, bu oymağın burada iskan etmesinden dolayı bu ad takılmış daha sonra “lu” eki kaldırılmıştır.

3- Evliya Çelebi Seyahatnamesine göre Selçuklu Kılıçarslan Şah Oğlu Yakup Mirzayı ve yüzlerce sair çorlu hastayı bu şehre gönderüp ifakatyap ettirdiği için adına “Çorum” denilmiştir.

4- Amasya tarihi müellifinden Çorumlu oymağı Nikonya şehrine yerleştiğinden Çorumlu adı meşhur olmuştur. 1000 tarihine kadar kullanılan bu ad bu tarihten sonra lu edatı atılarak (Çorum, Çarum) haline gelmiştir.

5- Danişmendoğullarının Bizanslardan Çorum'u kurtardıkları zamandaki eserlerde güya Bizanslarla yapılan muharebeler sonucunda fetihle İslam esirlerinin kale üzerine asılmasından ve bir aralık yine Frenklerin eline geçtiği vakitlerde erkeklerin öldürülüp kadınların ve çocukların tutsak edilerek Bizans'a satılması gibi cevr-ü cefa

dolayısıyla kasabanın ismine (Cevr-i Rum) denilmiş ve ondan galat olarak Çorum şekline girmiştir (Köstekçioğlu, “Çorum Adı Üzerine İncelemeler”, S.6: 5-16).

Dil, Edebiyat Şubesinin görevleri arasında, Öz Türkçe söz ve tabirleri derlemek, halk dilinde kullanılmayan söz ve tabirleri toplamak olduğuna daha önce değinmiştik. İşte Çorum Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi de bu görevleri yerine getirmek amacıyla çıkarmış oldukları Çorumlu dergisinde bu konulara da yer vermiştir. Birkaç örnek vermek gerekirse;

Çorumlu dergisinde Çorum Bölgesine dair önemli mani ve atasözleri derlemelerine yer veren Eşref Ertekin, bir ulusun folklorunu toplamının öneminden bahsettiği yazısında, “Çorumlu Maniler” başlığı altında, Çorum’da doğup büyüyen ve hiç bir yere çıkmamış olan kadınların ağızından şive ve söyleyişi bozulmadan yazılan birçok maniyi birinci sayıdan itibaren yer vermiştir. Bu manilerden birkaçı şöyledir:

“Antarisi allı yâr
Sırrı benden saklı yâr
And iç inandır beni
Benden gayri yok mu yâr”
“Antarisi kumaştan
İşmar eder yamaçtan
Ya ben nice ayrılam
Bal budak hilal kaştan”
“Antarisi mıklama
Ufacık ilikleme
Beni sana vermezler
Çene başı bekleme”
“Antarisi tireden
Bu güzellik nereden
Yaktın yandırdın beni
On beşime girmeden (Ertekin, “Çorumlu Maniler”, Çorumlu, S1: 30).”

Mani derlemelerine daha sonraki sayılarda da yer verilmiştir. Birinci sayıdan itibaren başlayan mani derlemelerine 40. sayıya kadar örnekler bulmak mümkündür³¹.

Ayrıca Eşref Ertekin tarafından “atasözleri” derlemeleri de dergide sık sık yayınlanmıştır. Bu atasözleri ile ilgili olarak Ertekin, “Çorum’da doğup büyümüş kadın erkek tüm vatandaşların ağızlarından toplandığı için maniler gibi Çorumlu denilebilir. Her ne kadar bunların içinde diğer yerlerde dahi söylenenler olabilirse de söyleniş ve kullanım tarzları ayrılacağı gibi şivede de muhakkak ayırılırlar” şeklinde ifade ettiği atasözleri’nden bazı örneklerde şunlardır:

1) Ağır dur batman gel

2) Anan soğan baban sarımsak sen nereden oldun gelep şeker

3) Allah’tan sağlık devletten aylık

4) Ateşle pamuk bir arada bulunmaz

5) Adam hacı mı olur varma ile Mekke’ye; eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye

6) Atta karın yiğitte burun

7) Alma mazlumun ahını,gökten indirir şahını

8) Bağa ver izin olsun,üzüm yemeğe yüzün olsun

9) Bostancıya tere satma

10) Bacak kadar boyun var, türlü türlü huyun var (Ertekin, “Çorumlu Maniler”, Çorumlu, S. 2: 35-38).

³¹ Eşref Ertekin’e ait Çorumlu Maniler için **bknz.** Çorumlu Dergisi Yazar Adlarına Göre Tasnif. **Tasnif Ek 1.**

Ertekin'in atasözlerine dair derlemeleri de daha sonraki sayılarda yer bulacaktır³². Dil Edebiyat Şubesi'nin derlemeleri yalnızca mani ve atasözlerinden ibaret değildir. Çorumlu dergisinde yayınlanan diğer derlemelere bakıldığı zaman, cönlere ve bilmecelere ait derlemelere de yer verilmiştir.

Çorumlu dergisinin 31. Sayısında Çorum Bölgesinde söylenen bilmecelerden örnekler verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

“İçi darı gibi, dışı deri gibi: İncir

Gökten iner han gibi, Mısıra sultan gibi, serilir hasır gibi, sürütür yesir gibi: Kar

Yol üstünde kitli sandık: Mezar (Ertekin, “Çorumda Söylenen Bilmeceler”, Çorumlu, S. 39, 1 İkinci Teşrin 1941, s: 20-21)³³” Ayrıca diğer derlemelerde olduğu gibi Ertekin'e ait diğer derlemelerde yer almaktadır (Ertekin, “Çorumda Söylenen Bilmeceler”, Çorumlu, S. 30: 20-21)³⁴.

Dil Edebiyat Şubesi halk kültürüne yönelik çalışmalarda yapmış ve bunu dergi aracılığıyla yayınlamıştır. Lütfü Ünsal'ın kaleme aldığı “Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından Naç Oyunu” başlıklı makalesi buna örnek verilebilir³⁵.

Dil, Edebiyat Şubesi Çorumlu dergisinde çeşitli konularda birçok makaleye ve şiire yer vermiştir. Örneğin, derginin otuzuncu sayısında, “Bayrağa ve İstiklal Marşına Saygı” adlı yazıda, bir milleti en canlı şekilde temsil eden varlıklardan birisinin Bayrak,

³² Eşref Ertekin'e ait Çorumda Söylenen Atasözleri için **bknz.** Çorumlu Dergisi Yazar Adlarına Göre Tasnif **Ek 1.**

³³ Eşref Ertekin, “Çorumda Söylenen Bilmeceler”, Çorumlu, Y. 4, S. 30, 1 İkinci Teşrin 1941, s. 20-21.

³⁴ Eşref Ertekin'e ait Çorumda söylenen Bilmeceler için **bknz.** Çorumlu Dergisi Yazar Adlarına Göre Tasnif **Ek 1.**

³⁵ Lütfü Ünsal, Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından Naç Oyunu”, S. 41, 1 Birinci Teşrin 1943, s. 18-20. Ayrıca Bu Konuyla ilgili olarak Lütfü Ünsal'ın aynı başlıkla ele aldığı bir diğer makalesinde, Hodak Oyunu, Coş Oyunu, Uzun Urgan Oyunu hakkında bilgilere rastlamak mümkündür. Lütfü Ünsal, Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından Hodak Oyunu Coş Oyunu”, S. 44-45, 1 İkinci Kanun 1944, s. 11-12, 15-16.

diğerinin İstiklal Marşı olduğu belirtilmiştir. Bayrak hususunda Halkevlerine düşen ödevler ise şu şekilde sıralanmıştır:

1) Türk sancağının ne olduğunu, ona ne suretle saygı gösterilmesi icap ettiğini anlatan sık sık konferanslar verdirmek, daima tekrarlamak.

2) Bursa'da, Balıkesir'de bazı vilayetlerde olduğu gibi bayrak çekme törenine bütün milletin iştirakini temin için tedbir almak.

3) Halkevliler, milli günlerde harekete geçerek nizamnamesine uygun bayrak asmayanlarla temasa geçmek, onlara vazifelerini anlatmak, belediye ve hükümet teşkilatını bu hususta faaliyete geçirmek için icap eden temennilerde bulunmak (Ertekin, "Çorumlu Maniler", Çorumlu, S. 30: 1-5).

Çorumlu Dergisinin altıncı sayısında Neşet Köseoğlu "Halk Ağzından Atatürk" adlı yazısında "Kurtuluş ve İnkılâp Destanı" adlı bir destana ve iki ağıta yer vermiştir (Köseoğlu "Halk Ağzından Atatürk", Çorumlu, S. 6: 17-23).

Çorumlu dergisinin kırk üçüncü sayısında Türkçe öğretmeni Bahri Mıyak tarafından kaleme alınan "Acı Kaybın Yıl Dönümü" adlı yazıda Atatürk'ün ölümünden dolayı milletçe duyulan üzüntü, Türk Milletinin Ata'sının izinden gittiği ve gideceği ve O'nun yaptığı inkılâplar ile milletin gönlünde hürriyet ve istiklal ateşini yakan büyük önder olduğunu vurgulamıştır (Miyak, "Acı Kaybın Yıldönümü", Çorumlu, S. 43: 1-2).

1.1.3. Anma Toplantıları ve Kutlamalar

Çorum Halkevinin yaptığı faaliyetleri içerisinde anma toplantıları ve kutlamalar³⁶ önemli bir yer tutmaktadır. Halkevlerinin kuruluş yıldönümleri, dil

³⁶ Yapılan kutlamalardan bazı görüntüler için bkz. Ek 11, Ek 12, Ek 13.

bayramı, yerli malı haftası, önemli kişileri anma gibi faaliyetler bu tür anma toplantıları ve kutlamalara örnek gösterilebilir.

Çorum Halkevinin, Halkevlerinin kuruluşu ile ilgili her yıl programlar düzenlediği görülmektedir. Halkevlerinin kuruluş yıldönümüne büyük önem verilmiştir. Nitekim Çorumlu dergisinin 56. Sayısında Ziya Büyükataman'ın kaleme aldığı "Halkevlerinin 14. Yıldönümü Münasebetiyle" başlıklı makalesinde "Erzurum Kongresiyle başlayarak her gün daha taze ve daha candan bir imanla ilerleyen, büyüyen büyük devrimimiz içinde 19 Şubat önemli bir tarihtir. Bu gün, inancın, ülkünün, birlik ve sevginin, milletçe kaynaşma ve dayanışmanın tapınağı olan halkevlerinin kurulduğu gündür. Buraya giren her tek ülkü ile, inançla, bilgi ile, sevgi ile çokluğa kaynar, perçinlenir halk olur. Milli zincire halka olur. Sevdiği vatandır, düşüncesi halktır. Bir çığ gibi birleşip kütleleşmeyi, bir hız alıp amaca ulaşmayı erek bilir. Devrimci, Milliyetçi, Halkçı, Cumhuriyetçi, Devletçi, Laik tekler birleşir bin olur, binler milyonlara çıkıyor. 14 yıl önce bu gün 34 Halkevini açılış töreni asil bir hisle kutlarken kuvvetli bir inançla inanıyorduk ki bu Cumhuriyet mihrapları kısa bir zamanda üreyecek, türeyecek Cumhuriyet nurlarını en uzak bucaklara ulaştıracaktır. Öyle de oldu." dedikten sonra, "Bugün yalnız ilimizde 7 halkevi, 22 halkodasının 14. Yıldönümünü coşkun heyecan ve büyük sevinçle kutluyoruz." ifadeleriyle Halkevlerinin önemine vurgu yapılmakta, doğal olarak da bunun kutlanması gereken bir gün olduğu vurgulanmaktadır (Büyükataman "Halkevlerinin 14. Yıldönümü Münasebetiyle", Çorumlu, S. 56: 1-2).

1935 yılında Halkevlerinin kuruluş yıldönümü münasebetiyle gerçekleştirilecek olan program hakkında Çorum Vilayet Gazetesinde çıkan haberde, 22 Şubat 1935'de Halkevinin açılışı ile ilgili şenliklerin öğlen saat birde başlayacağı, yapılacak

etkinliklerde Güzel Sanatlar Şubesi'nin müzik gurubunun da katılacağı ve etkinlikler çerçevesinde Halkevi'nde bulunan radyodan Ankara Halkevi'nde yapılan kutlamalarında dinlettirileceği duyurulmuştur ("Halkevinin Açılış Yıldönümü Etkinlikleri", Çorum Vilayet Gazetesi, 20 Şubat 1935: 1.). Kutlamaların nasıl yapıldığıyla ilgili olarak, çıkan haberde ise, bütün yurttaki olduğu gibi Çorum'da da kutlamalar için Halkevi'nde hazırlıkların birkaç gün önceden başladığı, Halkevi'nin bayraklarla süslendiği, kutlamalarla ilgili programın ise "icap eden makamlara davet tezkereleri yazılmış, tellallarla halk davet edilmişti" şeklinde duyurulmuştur. Yapılan Kutlamaların içeriği ise şu şekilde anlatılmıştır. Kutlamalara İstiklal Marşı ile başlanmış, ardından Halkevi adına Rami Arıncı tarafından günün anlam ve önemine dair bir konuşma yapılmış, Güzel Sanatlar Şubesi tarafından bir konser verilmiş ve nihayet Ankara Halkevi'nde yapılan kutlamalar Radyodan dinlendikten sonra program sona ermiştir. Bu programa iki binden fazla kişi katılmıştır ("Halkevlerinin Yıldönümü Bayramı", Çorum Vilayet Gazetesi, 27 Şubat 1935: 1).

1936 Şubat ayında Halkevlerinin kuruluşunun yıldönümü münasebetiyle düzenlenen programa, öncelikle İstiklal Marşı ile başlanmış, ardından andımız ve halkevleri marşı söylenmiştir. 1936 yılından halkevinin yaptığı faaliyetler hakkında kısa bilgi verildikten sonra, kardeş halkevlerinden gelen kutlama yazıları ile Çorum Halkevi tarafından yazılan kutlama tel ve mektup yazılarının metni okunmuş ve son olarak saat 15'de radyo ile Ankara Halkevi yayınları dinlenmiştir. Ardından Halkevi salonunda "İnkılap ve İstiklal" konuları üzerine Giresun Milletvekili Tarık Us tarafından bir konferans verilmiştir (BCA, 490,01/1008,892,3,5). Halkevlerinin kuruluşu ile ilgili daha sonraki yıllarda yapılan kutlama programları da benzerlik arz etmektedir. 21 Şubat 1937'de gerçekleştirilen törende, saat 14'de, önce İstiklal Marşı ardından Önder ve

Halkevleri marşı söylenmiş, ardından halkevlerinin neden kurulduğuyla ilgili halkevi başkanı tarafından kısa bir konuşma yapılarak, kardeş halkevlerinden gelen kutlama telgrafları okunduktan sonra saat 15 itibariyle radyo ile Ankara Halkevi neşriyatı dinlenmiştir (BCA,490,01/984,813,2,76). Daha önceki kutlamalarda yapıldığı gibi bir konferans tertip edilerek “Türk İnkılâbı ve Cihandaki Akisleri” konusu ele alınmış, Güzel Sanatlar Şubesi tarafından “Nocturune, Tamborin, Melancholie Fülüchtiger Gedenke” gibi yabancı parçaların yanında “Tahir Buselek Peşrevi, Nekriz Longa” gibi musiki parçaları ile “Arzı ve Çorum Halayı” gibi yöresel müzikler dinletilmiştir (BCA, 490,01/984,814,2,77). 23 Şubat 1938 tarihinde gerçekleşen kutlamada yaklaşık aynı programa sahiptir (BCA, 490,01/984,814,2,33-34).

Çorum halkevi'nin 1939 yılı şubat ayı çalışma raporları incelendiğinde bu ay içinde üç defa çaylı aile toplantısı yapıldığı ve çok iyi bir gece geçirildiği belirtilmiştir. Ayrıca bu ay içinde Halkevleri yıldönümü töreni yapılmış Halkevi salonunda Halkevleri yıldönümü münasebetiyle beş yüz yetmiş kişi ve Halkevi binası önünde yüzlerce halk toplanarak merasime iştirak etmişlerdir (Çorumlu, S. 11: 31-32).

1940 yılı Çorum Halkevi için kutlamaların zayıf geçtiği bir yıl olmuştur. Merkezi Erzincan olan 1939 depremi Çorum ve havalisinde de yıkıma neden olmuş Halkevi binası da bu depremden zarar gördüğü için Nafia Fen Heyeti'nin verdiği rapor sonucunda Halkevi salonunda kutlamaların yapılamayacağına karar verilmiştir. Bu nedenle sadece Halkevi binası ile Parti binası bayrak ve ışıkla süslenerek, İstiklal marşının ardından Genel Başkan Vekili Refik Saydam'ın konuşması halka dinletilmiştir (BCA, 490,01/954,695,2,44).

Halkevlerinin kuruluşu ile ilgili kutlamalara Çorum halkevinin katkısı sadece Çoruma yönelik olmamış Ankara'da yapılan kutlamalara da katkıda bulunmuştur.

Halkevlerinin kuruluşunun 9. Yılında ki kutlamalarda olduğu gibi (BCA, 490,01/954,695,2,38), 10. Yılı münasebetiyle gerçekleşen kutlamalara Çorum halkevi oyun ekibi Türkmen kızı, halay ve yıldız³⁷ oyunlarını sergilemek üzere Ankara'ya gitmiştir (BCA, 490,01/954,695,2,35).

Halkevlerinin kuruluş yıldönümü ile ilgili kutlamalar daha sonraki yıllarda daha da gösterişli bir biçimde gerçekleşmeye devam etmiştir. 1946 yılı kutlamaları sabahtan başlayarak geceye kadar sürmüş, Halkevi önündeki alanda davul zurna çalınarak halkın katılımıyla milli oyunlar oynanarak halay çekilmiş, otuz beş kişilik saz ve koro heyeti tarafından programdaki parçalar çalınmıştır. “Aslanın Hikâyesi” adlı şiir okunmuş, okuma yazma bilmeyen bir köylü tarafından tertiplenen monologda gerek lehçe gerek söyleyiş bakımından icra edilmiştir. Ayrıca Âşık Sadık tarafından sazla Halkevi destanı, güzelleme, koşmalar söylenmiş, yöresel kıyafetlerle yerli oyunlar ekibi tarafından çorum halayı oynanmıştır. Gündüz yapılan program gece de sinema salonunda geniş halk katılımıyla tekrar edilmiştir (BCA, 490,01/954,695,2,13-14). Halkevlerinin kuruluşunun 14. yıldönümü zengin bir programla kutlanmıştır. Bu kutlama da halkevi önündeki alanda davul zurna çalınmış, milli oyunlar oynanmış, halkevi salonunda güzel sanatlar şubesi müzik öğrencileri konser vermiş, şiir, monolog söylenmiş, âşıklar saz ve türkü

³⁷ Ankara'ya gönderilen ekiple ilgili olarak Cevdet Bezirci'nin Mahalli Oyunlar başlıklı yazısında önemli bilgiler verilmiştir. Bezirci: Ankara'da radyoda yapılan Çorum Folklor Gecesiyle Halkevlerinin kuruluşunun 10. Yıldönümü münasebetiyle yapılan büyük törene katılmak üzere giden Çorum ekibinin kazandığı muvaffakiyetin mutluluk verici olduğunu belirttiikten sonra “Halay, Bedrik, Türkmen Kızı, İğdeli Gelin oyunları. Bu oyunlara şimdiye kadar kıymet verilmediği için kitlenin içine sokulamamış Osmanlı Devrindeki Anadolu halkı gibi kendi köşelerinde unutulmuş bir durumda uyuyormuş. Halay oyunu için birkaç defa Ankara'ya ekip gönderilerek iltifat görülmüş, takdir ve alkış toplanmıştı. Fakat diğer oyunlarımızın ya bu kadar muvaffakiyet kazanacağına kani olunamadığından veyahut ne oldukları bilinemediklerinden adları dahi anılamamıştı. Fakat şimdi gördük ve öğrendik ki milli karakteri taşıyan ve bizim içimizden doğan heyecanı ifade edebilecek vasıfları bulunan oyunlara sahip bulunuyormuşuz da kendimizin haberi yokmuş. O mahiler ki derya içredir, deryayı bilmezler. Ne yazık: kendimizi tanımıyoruz.” Dedikten sonra Osmanlı tarihine de bir gönderme yapan Bezirci: “Osmanlı tarihini karıştıran ve onu en sathi bir biçimde tetkik eden kimseler dahi bilirler ki bu milletin hayatında inkılâp yapmak için birçok teşebbüsler olmuştur. Fakat bunların hiçbirisi taklitçilikten ileri gidememiş ve onun için yüzde kalmış, içe girememiştir.” Bknz. Cevdet Bezirci, “Mahalli Oyunlar”, Çorumlu, Yıl: 4, Sayı: 33, 1. II. Kanun 1942, s. 1-2.

çalmıştır. Gece sinema binasında gündüz ki özel program tekrar edilmiştir (Çorumlu, S. 56: 32).

Yapılan kutlamalara ve özel günlere verilebilecek önemli örneklerden birisi de Montrö Boğazlar sözleşmesinin imzalanması münasebetiyle gerçekleştirilen etkinliklerdir. 20 Temmuz 1936 günü Montrö Boğazlar Sözleşmesinin imzalanması münasebetiyle gerçekleştirilen etkinliklerin, diğer etkinliklerden farklı olarak sözleşmenin imza edileceği gün yapılması, daha önceden sözleşme ile ilgili oluşan kanaatinde bir neticesi olarak karşımıza çıkmaktadır. 20-21 Temmuz günleri yapılan etkinliklerde öncelikle bütün halk Parti binası önündeki meydana toplanmış ve konferansın imzasının ilanına kadar oyun ve ev eğlenceleri tertip etmiştir. Eğlenceler radyo, bando, davul ve sazın da iştirakiyle genişletilmiştir. Ordu evinin hoparlörü parti konağının uygun bir yerine konulmuş, konferans sonucu bu şekilde halka duyurulmuştur. Dikkat çeken unsurlardan birisi de kutlamalara halkın katılımının sağlanabilmesi için emniyet ve belediye sorumlu tutulmasıdır. Meydanın düzenlenmesi, davul ve sazın çalınması gibi işler Belediye tarafından yapılmış, radyonun faaliyete geçmesini işini Belediye Hekimi Osman Bey tarafından sağlanmıştır. Toplantının başladığı ve Konferansın imzası elektrik düdüğü ile ilan edilmiştir. Radyo ile ilan işi bittikten sonra bando ve bütün halkın katılması ile İstiklal ve Cumhuriyet marşları söylenmiş, daha sonra Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Dışişleri Bakanı başta olmak üzere Parti Genel Sekreterliğine ve Genelkurmay'a teşekkür telgrafları gönderilmiştir. Telgrafların altına CHP İl Başkanı, Belediye Başkanı ile Halkevi, Kızılay, Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu, Ticaret Odası, Milli Tasavvuf Cemiyeti başkanları imza atmışlardır. 21 Temmuz günü kutlamalara devam edilmiş ve bütün şehir bayraklarla donatılmıştır. Saat 17'de Cumhuriyet meydanında miting yapılmıştır.

Baytar Müdürü Vahit Bey'in konuşma yaptığı Miting, bando ve halkın katılımıyla saat 17'de İstiklal Marşının söylenmesiyle başlamıştır. Mitingden sonra Atatürk'ün anıtına gidilerek teşekkür çelenkleri konulmuş ve bunu müteakip, asker ve halkın katılımıyla fener alayı yapılmış ve gece bütün evler ve resmi binalar fenerlerle aydınlatılmıştır (BCA, 490,01/984,814,2,121).

Montrö Boğazlar sözleşmesi ile ilgili daha sonraki yıllarda da kutlamalara devam edilmiştir. Çorumlu dergisinde 1941 yılı Ağustos sayısında yer verilen haberde "Montrö Zaferi Halkevi salonunda çok parlak bir tezahürat içinde kutlanmıştır" şeklinde duyurulmuş, kutlamalara Vali Muzaffer Akalın başta olmak üzere daire müdürleri, memurlar, öğretmenler ve oldukça kalabalık bir halk kitlesinin katıldığı belirtilmektedir. Bu merasim de, Halkevi bandosu tarafından çalınan İstiklal Marşı işe açılmış ve Dil Edebiyat Şubesi azasından Ortaokul Tarih Öğretmeni Niyazi Ünsal tarafından bu günün önemine ve boğazların çeşitli tarihlerdeki durumuna dair heyecanlı bir konuşma yapılmıştır. Zafer olarak Nitelendirilen Montrö Boğazlar Sözleşmesinin imzalanmasında "en büyük amil olan Milli Şef sevgili Cumhurreis İnönü'ne Türk milletinin duyduğu sonsuz minnet ve şükran hisleri tekrar olunmuştur (Çorumlu, S. 28: 29)." ifadeleri ise Atatürk sonrası Türkiye'deki siyasi atmosferi yansıtmaları açısından da önemli ipuçları vermektedir.

Montrö Boğazlar Sözleşmesinin yıldönümlerinde olduğu gibi, Lozan Barış Antlaşmasının yıldönümleri ile ilgili olarak da Çorum Halkevinde kutlamalar gerçekleştirilmiştir. 1941 Temmuz ayı içerisinde yapılan diğer bir kutlama olarak karşımıza çıkan kutlama merasimi Çorumlu dergisinde şöyle kaleme alınmıştır: "24 Temmuz Perşembe gününe tesadüf eden Lozan Sulh Zaferinde aynı heyecan ve aynı tezahüratla tesid edilmiş keza bu toplantıya başta kıymetli Vali Sayın Bay Muzaffer

Akalınla, öğretmen, memur ve güzide halk tabakası iştirak eylemiştir. Bu toplantıda söz alan Niyazi Ünsal; Lozan Sulhu ile menfur Sevr Muahedesi arasındaki büyük ve acı farkları mukayese eylemiş ve bu büyük zaferin kahraman Türk Milletine bahşettiği şanlı varlıkları, yüksek deha ve sarsılmaz azmi ile bu günü bizzat tahakkuk ettiren milli savaşın kahraman ve muzaffer komutanı ve Lozan sulhunun muzaffer diplomatı sevgili İnönü'müze karşı beslediğimiz ezeli ve ebedi şükran ve tazim hislerine tercüman olmuştur (Çorumlu, S. 28: 30). Burada ki üslupta dikkatle incelendiğinde İsmet İnönü'yü olabildiğince ön plana çıkarmaktadır. Lozan Zaferinin kutlanmasına yönelik bir diğer kutlama ise 1943 yılına aittir. "Milli tarihimizin şeref sahifelerine geçen Lozan Barış Antlaşmasının 20. Yıldönümü 24 Temmuz 1943 Cumartesi günü saat 15'de Çorum Halkevi tarafından tertip edilen şen bir törenle kutlanmıştır. Törene istiklal Marşıyla başlanmış Bayan Mediha Ayan, Bay Ferit Dedebaş'ın günün önem ve değer ve önemini belirten söylevlerini müteakip ebedi Şef Atatürk'ün şanlı Lozan Kahramanı Milli Şef İsmet İnönü'nün unutulmaz başarısı hatıraları minnet ve şükranla anılmış sayın büyüklere telgraflar çekilmiştir. Bu mutlu bayram münasebetiyle parti ve halkevi bayraklarla süslenmiş, halkevi bandosu tarafından parti binası alanında, neşeli havalar çalınarak sevinçli şenlikler yapılmıştır (Çorumlu, S. 39: 32.)." Sözleriyle dile getirilmiştir. Lozan Barış Antlaşması ile ilgili Çorumlu Dergisinde çeşitli makaleler de yer almıştır. Prof. Dr. Hıfı Velde'nin "Sevr'den Lozan'a" adlı makalesinde Sevr, Mudanya ve Lozan arasında geçen sürede Türk Milletinin durumundan, Sevr'in nasıl aczin ve ihanetin çocuğu olduğundan, Temmuz ayının 20-24. günlerinin, Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü ve yeni Türkiye'nin kuruluşu bakımından biri olumsuz (Şurayı Saltanat: 22 Temmuz 1922), ikisi de olumlu (Lozan Barış Antlaşması: 24 Temmuz 1923 ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi: 20 Temmuz 1936) olmak üzere üç önemli siyasi

hadiseye sahne olduğundan bahisle Lozan Antlaşmasının önemine vurgu yapılmaktadır (Velde, “Sevr’den Lozan’a”, Çorumlu, S. 49-50: 1).

1942 yılı Ocak ayında Halkevi çalışmalarına bakıldığı zaman kutlamalara örnekler bulmak mümkündür. Montrö Boğazlar Sözleşmesi, Lozan Barış Antlaşması gibi önemli günlerin yanında Çanakkale Zaferi de kutlamalara konu olmuştur. Çorumlu’da çıkan habere göre “18 Mart Çanakkale zaferi münasebetiyle Ev salonunda büyük bir tezahürat yapılmış ve bu tezahüratta hatipler tarafından bu günü büyüklüğünü canlandıran heyecanlı söylevler verilmiştir (Çorumlu, S. 33: 27). sözleriyle Çanakkale Zaferi’nin kutlandığı dile getirilmiştir.

Önemli kişilerin Çorum’a gelişinde de kutlamalar yapılmıştır. Nitekim Orgeneral Kazım Orbay’ın Çorum’a gelişi nedeniyle 14 Haziran 1942’de bir “Çorum Gecesi” tertip edilmiş ve iki gece tekrarlanmıştır. Bu gece de milli ve mahalli olmak üzere üç oyun oynanmış, bu oyunlar “İğdeli gelin, Çorum halayı ve dil lala” oyunları olduğu ifade edilmiştir (Ege, “Halkevi Bir Çorum Gecesi Yaptı”, S. 36-37: 20).

Şüphesiz bu tür ziyaretlerden en önemlisi dönemin Cumhurbaşkanı ve Milli Şef İsmet İnönü’nün Çorum’u ziyareti olarak karşımıza çıkmaktadır. Çorumlu Dergisinin 26. Sayısının büyük bir kısmı İsmet İnönü’nün Çorum’a gelişi konusuna ayrılmış, haberlerin yanında konuyla ilgili makaleler de kaleme alınmıştır. Ayrıca aynı sayıda geniş bir resim koleksiyonuna da yer verilmektedir³⁸. İsmet Paşa’nın Çoruma gelişini “Aziz Şef Geldi” başlığıyla ele alan Şevket Eker, “Milli Şef Geldi! Her birisi belki ayrı ayrı insanlarda bulunabilecek müstesna kabiliyetleri bir araya toplamış fevkalade şahsiyet geldi.” diyerek başladığı yazısının da, İsmet Paşa’ya övgüler dizerek, “Memleket uğrunda ağarttığın temiz saçlar gibi alını ak, damarlarında taşıdığın kan gibi kalbi pak,

³⁸ İsmet Paşa’nın Çoruma gelişi ile ilgili olarak bkznz. Ek 14.

senin ona güvendiğin kadar senden ve istikbalinden emin Türk Milleti ebet müddet yaşayacak.” demektedir. Yazısını, “Hayırlı tetkik gezilerinden Çorum’u da faydalandırırken hasretinle susamış Çorumlulara da eşsiz deva oldun. Yolun açık ömrün uzun olsun yüce şef (Eker, “Aziz Şef Geldi”, Çorumlu, S. 26: 2).” şeklinde yazısına son vermiştir.

Yine İsmet İnönü’nün gelişi ile ilgili olarak Nazmi Tombuş’un “Çorumlular Sevgili Başbuğuna Kavuştu” başlıklı yazısıdır. Gayet edebi bir üslupla ve etkileyici bir dille kaleme alınan bu yazıya “Onyediy yıllık bir tahassürün acılarını dindiren büyük bir müjde... Yüce Başbuğ İnönü geliyor.” Şeklinde başlanılan yazısında İsmet Paşa’nın yurt gezisine çıkmasının önemine değinildikten sonra, bütün yurttaki olduğu gibi Çoruma gelişinin de büyük bir iştiyakla beklendiğini belirttikten sonra, “Gümüş haleli bir ay doğdu. İşte Ulu Konuk, Yüce Başbuğ, Sevgili İnönü’nün nurani, mütebessim ve muhterem siması... Eller ihtilaçla bir birine çarpıyor, alkış tufanı, yaşa, sağol sesleri göklere ağıyor. Gözlerden sevinç yaşları akıyor. Hıçkırıklar işitiliyordu.” Şeklinde ifade etmiştir (Tombuş, “Çorumlular Sevgili Başbuğuna Kavuşurken”, Çorumlu, S. 26: 3-5). Benzer bir yazı ise “K.” kısaltmasıyla yayınlanan “O Ne Gündü” başlıklı yazıdır (K., “O Ne Gündü”, Çorumlu, S. 26: sayfa numarası yok). İsmet Paşa’nın gelişi münasebetiyle “Büyük İnönü ve Hayatı” başlığıyla ele alınan yazıda Hal Tercümesi, Savaşta İnönü, Barışta İnönü ve İdarede İnönü başlıkları altında İsmet Paşa’nın hayatı anlatılmıştır (Eker, “Büyük İnönü ve Hayatı”, Çorumlu, S. 26: 6-11.). Ayrıca Çorumlu dergisinde “İnönü’nün Seçme Sözleri Hakkında” başlığıyla çıkan yazıda ise, İnönü’nün şimdiye kadar muhtelif vesilelerle irad buyurdukları nutuklarından iktibas edilerek toplanmış olan seçme sözleri Cemal Kutay tarafından kitap halinde neşredilmiştir

dedikten sonra toplam 35 sözüne yer verilmiştir (“İnönü’nün Seçme Sözleri Hakkında”, Çorumlu, S. 26: 12-17).

Kutlamalar konusunda bir diğer dikkat çekici başlık da, Dil Bayramı münasebetiyle yapılan programlar olmuştur. Ulusal etkinliklerin taşrada da birer yansıması niteliği taşıyan bu tür kutlamalardan birisi, 24 Ağustos 1936’da İstanbul Dolmabahçe’de yapılan III. Dil Kurultayı münasebetiyle yapılan programdır. Saat 14’de dil kurultayının radyodan dinlenmesinden sonra, dil inkılâbı üzerine bir konferansın yapılması ve burada: Dil İnkılâbına lüzum ve İhtiyaç var mıdır? Bu inkılâbın milliyet bakımından ehemmiyeti nedir? Konusu üzerinde ortaokul Türkçe öğretmeni Tevfik Gökmen tarafından bir konferans verilmiştir. Konferanstan sonra öz Türkçe yazılmış bir şiir okunmuştur. İkinci günü öğleden sonra saat 14 de Arapça ve Acemce kelimelerin Türkçe karşılıkları hakkında bir müsabaka yapılmıştır. Akşam ise İnkılâp Okulu Başöğretmeni Mahir tarafından” Türk dilinin inkılâp cereyanı ile inkılâptan evvelki vaziyeti” konusunda bir söylev verilmiştir. Konferanstan sonra önce konferansa sonrada müzik dinletisine yer verilmiştir. Üçüncü Çarşamba günü yine saat 14 de öz Türkçe konusu üzerinde yazı yarışması yapılmıştır. Akşamında ise Gazipaşa Okulu Başöğretmeni Eyyüp tarafından” Dil Mesaisinin Ne Suretle Başarılacağı Ve Bu Önemli İşte Vatandaş Vazaifi” hakkında bir konferans verilmiştir. Ardından Öz Türkçe şiir ve müzik dinletisine yer verilmiştir. Dördüncü Perşembe günü önce söz müsabakaları Öz Türkçe şiirler ve müzik dinletisi yer almıştır (BCA, 490,01/984,814,2,120).

Çorum Halkevinin 26 Eylül 1936 Cumartesi günü saat 16 da düzenlediği dördüncü Dil Bayramı tören programı şu şekilde gerçekleşmiştir: Törene tam saat 16 da İstiklal marşı ile başlanmıştır. Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi tarafından birkaç parça müzik çalınmıştır. Kültür Direktörü Mahmut Koçak tarafından dil devrimimiz hakkında

bir konferans verilmiştir. Ortaokul öğretmenlerinden Hüseyin Uzer tarafından Türkçe şiirler okunmuştur. Tam saat 18 de Ankara ve İstanbul'dan radyo ile verilecek söylevler dinlenmiştir (BCA, 490,01/984,814,2,118).

Çorumlu dergisinde, Hikmet Turhan Dağlıoğlu “Dil Bayramı” adlı yazısında “26 Eylül Türk dilinin istiklale kavuştuğu gündür. Lisan milli kültürün gelişmesinde şüphesiz ki en büyük rolü oynar. 1928 Ağustosunda Sarayburnu Parkında Atatürk yeni harflerimizin mahiyetini izah ederken Türk diline layık olduğu hedefi göstermiştir.” Diyerek Türk dilinin ve Dil Bayramının önemine vurgu yapmıştır (Çorumlu, S. 7, 29 Birinci Teşrin 1938, s: 4-6).

Nazmi Tombuş'un “Dil İnkılâbı Savaşı” adlı yazısında Türk'ün dilini yayma ve kökleşmesine önem vermediğini ancak Ulu Önderin 26 Eylül 1922 de kurultayda Türk dilinin yabancı dil tesirlerinden nasıl kurtulacağını düşündüğünün ve bu sebeple bunu gerçekleştirecek bir kurumun kurulduğunu belirtmektedir (Çorumlu, S. 27: 1-2). Yine Çorumlu dergisinin 61. Sayısında Necmi Şanlı “14.Dil Bayramı dolayısıyla bir konuşma” adlı yazısında 26 Eylül 1932 de Türk ulusunun ve onun şerefli dilcilerinin düşman orduları gibi Türk dilini işgal etmiş olan yabancı kelimelerin dilimizden atmaya çalıştıklarını belirterek Türk dilinin eskiliğini tarihsel gelişimini açıklayan örnekler vermiştir (Şanlı, “14. Dil Bayramı Dolayısıyla Bir Konuşma”, Çorumlu, S. 60: 1-3) .

Çorum Halkevi tarafından kutlanan Yerli Malı Haftası da önemli faaliyetlerden biridir. Nitekim Yerli Mallar ve Artırma Komitesi tarafından 1937 yılında Ulusal Ekonomi ve Artırma Kurumu Haftası dolayısıyla bir program düzenlenmiştir. Programın içeriği ise şu şekildedir: Haftanın ilk günü olan 12 Aralık 1937 Pazar günü saat 11 de Saat Kulesi altında Tasarruf Haftası; başlangıcından itibaren bir hafta içerisinde yapılacak işler ve gösteri ile halkın evlerinde ve kahvelerde yerli malı olarak

meyve vesaire kullanılması ve yemesi hakkında bir söylev ile açılmıştır. 12 Aralık 1937 den itibaren bir hafta bütün çarşıda vitrinler yerli malı ile süslenerek gösteri yapılmıştır. Bütün kahvelerde, lokantalarda çay, kahve, yerli üzüm, incir elma, armut, kayısı, fındık, antep fıstığı gibi yemişler yenmesi bildirilmiştir. Tasarruf kumbaraları uygun yerler asılarak halka teşhir edilmiş ve bir hafta boyunca kumbaralarda birikmiş paraların bankaya yatırılması ve yeniden kumbara tedariki ve tasarruf hesapları açtırılmasına dair söylevler verilmiştir. 84 milyonu bulan tasarrufun 100 milyona çıkarılmak suretiyle amaca yaklaşılmış olduğu halka bildirilmiştir. 14 Aralık 1937 Salı saat 10da bütün ilk ve ortaokul öğrencileri ve halkın katılımıyla bir geçit düzenlenmiştir. Halk ellerinde tasarruf hakkında sözler yazılı olan pankartlarla resmigeçit yapmıştır. Resmigeçit günü uygun yerlerde öğretmenler tarafından tasarruf hakkında söylevler verilmiştir. Ülke genelinde radyodan tasarruf hakkında verilen konferanslar halka dinlettirilmiştir. Atatürk'e, Başbakan'a, Meclis Başkanlığına ve Ekonomi Bakanlığına kutlama telgrafları çekilmiştir (BCA, 490,01/984,814,2,63).

Çorum Halkevinin yaptığı önemli faaliyetlerden birisi de Atatürk'ü ve Türk Büyükleri'ni anma programlarıdır. 10 Kasım 1938'de Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümü tüm yurttaki olduğu gibi Çorum'da da geniş akisler uyandırmıştır. Çorum Halkevi 1938'de ve sonrasında ki yıllarda Atatürk'ün ölümünü anmıştır. Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün ölüm haberi 10 Kasım 1938 Perşembe günü öğleyin radyo ile verilmiştir. 18 Kasım 1938 Pazartesi günü saat 8'den 13'e kadar Halkevi salonunda ve önünde radyo ile binlerce halk Ankara'da yapılan cenaze merasimini takip etmiş ve saat 13'te bütün memur, öğrenci ve halk toplu bir halde abideye giderek meşaleler yakmış ve merasim yapılmıştır (Çorumlu, S. 8: 28).

Atatürk'ün ölümü üzerine Abidin Varan'ın "Kaybın Akisleri" başlıklı yazısında, "Demek felek Türk Milletine bir babayı da çok gördü. Bunu duyan herkes birbirine bakınıyor, nemli gözler müşterek felaketi birbirine bildirmektedir. Hiçbir zaman hiçbir felaket bu kadar şumullü ve bu kadar derin olmamıştır. Dünya kuruldu kurulalı böyle bir hicran görülmemiştir." diyerek bir taraftan Türk Milletinin Atatürk'ün ölümünden dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirmiş, diğer taraftan da, "büyük millet bu felaketi de yendi. Bağrına taş basarak derhal başına Atasının vefakâr arkadaşını geçirmekle bu büyük imtihanı da muvaffakiyetle vermiş oldu" ifadeleriyle İsmet Paşa'nın Cumhurbaşkanlığını duyurmaktadır³⁹. Çorumlu Dergisinin Atatürk'ün ölümünün sonrasında çıkan 8-9-10 ve 11. sayılarında "Ata'nın Köşesi" başlıklı bir bölüm karşımıza çıkmaktadır. Atatürk'le ilgili şiirlere yer verilen bu bölüm 11. Sayıdan sonra bir daha karşımıza çıkmamaktadır. Atatürk'ün ölümü üzerine yazılan şiirlerden bazıları şunlardır. Çorumlu dergisinin 8. Sayısında Hikmet Turhan Dağlıoğlu'nun kaleme aldığı "Atama Ağıt (Dağlıoğlu, "Atama Ağıt", Çorumlu, S. 8: 1)" başlıklı şiir, aynı sayıda Aşık Haydar'ın kaleme aldığı "Ağıt (Aşık Haydar, "Ağıt", Çorumlu, S. 8: 1)", birlikte çıkarılan 9 ve 10. Sayılarda Ata'nın köşesi adlı bölümde Recep Rahmi Tankaya'nın kaleme aldığı "Sevgili Atam(Tankaya, "Sevgili Atam", Çorumlu, S. 9-10: 24)" başlıklı şiir ve 11. Sayıda da şairi belli olmayan "Atatürk'e Ağıt ("Atatürk'Ağıt", Çorumlu, S. 11: 22)" başlıklı şiirlerdir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün 5.yıl dönümü günü olan 10 Kasım 1943 günü Halkevi Salonun da anma töreni yapılmıştır. Törende, Vali, Parti başkanı, bütün

³⁹ "Ah Atam, vah Atam, biricik Atam/ Yaralı bağrına ateşler katan/ Başımı taşına koyarak yatam/ Bir güneş batar mı, ölür mü Atam?Bknz. Abidin Varan, "**Kaybın Akisleri**", Çorumlu, Yıl 1, Sayı 8, 15 II. Teşrin 1938, s. 2.

memurlar, Parti, Belediye ve müesseseler hazır bulunmuştur. Saygı duruşundan sonra Murat Bombacı tarafından Atatürk'ün anıtına çelenk konmuştur (Çorumlu, S. 42: 32).

Türkçe öğretmeni Bahri Mıyak kaleme aldığı “Acı Kaybın Yıldönümü” başlıklı yazısında Atatürk'ün ölümünden dolayı milletçe duyulan üzüntü, Türk Milleti'nin Atasının izinden gittiği ve gideceği ve onun yaptığı inkılaplar ile milletin gönlünde hürriyet ve istiklal ateşini yakan büyük önder olduğu vurgulanmıştır (Mıyak, “Acı Kaybın Yıldönümü”, Çorumlu, S. 43: 1-2).

1.3.4. Türk Büyüklerinin Anılması

Çorumlu dergisinde kaleme alınan önemli konulardan biriside Türk Büyükleri ile ilgili yazılardır. Ortaokul Tarih Öğretmeni Macide Büyukataman'ın kaleme aldığı “Mimar Sinan” başlıklı yazısı buna örnek verilebilir. Büyukataman yazısında, mimar Sinan'ın doğumu, çocukluk yılları, Kayseri'den yeniçeri ocağına devşirilmesi, Osmanlı Ordusundaki görevlerine öncelikle yer vermiş, daha sonraki dönemlerde Mimar Sinan'ın mimarlık özelliğinin nasıl ön plana çıktığı anlatılmış ve yaptığı eserlerle ilgili bilgiler verilmiştir (Büyukataman, “Mimar Sinan”, S. 58: 18-20). Aslen Çorum İskilip'li olan Osmanlı Şeyhülislamlarından Ebussuud Efendi hakkında da, Rifat Arıncı'nın kaleme aldığı ve 20-21 ile 22. sayılarda karşımıza çıkan “Ebussuud Efendi” başlıklı yazılar dikkat çekicidir. Bu yazılarda Ebussuud Efendi'nin hayatı, Osmanlı Devletinde verdiği hizmetler, Din alimi olarak yaptığı işler, bir hukukçu olarak görüşleri gibi bilgilere yer verilirken, aynı zamanda eserlerinin listesi, kasideleri gibi bilgilerin yanında vakfiyeleri ile ilgili bilgi verilmiştir (Arıncı, “Ebussuud Efendi” Çorumlu, S. 20: 21-24 – Arıncı, “Ebussuud Efendi” Çorumlu, S. 21: 7-13 - Arıncı, “Ebussuud Efendi” Çorumlu, S. 22: 7-14). Yine Recep Rahmi Tankaya tarafından Milli Şair

Mehmet Emin Yurdakul için kaleme anılan şiirde Türk Büyüklerini anma dolayısıyla Çorumlu Dergisinde yer almıştır (Tankaya, “Milli Şair Mehmet Emin Yurdaku’a”, Çorumlu, S 45: 8).

Çorum Halkevinin anma etkinliklerinin yanında kutlamalar gerçekleştirdiği de görülmektedir. Bu konuda Yılbaşı kutlamaları ve baloları ön plana çıkmaktadır. Yaptığımız araştırmalarda 1937 (BCA, 490,01/984,814,2,73) ve 1938 yıllarına ait yılbaşı Balo Programları ile ilgili belgeler vardır. Örnek verilecek olursa 1938 yılı Balo Programı şu şekildedir.

Tablo 9: Balo Programı (BCA, 490,01/984,814,2,32)

1-	İstiklal Marşı	11-	Kadril
2-	Solo Piyano tarafından	12-	Dans
3-	Dans	13-	Numaralı Dans (Hediyeli)
4-	Dans	14-	Dans
5-	Dans	15-	Yılbaşının Kutlanması
6-	Monolog	16-	Dans
7-	Balonlu dans (Hediyeli)	17-	Zeybek
8-	Dans	18-	Ondört ve Şeyh Şamil
9-	Dans	19-	Çorum Halayı
10-	Tombala	20-	Salon Eylenceleri

Çorum Halkevinin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin Edebiyat Şubesi'nin faaliyetleri incelendiğinde, 1936 yılı birinci ve ikinci altı aylık çalışma raporuna göre; geçen çalışma yılında hayat ve eserleri tetkik edilen Çorum şairlerin adları belgeler arasında sunulan listede yazılı 32 şairin hayat ve eserleri incelenmiştir. Bu yılda, Çorum Şairleri günü olarak kabul edilen 2 Mayıs 1936 günü programa bağlı olduğu üzere canlı bir surette kutlanarak halkın memleketin yetiştirdiği fikir adamları üzerine alakaları çekilmiştir Dil, Tarih ve Edebiyat şubesince hayat ve eserleri incelenen Çorum Şairlerinin adlarını gösteren çizelge şu şekildedir (BCA, 490,01/984,813,2,84):

Tablo 10: Çorum Şairlerini Gösteren Liste (BCA, 490,01/984,813,2,100)

Sıra No	Hayat ve Eserleri Tetkik Edilen Şairler
1	Elvan Çelebi Ebusuud zade
2	Ahmet Efendi Ebusuud zade
3	Şeyh Nasrullah Ebusuud zade
4	Abdulfettah Ebusuud zade
5	Mehmet Ebusuud zade
6	Veli Efendi İskilipli
7	Mehmet Efendi Ebusuud zade
8	Abdurrahim Ebusuud zade
9	Salim Efendi Osmancıklı
10	Osman Efendi Çorumlu
11	Fedai Efendi Mecitözünlü
12	Mucuni Efendi Osmancıklı
13	Mehmet Rüştü Çorumlu
14	İrfan Osmancıklı
15	Mustafa Vazıf Efendi Çorumlu
16	Kamil Mecitözünlü
17	Deryai Çorumlu
18	Yegen Paşa Alacalı
19	Atofi Mecitözünlü
20	Hasan Nuru Çorumlu
21	Deli Boran Çorumlu
22	Şeyh Abdal Çorumlu
23	Sevinc Abdal Alacalı
24	Dedemoğlu Sungurlu
25	Yahya Çorumlu
26	Mehri Çorumlu
27	Seydiyar Mecitözü
28	Noksani Mecitözü
29	Sabri Osmancık
30	Kadri Osmancık
31	Edip Çorum
32	Hindlioğlu Çorum

Çorum Halkevinin 1936 yılı ikinci altı ay için Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesinin çalışma raporunda genel edebiyat derlemelerin devam edilmekte olduğu, 1 Şubat itibariyle “ Halk Sözü” adında on altı sayfalık bir dergi çıkarmaya karar verildiği ve birinci nüshanın hazırlanarak matbaaya verildiği belirtilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,87).

1935 yılı raporuna göre, Dil Tarih ve Edebiyat Kolu Başkanı Rıfat Arıncı Çorumda ki şairlerin hayat ve eserlerini saptamak amacıyla iki yıldır Çorum ve İskilip kitap saraylarında inceleme yapmış bunlardan Çorumlu Arif Leblebici, Yusuf Bahri, Sungurlulu Sûzi, İskilipli Hamdi, Osmancıklı Kadri gibi beş şairin hayat ve eserlerini Çorum Gazetesinde tefrika halinde yazmış diğerlerini de ayrıca Çorum Halkevinin broşürü şeklinde yayınmayı düşündüklerini belirtmiştir. Çorumun edebi alanda köklü geçmişini gören Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi bu dönemde incelemelere hız vererek geçmişteki Çorumlu şairleri anmak üzere her yıl Mayıs ayının ikinci haftasının Pazar günü Çorum şairleri adına bir tören yapılması kararı almıştır. Çorum şairleri gününde yaşayan içerideki ve dışarıdaki Çorumlu şairlere Halkevinin dileği duyurularak, o gün için yazacakları veya herhangi bir konu hakkında yazdıkları şiirlerini okumak üzere çağrılması kararlaştırılırken, ayrıca ölen şairleri anmak için değerli eserlerinden seçme parçalar okunması da karara bağlanmıştır. Bu kararın uygulanması için 1936 töreninin yapılması için hazırlıklar tamamlanmış ve 1936 yılı 10 Mayıs Pazar günü yapılacak olan törenin ilanı da Çorum Gazetesine verilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,147). 11 Mayıs 1936 yılında Çorum Halkevi tarafından Halkevi salonunda akşam saat 20'de Çorum Şairleri Töreni gerçekleştirilmiştir. Halka açık yapılan program, Erginlik marşı ile açılmış ve program şu şekilde tatbik edilmiştir.

1. Çorum'un yetiştirdiği 81 şairin kısa hayat hikâyeleri anlatılarak bazı şairlerin eserleri okunmuştur.
2. Ölen şairlerin hatıraları anılmış, Halkevi Güzel Sanatlar Şubesinin müzik kolu birkaç parça çalmıştır (BCA, 490,01/984,814,2,26).

Aynı belgede Rıfat Arıncı'nın yaptığı araştırmalar sonucunda oluşturduğu çizelgede ki Çorum şairlerinin adlarını ve memleketlerini gösteren çizelge aşağıdaki gibidir (BCA, 490,01/984,813,2, 148-149):

Tablo 11: Çorum Şairlerinin Adlarını ve Memleketlerini

Gösteren Çizelge

NO	ADI	MEMLEKETİ
1	Ebussuud	İskilip (Şeyhul İslam)
2	Akşemsettin oğlu Hamdi	İskilip
3	İffet	İskilip
4	Hamdi	İskilip
5	Hakkı	Çorum
6	Sezai	Çorum
7	Nuri	İskilip
8	Arif Leblebici	Çorum
9	Ahmet Feyzi	Çorum
10	Subhi	Çorum
11	Rıfat	Çorum
12	Öksüz Metin	Çorum
13	Aşık Hüseyin	Alaca
14	Devriş Ali	Alaca
15	Rüştü	Çorum
16	Sadullah Safi	Çorum
17	Sefil Mahmut	Çorum
18	Sefil Ali	Çorum
19	Sabit Belbebici	Çorum
20	Enver Belbebici	Çorum
21	Öksüz Aşık veya Öksüz Ali	Çorum
22	Ebubekir Edip	Çorum
23	Zühtü	Çorum
24	Hafi	Çorum
25	İzzeti	Çorum
26	Şevki	Çorum
27	İbrahim	Çorum
28	Nafiz	Çorum
29	Hilmi	Çorum
30	Halil Bektaş	Çorum
31	Şeyhi-i Çorumi	Çorum
32	Sefil Ahmet	Sungurlu
33	Fenni	Çorum
34	Sail Oğlu	Çorum
35	Ebrüm oğlu	Çorum

36	Nakdi Baba	Çorum
37	Ahıskalı Mustafa	Çorum
38	Kulveli	Çorum
39	Kul Himmet	Çorum
40	Şahhatayı (İran şahı İsmail sefevi)	Manzum Mektupları
41	Hasan Nuri	Çorum
42	Hafizi	Çorum
43	Yusuf Bahri	Çorum
44	Ali Osman	Çorum
45	Abdülbaki	Çorum
46	Hüseyin	Sungurlulu
47	Eşref	Sungurlulu
48	Eşref Mazlum	Çorum
49	Salim	Çorum
50	Arif Kalburkulak	Çorum
51	Serkiz Zeki	Sungurlulu
52	Selman Ata	Çorum
53	Kul Fakir	Mecitözülü
54	Mırık	Mecitözülü
55	Suzi	Sungurlu
56	İbrahim	Sungurlu

1.3.5. Bayram Kutlamaları

Milli Bayramları kutlama etkinliklerinde, Çorum Halkevi de aktif olarak yer almıştır. Bayramların olduğu günlerde bütün kurumların katıldığı etkinliklerin yanında, Halkevinde de özel kutlamalar gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde öncelikli olarak Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları ele alınmıştır. Çorum Halkevi'nin de önemli rol üstlendiği bu kutlamalardan daha geniş bilgiye ulaşabildiğimizden dolayı özellikle 1937 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına, balo programına ve tören programına yer verilmiştir.

Tablo 12: 14. Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları Balo Programı

(BCA,490,01/984,814,2,51).

1- İstiklal Marşı	9- Tango
2- Cumhuriyet Marşı (Onuncu yıl dönüm)	10- Balonlu Dans (hediyeli)

3-Fokstrot	11- piyango
4- Tango	12- Kadril
5- Vals	13- Numaralı Dans
6- Fokstrot	14- Balo Gazetesi
7- Monolog	15- Milli Oyunlar
8- Kart Oyunu	

Kutlama Komisyonu Başkanı Vali S. Yurdakul tarafından BūĒet Kōyū MuhtarlıĒına gōnderilen yazıda ‘‘Cumhuriyetin On dōrdüncü yıl dōnümü dolayısıyla 28 Ekim 1937 Perşembe günü akşamı saat 17’de Yatı Mektebi salonunda köylülere yemekli bir ziyafet verilmiştir. Bu ziyafet için her köyden uygun görülen bir köylü vatandaş eşi veya kendisine mensup bir bayan ile davet edilmiştir. .

Gōnderilen davetiyede ‘‘Çorumda yapılacak şenliklere köylülerin ne suretle katılacakları ve ziyafete geleceklerin ne suretle aĒırlanacaklarına dair olan programlar ile buraya gōndereceĒiniz misafirlerinize verilmek üzere davetiye kartı beraberce gōnderilmiştir. İşbu ziyafete gelecek arkadaşların tarafınızdan verilecek işbu kart ile beraber gōnderilmesini ve Perşembe günü öğleye kadar kartı halkevine kaydettirmek üzere kendisinin müracaat eylemesinin tembih edilmesini dilerim’’ denilmiştir. Çorumda yapılacak şenliklere her köy adına katılacak olan köy temsilcileri için yapılan aĒırlama programı ise şu şekildedir:

Halkevinin Köycülük Şubesi tarafından akşam yemeĒi Yatı Mektebinde verilmiş, ardından sinema da temsil gösterimli, kendisi yer ayarlayamayan köylülere eşiyle birlikte otelde kalmaları için 25’er kuruş verilmiştir (BCA, 490,01/984,814,2,53).

Cumhuriyetin on dōrdüncü yıl dōnümünün köylerdeki kutlama programı ise şu şekilde gerçekteşmiştir:

1- 28 Ekim 1937 Perşembe günü öğleden sonra köylerde genel temizlik yapıp her köyün Cumhuriyet Meydanı hazırlanmıştır.

2- Köy İhtiyar Heyeti halkı eğlendirmek için davul gibi milli çalgılar temin etmiştir.

3- Her köy Bayrak Kanunu'na göre bayrak ayarlayıp Cumhuriyet Meydanına asmıştır.

4- Her köy imkânları dâhilin de milli oyunlar sergileyip halkın eğlenmesi için gerekli tedbirleri almıştır.

5- Hazırlıklar İhtiyar Heyeti tarafından hazırlanacak okulu bulunan köylerde öğretmen ve köy kâtipleri heyete yardımcı olmuştur.

6- Bayramın büyüklüğünü vurgulamak için şenliklerin renkli ve sesli olmasına dikkat edilmiştir.

7- Herkes bayramları temiz elbiselerini giyinmiş bulunmuş ve 29 Ekim 1937 Cuma günü öğleden evvel Cumhuriyet Meydanında toplanmış ve bu meydanda köylülerimiz arasında bayramlaşma merasimi yapılmıştır. Merasimden sonra toplu olarak şehit ana ve babaları ziyaret edilecek gönülleri alınmıştır.

8- Okulu olan köylerde mutlaka 29 Ekim 1937 akşamı öğretmenler tarafından temsil verilmiştir (BCA, 490,01/984,814,2,54).

Cumhuriyetin 14'ncü Yıl Dönümü Tören Programı şu şekil de gerçekleşmiştir:

1- Bayram 28 birinci teşrin 1937 Perşembe günü saat 14'de Halkevi önündeki meydanda bando ve davul çalınmak suretiyle başlamış ve halk tarafından mahalli oyun ve eğlenceler yapılmıştır.

2- Bu günün akşamı tam saat 8'de sinema da halka bedava sinema gösterilmiş ve Halkevi Temsil Kolu tarafından bir temsil ve ortaokul Fransızca öğretmeni Fehmi tarafından da bir söylev söylenmişti. Aynı zamanda Halkevinde Güzel Sanatlar Şubesi tarafından da saz ve eğlenceler hazırlanmıştır.

3- 3- 29 Cuma günü saat dokuz buçuktan on buçuğa kadar ekli programa göre Hükümet Binasında Devlet namına Vilayette Vali tebrik edilmiştir.

4- Bütün ordu, okullar, halk ve köylerden gelmiş atlı ve yaya konuklar saat on buçuktan önce Cum(h)urluk alanında ekli krokide gösterilen yerlerini almışlardır.

5- Tam saat on buçukta Vali, yanında en büyük Jandarma Komutanı ile birlikte Cumurluk alanına gelmiş ve burada bulunan her grubun bayramını kutladıktan sonra kendileri için ayrılmış olan yerleri almıştır.

6- Vali ve komutan yerlerini aldıktan sonra Halkevi Bاندosu İstiklal Marşı çalmış, bunu takiben Ortaokul Türkçe Öğretmeni Avni Bey tarafından verilen söylev dinlenmiş, sonra aşağıda gösterilen sıra ile geçit resmi yapılmıştır

A- Alay 38

B- İğcil savaşçılar, emektar gaziler ve şehit ataları

C- Üniformalı yedek subaylar

D- Jandarma, Polis

E- Okullar (Küçük sağlık okulu, ortaokul, ilkokullar)

F- Sporcular, spor kulüpleri

G- Ulusal sosyeteler (Türk Hava, Kızılay, Çocuk esirgeme, Ulusal ekonomi ve araştırma)

H- Köylü, şehirli ve her sınıf yaya halk (Ulusal kıyafetlerle)

İ- Atlı Köylüler

7- Geçit resmini yapan her gurup sırayı bozmadan parkın kapısından girmiş ve Atatürk Heykeline çelenk koymuşlardır. Burada da öğrenciler tarafından konuşmalar yapılmıştır.

8- Parktan çıktıktan sonra sıra bozulmadan Ulusal Marşlar söylenerek Gazi Caddesi boyunca gidilmiş ve Halkevi Binası önündeki meydana toplanılmış, burada Matbaa Müdürü Şükrü Çöplü tarafından bir konuşma yapılmıştır. Bundan sonra saat kulesi yanında ve Belediye önünden geçilerek Kültür Dairesine varıldıktan sonra her gurup yerlerine dağılmıştır

9- Saat 14'de Halk Partisi Binası önünde bütün halk toplanarak halk kürsüsünde verilen söylevler dinlenmiş ve halk tarafından ulusal oyun ve eğlenceler yapılacaktır.

10- Saat 19'da Alay ve Küçük Sağlık Okulu ile ortaokul öğrencileri ve halkında katılması ile Fener Alayı yapılarak, Halk Partisi önünde toplanılmış ve tam saat 19 buçukta Gazi yolu boyunca Cumurluk alanına gidilmiştir. Burada eğlence, şenlikler ve ulusal oyunlar düzenlenmiştir. Saat 21'de Halk Partisi Salonunda balo başlamış, yalnız davetliler katılmıştır.

11- 30 Ekim cumartesi günü saat 10'da bütün okullarda öğrenci velilerine çocukları tarafından birer temsil verilmiştir.

12- Saat 15'de 6. maddede adı geçen guruplar, Şehitler Anıtı'nda ve ekli krokide gösterilen yerlerde bulunmuş ve burada varlığımızın korunması yolunda

canlarını vermiş olan bütün şehitleri anmak için anıtlarına çelenkler konulmuş ve konuşmalar yapılmıştır.

13- Üç gün süren bu büyük bayramda herkes en yeni elbiselerini giymiş ve bütün evlerle dükkânlar gündüzleri bayrak ve geceleri fener veya elektriklerle ışıklandırılmıştır.

14- Daireler ve kurumlarda mevcut kemerler iki gün evvel yerlerine konulmuş ve bütün bu daireler gece ve gündüz fevkalade bir surette donatılarak ışıklandırılmıştır.

15- Bu programın tatbikine Alaydan bir subay ve emniyet amiri görevlendirilmiştir (BCA, 490,01/984,814,2,53-54).

1935 ve 1936 yıllarında gerçekleştirilen bayram programları ile 1937 yılında yapılan program benzerlik arz ettiğinden dolayı bu bölümde programlara yer verilmemiştir. Çorum Halkevi'nin kutlama yaptığı bayramlardan birisi de 19 Mayıs Gençlik ve Spor bayramı olmuştur. Bu bölümde ise bayram dolayısıyla yapılan program, Halkevi etkinlikleri olan balo ve Güzel Sanatlar Şubesi'nin gerçekleştirdiği müzik programına yer verilmiştir.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı münasebetiyle gerçekleştirilen program ve bu programda ki Halkevi faaliyetleri ise şu şekildedir:

1- 19 Mayıs Günü, öğrenciler ve bütün sporcular için Spor Bayramı olmakla beraber Atatürk'ün Anadolu'ya ilk ayak bastığı ve Türk egemenliğine ilk temel atıldığı gün olmak itibariyle de ulusal günlerimizden bulunduğundan, o gün sabahleyin bütün resmi ve hususi binalarla bütün dükkânlar ve evler bayraklarla donatılacaktır.

2- Tören Cumhuriyet meydanında yapılacak ve saat sekizde okullar talebeleri ve sporcularla bütün halk meydana giderek krokideki yerleri tutmuş bulunacaklardır. Ve tam saat 9 da törene başlanacaktır.

3- Törene, bandonun da iştirakiyle bütün talebeler ve sporcular tarafından söylenecek istiklal marşıyla başlanacak ve aynı durumda sporcular marşı söylenecektir.

4- Ortaokul beden terbiyesi öğretmeni tarafından idmancılık hakkında verilecek kısa bir söylevi müteakip adı geçen okul talebeleri tarafından beden harekâtı yapılacaktır.

5- Sıhhat Sporla, Çorum Spora bağlı Sarımbey spor kolu idmançıları arasında yarım saat sürecek bir gösteriş maçı yapılacaktır.

6- Avcılar kulübü üyeleri tarafından kısa bir gösteriş atışı, at ve bisikletçi biniciler tarafından da hafif bir gösteriş yarışı yapılacaktır.

7- Bu şenlikler bittikten sonra önce ilkokullar ve sırasıyla ortaokul, sporcular, süvariler bulunmak şartıyla alanda geçit resmine başlanacak ve aynı yürüyüşle parkın üst kısmında ki kapıdan geçilerek Atatürk Heykeline gelinecek ve parti adına bir, okullar adına da birer hitabede bulunarak bütün kurumlar ve okullar tarafından çelenkler konacaktır.

8- Bu tören bittikten sonra aynı yürüyüşle ve Atatürk caddesini takiben parti kurağına gelinecek ve sporcu tarafından kısa söylev verilecektir.

9- Yine aynı şekilde yürüyüş koluna geçilerek doğruca şehitler anıtına gidilecek ortaokuldan bir ve Sarımbey mıntıka okulundan bir öğrenci tarafından hitabeler yapılacak ve buraya da çelenkler konulduktan sonra intizam dahilinde dağılarak öğleden önceki törene nihayet verilecektir.

10- Öğleden sonra Çorum Sporla Sihat Spor arasında Cumhuriyet alanında bir maç yapılacaktır.

11- Gecesi halkevi salonunda Halkevi Ar Komitesi Müzik Kolunun da iştirakiyle sporcular tarafından bir konser verilecektir. Konser umuma serbesttir (BCA, 490,01/984,814,2,123).”

1938 yılında Gençlik ve Spor Bayramı⁴⁰ münasebetiyle Halkevi’nde gece gerçekleştirilen programın içeriği ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

- 1- İstiklal Marşı’nın okunmasıyla program başlayacak,
- 2- Sporcular tarafından “Dağ Başını Duman Almış” marşı okunacak,
- 3- Suavi Bey tarafından günün anlam ve önemine dair bir konuşma yapılacak,
- 4- Dans icra edilecek,
- 5- Büfe açılacak ve yemeğe geçilecek,
- 6- Dans icra edilecek,
- 7- Ruhi, Hayrettin, Şükrü, Naim, Hamdi tarafından Çorum Halayı icra edilecek,
- 8- Zeybek oynanacak,
- 9- Dans icra edilecek,
- 10- Tombala çekilişi yapılacak,
- 11- Balonlu dans icra edilecek,
- 12- Kadriil dansı icra edilecektir (BCA, 490,01/984,814,2,22).

⁴⁰ 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı etkinlikleri için bkz. Ek 7.

19 Mayıs kutlamalarının yanında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile ilgili kutlamalarda yapılmıştır. Yapılan kutlamaların programıyla ilgili olarak elimizde doğrudan bilgi olmamasına rağmen bir soruşturmaya da konu olan 23 Nisan Bayramı ile ilgili kutlamalara ait, Ankara Milletvekili ve CHP Yozgat Bölge Müfettişi Emin H. Ergun tarafından CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazıda: 23 Nisan 1947 Bayram gecesi halkevinde yapılan büfeli bir aile toplantısı düzenlenmiş olduğundan bahsedilmiştir. Bu toplantıda Ev Katibi ve Halkevi Temsil Kolundan Atıf isimindeki bir gencin mevlit tarzında yazılmış bir monolog okuduğu, bunun şikayete konu olmasından dolayı, soruşturma açıldığı belirtilmiştir (BCA, 490,01/831,280,2,1, 81).

Bu bayramla ilgili bir diğer kayıt ise 1948 yılına aittir. Çorum Halkevi Başkanı Fahri Alpay C.H.P Genel Sekreterliğine yazdığı yazıda;

22 Nisan öğleden itibaren Halkevi Binası'nın bayraklarla süslenip, iki gece ışıklarla aydınlatıldığını, Halkevi Bاندosu'nun, Milli Marşlar çalarak ana caddelerden gece ve gündüz yapılan geçit resmine katıldığını belirtmiştir. Sinema binasında halkevine bayram gecesi ilkokulların temsiller vermeleri sağlandığını bildirmiştir (BCA, 490,01/831,280,2,1, 80).

Çorum'da yapılan kutlamaların yanında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ile ilgili olarak köylerde yapılan törenler hakkında bilgiye rastlamak mümkündür. Çorumlu Dergisinde Cevdet Bezirci'nin kaleme aldığı "Çorum Köylerinde 23 Nisan Bayramı" başlıklı yazıda köylerde bayramın nasıl kutlandığı, okulların bayram için yaptığı hazırlıklar, köylerde bayram kutlamaları için yapılan hazırlıklar, yerel oyunların nasıl sergilendiği ve köylülerin sahneye koyduğu oyunlarla ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmektedir (Bezirci, "Çorum Köylerinde 23 Nisan Bayramı", Çorumlu, S. 36-37: 1-5).

Ziya Ataman'ın "23 Nisan" başlıklı yazısında ise 23 Nisan'ın önemine değinilirken, "23 Nisan!.. Atatürk, Türk Milletinin kara bahtını bugün yendi. Türkün makûs talihini yenen büyük önder İsmet İnönü bugünden hız aldı. Cihan tarihinin yaprakları arasında bir şeref tablosu ihtiramıyla yer alan Türk tarihi, Büyük Önder'in, Ebedi Şef'in Millet Meclisi kürsüsünden haykırdığı 23 Nisan günüyle esaslı suretle başlamıştır (Ataman, "23 Nisan", Çorumlu, S. 48: 1-2)." demektedir.

23 Nisan 1920'nin 25. Yıldönümü münasebetiyle Ziya Ataman kaleme aldığı "23 Nisan" başlıklı yazıda "Milli Egemenliğimizin 25. Yıl dönümünü içten gelen coşkun bir sevinçle kutladık. İçten gelen coşkun bir sevinçle, çünkü: 25 yıl önce uçuruma yuvarlanmakta olan bir devletin ve bu devletin sürüklediği ünlü bir milletin korkunç hali gözlerimizin önünde silinmiş bir kâbus değildir. Bu kutsal gün: Hilafet sarığının ve saltanat sorguçlarının örttüğü haşmetli beyinsizlerin sultanından kurtulduğumuz gündür. Yüzlerce yıl afyonlanmış, efsunlanmış tereddi etmiş bu dimağlar, Osmanlı milleti adına bir millet yaratmaya çalışırken mensup oldukları Türk milletini zulümle işkence ile canından yurdundan bezdirmiştir." dedikten sonra, "sevinelim coşalım: milli egemenlik meşalesinin Ankara kalesinin yalçın kayalarında akisler yankılandırarak cihanın gözünü kamaştırdığı günün mesut yıldönümüdür (Ataman, "23 Nisan", Çorumlu, S. 55: 1-2)." şeklinde duyurmaktadır.

30 Ağustos Zafer bayramı ile ilgili olarak Ferit Dedebaş'ın "30 Ağustos" başlıklı makalesinde "Yükselişi yıkılıştan ayıran kutlu ayın, batıya doğuşu kıskandıran mutlu günü... o, sadece Roma İmparatoru Avgustus'un ismini ihsan eylediği bir ayın sonuncu günü değil, asırların ve nesillerin daima hayran kalacağı, daima şevk ile anacağı, bir kahramanlık abidesi, bir ibret şahikasıdır. Bugün Türk'üm dedikçe göğsünü gerebilen her şahıs damarlarında o günü taşıyor, hayalinde o günü yaşıyor... 30 Ağustos, Hattı

müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır ve o sath bütün vatandır! diye haykıran bir sedanın aksi, layüs'el bir emrin infazıdır. 30 Ağustos, vatanın göklerinde çınlayan bir ses üzerine atını arabasını, çiftini çubuğunu, yiyeceğini içeceğini, varını yoğunu cepheye koşturan necip bir milletin muradına erdiği şeref günüdür. ... Ordu ve zafer mefhumlarının sihirli imtizacından doğan hayat ve metanet bu gün nail olduğumuz mazhariyetin en sarih bir izahıdır (Dedebaş, "30 Ağustos", Çorumlu, S. 40: 1-2)." demektedir. Derginin aynı sayısında "Çorum Haberleri" başlığı altında Zafer Bayramı kutlamalarına da yer verilmiş "Türklüğü bu günkü benlik ve istiklaline kavuşturan 30 Ağustos Zafer Bayramı münasebetiyle resmi müessesedir. Parti, halkevi binaları, dükkan ve mağazalar bayraklarla süslenmiş, saat 10.30'da garnizon komutanlığında kutlama töreni yapılmıştır. Saat 11'de Atatürk anıtına gidilerek vilayet, askeri Garnizon Komutanlığı, Belediye, Halkevi tarafından çelenkler konulmuş, evimiz bandosunun çaldığı İstiklal Marşını müteakip Üst teğmen Cemal Erbil tarafından günün önemini belirten heyecanlı bir söylev verilmiştir. Saat 17'de şehitler abidesine gidilerek aziz şehitlerimizin mübarek hatıraları hürmetle anılmış, manevi varlıkları saygı ile selamlamıştır. Halkevi meydanında, bando, davul ve zurna ile marşlar, yerli havalar çalınarak şenlikler, Halkevi Spor Kolu tarafından çeşitli spor gösterileri yapılmıştır. Gece her taraf aydınlatılmış, Halkevi salonunda verilen balo neşeli bir hava içinde geç vakte kadar devam etmiştir ("Çorum haberleri", Çorumlu, S. 40: 32).

1.3.6. Dil Edebiyat Şubesi Yayın Organı Çorumlu Dergisi

1932 yılında kurulan Halkevlerinin temel amaçları arasında yöresel bir dergi çıkarmakta var olmuştur. Bu sayede Halkevleri bir taraftan düşüncelerini topluma yayabilmiş, diğer taraftan, yaptıkları faaliyetleri halka duyurabilmiştir.

Bu amaçlar çerçevesinde Çorum Halkevi ilk kez süreli bir yayın çıkarmaya 1935 yılında karar vermiş, CHP Genel Sekreterliğine, Halkevi Başkanlığından gönderilen yazıda, çıkarmaya karar verdikleri yayın için uygun bir ismin verilmesi istemişlerdir (BCA, 490,01/831,280,1,46). Bu yazıya karşılık Genel Sekreterlikten Çorum Halkevine gönderilen yazıda, çıkarmaya karar verilen dergi için başarılar dilenmiş, uygun bir adın Halkevi üyeleri tarafından bulunmasının daha doğru olacağı bildirilmiştir (BCA, 490,01/831,280,1,45).

Çorum Halkevi'nin ilk çıkardığı dergi 1937 yılında "Halk Sözü" adında aylık olarak yayınlanması düşünülen bir dergi olmuştur. Kütüphane ve Yayın Şubesi tarafından çıkarılan bu dergi ilk sayısını çıkarmayı başarmış olmasına rağmen, gerekli olan araç ve gereci sağlanamamasından dolayı, devamını getirememişlerdir (BCA, 490,01/984,814,2,66).

Çorum Halkevi'nin asıl önemli yayın faaliyeti, yaklaşık sekiz yıl boyunca yayınlanacak olan Çorumlu dergisi olmuştur. Dil Edebiyat Şubesi tarafından yayınlanan bu dergi, Çorum basın hayatının da önemli kilometre taşlarından birisini temsil etmiştir.

Çorumlu Dergisinin ilk sayısında Halkevi başkanı Bedri Bilginer, "Çorumlu'yu Neden Çıkarıyoruz?" başlıklı yazısında Çorumlu dergisinin çıkarılma nedenini izah etmiştir. İlk olarak "Halk Sözü" adlı bir dergi çıkarmak istediklerini, ancak bunun mümkün olmadığını, son dönemlerde Dil-Tarih ve Edebiyat ve şubesinin çalışmaları sonucunda, Çorum bölgesinde birçok önemli belgeye ulaşıldığını, önemli derlemelerin yapıldığını belirtmiştir. Bunlardan başka Çorum bölgesinde Boğazköy, Höyük gibi Anadolu'nun en zengin Hitit eserlerinin bulunduğu merkezlerin yer almasından dolayı bunlarla ilgili yapılan araştırmaların neşredileceği bir yayın organının gerekliliği

anlaşılarak, dergi çıkarılmasına karar verildiğini dile getirmiştir (Bilginer, “Çorumlu’yu Neden Çıkıyoruz?”, Çorumlu, S. 1: 1).

İlk sayısı 15 Nisan 1938’de yayınlanan Çorumlu Dergisi, Ağustos 1946 tarihinde çıkan 61. sayısı ile yayın yaşamına son vermiştir. Çorumlu’nun sorumlu müdürlüğünü 1-16 sayılarında Eczacı Bedri Bilginer, 17-33. sayılarında Pertev Kalelioğlu, 34-61 sayılarında ise Nuri Uğur yüklenmiştir. II. Dünya Savaşı’nın en bunalımlı yıllarında sıcak savaşın sınırlarımıza dayandığı bir dönemde, yayını sürdürülen Çorumlu, başta kâğıt sıkıntısı olmak üzere türlü nedenlerle yayını kesintiye uğramıştır. Ama yinede kaldığı yerden yayını sürdürmüştür. 16. sayıdan sonra 4 ay, 37. sayıdan sonra 12 ay, 51. sayıdan sonra 6 ay, 55. sayıdan sonra da 9 ay ara verdikten sonra yayımlanmıştır. Derginin 9-10, 34-35, 36-37, 49-50, 57-58. sayıları da çift sayı olarak yayımlanmıştır. Genelde 32 sayfa olarak yayımlanan derginin 7. sayısı 48 sayfa, 4 ve 34-35. sayıları 40 sayfa, 13. sayısı 28 sayfa, 16-52-53-55-57 ve 58 sayıları da 24 sayfa olarak yayımlanmıştır. 61 sayılı Çorumlu’nun sayfa toplamı 1804’tür. Çorumlu Dergisinin 36-37-46 ve 47. sayıları dışında kalan tüm sayılarında Çorum ve çevresine ilişkin yayımlanan arşiv belgelerinin toplamı 506 sayfadır. Bununla birlikte Çorumlu’nun sayfa toplamı 2410’a ulaşmaktadır. Çorumlu’nun 7. sayısı dışında tüm sayıları Çorum Vilayet Matbaasında, 7. sayısı ise İstanbul Resimli Ay Matbaasında basılmıştır. Derginin ederi 38. sayıya değin 12,5 kuruş, yıllık 120 kuruş; sonraki sayılarda ise aylık 20, Yıllık 250 kuruş olarak belirlenmiştir.

Çorumlu dergisinin yazı kadrosu genellikle Çorumlu aydınlardan oluşmuştur. Bunlar arasında özellikle Halkbilimi dalında Hafız-ı Kütüp olarak nitelenen Eşref Ertekin’in adı öne çıkmaktadır. Çorumlu Dergisinin geneli incelendiğinde görülüyor ki Çorumlu’nun büyük bir bölümü Eşref Ertekin tarafından hazırlanmıştır. Çorumla ilgili

tarihsel konularda Çorum Milli Eğitim Müdürü Neşet Köseoğlu ile Nazmi Tombuş'un, Halk Müziği alanında Sadi Lelebici'nin, Halk Sağlığı konusunda Dr. Tevfik Berkol'un, Sanat – Edebiyat dalında Bahri Miyak'ın; eğitim, halkevi, Çorumlu ünlüler konusunda İhsan Sabuncuoğlu'nun, Başyazı ve makalelerde Ziya Büyükataman ve Macide Büyükataman'ın adı geçmektedir. Ayrıca İstanbul'dan Başbakanlık Arşiv dairesindeki Osmanlı Belgelerinden derlediği Çorum Tarihi ile ilgili yazılarıyla, Hikmet Turhan Dağlıoğlu Çorumlu'ya önemli katkılarda bulunmuşlardır. Çorumluda yazan aydınların bazıları Osmanlı Kültürüyle yetişmiş kişiler oldukları için kullandıkları yazı dili bugüne göre oldukça eskimiş ağıdalı bir Osmanlıcadır. Bunun yanında oldukça arı, duru ve temiz bir Türkçe ile yazılmış olanlarda vardır. Bunlara örnek olarak Bahri Miyak, İsmail Ceyhan ve Cevdet Yakup adlarını gösterebiliriz. Çorumlu'da toplam olarak 92 yazarın imzasını görmekteyiz. Çorumlu, ilk sayıda belirttiğimiz ilkeler doğrultusunda yayın yaşamını büyük bir özveriyle sürdürmüştür. Son sayılara doğru dergideki yazıların tavsadığı, tüm yükün Eşref Ertekin'in üzerine kaldığı görülmektedir. Ağustos 1946'da çıkan 61. sayısıyla birdenbire habersizce yayımına son vermiştir. Bazı yazıların süreği gelecek sayıya kaydığı halde bu yazılar yarım kamıştır.

61 Sayılık Çorumlu Dergileri içinde yer alan konuları alfabetik sıraya göre şu şekildedir. Adetler, Ağıtlar, Ahilik, Atasözleri, Atatürk, Aşiretler, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Bektaşilik, Bektaşi Şiiri ve Nefesleri, Beslenme, Bilmeceler, Cami, Medrese, Çeşme ve Türbeler, Cönklerden Derlemeler, Çığşaklar, Çocuk Oyunları, Çorum Halkevi, Çorumlu Tarihi Kişiler, Çorum Köyleri, Çorum Tarihi, Destanlar, Devrimler, Dil, Doğal Afetler, Ebussuud Efendi, Eğitim, Etnoğrafik Araştırma Bulguları, Evliya Çelebi, Gelenek Ve Görenekler, Halkevleri, Halkoyunları, Halk Türküleri, Halk Ozanları, Halk Şiiri, Halk Sağlığı, İsmet İnönü, Kadın Giysileri, Kitabeler, Köylerden

İzlenimler, Maniler, Mektuplar, Mimar Sinan, Müzeler, Nişan-Düğün, Odalar, Öyküler, Piyes, Söyleşiler, Şeyh Muhittin Yavsi, Şiirler, Tarihsel Belgeler, Tarihsel Olaylar, Ulusal Bayramlar, Üretim, Tarım-Ticaret, Yer Adları, Yerel Sanatlar, Yerli Yemekler⁴¹ (Gündoğar, C. 1, 2009: sayfa numarası yok), olarak sıralanabilir.

Çorumlu dergisi ile ilgili olarak belli aralıklarla Ülkü dergisinde haberlerde çıkmıştır. Bu haberlere bakıldığı zaman:

“1938 Temmuz Sayı 65 Ülkü'den: İkinci sayısı basılan Çorumlu gerek muhteviyat bakımından diğer Halkevi dergilerine iyi bir örnek olabilir.

1938 Eylül S. 67 Ülkü'den: Çorum Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Komitesi tarafından 3 üncü sayısı neşredilen Çorumlu bu sayısında da diğer nüshalarında olduğu gibi Halkevleri dergileri arasında en iyilerinden olmak mevkiini gaip etmemiş oluyor.

1939 Nisan S. Ülkü'den: Halkevleri dergilerimize bilhassa Çorumlu dergisini örnek ittihaz etmelerini tavsiye edebiliriz.

1940 Ağustos S. 90 Ülkü'den: Çorumluyu halkevi dergilerimizin en iyisi olarak okurlarımıza tavsiye ediyoruz.

1942 Birinci Teşrin S. 25 yeni seri Ülkü'den: Çorum folkloruna ve Çorum tarihine ait değerli derlemele ve tetkiklere yer veren ve her sayıda biraz daha zenginleşen Çorumlu Dergisi'nin 37. Sayısında çıkmış bulunuyor.

1946 Şubat S. 105 Ülkü'den: Abanda, İnanç, Çorumlu ve Taşpınar Dergileri hakkında. Kendi bölgelerinin halk kültürünü yaptıkları kadar halkevi çalışmalarında da yankılar veren bu dergiler gerçek bir iş görüyorlar. Emeği geçenler var olsunlar. (“Evimiz Çalışmalarına Toplu Bakış”, Çorumlu, S. 56: 23-25.)

⁴¹ Çorumlu Dergisinde yayınlanan yazıların yazar isimlerine göre tasnifi için bkz. Ek 1

En iyi halkevi dergilerinden birisi olarak nitelendirilen (Kaş, 2007: 78) Çorumlu dergisi sık sık basım işleri ile ilgili olarak kağıt sıkıntısı çekmiş, bu durum yazışmalara da konu olmuştur. 1940 yılında Genel Sekreterlik makamından kağıt isteği üzerine verilen cevapta, Çorumlu dergisi için ihtiyaç duyulan kağıdın Samsun deposuna gönderildiği ve oradan temin edilmesi gerektiği bildirilmiştir (BCA, 490,01/831,280,1,27).

Çorumlu Dergisinde çıkan bazı yazılar ise CHP Genel Sekreterliği tarafından uygun görülmemiş, bu noktada şubeye uyarılarda da bulunulmuştur. 1941 yılında Çorumlu Dergisinin 29. Sayısında “Çığsaklar” başlığı ile çıkan yazının bazı bölümlerinin adap ve muaşeret kurallarına uygun görülmediği, bu nedenle daha sonraki sayılarda bu duruma dikkat edilmesi gerektiği dile getirilmiştir (BCA, 490,01/831,280,1,26).

1941 yılının Ağustos ayında çıkarılan Çorumlu dergisinde, Mediha Ayan “Çorumlu” başlıklı yazısında, Çorumlu dergisinin gaye ve maksadı olarak “Milli ruhun heyecanını Halkevleri meşalesinden tutuşturarak, bu ışık altında bizi ileriye götürmek olduğuna göre bunun Çorum’da geniş ve çok sağlam bir zemin bulacağına kanaat etmemek mümkün değildir. Çorumlu yenilik, iyilik ve marifet aşığıdır. Bu suretle kendi ismini taşıyan dergi ile hem isim, hem ruh itibariyle kardeş bulunuyorlar. Birbirlerinin hayat ve ömürlerinin devamına hizmet, kardeşlerin birinci vazifesidir. Bu sebeple Çorumluların, Çorumluya karşı göstereceği alakanın mikyası çok büyük ve geniş olacaktır.” Şeklinde dile getirmiştir. Ayrıca bu yazıda Halkevlerinin öneminden ve Çorum Halkevi’nin önemli yayın organı olan Çorumlu Dergisinin hizmetlerinden bahsetmiştir (Ayan, “Çorumlu”, Çorumlu, S. 28: 14-15).

1941 yılında CHP Genel Sekreterliğinden Çorum Halkevine gönderilen yazıda, Halkevi tarafından çıkarılmakta olan Çorumlu Dergisinin yayını takdir edilerek 250 lira mükâfat gönderildiği belirtilmiştir (Çorumlu, S. 31: 1). 1942 yılında kâğıt sıkıntısı ile ilgili olarak Genel Sekreterliğe yazı yazılmıştır. Bu yazıda ayda bir çıkarılan Çorumlu Dergisi'nin her ay 400 nüsha çıkarıldığını, mecmuanın iç kağıdının bittiği, kapak kağıdının ancak dört ay yeteceği, kağıt stoku olmadığından dolayı altı aylık ihtiyacı karşılamak için 600 kg. kağıt parasının gönderilmesi istenmiştir (BCA, 490,01/831,280,1,41).

1943 yılında CHP Genel Sekreterliği tarafından Çorumlu dergisi için aylık 200 kg. kağıt ayrıldığı ancak Çorum Halkevi'nin düşük miktardaki bu kağıdı alabilecek herhangi bir vasıtası bulunmadığından dolayı, Genel Sekreterlik tarafından bu kağıtların Çorum'a getirtilmesi istenmiştir (BCA, 490,01/831,280,1,35).

Çorumlu Dergisinin 1944 yılında toplam abone sayısı 410 kişi olarak kayda geçmiştir. Bu dönemde CHP Genel Sekreterliğinden aboneliği karşılığında 738 lira yardım alınmıştır (BCA, 490,01/831,280,1,21).

1944 yılında CHP Genel Sekreterliği Çorumlu Dergisinin dört aylık abone bedeli olan 330 lirayı göndermiştir (BCA, 490,01/831,280,1,19). 1946 yılında Çorum Halkevinden CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazıda Samsun Kırtasiye Deposundan kâğıt alınamadığı, bu yılın Halkevlerinin kuruluşunun yıldönümü ile ilgili olarak çıkarılacak dergiler hakkındaki 25 Aralık 1945 gün ve 5/2707 sayılı emrin alınmasından sonra İstanbul'a acele olarak kağıt siparişinde bulunmuş ve 400 liralık kağıt getirilmiştir. 24 Şubat 1946 günü çıkan ve bu kâğıtlara basılan 56 Sayılı Çorumlu Dergisinin ciddi eksikliklere rağmen basıldığı belirtilmiştir. Basımevi araçlarının bozukluğu ve işlerin çokluğundan derginin basılmasının bir angarya şekline geldiği

belirtilmiş ve bu durumun dergiyi çıkaranlar için usandırıcı bir hal aldığı söylenmiştir. Ayrıca Genel Sekreterlikten abone yapılmak kaydı ile yapılmakta olan yardımın bu yılda devam ettirilmesi istenmektedir (BCA, 490,01/831,280,1,1).

1946'da Halkevine gönderilen cevap yazısında 56. Sayısı incelenen Çorumlu'nun iyi bir halkevi dergisi haline gelmeye başladığı belirtilerek, daha sonraki sayıların daha kapsamlı bir şekilde çıkarılması gerektiği vurgulanarak, Ocak 1946'dan Haziran 1946'ya kadar 620 nüsha üzerinden altı aylık abone parası olan, 744 lira CHP İl İdare Kurulu vasıtasıyla Çorum Halkevine gönderilmiştir (BCA, 490,01/831,280,1,10). 23 Ocak 1947'de Çorum Halkevi Başkanlığına CHP Genel Sekreterliğinden gönderilen yazı, Çorumlu Dergisinin yayın hayatının neden sona erdiği ile ilgili ipuçları vermektedir. Dergiye daha önce abone olmak suretiyle yapılan yardımın bu yıl Genel Sekreterlik tarafından yapılamayacağı belirtilirken, Ülkü Dergisinin bir Halkevi Dergisi olarak çıkacağını, bundan sonra Şubelerden mahalli değerinde iyi yazılar hazırlayan ve kabiliyet sahibi gençlerin yazılarının toplanarak Dil Edebiyat Şubesi tarafından Ülkü Dergisine gönderilmesi yada broşürler halinde basılması tavsiye edilmiştir (BCA, 490,01/831,280,1,1).

1.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Güzel Sanatlar Şubesi 1933 yılında Çorum Halkevi bünyesinde kurulmamış olmasına rağmen, Çorum Halkevi bu şubeyi kurmak için faaliyetlerine kısa sürede başlamıştır. Cumhuriyet Türkiye'sinin modernleşme çalışmaları içerisinde yer alan ve batı müziğinin halka benimsetilmesi için çalışılan bir dönemde özellikle batı müziğini öğretecek kişilere ihtiyaç duyulmuştur. 1933 yılında Çorum Halkevi'nden Denizli Milletvekili Necip Ali Küçüka'ya yazılan mektupta, bu konuda Çorum Halkevi'nin

içinde bulunduğu sıkıntıdan bahsedilmiş ve uzman bir eğitimcinin gönderilmesi gerektiği vurgulandıktan sonra, uygun parçaların notalarının kendileri tarafından tedarik edilemeyeceğinden CHP Genel Sekreterliği tarafından gönderilmesi gerektiği iletilmiştir (BCA, 490,01/831,280,2,1,165). Bu mektuba karşılık olarak Ali Küçüka konuyu Ankara Halkevi Başkanlığına bildirmiş ve Çorum Halkevi'nin isteklerinin yerine getirilmesini istenmiştir (BCA, 490,01/831,280,2,1,164).

1934 yılında kurulan Güzel Sanatlar Şubesi'nin, kurulduğu ilk yıl içerisinde üye sayısı 92 kişiye ulaşmıştır. Bunların 15'i öğretmen, 13'ü tüccar, 31'i işçi, 5 çiftçi, 4 sanatkar ve 24'ü diğer mesleklere mensuptur. Bu üyelerin 84'ü erkek, 8'i ise bayandır (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi, 1935: 144-147). Üye sayısı 1935 yılında 95 kişiye çıkacaktır (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi, 1936: 132-133)

Şube, ilk ciddi faaliyetlerine de kuruluş yılı olan 1934 içerisinde başlamıştır. Bu dönemde özellikle Ortaokul Müzik Öğretmeni ve Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi Başkanı olan Osman Bey'in çabaları, Güzel Sanatlar Şubesi'nin faaliyetlerinin belli bir istikamete girmesinde etkili olmuştur. Osman Bey'in Bando takımının⁴² oluşturulması için göstermiş olduğu çabalar neticesinde, yeteneği olan gençlerden bir bando takımı kurulmuştur. Kurulan bando takımının ilk önemli faaliyeti ise 23 Nisan 1934'de gerçekleştirdikleri gösteri olmuştur ("Halkevi Güzel Sanatlar Musiki Gurubu", Çorum Vilayet Gazetesi, 2 Mayıs 1934: 1). Bando takımı sadece Halkevi faaliyetlerinde aktif rol almamış, diğer kurumların faaliyetlerine de iştirak etmiştir. Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yönetim kurulu seçimi için 1935'de yapılan toplantının hem açılışında

⁴² Bando takımının gösterileri için bkz. Ek 16.

hem de kapanışında milli marşlar çalmıştır (“Çocuk Esirgeme Kurumu Derneği”, Çorum Vilayet Gazetesi, 6 Mart 1935: 2).

Bu yıl içerisinde ilk konserlerde verilmeye başlanmış, Müzik Öğretmeni Osman Bey’in yönetiminde 28 Haziran 1934’de ilk konser gerçekleştirilmiştir (“Halkevinde Konser”, Çorum Vilayet Gazetesi, 27 Haziran 1934: 1). Bu yıl içerisinde Güzel Sanatlar Şubesi Başkanı Osman Bey ile Şube yönetiminden Melahat Hanım’ın tayinlerinin çıkması nedeniyle yeni bir yönetimin teşkiline ihtiyaç duyulmuş ve Komite başkanlığına Öğretmen Eyüp Bey getirilirken, üyeliklere Sadi ve Ruhi Bey’ler getirilmiştir (“Halkevinde”, Çorum Vilayet Gazetesi, 25 Teşrin-i Evvel 1934: 1). Güzel Sanatlar Şubesi’nin Musiki Kolu’nun da aktif olarak çalışmaya başladığı 1934 yılında, Necmettin Bey tarafından çalışmaların başlatıldığı ve dileyenlerin bu çalışmalara katılabileceği bildirilmiştir (“Halkevi Musiki Kolu”, Çorum Vilayet Gazetesi, 25 Teşrin-i Sani 1934: 1).

Güzel Sanatlar Şubesi faaliyetlerini 1935 yılından itibaren hızla artırmıştır. Bu dönemde Şube faaliyetlerinin artmasında o günün şartlarında küçük bir Anadolu kenti durumunda olan Çorum’un, Avrupa’da Müzik eğitimi almış olan bir müzisyene sahip olması etkili olmuştur. Müzik eğitimini Roma’da tamamlayan Maestro Necmettin Rıfat, Halkevi’nde dersler vermiştir. Necmettin Rıfat’ın katkılarıyla bu dönemde batı tekniğine göre müzisyenler yetiştirilmeye çalışılmıştır. Daha önce halkevinde yetiştirilen müzisyenler yeni yetiştirilmeye başlayanlarla konserler düzenleyerek rüşlerini ispatlamışlardır. Bunların yaptığı konserler şöyle sıralanabilir:

1- 24 Nisan 1935’de Çocuk Haftası münasebetiyle halkevi salonunda halka açık ilk konserini vermiştir.

2- 25 Nisan 1935’de Sosyal Yardım Şubesinin sünnet ettirdiği fakir çocuklar için halkevi salonunda müzikli bir eğlence tertip edilmiştir.

3- Bando kolu milli törenlerde programlar icra edecek hale gelmiştir.

4- Keman ve piyano derlerine devam edilmiştir.

5- Salondaki radyodan halka istifade ettirilmiştir.

6- 30 Nisan 1935’de “Hokkobaz Opereti” sahnelenmiş, büyük beğeni topladığından dolayı yakın vilayetlerden Amasya ve Samsunda da aynı program sahneye konulmuştur.

7- 23 Eylül ve 5 Ekim 1935’de Halkevi salonunda Ortaokul Müzik Öğretmeni Hüseyin Ozan tarafından solo konser verilmiştir.

8- Toplantılarda halka milli marşlar bir ağızdan söylenilmiştir.

9- Necmettin Rıfat tarafından müzik hakkında Eylül ayından itibaren her hafta Perşembe akşamları olmak üzere toplam dokuz konferanslar verilmiştir.

10- Resim, heykeltıraş, mimari kısımları bu tarihte henüz açılmamıştır (BCA, 490,01/984,813,2,152).

1936 yılında faaliyetler hız kesmeden devam etmiştir. Şube birinci çalışma devresinde yedi, ikinci çalışma devresinde altı olmak üzere toplam on üç konser vermiştir. Bando takımının mevcudu bu dönemde dokuz kişiye çıkarılarak daha ahenkli bir hale getirilmiştir. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ile işbirliği halinde hareket edilmiş, Samsun’dan bir Piyaniist öğretmen getirilmiş, bu öğretmenden bando’nun eğitimi de dâhil olmak üzere çeşitli müzik kurslarının açılmasında istifade edilerek, Şube faaliyetlerinin ilerlemesi sağlanmıştır. Gençlere yönelik keman dersi verilmiş ve konserler ile halkın müziğe olan ilgisi artırılmaya çalışılmıştır. Bando bütün milli bayram kutlamalarına katılmış ve her gün halkevi önünde bir saat çalarak halkın

eğlenmesi temin edilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,152) Ayrıca Güzel Sanatlar Şubesi'nin faaliyetleriyle ilgili ayrıntılı programlarda hazırlanmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,101 - BCA, 490,01/984,813,2,88).

Yapılan faaliyetlerde diğer şubelerle işbirliğine önem verilmiş, Doktor Hikmet Esat'ın Frengi ile ilgili 23 Ocak 1937'de verdiği konferanstan sonra Güzel Sanatlar Şubesi tarafından konser gerçekleştirilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,75).

1937 yılı çalışma raporlarına bakıldığı zaman da 1936 yılı faaliyetlerine benzer faaliyetlerin gerçekleştirdiği görülmektedir. İkinci çalışma dönemi raporuna göre, Halkevinde keman eğitimi alan amatör müzisyenler tarafından toplam 8 konser verilmiş, Bando takımı egzersizlerine devam etmiş, milli bayramlarda Bando takımı iştirak ettiği gibi her gün halkevi önünde gösteriler düzenlemiştir. Ayrıca haftada iki gün radyo yayını halka dinletilmiştir.

Ayrıca köycülük Şubesi ile birlikte çalışılarak köy gezilerine iştirak edilmiş, bando takımı müzik koluyla beraber temsil şubesinin faaliyetlerine katılmıştır. Bu yıl içinde 7-12 yaş arasındaki çocuklardan bir çocuk bandosu oluşturulmuş ve Halkevi bandosu zengin fakir ayrımı yapmaksızın halkın düğünlerine katılarak bir saat boyunca gösteri düzenlemiş, böylelikle halkın sevgisi kazanılmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,39). 1937 yılında Şube'nin Komitesi beş kişiden oluşmaktadır. Başkanlığını İlkokul Öğretmenlerinden Sadi Leblebici'nin yaptığı şube'nin komite üyeleri ise Saliha Kaleli, Kültür Sekreteri Ruhi Tanyel, İdare Heyeti Sekreteri Seyfi Atak, Fotoğrafçı Basri Ilgaz'dır. Bu dönemde toplam 112 üyesi olan Şube'nin 4 bayan 108 erkek üyesi bulunmaktadır. Üyelerin Meslek guruplarına göre dağılımına bakıldığında, 8 öğretmen, 6 tüccar, 56 işçi, 4 çiftçi ve 38 zanaatkâr'ın şubeye üye olduğu görülmüştür (BCA,490,01/984,813,2,78). Bu dönemde Şube yönetimi 10 toplantı gerçekleştirmiş ve

bu toplantılara toplam 50 kişi katılmıştır. Ayrıca Şube üyelerine yönelik olarak bir toplantı gerçekleştirmiş ve bu toplantıya da 40 kişi katılmıştır. Şube'nin yaptığı önemli işlerden biriside düzenlenen konferanslara katılımı artırmak için konferans sonrası konserler vermek olmuştur. 1937 yılı içerisinde gerçekleştirilen ve toplam 3500 kişinin katıldığı “Frengi, Türk İnkılâbı ve İçki'nin Zararları” konulu konferanslarının sonunda katılımcılara konser dinletilmiştir (BCA, 490.01/984,813,2,81).

1938 yılında yeni yetişmeye başlayan müzik öğrencilerinin ilk konserlerini vermeye başladıkları görülmektedir. Bu konser, “Sayın Bay, Evimiz yeni müzik öğrencilerinin 15.1.1938 Cumartesi günü akşamı saat 19’da vereceği ilk konseri maa aile onurlandırmanızı dilerim” şeklinde davetiye ile duyurulmuştur (BCA, 490,01/984,813,2,35). Konser programı ise şu şekildedir:

Tablo 13: Konser Programı (BCA, 490,01/984,813,2,36)

I. Bölüm	II. BÖLÜM	III. BÖLÜM
1- Müzik Hakkında Bir Söylev (Bir Öğrenci Tarafından)	Öğrenciler tarafından Küçük Solo Parçalar Büfe Açılışı	Küçükler Tarafından Caz
2- Erginlik Marşı		1- Fokstrot: Manıco
3- Ülkü Marşı		2- Tango: Maviçiçek
4- Frge		3- Fokstrot: Resino
5- Liede Ohne		4- Tango: Mama
6- Romanze		5- Fokstrot: Doktor
7- Andieros		6- Vals
8- Fecir		Salon Eğlenceleri
9- Aria		
10- Küçük Kemancı		
11- Dakika İstirahat		

Bu konserlerin içeriğine bakıldığı zaman yalnızca halkın eğlenmesi için yapılan faaliyetlerin ötesinde, modern bir toplum inşa etme düşüncesinin yansıması olarak

görülebilmektedir. Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele döneminin yaralarını henüz tam olarak saramamış, kalkınmaya çalışan, geri kalmışlığın izlerini silme mücadelesi veren bir toplumun kültürel anlamda da modernleşmeye çalıştığının önemli göstergelerinden birisi olarak düşünülebilir.

Çorum Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi'nin mahalli oyunlar ve müziklerle ilgili yaptığı çalışmalar da önem arz etmektedir. Nitekim bu konuda yapılan çalışmalar Çorum dışında da etkili olmuş, bu konuda yapılan derlemelerle ilgili olarak çeşitli isteklerde de bulunulmuştur. CHP Genel Sekreteri adına Zonguldak Milletvekili H. Türkmen'in Çorum Halkevine gönderdiği yazıda "Hürünü" oyununu gösteren fotoğrafların numaralandırılması, oyunun esası ve teferruatı hakkında malumat verilmesi ve bu oyuna ait müziğin notalarının gönderilmesi istenmiştir (BCA, 490,01/1036,985,1,61). Çorum Halkevinden CHP Genel sekreterliğine verilen cevapta resimlerin mahiyeti ile Hürünü oyununun güftesi ve notaları⁴³ gönderildiği belirtilmiştir (BCA, 490,01/1036,985,1,32).

1938 yılı Güzel Sanatlar Şubesi'ne ait diğer sanatsal faaliyet de, Temsil Şubesi ile birlikte her gün, gece ve gündüz sıkı bir çalışma ile hazırladıkları piyes ve müzik konserini temsil etmek üzere elli kişi ile bir heyet halinde İskilip'e gidilmesidir. İskilip Halkevi salonlarında kadınlı erkekli bin kişilik bir kalabalık karşısında temsil yapılmış ve oldukça ağır parçaları içeren program büyük bir başarıyla gerçekleştirilmiştir (Çorumlu, S. 4: 40).

Güzel Sanatlar Şubesi, diğer şubelerle işbirliği yaptığı gibi bunun yanında diğer kurumlarla da işbirliğine gitmiş ve yararlı faaliyetler göstermiştir. 1938 yılı Mayıs ayında Bando Takımı, Sungurlu Çocuk Esirgeme Kurumu'nun fakir çocuklar için tertip

⁴³ Hürünü oyunu güftesi, sözleri ve notaları için bkz. Ek 2, Ek 3, Ek 4.

ettiği eğlenceye katılmıştır. Halkevi Bاندosu sadece özel merasimlerde faaliyette bulunmamış bizzat halkın arasına da karışmıştır. 1938 yılı boyunca, doksan bir fakir düğününde parçalar çalarak faaliyette bulunmuştur (Çorumlu, S. 5: 31-32). Aynı faaliyetler çeşitli zamanlarda tekrarlanacaktır (Çorumlu, S. 7: 46).

Güzel Sanatlar Şubesi'nin gerçekleştirdiği faaliyetlerden biride halk türkülerinin derlenerek notaya alınmasıdır. Bunlardan birisi Sadi Leblebici'nin notaya aldığı "Mendil" Türküsü'dür. Bunun yanı sıra Küre Köylü Himmet'in "Oy Oy Oy" adlı şiiri notaya alınmıştır (Çorumlu, S. 11: 16-18).

1939 yılının Şubat ayında Güzel Sanatlar Şubesi'nin komite seçimi için iki ve Güzel Sanatlar Şubesi'nin Başkan seçimi içinde bir defa toplantı yapılmıştır. Bu Şube'nin bu ay içerisinde ki sanatsal faaliyeti olarak iki defa bando caz takımı Mahfel'deki aile toplantısına gitmiştir (Çorumlu, S. 11: 31-32).

1939 yılı sonunda CHP Genel Sekreterliği'nden müzikle ilgili olarak repertuar ve plak isteklerinde bulunulmuş ve bu istekler olumlu karşılanarak, Çorum Halkevi'ne 1940 başında gönderilmiştir (BCA, 490,01/966,737,3,9). Çorum Halkevi'nin Ar Şubesi'nin CHP Genel Sekreterliğinden Halkevlerinin yıldönümü kutlamalarında yapılacak olan Türk Büyüklerini anma etkinlikleri için müzik bestelerine ihtiyaç duyulduğunu ve bu bestelerin Halkevine gönderilmesini istemiştir (BCA, 490,01/966,737,3,21). Buna karşılık CHP Genel Sekreteri A. F. Tuzer isteklerin gönderileceğini bildirmiştir (BCA, 490,01/966,737,3,19).

Ağustos 1940'da CHP Halkevlerinin musiki çalışmalarına yeni bir hız vermeye karar vermiş, ilk olarak koro çalışmaları ele alınmıştır. Koro ve ses faaliyetlerine esaslı bir suretle başlamak için bir ses ve koro repertuarı meydana getirmesi kararı alınmıştır.

Bunun için CHP kompozitörlerin bu türden eserlerini teşkil etmiş olduğu jüride tetkik ettirerek uygun görülenler telif hakkı verilerek alınmıştır. Telif hakkında mukabil eserlerin Parti ve Halkevi gayeleri için bastırma ve plaklara ve filme alma hakkı partiye ait olmuştur (Çorumlu, S. 25: 1).

Güzel Sanatlar Şubesi bando takımı her gece düzenli olarak derslerine devam etmiş, halkevi binası önündeki meydana haftada iki gün program yapılmış ve birçok fakirin gelin indirme merasimine iştirak etmiştir. Dershaneye devam eden otuz talebeye muntazam metotlar dâhilinde keman ve mandolin dersleri verilmiştir. Milli oyunlardan Çorum Halayı için hazırlanan bir gurup 19 Mayıs Bayramında Ankara'ya gitmiş, orada sergilenen oyunları takdir edilmiştir. Bu milli oyun, bir aydan fazla bir müddet Halkevi salonunda oynatılarak yeni nesle öğretilmiştir. Genel sekreterliğin emri üzerine şube tarafından resim ve fotoğraf yapılmış gelen resimler on beş gün boyunca sergilenmiştir. 23 Nisan bayramında da bir konser verilmiştir (Çorumlu, S. 25: 25).

Güzel Sanatlar Şubesi'nin Eylül 1940'da belirli zamanlarda Musiki eğitimi yapmış ve halkevi bandosu halka her gün umumi meydanlarda konser vermiştir. Cumhuriyet Bayramında ise bir konser verilmiştir (Çorumlu, S. 18: 29-30).

Çorum Halkevi'nin Müzik Öğretmeni ihtiyacı 1941 yılında da ortaya çıkmış ve bu dönemde Halkevi'nin bütçesinden 70 lira, İl Parti başkanlığından da 30 lira katkı sağlanarak 100 lira elde edilmiş, beş aylık sürede toplam 250 lira öğretmen maaşı için CHP Genel Sekreterliğinden 150 lira talep edilmiştir (BCA, 490,01/966,737,3,18).

1941 yılında Ankara Radyosunda yapılması kararlaştırılan Halkevi Sanat saatlerinde Çorum Halkevi içinde yarım saatlik bir zaman ayrılmış bu ayrılan zamanda Tarih-Müze Şubesi başkanı Nazmi Tombuş'a yazdırılan müzikli piyes temsil edilmiştir.

Bu çalışma yapılırken Güzel Sanatlar Şubesi ile Temsil Şubesi işbirliği yapmıştır (BCA, 490,01/1036,985,1,28).

1942 yılında Güzel Sanatlar Şubesi'nin Çorum Halkevi Başkanlığı aracılığıyla CHP Genel Sekreterliği'nden istekleri hakkında yapılan bir başvuru da görülmektedir. Bu başvuruda bando aletlerinin çok eskidiği ve tamir edilemeyecek kadar kötü durumda olduğu bildirilerek gençlerin heveslerini kıran ve çalışmalarına engel olan bu eskimiş takımın yenileriyle değiştirilmesi gerektiğini, tamamı değiştirilmese bile gönderilen lisede ayrı yeten belirtilenlerin değiştirilmesi gerektiği bildirilmektedir. Bu dilekçe Güzel Sanatlar Şubesi Bakanı Hasan Basri Ilgaz ve Bando Müzik Öğretmeni Ahmet Alpay tarafından yazılmıştır (BCA, 490,01/1041,1003,1,6).

CHP Genel Sekreterliği'nden Çorum Halkevine gönderilen cevapta, Halkevinin istediği sazların ellerinde iyi saz bulunamadığı için gönderilemediği yeni gelen sazlardan gönderileceği belirtilmiştir. Ayrıca CHP Genel Sekreterliği Halkevi'nin bandosunda çalışanların hepsinin ücretli olmasının dikkatlerini çektiğini belirterek, kurs açılıp açılmadığı ve kaç kişiyi bu kurslara devam ettiği, bandoda bulunan kişilerin ücretlerinin ne olduğu ve yıllık tutarı, hariçteki işleri ve yaşları sorulmaktadır (BCA, 490,01/1041,1003,1,3). Bu yazıya karşılık olarak Çorum Halkevi'nden CHP Genel Sekreterliğine giden yazıda, 1942 yılında Çorum Halkevi Bandosunda toplam dokuz kişi bulunmakta bunlar birbirinden farklı miktarlarda maaşlar almakta ve yıllık Bando ekibinin maaşı 1332 lira tutmaktadır. Ar Şubesinin Bando faaliyeti dışında iki önemli müzik faaliyeti daha vardır. Bunlar Yaylı ve vurgulu sazlar kurslarıdır (BCA, 490,01/1041,1003,1,8).

Tablo 14: Bando Takımını gösterir Tablo (yukarıdaki belgede yer alıyor)

Adı ve Soyadı	Bandoda Gördükleri Vazife	Yaşı	Ücretleri
Mehmet Öztuna	Trompetçi	43	15 Lira
Ali Coşkunsu	Saksofoncu	30	12 Lira
Rıza Yücel	Klarnetçi	55	20 Lira
Hüsnü Görkem	Tromboncu	19	10 Lira
Mehmet Zıgar	Başçı	18	20 Lira
Kasım Zıgar	Davulcu	35	12 Lira
Mustafa Ok	Tenor	50	12 Lira
Hayri Eren	Alto	15	5 Lira
Zeki İspir	Alto	15	5 Lira

1942 yılında Halkevi Bandosunun repertuarında on kadar marş ve yirmiye aşkın marş, vals, fantezi ve halk havalarının mevcut olduğu bildirilmiştir. Bandonun bu dönemde notalara dayalı olarak parçaları çalamasa da, resmi günler ve törenlerde gerekli olan marş ve halk havalarını notasız olarak çalabildikleri bildirilmiştir (BCA, 490,01/1041,1003,1,7).

Ayrıca Güzel Sanatlar Şubesi faaliyetleri arasında saz şairlerini toplayarak onlara bağlama çaldırtmak gibi etkinliklerde vardır (BCA, 490,01/1041,1003,1,9).

1943 yılında Güzel Sanatlar Şubesi haftanın belli günlerinde isteklilere müzik dersleri vermiş ayrıca bir koro heyeti oluşturulması için de hazırlıklar yapılmıştır (Çorumlu, S. 43, 1 Birinci Kanun 1943, s: 31).

1944 yılında Musiki Kolu'nda haftada iki gün düzenli olarak eğitim yapılmış ve gençler her gün şubede müzik çalışmalarına devam ederek musiki eğitimine önem verilmiştir (Çorumlu, S. 51: 32).

1945 yılında müzik dershanesinin faaliyetleri hızla ilerlemiş buna paralel olarak, saz ve milli hava, milli oyunlar kursları çalışmaları da yürütülmüştür (Çorumlu, S. 54: 32).

Çorum halkevinin Güzel Sanatlar Şubesinin ihtiyaç duyduğu müzik aletlerinin merkezden istenmesi çeşitli dönemlerde devam etmiş ve CHP Genel Sekreterliği tarafından bu ihtiyaçlar karşılanmıştır. Örneğin 1947 yılında istenilen bütün müzik aletleri karşılanmıştır (BCA, 490,01/966,737,3,13). Bu aletlerin cinsi, adedi ve tutarını gösteren liste şu şekildedir:

Tablo 15: Çorum Halkevi'ne Verilen Müzik Aletleri ve Parçalarının Listesi
(BCA, 490,01/966,737,3,17).

Tutarı	Adedi	Cinsi
55.00	1	Büyük Keman
27.00	1	¼ Çocuk Kemanı
10.00	4	Mandolin Metodu
15.00	10 Düzine	Mandolin Teli
18.75	5	Yay Kılı
100.00	2	Keman
40.00	3	Mandolin
8.25	6	Keman Metodu
6.50	4	Keman Teli
3.75	1	Keman Metodu
2.00	8	Garp Müziğine Ait
3.00	15	Türk Müziğine Ait
1.20	4	Garp Müziğine Ait
40	1	Garp Müziğine Ait
4.00	5	Saz Teli
3.00	2	Mandolin Teli
165.00	3	Keman Tarağı
300.00 : Toplam		

1.3. Temsil Şubesi

Çorum Halkevinin kuruluşundan bir yıl sonra, 1934 yılında kurulan Temsil Şubesinin ilk yıl içerisinde herhangi bir faaliyeti olmamıştır. Bu dönemde daha çok yapılacak çalışmaların hazırlıklarıyla meşgul olunmuştur. Kurulduğu yıl şube üyelerine bakıldığı zaman, 1 doktor, 20 öğretmen, 3 tüccar, 3 işçi, 2 zanaatkâr ve 8 diğer mesleklerdendir. Toplam üye sayısı 37 olan şubenin, üyelerinden 29'u erkek, 8'i bayandır (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 152-153). 1935 yılında üye sayısı 48'e ulaşan şubenin üyelerinin mesleklerine göre gruplandırılması şu şekildedir. 1 doktor, 22 öğretmen, 7 tüccar, 10 işçi, 1 çiftçi, 7 zanaatkârdır. Bu üyelerden 42'si erkek, 6'sı bayandır (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 140-141).

1935 yılı çalışma raporuna göre, Temsil Şubesi tiyatro konusunda kabiliyeti olan kişileri bir araya getirerek çalışma yılı ortalarına doğru bir temsil heyeti oluşturmuştur. İlk temsilini 10 Temmuz 1935'te "Tırtıllar" piyesi ile gerçekleştirmiştir. Bu temsil büyük rağbet görmüş, genel arzu üzerine ertesi akşam halka ücretsiz olarak tekrar sahneye konulmuştur. Bunun dışındaki piyesler ise şu şekildedir:

1- 31 Ağustos Çarşamba akşamı Zafer Bayramı için tertip edilen program içerisinde geliri Türk Hava Kurumu yararına olmak üzere "Atilla" piyesi temsil edilmiştir.

2- 7 Ağustos 1935 Çarşamba gecesi "İkizler" piyesi Çocuk Esirgeme Kurumu yararına sahneye konulmuş ve temsilden sonra milli zeybek oyunuyla "Kim Kimi Yola Getirdi" komedisi de büyük ilgi görmüştür.

3- 15 Aralık 1935'te geliri Halkevi yararına olmak üzere, "Kozanoğlu" piyesi sahneye konmuştur. Genel istek üzerine 18 Aralıkta ücretsiz olarak bu piyes tekrarlanmıştır.

Bu dönemde toplam altı defa temsil düzenlenmiş⁴⁴, bu temsillerde görev alan kişilerin okul mezunları ve yerli öğretmenler olduğu görülmüştür. Temsillerde Güzel Sanatlar Şubesi'nin müzik kolu ile sürekli işbirliği yapılmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,155). Gerçekleştirilen etkinliklere toplam 4.500 kişi katılmıştır (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi, 1936: 42).

1936 yılında Şube'nin toplam üye sayısı 54 kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu üyelerden 6'sı bayan, 48'i erkektir. Üyelerin meslek guruplarına göre dağılımı ise şu şekildedir. 1 doktor, 22 öğretmen, 7 tüccar, 12 işçi, 9 çiftçi, 2 zanaatkar. Bu yıl içerisinde Şube Başkanlığını Ortaokul Öğretmenlerinden Hüseyin Uzer yaparken, komite üyeliklerinde ise, İlkokul Öğretmenlerinden Fikriye Özge ve Adile Sayın Hanımlar yapmaktadır (BCA, 490,01/984,813,134).

1936 yılının birinci altı ayında "Çığ", ikinci altı ayında "Kızıl Çağlayan" ve "Yurdum İçin" piyesleri olmak üzere 3 piyes temsil edilmiştir. Bu dönemde piyeslere öğretmenler, memurlar ve gençlerin katıldığı görülmektedir. Ancak CHP Genel Sekreterliğine gönderilen raporda özellikle piyeslerde kadın rolünü oynayacak bayanların bulunamadığı, bu yüzden de piyeslerin sahnede temsil edilmesinde başarılı olunamadığı bildirilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,102 - BCA, 490,01/984,813,2,89).

1937 yılında Temsil Şubesi Başkanlığını İlkokul Öğretmenlerinden Mümtaz Öge yaparken, Şubenin yönetim kurulu üyeleri, Ortaokul Öğretmeni Hüseyin Özer, Odacı Mesut Kızıltan, Sağlık Komisyonu Sekreteri Şükrü Oral, Terzi Rumi Eftekin'den

⁴⁴ Gerçekleştirilen temsiller için bkz. Ek 18.

oluşmuştur. Toplam 109 üyesi olan Şube'nin, üyelerinden biri doktor, yirmi beşi öğretmen, dokuzu tüccar, elli sekizi işçi, beşi çiftçi ve on biri zanaatkârdır. Bu üyelerden on biri bayan doksan sekizi erkektir (BCA, 490,01/984,813,2,78). Bu Şube 1937 yılı içerisinde yirmi kişinin katılımıyla beş kez komite toplantısı gerçekleştirmiş, ayrıca bir kez Şube üyelerinin katılımı ile genel bir toplantı yapmıştır (BCA, 490.01/984,813,2,81). Bu yılın ilk altı aylık çalışma raporlarına bakıldığında “İstiklal” ve “Himmet'in Oğlu” piyeslerinin gösterildiği görülmektedir. Daha önceki dönemde kadın rolü olan piyeslerde duyulan sıkıntı bu dönemde kabiliyet sahibi öğrenci kızların faaliyetlere katılmasıyla giderilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,70). Bu yılın ikinci altı aylık faaliyet raporları incelendiğinde “Belkıs”, “Kartal”, “Zafer Yıldızı”, “Himmet'in Oğlu” piyesleri halkın isteği üzerine ikişer defa tekrarlanmak suretiyle sekiz defa temsil edilmiştir. Cumhuriyet ve tasarruf haftalarında bütün okullarda Cumhuriyet'in feyzi ve tasarrufun ülkeye olan faydalarını gösteren temsiller öğrenciler tarafından verilmiştir. Halkın ve öğrenci velilerinin bu temsillerde bulunması için propagandalar yapılmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,40).

Ocak 1938'de Çorum Valisi'nin CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda, “Cumhuriyetin feyizli eserlerinden olarak, Çorum'da muhasebe-i hususiyece sesli sinema tesis ve işletmesi halkevine tevdi edilmiştir. Kasaba ve köylü bütün halkın terakkiyat-ı asriyeden istifade ve tenevvür edebilmeleri gayesini takip eden sinamamıza münasip propaganda filmlerinin gönderilmesi hususuna delalet buyurulmasını derin saygılarımla arz eylerim (BCA, 490,01/1207,4,1,15)” demektedir. Bu yazıya verilen cevapta, filmlerin başka bölgelerde dolaştığı ve bu filmlerin merkeze geldiğinde isteklerinin yerine getirileceği bildirilmiştir (BCA, 490,01/1207,4,1,16). Daha sonraki yazışmalardan takip edilebildiği kadarıyla Sinop ve çevresinde gösterilen bu filmlerden,

“Kömür Sergisi”, “Uludağ’da Kış Sporları”, “Büyük Atamız Cumhurreisimizin Doğa Seyahati” ve “19 Mayıs Gençlik Bayramı” gibi filmlerin partiye gönderilmesi istenmiştir (BCA, 490,01/1207,4,1,14).

Bu dönemden itibaren Halkevi sinemasında film yayınlarına başlanmıştır. Bu filmlerden ilki 29 Ocak 1938’de gösterilen “Korsan Kız Sergüzeşt” filmidir. Halkevi sinemasında film izlemek ücrete bağlanmıştır. Localar 80, Birinci Mevki 20, İkinci mevki 10 kuruş olarak ücretlendirilmiştir. Her film Pazar, Pazartesi, Salı, Çarşamba, Perşembe günleri akşam saat 20’de, ayrıca Pazar günleri halka, Çarşamba günü öğrencilere saat 14:30’de gösterilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,31). 9 Şubat 1938’de “Altın Toplayan Kızlar” filmi gösterime girmiştir. Ücretlendirmede ise halk günü olması münasebetiyle birinci ve ikinci sınıf mevkii ücretleri 5 kuruşa, loca fiyatları ise 40 kuruşa indirilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,22).

5 Mart 1938 akşamından itibaren halkevi sinemasında “Anne Karenini” gösterilmeye başlanmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,20). 16 Nisan 1938’den itibaren Halkevi Sinemasında “Er Meydanı” filmi, buna ilave olarak da renkli olarak “Miki Fare” gösterilmeye başlanmıştır. Bu tarihten itibaren haftanın bütün günlerinde gündüzleri matine yapılmış, ancak elektrik makinesinin temizlenmesi nedeniyle on gün geceleri matine yapılamamıştır (BCA, 490,01/984,813,2,17). 5 Mayıs 1938’den itibaren halk sineması yeniden çalışmaya başlamış, Türkçe sözlü “Sefiller” filmi ile ilave olarak renkli “Miki Fare” gösterilmiştir. Fiyatlarda herhangi bir değişiklik olmamıştır (BCA, 490,01/984,813,2,24).12 Mayıs 1938 gününden itibaren Halkevinde gösterilen film değişerek “Mumyaların Serveti” gösterime girmiş ayrıca bu filme ek olarak renkli “Miki Şangayda” gösterilmeye başlanmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,21). 26 Mayıs

1938'den itibaren Charlie Chaplin'in filmi "Asri Zamanlar"ın gösterimine başlanmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,23).

1938 Yılı Temsil Şubesi faaliyetleri incelendiğinde şube programlı çalışmaları ile çok iyi hazırladığı "Tırtıllar" piyesini Halkevi sinemasında ücretsiz olarak halka göstermiş, bütün sinemayı dolduran bine yakın kişinin beğenisini kazanmıştır. Genel arzu üzerine bu piyes bir hafta sonra tekrarlanmıştır. Gösteriler arasında Güzel Sanatlar Şubesi'nin hazırladığı ve kendi yetiştirdiği öğrenciler ile yaptığı müzik çok beğenilmiştir. Bundan başka halk terbiyesi üzerinde önemli tesirleri olan sinema gösterimini de yer verilmiş ve bu ay içinde " Bir Doktorun Vasiyetnamesi, Allah'ın Bahçeleri, Atlantik, Monto Kristo" adlı filimler seyircinin beğenisine sunulmuştur (Çorumlu, S. 4: 39). Daha önce Güzel Sanatlar Şubesi'nde belirtildiği gibi Güzel Sanatlar Şubesi ile Temsil Şubesinin birlikte hazırladıkları Piyes ve Müzik Konserini temsil etmek üzere 50 kişilik bir heyet İskilip'e gitmiştir (Çorumlu, S. 4: 40).

Aynı yıl yapılan diğer faaliyetler arasında, "Bir Adam Yaratmak" piyesinin provasıyla meşgul olunmuş, ayrıca Halkevi sinemasında bu ay içinde "Bozombağ, Neşe İle, Bağdat Yolu, Je Anita, Nac Avut" filmleri gösterilmiştir (Çorumlu, S. 5: 30-31).

1939 yılı Şubat ayında Çorum Halkevi başkanı CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda, Atatürk'ün hayatı ve Cenaze merasimine dair olan filmlerden, hemen iade edilmek şartı ile Halkevine gönderilmesi istenmiştir (BCA, 490,01/1207,4,1,13).

1939 yılı Şubat ayında Temsil Şubesinde diğer şubelerde olduğu gibi Komite ve başkan seçimi yapılmıştır (Çorumlu, S. 11: 29).

1940 yılının da Çorum Halkevi Başkanı Şevket Davut, CHP Genel Sekreterliğinden kütüphanelerinde mevcut olmayan bazı piyeslerin tedarik edilmesini istemiş (BCA, 490,01/920,582,4,31), bu karşılık Genel Sekreterlikten gelen yazıda bu piyeslerden, “Himmet’in Oğlu”, “Mahçuplar”, “Yedekçi” adlı piyesler Çorum Halkevi’ne gönderilmiştir (BCA, 490,01/920,582,4,30).

Ağustos 1940’ta Halkevi Temsil kolu, Halkevi Binasının tadilatı dolayısıyla ancak son aylarda faaliyete geçebilmiş ve “Himmetin Oğlu” piyesini temsil etmiş, ertesi günde fazla rağbet görmesinden dolayı piyes tekrar edilmiş ve alınan resimler merkeze gönderilmiştir. Temsillerde ve piyeslerin halka gösteriminde Çorum Halkevi Temsil Şubesi’nin yanı sıra diğer Halkevlerinden gelen ekiplerde çeşitli oyunları sahneye koymuşlardır. Örneğin Eyüp Halkevi Çorum’a gelerek “Palavura” ve “Tırtıllar” piyesini bu dönemde temsil etmiştir (Çorumlu, S. 25: 25).

Ekim 1940’da Temsil kolu tarafından Cumhuriyet Bayramı’nda iki eser sahneye konulmuştur (Çorumlu, S. 18: 29).

Halkevleri arasında gerçekleştirilen temsil turnelerine Çorum Halkevi de katkıda bulunmuş (BCA, 490,01/1022,933,2,21), 1941 Temmuz ayında 25 kişilik bir kafiyle (BCA, 490,01/1022,933,2,19) Çorum Halkevi Temsil Şubesi ekibi Sinop⁴⁵ ve Samsun’da üçer müsamere vermek üzere bir turneye çıkmıştır. İlk Önce Sinop’a varan heyet burada, “Himmet’in Oğlu”, “Hisse-i Şayia” ve “Kahraman (BCA, 490,01/1022,933,2,20)” piyeslerinin temsilini gerçekleştirdikten sonra milli ve mahalli oyunlardan örnekler sunmuştur. 20 Temmuz’da Samsun’a dönerek burada “Himmet’in

⁴⁵ Sinop Halkevi’nden CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazıda: “Bu kardeş halkevinin Sinop’u ziyareti hususunda gösterdikleri alakaya teşekkür edilmiş. Sinop’ta kaldıkları müddetçe Çorum’dan gelen heyete her türlü yardım yapılmış, çok iyi bir intiba ile meşbu olarak geri dönmüşlerdir.” denilmektedir. Bknz. BCA, 490,01/1121,92,1,4.

Oğlu” piyesini temsil etmişler ve mahalli oyunları, özellikle de çok alkışlanan Çorum halayını birçok defa oynamışlardır. Temsil heyeti 25 Temmuz Perşembe günü Çorum’a dönmüştür (Çorumlu, S. 28: 29). Bu yapılan gösteriler Samsun ve Sinop’ta beğeni toplamış, yerel gazetelerde bu gösterilerle ilgili olarak övücü haberler kaleme alınmıştır (Çorumlu, S. 28: 31). 1941 Yılında Halkevi Sanat saatleri adında Ankara Radyosunda yapılan programda, Çorum Halkevi Tarih-Müze şubesi başkanı Nazmi Tombuş tarafından yazılan “Çorumlu” adındaki müzikli piyes Çorum Halkevi için ayrılan yarım saatlik zamanda sunulmuştur (BCA, 490,01/1036,985,1,11).

1944 yılında Halkevi Temsil Kolu “Bir Yağmur Gecesi” piyesini temsil etmiş ve Halkevi Temsil Kolu Gençleri bu piyesle büyük bir başarı daha sağlamışlardır (Çorumlu, S. 45: 31). 1944 yılı Nisan ayında yapılan çalışmalara bakıldığında Temsil Kolu mensupları öğretmenlerle birlikte verdikleri müsamereden elde ettikleri gelire 140 yoksul çocuğu 23 Nisan bayramında giydirmiş ve sevindirmiştir. Temsil kolu tarafından iki müsamere daha tertip edilmiş ve 28 Nisan 1944’te sahneye konulmuştur (Çorumlu, S. 48: 32).

1942 Yılında Çorum Halkevi Temsil Şubesi Başkanı Hami Onat’ın CHP Genel Sekreterliğine yazdığı mektupta, Temsil Kolu’nun faaliyet alanıyla ilgili önemli sorular sormaktadır. Onat, “Bundan bir sene evvel Temsil Şubemizin Reisi bulunan arkadaşımız bu kol haricinde kimsenin temsil yapamayacağını bazen iddia ederdi. Fakat neye istinaden olduğunu bilmiyor ve çalışma nizamnamemizde de böyle bir şeye rastlamadığımdan gıyabi ve hususi olarak sorup öğrenmek istedim. Lütfen bu hususun aydınlatılmasını rica eder ve şekli şöyle izah etmek isterim. Halkevleri ve Halkevleri Temsil Şubeleri bulunan her yerde bu teşkilat harici olarak kendi başlarına toplanan her gurup kimseler tarafından temsil verilebilir mi? Sonra yine bu teşkilatlarda kimler

çalışır, kimler çalışmaz? İşte bu bir iki şüphemizi tesviye etmenizi yine gıyabi olarak rica eder saygılarımı sunarım.” Demektedir (BCA, 490,01/1022,933,2,25-26). Bu yazıdan olmak üzere, bu dönemde Halkevi Şubeleri arasında bir yetki çatışmasının da ortaya çıktığı düşünülebilir.

Şube 1943 yılında da faaliyetlerine devam etmiş bu dönemde Temsil Kolu'nun faaliyetleri için gerekli olan, İ. Galip Arcan'ın “Tiyatroda Makyaj”, Hamdi Uybadin'in “Sahne” ve Pertev N. Bora'nın “Folklör” isimli eserleri istenmiştir (BCA, 490,01/920,582,4,16).

1944 yılında Temsil Şubesi faaliyetlerini aktif olarak devam ettirmiştir. Ancak ilk dönemden itibaren devam eden sıkıntılar bu dönemde de devam ettiği görülmektedir. Özellikle “muhitin darlığı ve münevver bayanların azlığı” ile muhitte tiyatroya karşı kötü fikirler aşıl原因an kişilerin, “Tiyatro kumpanyalarının çirkin hareketleri” nedeniyle ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. Uzun dönem bu fikrin silinmesine çalışılmış bunda da nispeten başarılı olunmuş olmasına rağmen, bu konuda erkek ve bayanların yetiştirilebilmesi için rehber ihtiyacı duyulmuş ve CHP Genel Sekreterliği'nden konservatuar mezunu iki bayan istenmiştir. Bu gerçekleştirilemese bile bir bayan bir erkek eğitmenin Halkevine gönderilmesi istenmiştir (BCA, 490,01/1022,933,2,16).

1945 yılında Mart ayı temsil kolunun çalışmalarına bakıldığında ilkokul öğretmenleri tarafından Çocuk Esirgeme Kurumu yararına hazırlanan “Zehirli Kucak” adlı piyes sahneye konulmuştur (Çorumlu, S. 54: 32).

1946 yılında en az üç temsil verilmiş, uyandırdığı ilgiye göre tekrar edilerek halka ücretsiz olarak gösterilmiştir. Son beş sene zarfında temsil edilen piyesler

şunlardır. “Kanun Adamı, Himmet’in Oğlu, 30 Ağustos, Bir Doktorun Ödevi, Bir Cesaret Rekoru, Baba ve Çocuklar, Para Delisi, Züürtler, Şikago Çiftçisi, Ana, Ateş, Zehirli Kucak, Kimsesizler, Bir Gönül Masalı, Me’e, Sakarya, Devrim Yolcuları, Andaval Palas, Arsen Bayer, Erkek Kukla, Bir Yağmur Gecesi, Sekizinci” olarak sıralanmıştır.

Ayrıca üç defa sinema sahnesinde “Çorum Gecesi” yapılmış, yerli sazlar çalınmış, oyunlar oynanmıştır.

Genel Sekreterliğin yardımlarıyla turneye çıkılmış, Samsun ve Sinop’a gidilerek “Sekizinci” ve “Himmet’in Oğlu” piyesleri temsil edilmiştir (Çorumlu, S. 56: 30).

Temsil Şubesi’nin bazı faaliyetleri ise tartışmalara neden olmuştur. 1947 yılının 23 Nisan kutlamaları esnasında gece yapılan temsilde, Halkevi Katibi ile Halkevi Temsil Kolundan Atıf isimli bir gencin Mevlidi taklit eden bir monolog söylemesi üzerine halk arasında hoşnutsuzluğun ortaya çıkması sebebiyle Ankara Milletvekili Emin Ergun tarafından bir soruşturma gerçekleştirilmiştir. Soruşturma sonucunda bu tür monologların uzun zamandır Çorum Halkevi’nde yapılmakta olduğu ve şu ana kadar herhangi bir şikâyete konu olmadığından mazur görülebileceği bildirilmiştir (BCA, 490,01/831,280,1,81). Monolog’un metni şöyledir:

“Bir Çorbadan başlayalım evvela
 Vacip oldu limon sıkılmak iptida
 Çorba gibi yoktur taamı latif
 Hem hazmi kolay hem kendi hafif
 Adet üzerine gelir yağlıca bir et
 Hem vücuda bahşeder derman-ı kuvvet
 Kırk yemeğe bedeldir patlıcan
 Çok severim kurban oldum ana can
 Dediler cennet taamıdır ol kabak
 Bulursan hemen mideye indirmeye bak
 Şişirir lahna fasulye nohut
 Yiyenin karnı çalar tamburla ud

Geldi matbahdan yemekler safü saf
 Etiler hep sofrayı tavaf
 Göz ucuyla hep baktılar tablaya
 Etiler birden hücum yağlıya
 Öyle hücum olduki nagihan
 Hep yemekler oldu bir anda nihan
 Hak taala çun yaratmış baklayı
 Hep yiyenler atıyor taklayı
 Göründü hem büyükçe bir tepsi börek
 Yemeden dururmu yanında yürek
 Kadayıftır bütün yemeklerin şahı
 Yemeyenlerin bitmez hiç ahı vahı
 Yer açıldı baklava gelince heman
 Kokusu tuttu cihanı nagihan
 Ey azizler lütfediniz sakiye
 Başlıyalım hep beraber rakiye
 İşbu fani dünyanın sonu memat
 Gam kesavet defeder ab-ı hayat
 Gördülersiz bulasız uddan necat
 Durmadan içiniz ab-ı hayat
 Mey içkilerin sultanıdır
 Kardan dahi ak idi hem berrak idi
 Birdir ol menendi yok durur
 Gerçi halt edenler çok durur
 Hak taala içkiyi var eyledi
 İçmeyene dünyayı dar eyledi
 Bu işleri ehline yar eyledi (BCA, 490,01/831,280,1,82).”

1.4. Spor Şubesi

Çorum Halkevi'nin önemli şubelerinden birisi de Spor Şubesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu Şube kuruluşundan itibaren önemli faaliyetlerinde bulunmuştur. Gençlerin fikren olduğu kadar bedenlen güçlenmesinde gerekliliğinin bir neticesi olarak ortaya çıkan Şube, Futbol, Avcılık, Güreş, Basketbol, Voleybol gibi farklı spor dallarında faaliyetlerde bulunmuştur.

Şube Çorum Halkevi'nin ilk kurulan dört şubelerinden birisi olmuştur. Şube kurulduğu yıl içerisinde herhangi bir faaliyet göstermemiştir (Halkevlerinin 1933 senesi Faaliyet Raporları Hülasesi,1934: 28). İlk kurulduğu yıl şubenin 14 öğretmen ,

1 tüccar, 26 işçi, 15 sair meslek olmak üzere toplam 56 üyesi bulunmamaktadır. Üyelerinin 6'sı bayan 50'si erkeklerden oluşmuştur (Halkevlerinin 1933 senesi Faaliyet Raporları Hülasesi,1934: 114-115).

1934 yılında Şube, futbol, avcılık, cirit, atlı spor gibi sporları Çorum bölgesinde canlanmasına çalışılmıştır. Üyeleri ise bu dönemde, 4 doktor, 8 öğretmen, 4 tüccar, 32 işçi, 2 zanaatkar ve 20 diğer mesleklerden oluşmaktadır. Toplam 70 üyesi bulunan şubenin 66 üyesi erkek, 4 üyesi kadındır (Halkevlerinin 1934 senesi Faaliyet Raporları Hülasesi,1935: 114-115).

1935 yılında ise üyeleri, 5 doktor, 10 öğretmen, 8 tüccar, 35 işçi, 25 zanaatkâr olmak üzere Toplam 83 kişiye ulaşmıştır. Bunlardan 77 üye erkek, 6 üye kadındır (Halkevlerinin 1935 senesi Faaliyet Raporları Hülasesi, 1935: 148-149).

Spor Şubesi'nin faaliyetlerine ait arşiv belgelerinde yer alan ilk belgeler 1935 yılında başlamaktadır. Bu yıl içerisinde spor şubesi faaliyetleri şu şekilde sıralanabilir:

1- Çalışma yılının ilk devrelerinde Spor Şubesi tarafından Hale İdman Yurdu takımı, Amasya'ya maç için gönderilmiş, 17 Mayıs'ta gerçekleşen maçı Hale İdman Yurdu 3-1 kazanmıştır.

2- Cumhuriyet alanında Hale İdman Yurdu ile Alay Spor arasında 6 Temmuz 1935'de bir maç yapılmış, binlerce seyircinin izlediği bu maçta Alay Spor galip gelmiştir. Maç sonunda Alay Spor'a hediyeler verilmiştir.

3- 21 Temmuz 1935'de Çorum Karma Takımı ile Merzifon Karma Takımı arasında Cumhuriyet alınındaki spor salonunda bir maç yapılmış, Merzifon Takımı kazanmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,156).

4- 31 Ağustos 1935’de 30 Ağustos Zafer Bayramı için hazırlanan program dâhilinde Alay Spor sahasında Hale İdman Yurdu ile Alay Spor arasında bir maç yapılmış, maç berabere sonuçlanmıştır.

5- 1 Aralık 1935’de Hale İdman Yurdu karma takımı ile Sağlık Spor arasında bir maç yapılmış Hale İdman Yurdu galip gelmiştir. Görüldüğü üzere Çorum Sporcuları bu çalışma yılında beş maç yapmıştır. Bunlardan başka, mükâfatsız hazırlık mahiyetinde Hale İdman Yurdu – Sıhhat Spor arasında üç, Sıhhat Spor ile – Alay Spor arasında iki maç yapılmıştır. Bu maçlar sonunda koşu, yüksek atlama, bisiklet yarışları ve voleybola yer verilmiştir. Bu çalışma yılında sporcularımız milli günlerle ilgili törenlere büyük bir toplulukla katılmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,157).

Spor Şubesi’nin Avcılık Kolu da aktif olarak faaliyet göstermiştir. 1935 yılında Avcılık Kolundaki üyeler otuz kez ava gitmişler, bu avlardan iki domuz, üç çakal beş tilki getirmişlerdir. Avcıların her gidişine en az yirmi yirmi beş kişi katılmıştır. Avcılar köylülerle de işbirliği halinde bulunmuş onlarında avlara katılmalarını sağlamışlardır. Avcılar av etleri ile bir ziyafet hazırlamışlar, bu ziyafetten elde ettikleri gelir ile kırk çocuğu sünnet ettirmişler ve giydirmişlerdir. Bu şölene Güzel Sanatlar Şubesinin Müzik Kolu da katılmıştır. Her on beş günde bir Atıcılık, avcılık talimleri ve sık sık gezi ve toplantı yapılmıştır.

Binicilik ve Atıcılık sporuna olan ilgi ve alakayı artırmakta çok büyük etkisi olan ve bu bölgede daha önce geniş ölçüde oynanan cirit oyununun da geliştirilmesi için Parti Başkanlığı tarafından önlemler alınmıştır. Ayrıca bu dönemde daha önce Çorum ve çevresinde kurulmuş olan spor kulüplerinin “Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakına” dâhil edilmesi için çalışmalara başlanmıştır. Bunun içinde bir bölge kongresinin yapılması karara bağlanmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,158).

1935 yılı içerisinde toplam 10 futbol maçı yapılmış, 70 sporcuya konaklama hizmeti sunulmuş, 100 kişiye bir çay, bir şölen ve bir söylev verilmiş, sporcular ulusal Törenlere katılmış, avcılar 30 ava çıkmışlar, vurdukları av hayvanlarından bir şölen ve eğlence vermişlerdir. Müzik kolunun da katıldığı bu eğlenceden elde edilen gelire 40 yoksul çocuk sünnet ettirilmiştir (Halkevlerinin 1935 senesi Faaliyet Raporları Hülasesi, 1935: 42-43).

1936 yılında toplam 104 üyesi olan şube'nin üyelerinden 6'sı bayan, 98'i erkektir. Mesleklere göre dağılımı ise 5 doktor, 19 öğretmen, 8 tüccar, 10 işçi, 29 çiftçi, 33 zanaatkar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde Şube Başkanlığını İlkokul Baş Öğretmeni Nazım Uğur yaparken, şube yönetiminde Doktor Pertev Kalelioğlu, Davavekili Bedri Tüzün, Eczacı Bedri Bilginer bulunmaktadır (BCA, 490,01/984,813,134).

1936 yılı itibariyle bu konuda önemli adımlar atılmış, Hale İdman Yurdu, Çorum Spor ve Sıhhat Spor ile Sungurlu ve İskilip Spor takımlarına ittifak nizamnamesi hükümlerine uygun sicil defteri tanzim ettirilerek vaziyetleri bir bölge teşkiline müsait bir hale getirilmiş ve varlıkları merkez ittifakına tasdik ettirilmiştir. Bu Spor kulüplerinin temsilcilerinin katıldığı bir kongre düzenlenerek Çorum Spor Bölge İdare Heyeti seçilmiştir. Bu yıl içinde Yozgat Spor ile 31 Ağustos tarihinde bir maç yapılmış ve her iki takım berabere kalmıştır. 1936 yılında Avcılar Kolunun bir faaliyeti görülmemiştir (BCA, 490,01/984,813,2,90).

1937 yılında Hale İdman Yurdu, Alay Spor, Sıhhat Spor, Çorum Spor'a Halkevi tarafından önemli destekler verilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,40). Bu dönemde yapılan müsabakalar dışında etkin bir faaliyet gösterilememiştir (BCA, 490,01/984,813,2,70). Bu yıl içerisinde Spor Şubesinin Komite başkanlığında İlkokul

Baş Öğretmenlerinden Nazım Uğur bulunurken yönetiminde, İl basımevi Direktörü Şükrü Çöplü, Okullar Kitabevi Sahibi Naim Atalay, İlk Okul Öğretmenlerinden Cemil Sirel ve Kadastro sekreteri Saim İnanç yer almıştır. Bu şubenin toplam 83 üyesi bulunmakta olup, bu üyelere 76'sı erkek, 7'si kadındır. Üyelerin mesleklerine göre dağılımına bakıldığı zaman ise, 5 Doktor, 22 Öğretmen, 10 Tüccar, 13 İşçi, 33 Zanaatkarın yer aldığı görülmüştür (BCA, 490,01/984,813,2,78).

1938 Yılında Çorum'da ilkokullar arasında Voleybol maçları yapılmış, altı ilkokulun katıldığı maçlar sonucunda birinciliği İnkılâp İlkokulu, ikinciliği İstiklal İlkokulu kazanmıştır. Birinci olan İnkılâp İlkokuluna Atatürk'ün büyük fotoğrafı armağan edilmiştir (Çorumlu, S. 3: 3).

1938 yılında ayrıca Spor Şubesi tarafından futbol kulüpleri arasında iki kez gösteri maçları tertip edilmiştir. Bu dönemde her gün Halkevinde gençler arasında toplantılar gerçekleştirilirken, Cumhuriyet Meydanında egzersizler yapılmıştır. Ayrıca Milli sporumuz olan güreşe de bu dönemde önem verilmiş, Antrenör Kemal Türel yönetiminde köylerden getirilen altı pehlivana bu dönemde eğitim vermeye başlanmıştır. Bu pehlivanlar için minder ve mayo temini gerçekleştirilmiştir (Çorumlu, S. 4: 38-39). Eğitim gören bu güreşçiler Kastamonu'ya müsabakaya gönderilmiştir. Spor müsabakaları sadece beden geliştirme faaliyeti olarak düşünülmemiş, şube gençleri arasında da bağların kurulmasının bir vesilesi olarak görülmüştür. Bu dönemde Sungurlu Spor koluna mensup futbolcular Çorum'a gelmiş, iki gün Halkevi tarafından misafir edilmiştir. 6 Ağustos 1938'de gerçekleşen maçı Çorum Halkevi takımı 3-1 kazanmıştır (Çorumlu, S. 5: 30). Çorum merkezde bulunan takımlar arasında da bu dönemde maçlar tertip edilmiş, Ekim ayı içerisinde Hale Spor'la Sağlık Spor arasında gerçekleşen maçı Sağlık Spor kazanmıştır (Çorumlu, S. 7: 47).

1939 yılında Spor Şubesi'nin komite ve başkan seçimi gerçekleştirilmiştir (Çorumlu, S. 11: 31).

Spor da yapılan faaliyetler olumlu sonuçlarda meydana getirmiş, 1940'ta Ankara'da yapılan güreş müsabakalarına sekiz pehlivan gönderilmiş, bunlardan 87 kilo'da Mehmet Ali Demirkol Türkiye İkinciliğini elde etmiştir (Çorumlu, S. 18: 30).

Spor faaliyetleri zamanla çeşitlilik kazanarak, 1940 yılında cumartesi ve pazar günleri futbol, bisiklet ve koşu egzersizleri gerçekleştirilmiştir. Ankara'da yapılan güreş şampiyonasına gönderilen yedi güreşçiden ikisi Türkiye ikinciliği elde etmiştir. Ayrıca 19 Mayıs etkinlikleri çerçevesinde köylerden gelen sporculara şube tarafından yemek verilmiştir. Köylerden gelen bu sporculardan, yapılan müsabakalarda başarı gösterenlere hediyeler verilmiştir. Spor Şubesi Beden Terbiyesi Spor Bölgesiyle işbirliğine bu dönemde de devam etmişlerdir (Çorumlu, S. 26: 26).

1941'de diğer spor takımlarıyla maçlar yapılmış, Mecitözü'nde gerçekleşecek olan bir tanışma maçı için de bu dönemde hazırlıklar devam etmiştir (Çorumlu, S. 28: 26).

Halkevi'nin Spor Şubesi'nin yaptığı faaliyetlerin yanında, bu faaliyetleri gerçekleştirebilmek ve devam ettirebilmek için sık sık spor malzemesine ihtiyacı olmuştur. Nitekim, Çorum Halkevi Başkan Vekili, C.H.P Genel Sekreterliğine gönderdiği yazıda Spor Şubesi'nin birçok ihtiyacının olduğunu ve bunların çalışmaların muntazaman devam ettirilebilmesi için acil olarak giderilmesi gerektiğini bildirmiştir (BCA, 490,01/1121,92,1,38). Bu dönemde Spor Şubesi'nin hayli geniş bir alanda Sportif faaliyetle uğraştığı görülmektedir. Futbol, Atletizm, Voleybol, Basketbol, Boks, Jimnastik, Eskrim, Güreş gibi alanlarda faaliyet gösteren şubenin doğal olarak çeşitli

ihtiyaçları da söz konusu olacaktır. Bu Dönemde CHP Genel Sekreterliği'nden istenilen malzemenin listesi Şu Şekildedir:

TABLO 16: Spor Şubesi İçin İstenilen Malzemeler (BCA, 490,01/1121,92,1,39)

Voleybol	Basketbol	Boks	Jimnastik	Eskrim	Güreş
Voleybol Filesi (Katranlı)	Basketbol Topu	Kum Toprbası (Büyük) Peningpol	Kısa Őort, Atlet ve Fanila	Mübareze Tüfeği	Güreş Minderi
Voleybol Topu ve Lastiği	Basketbol emberi (ift – Fileleri İle)	Kum Torbası Küçük	Lastik kemer	Maske, Göğüslük, Eldiven	Branda
Őort	Basketbol Tahtası (Komple-ift)	Boks Eldiveni	Ayakkabı (Bayan ve Erkek)	Mübareze Talimine Hedef	Minder Bandası
Fanila	Basketbol Ayakkabısı	İdman Eldiveni	Bayan Őort ve Bluzu	Mübareze Talimi Sehbası	Güreş Ayakkabısı
	Basketbol Őortu	Boks Őortu	Laput-Ufki Parmaklık	Tenis Raketi, Topu ve Ağı	Güreş Mayosu
	Basketbol Fanilası	Boks Fanilası	Jimnastik erevesi-Ufki Ağaç		Güreş Mayosu (Yayım Yün)
		EŐofman	Jimnastik Sehbası- Atlama Tahtası-Minderi		Süspansuvar
		Süspansuvar	Kasa-Koyun-Beygir		EŐofman
		Sihhat Topu	Tırmanma ve ekme Halatı		
		Boks Ayakkabısı			

Yardımlar sadece genel merkezden değil Belediye bütçesinden de sağlanmaya çalışılmıştır. Nitekim 1941 yılında Genel İdare Bütçesinden 150 lira, Belediye bütçesinden ise 550 lira Spor Şubesine yardım sağlanmıştır (BCA, 490,01/1121,92,1,41).

Çorum Halkevi'nin isteklerine karşılık 28 Ocak 1942'de CHP Genel Sekreterliğinden Halkevi Başkanlığına gönderilen yazıda, gerekli malzemenin Genel Sekreterlik tarafından bu yıl gönderilemeyeceği bildirilmiştir. Bunun nedeni olarak da spor malzemesine daha çok ihtiyacı olan, özellikle kayak sporuyla yakından ilgili doğu vilayetlerindeki hak evlerine gönderileceği bildirilmiştir. İhtiyaçların bir sonraki yıl giderilmeye çalışılacağı da eklenmiştir (BCA, 490,01/1121,92,1,35).

1943'de faaliyetlerini devam ettiren Şube, her gün rutin olarak açılmıştır. Spor Şubesi salonunda Masa Tenisi egzersizleri yapılmış, ayrıca Halkevi önündeki alanda Voleybol ve Basketbol çalışmaları devam etmiştir (Çorumlu, S. 43: 31).

Genel Merkezden spor malzemesi istekleri daha sonraki yıllarda da devam etmiştir. 1944 yılında bu tür bir istek karşımıza çıkmaktadır (BCA, 490,01/1121,92,1,34). İstenilen malzemeler içerisinde disk, gülle, metre şeridi, cirit, boks eldiveni ve Basketbol topu yer almaktadır (BCA, 490,01/1121,92,1,33). Bu yıl içerisinde Spor Şubesi Salonunda Masa Tenisi oynanmaya devam etmiştir (Çorumlu, S. 51: 32).

Halkevleri'nde gerçekleştirilen sportif faaliyetlerin durumu belli dönemlerde CHP Genel Sekreterliği tarafından da takip edilmiştir. 3 Ocak 1945'de CHP Genel Merkezi'nden Çorum Halkevi'ne gönderilen yazıda, yapılan çalışmaların takdirle

karşılandığı bildirilmiştir. Bunun yanında Halkevi Başkanlığına dört soru yöneltilmiş ve bunların cevabı istenmiştir. Bu sorular;

1- Spor kolu başkanı ile üyelerin adları, yaşları ve meslekleri nedir?

2- Halkevinde kapalı ve açık çalışma yerleri var mıdır? Mevcut olan yerlerin durumu nedir? Spor malzemesi olarak neleriniz vardır?

3- Şimdiye kadar ne gibi spor faaliyetleri yaptınız? Kimler tarafından tertip ve idare edilmiştir?

4- Bölgenizde kulüp ve okullarla olan alaka ve emek birliğiniz ne yönde gelişmektedir (BCA, 490,01/1121,92,1,32).

Çorum Halkevi'nden verilen cevaplar aynı zamanda 1945 Yılında Şubenin genel durumunu göstermesi bakımından da önemli ipuçları vermektedir. Verilen cevapta, Şube Başkanı'nın Eski Hale İdman Yurdu kurucularından ve Beden eğitimi ve Güreş Öğretmeni Şükrü Çöplü olduğu ve şubede üye sayısının 330 kişi olduğu bildirilmiş, Üyelerin listesi ekte sunulmuştur (BCA, 490,01/1121,92,1,29-30).

İkinci sorunun cevabı olarak, kapalı bir spor salonunun olmadığı, halkevi toplantı salonunun kullanıldığı, açık çalışma yerlerinin bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca ellerinde, güreş minderi ve örtüsü, gülle, el bombası, yüksek atlama sehpaları, kasa, halat, sağlık topu, el topu, basketbol topu ve kaleleri, voleybol topu, ağı ve direkleri, ping-pong masa ağı ve raketi olduğu belirtilmiştir.

Üçüncü soruya cevap olarak, güreş, atletizm, jimnastik, kasalardan muhtelif atlamalar, koşular, halat çekme, mücadele ve sağlık topuyla oyunlar, hentbol, voleybol, basketbol ve ping-pong gibi alanlarda yapılan spor çalışmaları olarak bildirilmiştir (BCA, 490,01/1121,92,1,30-31).

Son sorunun cevabı olarak da vilayette beden terbiyesi teşkilatından başka spor kulübü olmadığı, inşa edilen kapalı jimnastik salonundan azami derecede istifade edileceği dile getirilmiştir (BCA, 490,01/1121,92,1,32).

Mart 1945'te bütün şubelerde olduğu gibi Spor Şubesinde de komite seçimi yapılmıştır. Salon ve Açık hava sporları yapılmıştır (Çorumlu, Yıl 7: 32).

1946 yılında da imkanlar ölçüsünde faaliyetlere devam edilmiştir. Bu dönemde en çok güreşe önem verilmiş ve Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğü tarafından tertip edilen müsabakalarda 1939'da Groko Romen dalında ikincilik kazanıldığı belirtilerek bu alana özellikle eğilmek gerektiği vurgulanmıştır. Voleybol, basketbol ve atletizm açık hava sporlarından başka kış mevsiminde boks, ping-ong, aletli jimnastik gibi salon sporları da gerçekleştirilmiştir (Çorumlu, Yıl 8: 30).

Çorum Halkevi Spor Şubesi belli dönemlerde antrenör sıkıntı çekmiştir. 1946 yılı içerisinde spor faaliyetlerinin düzenli bir şekilde devam ettirilebilmesi için Halkevi tarafından Ortaokul'da bir Beden Eğitimi öğretmeni olmadığı Genel Sekreterliğe bildirilmiş ve gönderilmesi için istekte bulunulmuştur. Buna karşılık Milli Eğitim Bakanlığından gönderilen yazıda şu an için kimsenin tayin edilemediği ama en kısa zamanda bir öğretmen verileceği bildirilmiştir (BCA, 490,01/831,280,2,1,92). Buna benzer bir istekte doğrudan Halkevi'ne bir antrenörün gönderilmesi için yapılmış, ancak imkanlar elvermediği için yerine getirilemeyeceği bildirilmiştir (BCA, 490,01/831,280,2,1,93).

1947'de Cezaevinde ki mahkûmlar için bir voleybol sahasının tanzim edildiği ve bir top ve birde ağa ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Cezaevi'nin Halkevi'nden istendiği bu malzemenin ellerinde bulunmamasından dolayı, ihtiyaçlar CHP Genel

Sekreterliğine iletilmiş, hem cezaevi hem de halk evi için iki top ve bir ağır gönderilmesi istenmiştir (BCA, 490,01/1121,92,1,17).

Spor malzemesi istekleri daha sonraki yıllarda da devam edecektir. 1949 yılında Halkevi Spor Şubesi'nin futbola önem verdiği, böylece gençlerin halkevine olan bağlılığının sağlanacağı bildirilmiş ve genel sekreterlikten futbol takımı için 22 çift ayakkabı istenmiştir (BCA, 490,01/1121,92,1,12). Buna cevap olarak genel sekreterlik futbola önem vermelerini memnuniyetle karşıladıklarını, gençlerin Halkevine bağlılıklarını devam ettirmek şartıyla, masrafları karşılamak ve resmi müsabakalara katılabilmek için kendilerini bir kulüp kurarak tescil ettirmeleri uygun görülmüş, istenilen ayakkabılar gönderilmiştir (BCA, 490,01/1121,92,1,7.-BCA, 490,01/1121,92,1,14).

Sportif faaliyetlerin, özellikle futbolun önemli bir propaganda faaliyeti olduğu düşüncesi bu dönemde Halkevi yönetimi tarafından benimsenmiştir. 1946 seçimleri sonrasında Meclise girmeyi başaran Demokrat Parti'ye olan taraftarlığın önlenmesi için Halkevleri bünyesinde oluşturulacak olan futbol kulüplerinin büyük faydalar getirebileceği düşüncesi ön plana çıkmıştır. Nitekim CHP Genel Sekreterliğine 12 Temmuz 1949'da gönderilen yazıda, "Çorum'da spor atıl ve gayri faal bir vaziyete geldiğinden bütün gençler kahve köşelerinde kalmış, halkevi programındaki mevcut sporlarda bu gençleri evimize çekmek imkânı vermemiştir. Şurada burada topluluklar yapan bu enerjik ve genç zümrenin geçen seçimlerde partimiz aleyhinde gösterdikleri faaliyeti ne okul otoritesi neden hükümet önleyememiş ve karşı partiye büyük menfaatler sağlamışlardır. Bu durumun sebep ve amilleri incelenmiş ve neticede futbol çalışmalarının da bünyemize alınması ihtiyacı hissedilmiştir (BCA, 490,01/1121,92,1,14). Devamında ise halkevinin ihtiyaç duyduğu futbol ayakkabılarının

biran evvel gönderilmesi gerektiği dile getirilmiş ve ekte listesi sunulmuştur. Ancak CHP Genel Sekreterliği'nden istenilen malzemenin gelmemesinden dolayı yeni bir yazı yazılmış ve sayısı yüze yaklaşan gençlerin dağılmasının an meselesi olduğu, bunun zarar verici bir hal alacağı belirtilmiştir (BCA, 490,01/1121,92,1,15).

1.5. Sosyal Yardım Şubesi

Çorum Halkevi'nin önemli şubelerinden biri de Sosyal Yardım Şubesidir.

Bu şube 1933'de Çorum Halkevi'nin kurulduğu ilk yıl oluşturulmuştur. Bu yıl içerisinde çok önemli faaliyetler gerçekleştirilmesine de, anne ve babası olmayan bir çocuğa sütanne temin edilerek hayatını devam ettirmesi sağlanmıştır. Ayrıca Niğde'li bir vatandaşa para yardımında bulunarak, köyüne kadar gönderilmiş, başkaca da bir faaliyet gösterememiştir (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 28). İlk kurulduğu yıl şubenin toplam üye sayısı 30'dur. Bu üyeler, 1 avukat, 8 öğretmen, 17 tüccar, 9 çiftçi, 7 sair meslek olmak üzere toplam 42 üyesi bulunmaktadır. Üyelerin tamamı erkektir (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 98-99).

1934 yılında, yardıma muhtaç çocuk, kadın, yaşlı ve genç vatandaşlara elden gelen yardımları yapmış, açtığı doğum evine başvuranların ihtiyaçlarını gidermeye çalışmıştır. Çocuk Esirgeme ve Hilal-i Ahmer Kurumları ile işbirliği yaparak yoksul ve yardıma muhtaç Türk çocuklarına elden geldiği kadar fazla yardım etmeğe çalışılmıştır (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 31-32).

Bu şubenin toplam üye sayısı 1934'te 82'dir. Üyeleri 3 avukat, 4 doktor, 3 öğretmen, 33 tüccar, 14 işçi, 5 çiftçi, 20 diğer mesleklere mensuptur. Bu üyelerin 78'i

erkek 4'ü kadındır (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 152-153).

1935 yılında toplam üye sayısı 82'ye ulaşan şubenin, Üyeleri 2 avukat, 7 doktor, 8 öğretmen, 11 tüccar, 57 işçi, 3 çiftçi, 6 zanaatkarlardan oluşmaktadır.. Bu üyelerin 91'i erkek 3'ü kadındır (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 156-157).

Elimizdeki belgelere dayanarak bu şubenin 1935'den itibaren önemli faaliyetler gerçekleştirdiğini görmekteyiz.

1935 yılında 23 Nisan Çocuk Bayramı münasebetiyle 25 Nisan günü ilkokul öğrencilerinden kimsesiz ve yoksul 15 çocuğa tam takım kıyafet verilmiş ve sünnet ettirilmiştir. Bu çocuklara Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından öğle yemeği verilmesi sağlanmıştır. Yardıma muhtaç halkın Çorum Vilayet Hastanesi ile Doğum ve Çocuk Bakımevi'nde muayene ve tedavilerine⁴⁶ öncülük yapılmıştır. Bu kişilerden reçetelerini ödemeyecek durumda olanlardan 53 kişinin ilaçlarının bedeli Halkevi tarafından ödenmiştir. Çorumda tahsilini bitirerek meslek okullarına gitmek isteyen altı fakir öğrencinin yol paraları halkevi tarafından verilmiştir. 15 Ekim 1935 tarihinde Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, Belediye, Daimi Encümen, Parti ve Halkevi İdare Heyetleriyle yapılan toplantıda okul öğrencilerinden fakir çocukların iyi beslenmeleri için ilkokulda bulunan kimsesiz ve yoksul otuz öğrenciye 19 Ekim 1935 tarihinden itibaren her gün öğle yemeği verilmeye başlanmış ve ders yılı sonuna kadar devam etmiştir. Bu işi daimi olarak takip ettirmek için bir kol belirlenerek Çocuk Esirgeme Kurumu ile işbirliği yaptırılmış ve yemekler her gün halktan birisine yaptırılarak temin edilmiştir. Ayrıca Ramazan ayında 55 fakir öğrenciye belirli günlerde yemek

⁴⁶ Sosyal Yardım Şubesi'nin gerçekleştirdiği muayenelerden bkz. Ek 10.

verilmiştir. İçkinin zararları hakkında Doktor Şemsettin Dora tarafından Sosyal Yardım Şubesi'nin organizasyonu olarak iki konferans verdirilmiştir. Bedeli Özel İdare Bütçesinden karşılanarak halka sıtma hastalığı için Kinin ve Neon ilaçları dağıtılmıştır. Temsil bölümüyle işbirliği yapılarak temsil Kolunun gerçekleştirdiği iki gösterinin geliri Çocuk Esirgeme Kurumuna ayrılmıştır. Cumhuriyetin kuruluşunun 12. yıldönümünde Çocuk Esirgeme Kurumu ile ortaklaşa olarak 52 öğrenciye elbise yaptırılmıştır. İlkokul ve Ortaokuldaki fakir öğrencilere bedeli Halkevi bütçesinden karşılanarak okul araç gereçleri verilmiştir (BCA, 490,01/1121,92,1,4). Bu yıl içerisinde toplam 157 yardıma muhtaç çocuk giydirmiş, 15'i sünnet ettirmiştir. Çocuk Esirgeme kurumu tarafından 30 öğrenciye öğle yemeği verilmesi temin edilmiş, 53 hastanın ilaç parasıyla, 6 yoksul öğrencinin yol masrafı karşılanmıştır. Temsil Şubesiyle birlikte iki temsil vermiş ve gelirini Çocuk Esirgeme Kurumuna bağışlamıştır. Okullara defter, kitap, kalem dağıtmıştır (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasesi, 1936: 43).

1936 yılının il altı aylık döneminde, Çorum Bölgesinde yardıma muhtaç, köylü ve şehirli hastalara imkân dâhilinde yardım edilmiş, bunlardan lüzum görülenlere vilayet hastanesinde, kadınların ise doğum evinde tedavisi ve bakımları yaptırılmış, ilaçlarını alamayacak kadar fakir olanların ilaç ücretleri Halkevi bütçesinden karşılanmıştır. Okullarda bulunan fakir ve kimsesiz çocuklara öğle yemeği verilmesi için Çocuk Esirgeme ve diğer kurumlarla işbirliği yapılarak zengin vatandaşların Çocuk Esirgeme Kurumu adına 30 kimsesiz çocuğa vermekte oldukları öğle yemeğini tatile kadar devam ettirmeleri sağlanmıştır. Köycülük şubesiyle işbirliği yapılarak sıtma ve bulaşıcı hastalıkların görüldüğü köylere sıhhiye memurları gönderilmiş, kinin ilacının sağlanmasına devam edilmiş ve sıhhiye memurlarının köylerdeki kontrolleri yapıp

yapmadıkları izlenerek olumlu sonuçlar alınmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,102). Bu yılın ikinci altı aylık döneminde 122 fakir vatandaşın ilaç reçetelerinin bedeli Halkevi tarafından karşılanmıştır. Tahsil yapmak için il dışına giden bir çocuğun yol parası Halkevi tarafından karşılanmıştır. Köy mektebinde ilkokul tahsilini bitiren kimsesiz köylü bir çocuk ortaokulu okuması için merkezde bir pansiyona kaydettirilmiş, elbiseleri ile ders araç gereçleri Halkevi tarafından sağlanmıştır. Sosyal Yardım Şubesi yardım kuruluşlarıyla işbirliği yapmaktan de geri durmamış, bu dönemde Yılbaşı münasebetiyle gerçekleştirilen baloda Kızılay için 300 liraya yakın bir gelir elde etmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,91.).

1936'da şube üye sayısı 94 kişiye ulaşmıştır. Bu dönemde şubenin üyelerine bakıldığı zaman, 2 avukat, 7 doktor, 8 öğretmen, 11 tüccar, 57 işçi, 6 zanaatkar karşımıza çıkmaktadır. Bu yıl içerisinde Şube Başkanlığını tüccardan Naim Atal gerçekleştirmiş, şube üyeliklerinde ise Doktor Pertev Kalelioğlu Davavekili Bedri Tüzün ve Eczacı Bedri Bilginer bulunmuştur (BCA, 490,01/984,813,134).

1937 yılında, Sosyal Yardım Şubesinin 2 avukat,7 doktor, 12 öğretmen, 13 tüccar, 63 işçi ve 9 köylü olmak üzere toplam 111 üyesi olduğu görülmektedir. Üyelerin 5'i bayan 106'sı ise erkektir. Bu yıl bu Şubenin Komite Başkanının Müftü Tevfik Eren, üyelerin ise Sıhhat Direktörü Halit Bey, Belediye Reisi Pertev Kaleli, Hastane Operatörü Doktor Memduh, Ziraat Bankası Veznedarı Şevket Kaleli olduğu görülmektedir (BCA, 490,01/984,813,2.78).

1937 yılında Sosyal Yardım Şubesinin yaptığı 10 Komite toplantısına 50,1 Şube toplantısına ise 37 kişinin katıldığı görülmektedir (BCA, 490.01/984,813,2,81)

1937 yılında her gün ilkokul öğrencilerinden kimsesiz ve fakir 52 öğrenciye yemek verilmiştir. 23 Nisan Bayramında 52 fakir çocuk baştan ayağa giydirilmiş, bu elbiseler hayırsever kişiler aracılığıyla sağlanmıştır. Yine ortaokulda ders alan köylü bir çocuk da Halkevi tarafından giydirilmiştir. Reçetesinin bedelini ödeyemeyecek kadar fakir olan kasaba ve köylülerden 180 hastaya ait reçetenin bedeli halkevi tarafından karşılanmıştır. Gazi Enstitüsü ile Yozgat Lisesinde okuyan Çorumlu iki öğrencinin yol ve ders parası Halkevi tarafından karşılanmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,70). Ayrıca 111 fakir ailenin reçetesi yaptırılmıştır. Taşrada eğitim gören 5 fakir öğrenciye para yardımı yapılmış, ortaokulda eğitim gören 5 fakir köylü çocuğuna Cumhuriyet Bayramı'nda tam takım elbise giydirilmiştir ve yine aynı bayramda Çocuk Esirgeme Kurumu ile işbirliği yapılarak ilkokul öğrencilerinden 32 öğrenci giydirilmiştir. Önceki yılda olduğu gibi bu yılda da ilkokula devam eden 84 yoksul öğrenciye memleketin zengin ailelerine öğle yemeği verdirilmiştir (BCA, 490, 01/984,813,2,41).

8 Temmuz 1938 tarihinde Çocuk Esirgeme Kurumu Çorum Şubesi kongre halinde fahri Başkanı Vali ve C.H.P Başkanı Süreyya Yurdakul'un başkanlığı altında bir toplantı yapmıştır. Bu toplantı esnasında kurumun idari ve hesap işlerini teftiş için gelen Neşet Bora tarafından Çocuk Esirgeme Kurumunun yüksek vazifesi ve medeni milletler de çocuk terbiye ve korunmasına verilen büyük önem hakkında ilmi bir konferans verilmiş ve bu toplantı esnasında şube yönetim kurulu ile idare heyeti seçimi yapılmıştır (Çorumlu, S. 4: 39)

1938 yılının Ağustos ayında Sosyal Yardım Şubesi'nin bir aylık faaliyetleri incelendiğinde, şehirde ve köyde yaşayan hastaların muayenesi için açılacak muayenehane ve buraya gerekli olan muayene aletleri ve lazım gelen diğer tıbbi araçların getirildiği ve her gün belirli saatlerde yapılacak muayenelerin listesini

hazırlanarak ilan edildiği görülmektedir. Yine bu dönemde 91 fakir hastanın reçeteleri yapılmış, 7 kişiye de para yardımında bulunulmuştur.

Çocuk Esirgeme Kurumumu Yönetim Kurulu ile iş birliği yaparak kuruma yüz liradan fazla para temin edilmiş, kurum menfaatine verilen “Garden Parti” için bütün şubeler yardımcı olmuş ve Kırşehir felaketzedeleri için 3169 lira 83 kuruş toplanmıştır (Çorumlu, S. 5: 299).

1938 yılını Ekim ayında ise ortaokul öğrencilerine kitap, defter, kalem, kâğıt yardımı yapılmış iki ortaokul talebesine 30 lira ücret verilerek, pansiyona kaydettirilmiştir. Çorum Halkevi muayene evinde her gün bir mütehassis tarafından muayeneye devam edilmiş ve bir ay içinde 34 hasta muayene edilmiştir. Ayrıca ortaokulda okuyan iki fakir erkek çocuğa birer takım elbise, çamaşır ve ayakkabı yaptırılmıştır. Ortaokulda okuyan bir çocuğa ders araç-gereçleri alınmıştır. Ayrıca doğum evinde yapılan çocuk bahçesine de yardım yapılmıştır (Çorumlu, S. 7: 46-47).

1938 yılının Kasım ayında muayene evinde her gün bir mütehassis tarafından muayene edilmek üzere bir ayda 28 hasta muayene olmuştur. Ayrıca her gün düzenli olarak 100 fakir ilkokul öğrencisine öğle yemeği verilmiştir (Çorumlu, S. 8: 32).

1939 yılı Şubat ayında 5 defa Çocuk Esirgeme Kurumu heyeti Halkevi salonunda toplanarak yapılacak işler hakkında görüşmüştür. İki defa Sosyal Yardım Şubesi komite seçimi toplantısı, bir defada Sosyal Yardım Şubesi başkan seçimi toplantısı yapılmıştır. İki defa Kızılay toplantısı yapılmıştır. Çorum Halkevi muayene evinde 35 hasta muayene edilmiştir. Yine Halkevi nezareti altında halk tarafından 100 fakir ilkokul öğrencisine her gün düzenli olarak sıcak öğle yemeği verdirilmiştir (Çorumlu, S. 11: 31-32).

1940 yılında merkeze onbeş-yirmi km. uzakta bulunan Buğabağı, Teslim, Ovasaray, Çalkışla ve Mühürler köylerine şiddetli yağış sonrası gelen selden birçok evin yıkıldığı ve halkın sular içinde kaldığı haber alınması üzerine Sosyal Yardım Şubesi hemen köylere giderek gereken tedbirleri almış ve Buğabağı köyünde 555, Teslim Köyünde 72, Kayı Köyünde 36, Saray Köyünde 127, Çalkışla Köyünde 40, Mühürler Köyünde 25 kişi olmak üzere toplam 855 vatandaşa beşer günlük ekmek vermek suretiyle yardıma bulunmuş ve harap olan su yollarının keşfi yaptırılarak tamirata başlamıştır. Bu yılın Eylül ayında ise selden evi harap olan Kayı Köyünden iki haneye un vermek suretiyle yardım yapılmıştır. Selden su yolları tamamen harap olan, su ihtiyaçların sağlamada güçlük çektikleri anlaşılan Buğabağı Köyüne 92.5 lira sağlanarak su yolları tamir ettirilmiştir. Ayrıca Şube Ortaokula giden iki çocuğun ders araç gereçleri ve civar vilayetlere okumak için giden fakir öğrencilerden 9 çocuğunda yol paraları halkevi tarafından temin edilmiş ve 134 lira harcanmıştır (Çorumlu, S. 18: 29-30).

1940 yılı Ağustos ayında ise 60 tane fakir ilkokul öğrencisine yardımseverler tarafından her gün sıcak öğle yemeği verilmesine karar verilmiştir ve bu iş tatil zamanına kadar devam ettirilmiştir. Ortaokulda okuyan iki çocuğun pansiyon ücretleri ve ders araç gereçleri halkevi tarafından temin edilmiştir. Civar vilayetlerde okuyan dört çocuğa da yardım yapılmıştır. Memleket hastanesinde muayene olup ilaç alamayan fakirlere ilaçları alınmıştır. 23 Nisan Bayramı'nda 200 çocuğa portakal ikram edilmiştir ve bu çocuklar körüklü arabalarla şehrin muhtelif yerleri gezdirilmiştir. Hayır cemiyetleriyle temas ve münasebette bulunarak işbirliği yapılmıştır (Çorumlu, S. 25: 26).

1941 yılı Ağustos ayı faaliyetlerine bakıldığında Sosyal yardım ve Köycülük şubelerinin işbirliği yaptıkları, köy gezileri tertip ederek, köylünün sıhhi içtimai ve zirai durumları üzerinde incelemeler yapıldığı görülmektedir (Çorumlu, S. 28: 30).

1944 yılında sosyal faaliyetlerin şu şekilde olduğu görülmektedir:

1-C.H.P Genel Sekreterliği'nce Çorum Halkevine gönderilen giyim eşyasından arta kalanlar depremden zarar gören halka tamamen dağıtılmıştır.

2-Fakir ilkokul öğrencilerinin defter, kalem ve kâğıt gibi ihtiyaçları temin edilmiştir.

3-Halkevi Sosyal Yardım Şubesi depremden zarar gören fakir halka bağış kabul etmek suretiyle ücretsiz yılbaşı balosu düzenlemiştir (Çorumlu, S. 44: 32).

1946 yılı Şubat Sosyal Yardım şubesinin faaliyetleri şu şekildedir:

1-Bölgedeki gerçek ve düşkün yoksullara yardım etmek ve bu işte genel ilgi uyandırmak için çalışılmış, bir önceki yıl şube için beş bin lira yardım bağışı sağlanmıştır.

2-Hastalar ücretsiz muayene edilmiştir.

3-Fakir köylü hastaların ilaç parası verilmiştir.

4-Her yıl yüzlerce okul çocuğuna sıcak yemek verilmiştir.

5-Yoksul çocuklara okuma yazma aracı sağlamak için para yardımı yapılmıştır

6-Taşraya okumaya giden çocuklara yol masrafları verilmiştir.

7-Malul olduğunda tahsilini parasız temin edemeyen bir çocuğun liseye yatılı olarak devam masrafı sağlanmıştır.

8-Cezaevinde okuma öğrenenlerin okuma ve yazma araçları temin edilmiştir (Çorumlu, S. 56: 30-31).

1.6. Halk Dershaneleri

Çorum Halkevi'nin Halk Dershaneleri Şubesi ile ilgili ilk belgelere 1937'de rastlanmaktadır. Bu yılın başlarında faaliyete geçen bu şubenin dördü bayan, üçü erkek olmak üzere yedi üyeden oluştuğu görülmektedir. Başkanlığını İlkokul Baş Öğretmenlerinden Bilal Özkan'ın yaptığı şubenin yönetiminde Ortaokul Öğretmenlerinden Muzaffer Bey ve İlkokul Öğretmenlerinden Emine Hanım bulunmaktadır. Bu dönemde özellikle yabancı dil kurslarına önem verilmiş ve 8 Şubat 1937'de Fransızca, 6 Mart 1937'de Anlamca kursları açılmıştır. Bu kurslardan Fransızca derslerine 50, Almanca derslerine 18 öğrenci devamlı olarak katılmış, ayrıca tatil döneminde de Çorum dışından eğitim alıp tatile gelen öğrencilerle ortaokul öğrencilerine dersler verilmeye devam edilmiştir (BCA, 490, 01/984,813,2,76). Aynı yılın ikinci döneminde de kurslar devam ettirilmiş, haftada 3 ders olmak üzere 29 öğrenciye toplam 72 saat Fransızca dersi verilmiştir. Müzik dersleri de haftada üç gün olmak üzere bu dönemde verilmeye başlanmış, piyano derslerine de düzenli olarak dört öğrencinin devam ettiği görülmüştür (BCA, 490, 01/984,813,2,42).

1938 yılında da yabancı dil derslerine devam edilmiştir. Ortaokul Yabancı Dil Öğretmenlerinden Halil Fehmi tarafından haftada iki saat olmak üzere 15 öğrenciye Almanca, 28 öğrenciye Fransızca dersleri verilmiştir. Ayrıca müzik kursları da devam etmiş, haftada iki saat olmak üzere müzik öğretmeni Sadi Leblebici tarafından dersler verilmiştir (Çorumlu, S. 7: 46-47). Yine aynı yıl Kasım ayında haftada iki saat olmak üzere Dâhiliye Uzmanı Selim Çapa tarafından zehirli gaz dersi verilirken, haftada iki

saat olmak üzere müzik öğretmeni Sadi Leblebici tarafından 24 öğrenciye ders verilmiştir. Almanca dersine haftada iki saat olmak üzere Ortaokul yabancı dil öğretmeni Halil Fehmi tarafından 15 öğrenciye, haftada iki saat olmak üzere bando öğretmeni tarafından 7 öğrenciye piyano dersi verilmiştir (Çorumlu, S. 8: 96)

1939 yılında verilen kurslar da bir önceki yılda verilenlere benzerlik arz etmiştir. Bu yıl içerisinde haftada iki saat olmak üzere Müzik Öğretmeni Sadi Leblebici tarafından 27 öğrenciye keman dersi verilmiş, Almanca dersine devam eden 7 öğrenciye ise Ortaokul Yabancı Dil Öğretmeni Halil Fehmi tarafından ders verilmiştir (Çorumlu, S. 11: 32).

II. Dünya Savaşı'nın başlaması verilen kursların mahiyetini de değiştirmiştir. Bu dönemde halka herhangi bir savaş durumunda yapmaları gerekenleri öğretebilmek amacıyla kurslar açılmıştır. 1940 Ağustos ayında “Zehirli Gazdan Korunma Çareleri” hakkında kurslar verilmiştir. Halkın geniş katılımının gerçekleştiği (Çorumlu, S. 18: 28) bu kurslar II. Dünya savaşının halkın nezdinde önemli endişeler yarattığını göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Halk Dershanelerinin en önemli vazifelerinden birisi de okuma yazma bilmeyen halka bu melekeleri kazandırmak olmuştur. Türkçe okuma-yazma bilmeyenler için 23 Mart 1940 da bir kurs açılmış ve bu kursa 61 öğrenci devam etmiştir.

Kursların açılırken sadece halkı bilinçlendirmek yâda okuma yazma öğretmek gibi gayeler güdülmemiş, meslek kazandırmak düşüncesi de göz önünde bulundurulmuştur.

Bayanlara yönelik olarak 13 Mayıs 1940'da “Şapka ve Çiçek Kursu” açılmış, dokuz ay devam eden bu kursa 45 öğrenci katılmıştır. Yine dokuz ay devam etmek

üzere, 15 Mayıs 1940 tarihinde “Dikiş Nakış Kursu” açılmış ve bu kursa da 72 öğrenci katılmıştır. Bu dönemde Anadolu insanının hayatına yeni yeni girmeye başlayan otomobil ve bunların kullanımı da yeni bir meslek sahasını doğurmuş, şoförlük mesleğinin icra edilebilmesi için erkeklere yönelik olarak “Şoförler Kursu” verilmiştir. Bu durum birçok alanda olduğu gibi Halkevlerinin yeniliklerin öncüsü olduğunu göstermektedir. Ayrıca el becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak kurslarda düzenlenmiş, öğrencilere yönelik olarak, “Kâğıttan Çiçek Yapma Kursu” açılmış ve 500 öğrenci kağıttan çiçek yapmayı öğrenmişlerdir. II. Dünya Savaşı’nın devam ettiği yıllar olduğundan “Zehirli Gazlardan Korunma Çareleri” hakkında kurslar verilmeye devam edilmiştir (Çorumlu, S. 25: 26).

1941 yılında da meslek edindirmeye yönelik kurslar devam etmiştir. Bu dönemde Halkevi tarafından 10 adet tezgâh ve çikrik alınmış ve “El Dokumacılık Kursu” açılmıştır. Bu kursta dikkat çeken unsurlardan birisi de şehirde yaşayanlar kadar köylülerinde kursa katılmasının sağlanmaya çalışılmış olmasıdır (Çorumlu, S. 28: 30).

Şube faaliyetlerinin ne derecede faydalı olduğu meselesi belli dönemlerde CHP Genel Sekreterliği ile Çorum Halkevi arasında yazışmalara da konu teşkil etmiştir. 1942 yılında Çorum Halkevi’nin bando takımı için bir Bando Öğretmeni gönderilmiş ve bu öğretmenin ne ölçüde faydalı olduğunu öğrenmek maksadıyla CHP Genel Sekreterliği makamından Çorum Halkevine şu sorular sorulmuştur:

- 1- Bando sazlarının cinsi ve markalarının iyilik derecesi nedir?
- 2- İstenilen bando sazları nelerdir?
- 3- Bando repertuarı (eserler, bestekârları, nasıl bir bando için yazıldığı) nelerdir?
- 4- Bandoda çalışanlarından ücretli ve ücretsiz olarak çalışanların durumu nedir?

5- Gençler bu faaliyetlere katılıyorlar mı? (BCA, 490,01/1041,1003,1,10). Yazışmadan anlaşılacağı üzere faaliyetlerin göstermelik olarak gerçekleştirmesinden ziyade, asli maksadın fayda sağlamak üzerine kurulduğu anlaşılmaktadır.

Halk Dershaneleri Şubesi düzenlediği kurslar aracılığıyla özellikle Güzel Sanatlar Şubesi faaliyetleri için yetişmiş eleman sağlama vazifesini de büyük ölçüde üzerine almıştır. Nitekim 1942 yılında Güzel Sanatlar şubesi ile birlikte gerçekleştirilen, “Yaylı ve Vurgulu Sazlar Kursu” açılmıştır. Yaylı sazlarda “Keman Kursu”na 20, “Violensel”e 2, vurgulu sazlardan “Piyano”ya 3, “Mandolin Kursu”na 12 kursiyer devam etmiştir. Bu öğrenciler haftada altı gün eğitim almışlar ve ilk konserlerini İsmet İnönü’nün Çorum’a gelişlerinin yıldönümü dolayısıyla Halkevinde vermişlerdir (BCA, 490,01/1041,1003,1,8). Ayrıca “Halkoyunları” ile ilgili bir kursunda bu dönemde açılması düşünülmüştür (BCA, 490,01/1041,1003,1,9).

1943 yılında bir bando kursu açılmış bu kursa 20 kişi katılmıştır (BCA, 490,01/1041,1003,1,5).

1944 yılına gelindiğinde Şube, okuma yazma bilmeyenlere yönelik olarak dört ay devam edecek bir “Okuma Yazma Kursu” açmıştır. Kursların toplumun bütün kademelerine yönelik olarak gerçekleştirilmeye çalışıldığı da söylenebilir. Bu maksatla ceza evinde de “Okuma Yazma Kursu” açılmış ve mahkûmlara ders araç gereç yardımında bulunulmuştur. Bu kurslara 180 mahkûm devam etmiştir (Çorumlu, S. 44: 31-32).

Yine bu yılın Şubat ayında ise Halk dershaneleri ve Kurslar Şubesi halk evinde bir “Halk Oyunları” kursu açmıştır. Kursa gerek okul öğrencilerinden gerekse

gençlerden yüzlerce istekli devam etmiş, Çorum Halayı ile İğdeli Gelin oyunları öğrenilmiştir (Çorumlu, S. 44: 31).

Dört ay devam eden okuma yazma bilmeyenler için açılan kursta öğrencilere sınav yapılmış 62 öğrenciye diploma verilmiştir (Çorumlu, S. 48: 32).

1945 yılına gelindiğinde Müzik Dershanesinin faaliyetleri hızla ilerlemiş ve buna paralel olarak saz ve milli hava ve milli oyunlar kursları da çalışmalarını yürütmüşlerdir. Ayrıca halkevinde bulunan okuma dershanesinin sınavları yapılmıştır. 23 öğrenci diploma almaya hak kazanmıştır. Ceza evinde bulunan okuma kurslarında eğitim devam etmiştir (Çorumlu, S. 54: 32). Aynı yılı Nisan ayı çalışmalarına bakıldığında ise “Halkoyunları” ve “Saz” kurslarının aralıksız devam ettiği ve yüzlerce gencin yararlandığı görülmektedir (Çorumlu, S. 55: 24).

1946 yılında Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesinin faaliyetleri şu şekildedir:

1- Her yıl Halkevinde ve Ceza evinde okuma yazma” A ve B” kursları açılmış ve birçok vatandaşın okuma yazma öğrenmeleri sağlanmıştır

2- Zaman ihtiyaçlarına göre biçki, dikiş, çiçek nakış ve sanat resimleri kursları açılmıştır

3- Geri kalmış öğrencileri sınava hazırlamak ve bilgilerini arttırmak için her yıl ayrıca bir Matematik kursu açılmıştır.

4- Milli oyun ve sazları öğrenmek isteyenlere kurslar açılmış ve heveslilere çalışma imkânı hazırlanmıştır.

5- Ayrıca arıcılık ve elektrikçilik gibi kursları için tertibat alınmıştır (Çorumlu, S. 56: 31).

1946 Nisan ayında halkevinin açtığı okuma yazma kursu sona ermiş ve sınavları yapılmıştır (Çorumlu, S. 58: 24)

1948 yılında Halkevi Halk Dershaneleri Şubesi faaliyetlerine devam etmiş bu dönemde yapılan okuma yazma kursu diploma töreni 29 Mayıs 1948’de gerçekleştirilmiştir (BCA, 490,01/1053,1044,2,20-21).

1950 yılında da Çorum Halkevi’nin Halk Dershaneleri Şubesi faaliyetlerini devam ettirmiştir. Bu dönemde okuma bilmeyen vatandaşlar için 20 Şubat’ta bir kurs açılmış, 22 kursiyerin devam ettiği bu kursun öğretmenliğini, Tanyeli İlkokulu Öğretmenlerinden Mehmet Uzel yapmıştır (BCA, 490,01/1053,1044,2,6). Bu kursu gerçekleştiren Mehmet Uzel’e 200 lira ücret verilmiştir (BCA, 490,01/1053,1044,2,2).

1.7. Kütüphane Ve Yayın Şubesi

Çorum Halkevinin önemli şubelerinden biri de “Kütüphane ve Yayın Şubesi”dir. Bu şubenin resmi olarak faaliyetlerine 1937 yılında başlamıştır (BCA, 490,01/984,813,2,78). Bu şube 1937 yılında kurulmasına rağmen Çorum Halkevi’nin geniş bir kütüphanesinin bulunduğu bir gerçektir. Nitekim 1935 yılında Halkevlerinin kütüphanelerinde bulunan kitap sayılara bakıldığında Çorum Halkevi’nin en zengin kütüphanelerden birisine sahip olduğu görülmektedir. Bu dönemde, Adapazarı, Aydın, Bursa, Diyarbakır, Gaziantep, Isparta, İnebolu, Kocaeli, Manisa, Muğla, Muş, Samsun, Sinop, Tekirdağ, Zonguldak Halkevlerinde 1.000’in üzerinde kitap bulunurken; Adana’da 2.377, İzmir’de 2.897, Beyoğlu’nda 2.913, Konya’da 2.684, Urfa’da 2.338, Burdur’da 3.430, Kayseri’de 3.110, Eskişehir’de 4.463, İstanbul’da 4.624, Afyon’da 5.339, Çorum’da 8.679, Ankara’da 18.953 kitap bulunduğu görülmektedir. Görüldüğü üzere Ankara Halkevi’nden sonra en zengin kütüphaneye sahip olan Çorum Halkevi,

okuma yazma oranının çok düşük olduğu bir dönemde zengin bir kütüphane inşa edebilmiştir. Ancak kütüphanede ki kitap sayısının bu kadar fazla olmasının nedeni, halkevi kütüphanesi ile birlikte İl Kütüphanesi'nin de Çorum Halkevi bünyesinde olmasından kaynaklanmaktadır (BCA, 490,01/984,813,2,169).

1935 yılı kayıtlarına göre Çorum Halkevi Bünyesinde bulunan Kütüphaneden yararlanma oranları şu şekildedir:

Tablo 19: Çorum Halkevi Kütüphanesinde 1.1.1935 tarihinden 31.12.1935

tarihine kadar Okunan Kitaplar

(BCA, 490,01/984,813,2,168)

Okunan Kitaplar	Birinci Altı Ay	İkinci Altı Ay İçinde Okuyanlar Sayısı	Okuyanların Meslekleri Sayı		
			Meslek		
	İçerisinde Okuyanlar Sayısı				
Edebiyat (Roman, Şiir, Hikaye)	138	139	Talebe	14603	X
Tarih	117	118	İşyar	980	
Coğrafya	10	10	Subay	50	
Felsefe	107	106	Çiftçi	670	
Müsbet Tabii İlimler	20	23	İşçi	108	
Dil	50	50	Serbest Meslek	850	
Sosyal İlimler (Ekonomi, Eğitim Türe..)	13	13	Öğretmen	1653	X-
Ar	3	2			
Sair Kitaplar	440	445			
Gazete ve Mecmua	9006	9100			
Yekün	8904	10008		18914	

“1. Kitapsarayınızda kaç kitap vardır?”

2. Kitaplar sınıflandırılmış ise buna göre sayıları?

C. 1- (7856) ADEDİ MİLLİ KİTAPSARAYINDA (820) ADEDİ Ev kitapsarayında olmak üzere (9249) kitap vardır.

C. 2- Kitapların sınıflarına ait çizelge bağlıdır.

X: 450'si Bayan 14153 Baydır.

X-: 60'ı bayan 1593 Baydır.”

Ayrıca bu tabloya ek olarak verilen bir diğer tabloda Kütüphanede bulunan kitapların konularına göre tasnifi yapılmıştır.

Tablo 20: Çorum Halkevi Kütüphanesinde Bulunan Kitapların 1935 Yılında Konularına Göre Tasnifi (BCA, 490,01/984,813,2,169).

Okunan Kitapların Sınıfları	Milli Kitapsarayı	Halkevi Kitapsarayı	Yükün
Edebiyat (Roman, Şiir, Hikaye)	1119	40	1159
Tarih-Coğrafya-Yurt Bilgisi	477	30	507
Riyazi İlimler	173	10	183
Tabii İlimler, Fizik, Kimya	247	15	262
Felsefe İhtimiyat	446	120	566
Hukuk, Kavanin	98	100	198
Siyasi, İhtimai, Gazete ve Mecmua Ciltli)	25	20	45
Diğer Eserler	5289	485	5774
Yekün	7859	820	8679

“İzahat: İşbu çizelgede milli kitapsarayına ait sütunda gösterilen kitapları Evimiz Kitapsarayına ait kitaplar kaydından hariç ise de milli kitapsarayı evimiz çatısı altında

bulunma itibari ile işbu kitapsarayın okuyucularını, tamamen evimiz müdavimleri teşkil ettiğinden istatistik çizelgesine eklenerek yazılmıştır. 31.12.1935”

Bu bölümde Kütüphane ve Yayın Şubesi'nin faaliyetleri yıllara göre elimizdeki belgeler doğrultusunda ortaya konulmuştur.

1937 yılında Çorum Halkevi'nin Şubeleri içerisinde en az üyesi olan şubenin, Kütüphane ve Yayın Şubesi olduğu görülmektedir. Bu dönemde Şube'nin Komitesi üç kişiden oluşmaktadır. Başkanlığını Baytar Direktörü Vahit Akdamar'ın yaptığı şube'nin komite üyeleri, Ziraat Bankası Direktörü İbrahim Akkoyunlu ile Ziraat Bankası Saymanı Talat Bey'dir. Üyelerinin ise öğretmen olan üç kişiden oluşmaktadır (BCA, 490,01/984,813,2,78). Bu yıl içerisinde hiç komite toplantısı gerçekleştirilememiş, sadece bir şube toplantısı yapılmış ve üç kişi katılmıştır (BCA, 490.01/984,813,2,81).

1937 yılı birinci altı aylık faaliyet raporları incelendiğinde bu şubenin “Halk Sözü” adında aylık bir mecmua çıkarmaya teşebbüs ettiği ve ilk sayısını çıkarmayı başarmış olmasına rağmen, gerekli olan araç ve gereci sağlanamamasından dolayı, devamını getirememişlerdir (BCA, 490,01/984,813,2,66). Aynı yılın ikinci altı aylık raporuna bakıldığında da Kütüphanenin günden güne ilave edilen kitaplarla zenginleştiği görülmektedir. Ayrıca şube, radyo yayını işlerine de önem vererek bu dönemde halkevi salonuna iki hoparlör yerleştirmiştir. Her gün öğle ve gece halka radyo ile ajans ve konferanslar dinlettirilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,43). Bu dönemde Kütüphaneye eklenen kitaplardan bazıları şunlardır (BCA, 490,01/831,280,2,1, 163).

Tablo 21: 1937 Yılında Çorum Halkevi Kütüphanesine Eklenen Kitaplar Listesi

Adedi	Kitabın Adı	Yazanın Adı
1	Bay Turhan	Celal Esat
1	Aşkın Manası	Aziz Hüdai
5	Canlı Resimler	Recep İhsan
1	Kibarlık Budalası	Ali Süha Delibaşı
1	Şehirli Kız	-
1	İş Kanunu	-
1	Kaşıkçılar	-
1	Kafes Arkasında	-
1	Aynoros Kadısı	-
1	Fermanlı Deli Hazretleri	-
1	Atli Ases	-
1	İstanbul Efensisi	-

1939 yılı Şubat ayında Kütüphane ve Yayın Şubesinin Başkan ve Komite seçimi yapılmıştır (Çorumlu, S. 11: 32). Halkevlerinin kütüphanelerinin geliştirilmesinde CHP Genel Sekreterliğinden gönderilen kitapların önemli bir yeri vardır. Aynı zamanda merkezden gönderilen bu kitaplar, Halkevi'nin faaliyetlerini gerçekleştirmesinde de önemli bir yer tutmuştur. 1940 yılında CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazıda, Kütüphanede yer almayan ve temsil şubesi tarafından ihtiyaç duyulan Piyeslerin Kütüphaneye gönderilmesi istenmiştir (BCA, 490,01/920,582,4,32). Bu piyesler, “Bir Azizlik, Has Bahçe, Himmet’in Oğlu ve notası, Mahçuplar, Taş Parçası, Ceza Kanunu, Kaşıkçılar ve notası, Yedekçi ve notası”dır (BCA, 490,01/920,582,4,32). Bu istenilen piyeslerden ancak “Himmet’in Oğlu, Mahçuplar ve Yedekçi” adlı piyesler kütüphaneye gönderilebilmiştir (BCA, 490,01/920,582,4,31).

1940 yılı ekim ayında Çorum Halkevi kütüphanesine muhtelif yerlerden kitap ve mecmualar gelmiş ve bunlar okuyucunu kullanımına sunulmuştur (Çorumlu, S. 18: 30). Yine aynı yıl içerisinde kütüphanede mevcut kitaplar Genel Sekreterlikten gelen rehber ve tamimlere göre tasnif edilmiş, yeniden dolap ve etajer yaptırmak suretiyle

kullanılabilir bir hale getirilmiştir. Gerek kitaplar ve gerekse mecmua ve gazeteler her an salonda okuyuculara sunulmuş ve buna bağlı olarak okuyucu miktarı günden güne artmıştır (Çorumlu, S. 25: 26-27).

1943 yılında da Kütüphane ve Yayın Şubesi faaliyetlerine devam etmiştir. Işık ve ısıtma ihtiyaçlarını temin etmekte zorluk çeken öğrencilere yardımcı olmak amacıyla Halkevi Kütüphane salonunun yanı sıra yeni bir salon açılmasına ve Kütüphanenin açılma ve kapanma saatlerinin buna göre ayarlanmasına karar verilmiştir. Son depremden kırılan dolap ve camekânlar tamir edilerek kütüphane salonu okuyucuya tekrar açılmıştır (Çorumlu, S. 43: 31).

Çorum Halkevi Kütüphanesi'nin dışarıdan kitap talebinde bulunmasının yanı sıra, diğer kütüphanelere kitap yardımıyla bulunduğu görülmüştür. Nitekim Milli Kütüphane'nin katalogunda yer almayan, "Anadolu Selçuki Devleti Tarihi" isimli kitap Çorum Halkevi Kütüphanesinden istenmiş (BCA, 490,01/920,582,4,18), bu kitap Milli Kütüphane'ye gönderilerek kataloguna kaydedilmiştir (BCA, 490,01/920,582,4,17).

Daha sonraki yıllarda da Halkevi Kütüphanesi için Genel Sekreterlikten kitap yardımı istekleri devam etmiştir. Ancak istenilen bütün kitaplar gönderilememiştir. Nitekim 1943 yılında CHP Genel Sekreterliğinden Çorum Halkevi Kütüphanesi için istenilen lise 2. sınıf kitaplarının gönderilemeyeceği bildirilmiş, bu tür kitapların halkevinin kendi imkânlarıyla karşılanması gerektiği belirtilirken, kütüphanenin daha genel konuları içeren kitaplarla zenginleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir (BCA, 490,01/920,582,4,19).

1944 yılında günden güne okuyucu sayısı artan Halkevi Kütüphanesi belirli saatlerde halkın kullanımına açık tutulmuştur (Çorumlu, S. 45: 32). Bu yılın Temmuz

ayından itibaren halkevi kütüphanesi her gün halka açık hale getirilmiştir (Çorumlu, S. 51: 32).

Sadece Halkevleri değil halkodalarının da teşkil ettiği kütüphaneler için CHP Genel Sekreterliğinden kitap gönderimi yapılmıştır. 1945 yılında Çorum'daki on Halkodası'nın kütüphanelerini zenginleştirmek maksadıyla, her oda için üzerlerinde adları yazılı olan beşer paket kitap ile duvar levhaları gönderilmiştir. Gönderilen bu kitap ve duvar levhalarının Halkodalarına gönderilme işini Çorum Halkevi gerçekleştirmiştir (BCA, 490,01/1044,1014,3,28).

1946 yılı verilerine göre Kütüphane ve Yayın Şubesi faaliyetleri aşağıdaki şekildedir:

1- CHP Genel Sekreterliğinden gönderilen ve satın alınan kitap ve dergilerle kütüphanede toplam dört bin kitap derlenmiştir.

2- Bu kitaplar, yeniden yaptırılan modern camekân ve raflarda usulünce düzene konulmuştur.

3- Okuyucular için uygun sıra ve sandalyeler yaptırılmıştır.

4- Her yıl kitap ciltlenmesi için Kütüphane Şubesi bütçesine ödenek konulmuş, kitaplar ciltlenmiş, bazı önemli gazete ve dergilerin koleksiyonu yapılmıştır.

5- Yoksul öğrencilere ısınma ve aydınlanma ihtiyacını karşılayabilmek için kütüphane salonu kış mevsiminde geceleri de açılmıştır (Çorumlu, S .56: 31-32).

1947 yılından itibaren Halkevlerinin maddi sıkıntıları Çorum Halkevi Kütüphanesine de yansımış, bütçe yetersizliği nedeniyle daha önce yapılan kitap ciltlemeleri bu yıl gerçekleştirilememiştir (BCA, 490,01/966,737,3,13).

1948 yılında Halkevi Kütüphanesinde bulunan eserlerden bazıları şu şekilde sıralanabilir. Sazlı Pınar, Toprak Çocuğu, Sevilen Adam, Eski Palto, Gölgele, Gelin Alayı, Maniler Kılavuzu, At Bilgisi, Eski El İşlemeleri, Anadolu Kadın Kılıkı, Eski Türk Kumaşları, Eski Türk Keseleri, Cicim ve Sili, Antep Nakış İşı, Anadolu Kilimleri, Kolanlar ve Kuşaklar, Müze, Tarihi-Folklor Kılavuzu, Tiyatroda Diksiyon, Tarihte Halk Tiyatrosu temaşası ve Eğlenceleri, Milli Günlerimize ve Büyüklerimize Dair Şiirler, İçel Folkloru I, Konya'da Musiki, Dünkü ve Bugünkü Çanakkale, Anadolu Halk Türkülerinden Örnekler I-II-III'dir (BCA, 490,01/920,582,4,13).

İncelemelerimiz neticesine 1948 sonrasında bu şubenin faaliyetleri ile ilgili herhangi bir belgeye rastlanamamıştır. Ancak ilk kuruluş döneminden itibaren bir taraftan imkânları ölçüsünde halkın kültür seviyesini artırırken, diğere taraftan yoksul öğrencilere çalışma ve barınma ortamı sağlayan bir müessese özelliğı göstermiştir.

1.8. Köycülük Şubesi

Köycülük Şubesi Çorum Halkevi'nin en aktif çalışan şubelerinden birisi olmuştur. Köylü ile şehirli vatandaşların iletişimini kurmak, tarımı modernleştirmek, köylülerin sorunlarıyla ilgilenmek, yaptıkları faaliyetler aracılığıyla Türk İnkılâbın benimsetilmesini sağlamak gibi önemli faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Çorum Halkevi'nin 1933'te ilk kurulan 4 şubesinden birisi Köycülük Şubesi'dir. 1933 yılında Köycülük Şubesi; 1 avukat, 8 öğretmen, 17 tüccar, 9 çiftçi, 7 sair meslek olmak üzere toplam 42 üyesi bulunmaktadır. Üyelerin tamamı yine erkektir (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 98-99). İlk yıl 7 köy ziyareti gerçekleştirilmiş ve köylülerin hastalıkları ile ilgilenilmiştir (Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1934: 28).

1934 yılında toplam üye sayısı 194 olan Köycülük Şubesinin ise 1 avukat, 4 öğretmen, 16 tüccar, 2 işçi, 151 çiftçi, 20 diğer mesleklerden oluşan üyelerin tamamı erkektir. (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 182-183).

Köy ziyaretleri yaparak⁴⁷ köylünün kültür seviyesinin yükselmesine çalışılmış, hasta köylülerin parasız muayenelerini, lüzum görülenlerin hastaneye gönderilmelerine önayak olunmuştur (Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1935: 32).

1935 yılında, Köycülük Şubesi'nin toplam üye sayısı 200'dür. Üyeleri 2 avukat, 1 doktor, 4 öğretmen, 20 tüccar, 2 işçi, 151 çiftçi, 20 zanaatkârdan oluşmaktadır. Üyelerin tamamı erkektir (Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasası, 1936: 180-181).

1935 yılında Köycülük şubesi köylerin sağlık sorunları ve sosyal meseleleri ile yakından alakalı olmuştur. Bu dönemde köylü ile şehirli arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma duygularının kuvvetlendirilmesini temin etmek için Köycülük Şubesi her türlü vasıta ve fırsattan istifade etmeyi kendisine amaç edinmiştir. Sağlık işleri ile ilgili önemli faaliyetlerin yapıldığı bu dönemde, İl Özel İdaresi bütçesinden bedeli ödenerek getirilen kinin ve navu'dan köylülerin faydalanmaları sağlanmıştır. Bunu gerçekleştirirken, komite üyelerinden olan köy okulu öğretmenleri ile köy kâtipleri aracılığıyla bu ilaçlara ihtiyacı olan köylüler belirlenmiştir. Ayrıca hastanede tedaviye ihtiyaç duyanlar için sosyal yardım şubesiyle işbirliği yapılmıştır.

Bu dönemde köy gezileri gerçekleştirilemese de, pazar ve iş dolayısıyla Çorum'a gelen köylülerin, halkeviyle ilişkileri temin edilmiştir. Temsil Şubesi'nin verdiği temsillere köylüler davet edilmiş ve her gece açık olan radyolu salona uğramaları sağlanmıştır. Köylülere köy kanununun faydalarını anlatmak için bütün köy heyetlerinin

⁴⁷ Köycülük Şubesi'nin faaliyetleri için bkz. Ek 8 – Ek 9.

katıldığı toplantıda zirai ve iktisadi kalkınma yolları anlatılmasının yanı sıra, parti başkanı tarafından da köylülere muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak için geceli gündüzlü çalışmanın gereği hakkında konferans verilmiştir.

12. Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla törenlere köylü vatandaşların katılımını sağlamak için davetler düzenlenmiş ve törenlere katılımları temin edilmiştir. Yakın köy muhtarlarından otuzu Cumhuriyet balosuna davet edilmiştir.

1936 yılında toplam 221 üyesi bulunmaktadır (BCA, 490,01/984,813,134). 1937 yılında ise Şube, iki avukat, dört doktor, 11 öğretmen, 29 tüccar, 4 işçi, 15 zanaatkâr ile 168 çiftçinin katılımıyla toplam 235 üyeden oluşmuştur. Üyelerinin tamamı erkek olan bu Şube'nin Başkanı Mustafa Kaleli, komite üyeleri ise, İbrahim Tuncay, İbrahim Bilen, Mahir Tümer, Servet Kayış olarak tespit edilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,78).

1936 yılında ise köycülük şubesinin köy gezileri gerçekleştirmediği ancak merkezde fakir köylülerin hastalarının tedavi edilmek suretiyle köylülerle sıkı münasebetler kuruldu görülmüştür (BCA, 490,01/984,813,2,86).

1937 yılında Çorum ve çevresinde etkili olan kuraklığa karşı köylünün en az zararlı bunu atlatabilmesi için Köycülük Şubesi önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Bu yılki kuraklık nedeniyle köylülere tohumluk yardımı yapılmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,162). Tohumluk yardımının yapılmasına rağmen, köylülere tam manasıyla yardım yapamamasının temel nedeni bütçenin darlığına dayandırılmış, ancak bunda görülen kuraklığında önemli ölçüde etkili olduğu belirtilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,163).

1937 yılında şube önceki yıla göre çalışmalarına hız vermiş ve güzel sanatlar şubesinin bandosunu da yanına alarak köy gezileri yapmış ve beraberinde Çocuk Hastalıkları uzmanı bulundurarak, Çukurveren, Deliller, Gürcü ve Buluz köylerinde 140 hastayı tedavi ettirerek bunlardan fakir olanların reçeteleri yaptırılmış, böylelikle köylülerin Köycülük Şubesine olan ilgi ve sevgilerinin artması sağlanmıştır. Ayrıca bu köylerde bulunan öğrencilere ders araç-gereçleri hediye edilmiştir. Şube üyeleri beraberlerinde götürdükleri bando ile her köyde, köy gençleri ile milli oyunlar oynamışlardır (BCA, 490,01/984,813,2,66). Yine bu yıl içerisinde Köycülük Şubesi temsilcileri yanlarında iki doktorla köylere geziler düzenlenmiş ve köylerde bin kadar hastayı muayene ettirilerek ilaçlarını kısmen temin etmişlerdir. Köy öğrencilerine kağıt, kalem, lastik gibi ders araç gereçleri ve şehit analarına da yazma gibi hediyeler verilerek sevindirilmiş, Köylülerin şubeye olan ilgilerini artıracak söylevler de verilmiştir. Merkeze bağlı 160 köyden Cumhuriyet Bayramı münasebetiyle düzenlenecek olan akşam yemeğine, her köyden eşleriyle birlikte katılacak birer kişi davet edilerek, davetten sonra sinema binasında “Himmet’in Oğlu” piyesi gösterilmiştir (BCA, 490,01/984,813,2,42).

1938 yılında Köycülük Şubesi bu yılın ikinci altı aylık devresi için yaptığı programa göre Çorum Kazası köylerini dört mıntıkaya ayırarak, bu mıntıklar dahilinde gezilere başlamış, hafta tatilinin birinde Hamamözü Mıntıkasına, diğerinde Ovacık Mıntıkasına olmak üzere iki gezi düzenlemiştir. Bu gezilerde şube komite üyeleri beraberlerine aldıkları doktor ve veteriner hekim ile Kuzey Hamamözü mıntıkasında, Yukarı Karapınar, Orta Karapınar, Aşağı Karapınar, Çamlıca, Mescidli, Büyük Laçın, Kırkdilim köylerini, Güney Ovacık Mıntıkasında; Alpağud, Divan-ı Kebir, Ovacık, Çakır, Domu, Pamucak ve Babaoğul köyleri olmak üzere onüç köyü dolaşmış ve bu

köylerde köylülerin sıhhi, zirai ve içtimai durumları üzerinde incelemelerde bulunarak yüzlerce kadın, erkek ve çocuk hastaları muayene ettirerek sıtmalılara kinin ve çeşitli ilaçlar verilmiştir. Tedavisi hastanede yapılması gerekenlerin vilayet hastanesine yatırmalarına karar verilmiş ve reçetelerin ücretini Halkevi vermek suretiyle köylülerin sağlık durumlarıyla ilgilenilmiştir.

Veteriner Hekim tarafından bütün köy hayvanları kontrol edilmiş ve rastlanan hastalıkların önlenmesi için gereken tedbirler alınmıştır. Bu gezilerde köylülerle toplantılar yapılmış, Cumhuriyet Hükümeti'nin köylülerin kalkınmasına verdiği önem ve köylünün milletin efendisi olduğu vurgulanmıştır. Bu arada köy çocuklarına ders araç gereçleri dağıtılarak, şehit ana babalarıyla görüşülerek gönülleri hoş edilmiştir. Yapılan gezilerde bando takımı milli havalar çalarak köy delikanlılarına yaptırdığı milli oyunlarla gençlerin milli oyunlara olan ilgisinin artmasını sağlamıştır (Çorumlu, S. 4: 37-38). Aynı yılın ağustos ayında Köycülük şubesi hasat zamanı olması nedeniyle bu ay içinde gezide bulunmamıştır (Çorumlu, S. 5: 30).

Bu yılın ekim ayında ise Köycülük Şubesi Sarimbey, Çayhatap, Tahran, Hüyük köylerine gezi düzenlemiştir (Çorumlu, S. 7: 47).

1940 yılında köycülük şubesinin faaliyetlerine devam ettiği, pazar günlerinde köylerinden gelen köylüler ile yakından ilgilenildiği görülmektedir. Köylülerin resmi kurumlarla ilgili işlemlerinde yardımcı olunmaktadır (Çorumlu, S. 25: 27). Bu yıl aynı zamanda Köycülük Şubesi tarafından “paraşüt ve paraşütçülük” hakkında önemli konuşmalar yapılarak köylülere savaş şartları içerisinde nasıl davranmaları gerektiğiyle ilgili bilgi verilmiştir (BCA, 490,01/1008,892,3,11).

1944 yılında Köycülük Şubesi köylülerin şehir merkezinde resmi işlemlerini kolaylaştırmak maksadıyla bir Yazı Bürosu açmıştır. Çorum'un pazarı olan çarşamba günleri fakir köylülerin bütün yazı işlerini (Mahkeme ve tapu işlerine ait yazıları hariç) ücretsiz olarak gerçekleştirmek büro faaliyetlerine başlamıştır. Köylüler askerde bulunan çocuklarına mektup yazmak ve hükümete olan taleplerini bildirmek için halkevi bürosuna başvurarak işlerini yaptırmışlardır (Çorumlu, S. 45: 31).

1946 yılında köycülük şubesinin çalışmaları şu şekildedir.

1- Tarım işleri üzerinde yetkili kimseler tarafından köylülere öğütler verdirilmiş, canlı örnekler gösterilerek, tarım ve hayvancılık üzerindeki bilgilerinin artırılmasına gayret edilmiştir.

2- Toprak Kanunu üzerinde açıklamalar yapılmış, devletin bu kanunla gerçek tarımcılığın kalkınması için ne gibi faydalar sağladığı belirtilmiştir.

3- Halkevinin açtığı büroda mektup, havale kağıdı gibi köylülerin yazı işleri sağlanmış ve hükümetteki işlerinin sonucu hakkında bilgi verilmiştir.

4- Köylü hastaların Halkevinde açılan muayenehane de parasız muayeneleri yaptırılmış, fakirlerin ilaç paralarının ödenmesi sağlanmıştır.

5- Köy mekteplerindeki yoksul öğrencilerin okuma yazma araçları ücretsiz olarak verilmiştir (Çorumlu, S. 56: 32).

1.9. Tarih ve Müze Şubesi

Şube 1937 yılında kurulmuş olmasına rağmen bu şubenin faaliyet alanları içerisine de giren faaliyetlere 1934 yılında rastlanmaktadır. 10 Ağustos 1934'te Çorum-Sungurlu yolunun açılışı münasebetiyle Çorum Halkevi'nden açılışa katılan heyet

ayrıca aynı gün içerisinde, Hititlere ait antik eserleri ve Camili Köyünde ortaya çıkarılan Hitit Döneminden kalma bir hamamı incelemek amacıyla yola çıkmıştır. Bu gezi esnasında, Sungurlu, Boğazkale, İmat ve Camili köylerinde tetkiklerde bulunulmuştur (Çorum Vilayet Gazetesi, 15 Ağustos 1934: 1).

1937 yılında bu Şube'nin Başkanlığını Kültür Direktörü Mahmut Koçak yapmıştır. Toplam on üyesi bulunan Şube'nin üyelerinden sekizi Öğretmen, ikisi ise zanaatkardır ve üyelerin tamamı erkektir (BCA, 490,01/984,813,2,78). Bu yıl içerisinde Müze Şubesinin faaliyetlerine bakıldığında, Şube'nin ilgileri ölçüsünde değerli eserlerin tespiti ile meşgul olduğu görülmektedir. Ayrıca Çorum Tarihini hazırlayan Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi ile işbirliği yapılarak, bulunan eski eserler üzerinde incelemeler yapılmıştır. Gerdekkaya mevkiinde Müzeler Genel Müdürü Hamit Zübeyir'in de çok önemli olarak nitelendirdiği iki parça eser bulunmuş ve bunların beş poz fotoğrafı çekilmiştir. Ayrıca İzmir'de açılan uluslar arası fuara Çorumluların katılım ve ziyaretlerini sağlamak için halk teşvik edilmiş, ayrıca vilayetin sonbaharda açmış olduğu Hayvan Sergisinin gerçekleştirilmesi için çalışılmıştır (BCA, 490,01/984,813,2,43).

1938 yılında Tarih ve Müze Şubesi eski eserler üzerinde incelemelerde bulunmak için Kuşören Kalesi ile Alacahöyük Harabelerine giderek incelemeler yapmıştır. Bu zamana kadar elde edilen eserlerin tetkik ve tasnifine devam edilmiştir (Çorumlu, S. 5: 29).

Aynı yılın eylül ayı içerisinde Tarihi ve Müze Şubesi köylerde önemli araştırmalarda bulunmuştur. Bu geziler tarih sırasına göre şu şekildedir:

1- 3 Eylül 1938'de Çanakçı'ya gidilmiştir.

- a- İğdelik- Torçelebi mezarı üzerinde araştırmalar yapılmıştır.
- b- Deliler Mezarlığında incelemeler
- c- Çnakçı ve Kale incelenmiştir, seramik koleksiyonu toplanmıştır.
- d- Alacar Gediğinde çanak ve çömlek parçaları toplanmıştır.
- e- Bu bölgede bulunan yer adları hakkında incelemeler yapılmıştır.
- f- Serçe Köyü'nün harabesi incelenmiştir.
- j- İlemin Suları üzerinde araştırmalar yapılmıştır.

2- 4 Eylül 1938'de İnalözü'ne gidilmiştir.

- a- Kartaltepesi hakkında malumat edinilmiştir.
- b- Köyün suyu ve Nuhbaba Tepesi hakkında araştırmalar yapılmıştır.
- c- Yer adları üzerinde incelemeler gerçekleştirilmiştir.
- d- Kale üzerinde incelemeler ve seramik malzemesi toplanmıştır.
- e- Alaeddin Camisi görülmüştür.
- f- Bu camii yanında iki höyük üzerinde seramik malzemesi toplanmıştır.
- h- Selçuklulara ait bir, daha eski dönemlere ait iki para bulunmuştur.
- j- Dedesli aşiretinin oturduğu sahalarda tespit edilmiştir.

3- 8 Eylül 1938'de Seydim Köyüne gidilmiştir.

- a- Muhit üzerinde araştırmalar,
- b- Seyid Murad Camii hakkında araştırmalar

c- Yer adları üzerinde araştırmalar yapılmıştır.

4- Eylül 1938'de Elvanelebi, Kuşsaray, Ulupınar, Mecitözü, Sgtlpınar, Elmalı Köyü zerindeki tepeler ile Mecitznde araştırmalar yapılmıştır.

a- Kuşsaray Kalesi üzerinde etüt

b- Bu köyde forklre ait incelemeler yapılarak, seramik malzemesi toplanmıştır.

c- Ulupınar harabesi üzerinde araştırmalar yapılarak, seramik malzemesi toplanmıştır.

d- Elvanelebi Camii, türbe ve hamamı üzerinde araştırmalar yapılmıştır.

e- Etnografik eşya üzerinde etütler

f- Bu köyde diğer tarihi eserleri üzerinde araştırmalar

k- Sgtlpınar karşısındaki hykte araştırmalar

j- Elmalı üstündeki tepeden seramik malzemesi toplanmıştır.

h- Mecitznde Avkat Hamamında incelemeler, iki hyk üzerinde araştırmalar yapılmıştır.

5- 10 Eylül 1938'de Camili, Karahisar Temurlu'ya gidildi.

a- Camili'de folkrol araştırmaları,

b- Gerdekkaya Kalesinde incelemeler,

c- Bozbuğa Köprüsü ilerisindeki hykte araştırmalar yapıldı.

d- Höyükte uzmanlarla bu zamana kadar toplanan seramik malzemesine göre höyüklerin devirleri tespit edilmiştir.

e- Karahisar’da kale, eski köy harabesi ve Hüsamiye Medresesi incelenmiştir. Harabede ve kalede seramik malzemesi toplandı. Medresenin planı ve fotoğrafları alındı.

f- karahisarda folklor incelemeleri yapıldı.

j- Çerkez ve Türk Karahisarı’nda çok eski zamanların yazıları alındı.

h- Karahisar Kalesi’nden eski dönemlere ait paralar toplanmıştır (Çorumlu, S. 6: 30-31).

Ayrıca bu dönemde gerçekleştirilen araştırmaların sonuçları, makale halinde Çorumlu Dergisinde yayınlanmıştır. Neşet Köseoğlu’nun “ Kuşsar Kuşsaray Kuşören” başlıklı makalesinde, Halkevi’nin Tarih ve Müze kolu tarafından köylerde yapılan inceleme gezilerinde birçok kale, köy harabesi, höyük ve mağaralara rastlandığı belirtilmiştir. Bunlardan Kuşsar, Kuşsaray Kuşören köylerinde yapılan incelemelerle ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir (Köseoğlu, “Kuşsar Kuşsaray Kuşören”, Çorumlu, S. 6: 3-4).

Aynı yıl içerisinde ekim ayında Sarmaş, Kırkdilim, Mescitli, Yeniçamlıca, Küçük Karapınar köylerinde incelemeler gerçekleştirilmiştir (Çorumlu, S. 7: 46).

Bu yılın kasım ayında da Danın ve Evvançelebi köylerinde yedi kişilik bir heyet tarafından incelemeler yapılmıştır (Çorumlu, S. 8: 32).

1939 yılında İhsan Sabuncuoğlu’nun “Hesap Veriyoruz” başlıklı makalesinde Çorum’un tarihi önemine vurgu yapılarak, 1938 senesinde Avrupalı Tarihçilerin Alacahöyük’e gelişleri münasebetiyle Ulus gazetesinde yayınlanan makalenin başlığında “Çorum Vilayeti Tarihi Hazinesi Memleketidir” şeklinde belirtilmesinin Çorum için öneminden bahsetmiştir. Aynı zamanda Ankara Dil Tarih Coğrafya

Fakültesi Hocalarından Herbert Louis'in verdiği konferansta Çorum ilinin tarihi öneminden bahsedilmesine vurgu yapmıştır.

Ayrıca bu yazıda bundan sonraki dönemde yapılacak olan araştırmaların programı şu şekilde belirtilmiştir.

1- Çorum tarihine ait incelemelere devam edilecek.

2- İncelemeler sırasında elde edilen bilgiler heyetçe incelenerek Çorum gazetesinde gerek makale gerekse haber olarak yayınlanacak.

3- Çorum tarihi için heyetçe önemli görülen vesikalar, notlar ve vakfiyelerin ücretsiz temini mümkün değilse de önemli olanları uygun ücretlerle satın alınması temin edilecek (Çorumlu, S. 11: 28-30), denilmektedir.

Tarihi araştırmaların nasıl yapılacağı ile ilgili konuları aydınlatmak için de daha önce "Ülkü" dergisinde yayınlanan, Fuat Köprülü'nün "Halkevlerimizde Tarihi Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır" başlıklı makaleye Çorumlu dergisinde yer verilmiştir (Köprülü, "Halkevlerimizde Tarihi Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır", Çorumlu, S. 12: 1-6).

1940 yılında bu şube bir müze açmış ve çok eski zamanlardan kalma sırma işlemeli elbiseleri temin ederek müzeye koymuştur. Ayrıca kılıç, divit gibi malzemeleri de toplamış ve teşhir dolaplarında sergilemiştir. Araştırma gezilerine devam edilerek elde edilen eserlerin mevcut listesi merkeze sunulmuştur (Çorumlu, S. 25: 27).

1942 yılında Çorumlu dergisinde Hamit Koşay'ın kaleme aldığı "Alacahöyük Müzesi" başlıklı makalesinde, Anadolu'nun tarih ve kültür tarihini aydınlatan önemli höyüklerinden Alacahöyük hakkında ayrıntılı bilgi verilmiş ve müzelerin öneminden bahsedilmiştir (Koşay, "Alacahöyük Müzesi", Çorumlu, S. 34-35: 1-4).

1943 yılında tarih ve müze şubesi tarihi vesikalar, folklor ve etnografya malzemesi toplamaya devam etmiştir (Çorumlu, S. 43: 32). Bu malzemelerin toplanabilmesi için İstanbul Toprak Mahsulleri Ofisi Un Değirmenler Eksperti Halit Koçak Halkevi tarafından Osmanlı Arşivinde bulunan Çorum tarihini aydınlatıcı belgeleri toplaması için vazifelendirilmiştir (BCA, 490,01/831,280,2,1,106). Bu dönemde Ankara’da açılacak olan Folklor sergisi için Genel Sekreterlik tarafından Çorum yöresel kıyafetleri istenmiştir. Bu istek Halkevi tarafından Genel Sekreterlik müfettişlerinden Kemal Güngör aracılığıyla 29 parça giyim eşyasının gönderilmesiyle karşılanmıştır. Bu eşyalara numara verilerek kullanışlarını gösteren bir tabloda gönderilmiştir (BCA, 490,01/1036, 985,1,15). Bu eşyaların listesi kadın ve erkek kıyafetleri olarak ikiye ayrılmıştır.

Tablo 22: Kadın Kıyafetlerini gösteren çizelge (BCA, 490,01/1036, 985,1,13)

Eşyanın Cinsi	Etiket Numarası	Kullanılış Tarzı
Gömlek	1	Tene giyilir
Güllü Çorap	2	Ayağa giyilir
Sarı Papuç	3	Çorabın üstüne ayağa giyilecek
Şalvar	4	Bacağa giyilir
Sıkma	5	Gömleğin üzerine giyilecek
Üç Etek	6	Sıkmadan sonra giyilecek
Salta	7	Üç eteğin üzerine giyilecek
Kuşak	8	Üç eteğin üzerine bağlanır
Fes	9	Başa yan giyilir
Kıvrak	10	Fes’in üzerine örtülür. Arkadan fazla sarkmamalı ki fesin püskülü ve beldeki kuşak iyice görünebilsin. Bulun içinde arka uçlar omuzdan biraz çekilmelidir.
Kıl Peçe	11	Yüze alınacak

Tablo 23: Erkek Kıyafetleri (BCA, 490,01/1036, 985,1,14)

Eşyanın cinsi	ETİKET Numarası	Kullanılış Tarzı
Gömlek	1	Tene giyilir

Tuman	2	Bacağa giyilir
Çorap	3	Ayağa giyilir
Tozluk	4	Çorabın üstüne ekilir
Yemeni	5	Ayağa giyilir
Şalvar	6	Tuman'ın üstüne giyilir
İşlik	7	Göyneğin üzerine giyilecek. Ön ve Arka Uçkurla büzdürülecek
Kuşak	8	İşlik şalvarın içinde kalacak şekilde giyildikten sonra kuşak şalvarla işliğin birleştiği kısmı kapatacak şekilde bağlandıktan sonra kuşağın bir ucu da şalvar bağının arasına sıkıştırılacak
Delme	9	İşliğin üzerine giyilecek
Gayret kuşağı	10	Kuşağın üzerine bağlanacak
Cepken	11	Delme'nin üzerine giyilecek.
Fes	12	Başaya giyilecek
Yazma sarık	13	Fes'in üzerine sarılacak. Katlanması olduğu gibidir.
Çevre	14	Kuşak arasında bulundurulacak. Telli köşesi kuşaktan sarkmış olacak.
Mıştav	15	Kabzesi görünecek şekilde kuşak arasına yerleştirilecek.
Bıçak	16	Kabzesi görünecek şekilde kuşak arasına yerleştirilecek.
Çubuk	17	Ucu görünecek şekilde kuşak arasına yerleştirilecek.
Ağızlık	18	Görünecek şekilde kuşağın arasına yerleştirilecek.

Bu yıl içerisinde Çorum Halkevi tarafından Genel Sekreterlikten Halkevi Müzesinde bulunan Etnografya malzemesinin teşhir edilmesi için, Ankara'da açılan Etnografya sergisinden artacak mankenlerden ikisinin Halkevine gönderilmesi istenmiştir (BCA, 490,01/1831, 280,2,1,108). Bu isteğe karşılık olarak Genel Sekreterlik halkevi müzesinde toplanan eserlerin şimdilik vitrinlerde saklanması gerektiğini, daha sonra isteklerinin değerlendirileceğini bildirmiştir (BCA, 490,01/1831, 280,2,1,107). İstenilen bu mankenler Genel Sekreterlik tarafından 1943 yılında gerçekleştirilen Halkevlerinin Kuruluşunun 11. yıldönümü münasebetiyle açılan Ulusal giyim sergisi için yaptırılan mankenlerden ikisi 1944 yılında Çorum Halkevi Müzesine gönderilmiştir (BCA, 490,01/1036, 985,1, 9-10).

1946 yılında Tarih ve Müze Şubesi'nin faaliyetleri şu şekilde olduğu da görülmektedir.

1- Vakfiye, ferman, sicil kayıtları gibi temel tarih belgelerinin toplanmasına önem verilmiştir. Elde edilenlerden 409 tanesi Çorumlu Dergisinde ek olarak yayınlanmıştır. Bu yayından 460 sayfalık bir kitap çıkmıştır.

2- Mahalli tarih hakkında incelemeler yapılmış, sonuçları Çorumlu Dergisinde yayınlanmıştır.

3- Halkevinde bir etnografya, Folklor müzesi açılmış, birçok malzeme toplanmış, ilerisi için sağlam bir temel atılmıştır. Bu alandaki çalışmalar CHP Merkezince de takdirle karşılanmış, malzeme ve akçe gönderilmiştir (Çorumlu, S. 56: 32).

1946 yılında Halkevi Müzesi ziyaretçilere açık bulundurulmuştur (Çorumlu, S. 58: 24).

V. BÖLÜM: HALKEVLERİNİN KAPATILMASINA GİDEN SÜREÇ VE ÇORUM HALKEVİ'NİN KAPATILMASI

İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru bütün dünyada etkili olmaya başlayan demokrasi söylemleri Türkiye'yi de etkilemiştir. Bu yönde çok partili hayata geçişin etkileri Halkevlerinde her açıdan hissedilmeye başlanmıştır. Bu dönemde CHP tarafından daha önceden Halkevlerinin CHP'nin birer kültür kolu olduğu ve parti prensiplerini, halka yaymak için kurulduğu ifade edilmiştir. CHP ile Halkevlerinin arasındaki bağın eleştiri konusu olması üzerine CHP'li yöneticiler yaptıkları konuşmalarda Halkevlerinin siyasî birer kuruluş olmadığına üzerinde özellikle durmuşlardır. Halkevleri ve Halkodalarının 16. Yıldönümü broşüründe vurgulandığı üzere Halkevleri ve Halkodalarına siyasî kanaat ayrılığı gözetmeksizin herkesin girebileceği ifade edilmiştir (CHP XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, 1948: 4).

Bu tartışmaların yoğunlaşmasında etkili olan diğer bir neden de ilk açılan Halkevlerinin yürüttüğü başarılı çalışmalar olarak değerlendirilebilir. CHP'nin bu kuruluşları bütün bir yurt geneline yayma çabaları neticesinde, 1945 yılına gelindiğinde, Halkevlerinin sayısı 438'e ulaşırken, 1940 yılından itibaren açılmaya başlayan Halkodalarının sayısı ise, 2.688'e kadar yükselmiştir. 1945 yılından sonra yeni Halkevlerinin açılması yönündeki çalışmalar yerine, asgari şartları sağlayan Halkodaları, Halkevine çevrilmiştir. Halkevi ve Halkodalarının sayılarının hızlı bir şekilde artırılmaları bir dizi problemi de beraberinde getirmiştir. Ortaya çıkan bu mali sorun neticesinde pek çok Halkevi, asgari çalışmalarını yerine getirebilmek için bile

yeterli mali imkândan yoksun kalmıştır⁴⁸. Diğer yandan bu yıldan itibaren yeni açılan Halkevinin olmamasında çok partili hayatın etkilerinin de olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca Halkevi açılabilmesi için asgari şartları yerine getiren hemen her yerleşim biriminde zaten birer Halkevinin bulunması Halkevi gereksinimini ortadan kaldırmıştır.

Çok partili hayata geçişle birlikte, 1946 yılında DP'nin faaliyete başlamasıyla, Halkevleri çalışmalarında bazı aksamaların gerçekleştiği dikkati çekmektedir. CHP'nin birer kültür kolu olarak kurulan ve tüzel kişiliğe sahip olmayan Halkevleri ve Halkodalarına devlet bütçesinden yapılan yardımların sürdürülmesi oldukça zorlaşmıştır (BCA, 490.01/454.1871.3). Bazı il ve ilçelerde, belediye yönetimlerinin başka partilerin eline geçmesi ise buralarda Halkevlerine yapılan yardımların kesilmesine neden olmuştur.

Bu gelişmeler üzerine, CHP 7. Büyük Kongresi'nde Halkevlerinin durumu görüşülmüş, bir çözüm yolu tespit etmek maksatlı 25 kişilik bir komisyon kurulmuştur. Komisyon raporunda, Halkevlerinin CHP'ye bağlılığının devam edeceği bununla bütün yurttaşlara da açık olacak nitelikte bir müessese olmasını teklif etmiştir⁴⁹. Halkevlerinin

⁴⁸ Halkevlerinin yaşamakta olduğu bu mali sıkıntı CHP'yi öncelikle bu kuruluşlara yeni finans kaynakları aramaya yönlertirken, bu kapsamda parti tarafından Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi'nde bir takım değişiklikler yapılmıştır. Yapılan bu değişikliklerin kapsamı şu şekilde sıralanabilir:

1. Daha önce Halkevi salonlarının kiraya verilmesi uygulamasına getirilen yasaklama kararı kaldırılmış ve bu salonların, çalışmaların aksatılmaması halinde kiraya verilmesi kararı alınmıştır.
2. Halkevi bahçe ve gazinolarında alkollü içki tüketilmesine ve daha önceden yasaklanan bazı oyunların oynanmasına izin verilmezken yapılan değişikliklerle bunlara da izin verilmiştir.
3. Halk hizmetinde harcanacak parayı temin etmek amacıyla şubelerin düzenleyeceği müsamereler, balolar, geziler, konserler, tiyatrolar, sinema gösterimleri, spor gösterileri vb. etkinliklerinden ücret alınması kararlaştırılmıştır.

Okuma-yazma kurslarına katılanlardan ve fakir olan kursiyerler müstesna olmak üzere Halkevinin düzenlemiş olduğu kurslardan da para alınabilecektir (Duman, 2008: 327).

⁴⁹ 1947 yılında toplanan CHP'nin VII. Büyük Kurultayı tarafından bir Halkevleri komisyonu kurulmasına karar verilmiştir. Söz konusu komisyon uzun süren incelemelerden sonra hazırladığı raporda, Halkevlerine hangi idari şekil verilirse verilsin bu kuruluşlara CHP ile olan bağlarını koparmamak şartıyla tüzel kişilik kazandırılması hususunda prensip kararına varıldığını ifade etmiştir. İstanbul

CHP'ye bağlı hükmü şahsiyeti haiz birer tesis halini alması yolundaki kurultay kararı memnurluk uyandırmıştır (Halkevleri Halk Partisine Bağlı Hkm Şahsiyeti Haiz Birer Tesis Halini Alıyor, lk: 29 Kasım 1947).

Halkevleri komisyonu raporunda kurulması ngrlen ‘‘Halkevleri Tesisi’’nin temel prensipleri ise Şu Şekilde tespit edilmiştir:

1. Tesisin Halk Partisi'ne bağlı kalmasını sağlayacak Şartlar ve hükümler tesis senesinde yer almış bulunmalıdır.

2. Yapılacak tesisin menafi umumiye ye hadim müesseseler için devletçe kabul edilmiş olan hak ve menfaatlerden faydalanmasını sağlayacak, gereken kanuni tedbirler alınmalıdır.

Medeni Kanun'daki hükümler uyarınca tesisin fesih veya infisahı halinde tesise konulmuş olan menkul ve gayrimenkul malların ve kıymetlerin CHP'ye aktarımını temin edecek hükümlerin tesis senesinde yer alması Őarttır (BCA, 490.01/454.1871.3.). Fakat ilerleyen süreçte, Halkevlerinin bir tesis haline getirilmesi durumunda bu kurumların CHP'nin elinden çıkacağı sonucuna varılmış ve bu fikirden de vazgeçilmiştir.

Halkevlerini tesise çevirebilmek amacıyla CHP'nin ilgili mercilerince pek çok araştırma yapılmıştır. Olayın hukuki boyutu uzmanlara danışılmış ve hatta kurulması düşünülen tesisin teşkilat ve idaresinin nasıl Őekilleneceęi, amaçlarının neler olacağı ve bu tesislerin mali açıdan nasıl idare edileceği dahi tespit edilmiştir (BCA, 490.01/847.353.3). Bu doğrultuda, Halkevlerinin bir tesise dönüŐtürülmesine ilişkin

Delegesi Fahrettin Kerim Gökay başkanlığında hazırlanan Halkevleri Komisyonu raporunda; Halkevlerine tüzel kişilik kazandırabilmenin  yolu olan ‘‘Cemiyet, Őirket ve Tesis’’ seçenekleri üzerinde durulmuş ve Halkevleri için bunlardan en uygun olanın ‘‘Tesis’’ olduğuna karar verilmiştir (CHP Yedinci Kurultay Tutanağı: 199–200).

Halkevleri Bürosu tarafından hazırlanan Parti Genel İdare Kurulu tarafından da kabul edilen rapor parti divanının 20 Ekim 1948 tarihinde yapılan toplantısında okunmuştur⁵⁰. Bu toplantı sonucunda, Halkevlerinin tesise dönüştürülemeyeceğine kanaat getirilerek Halkevlerinin durumunun partinin bir sonraki kurultayına arz edilmesine ve burada alınacak karara göre işlem yapılmasına karar verilmiştir (BCA, 490.01/454.1871.3).

Halkevleri ve Halkodalarının durumlarının ne olacağının bu şekilde sürüncemede bırakılması, bu kuruluşların mali durumlarını daha da kötüleştirmiştir. Bu esnada, Halkevlerinin iç disiplin ve düzeninde de bir takım bozulmalar yaşanmaya başlamıştır. Benzer tartışmalar birçok Halkevinde bu tarihten evvel kendisini fark edilir bir şekilde göstermektedir. Örneğin Kastamonu özelinde, CHP İl İdare Kurulu Başkanı Dr. Tevfik Aslan'ın 26 Mart 1946 CHP Genel Sekreterliği'ne gönderdiği yazıda, Dr. Tevfik Aslan, CHP'den istifa edenlerin veyahut bundan sonra istifa etmeleri düşünülen vatandaşlardan birçoğunun partinin bir kültür kolu olan Halkevinin muhtelif kollarında üye bulduklarına ve partiden çekilen ve karşı partiye intisap ederek onun programlarını yürütmeye çalışanların Halkevleri içinde bulunmaları ve durumları hakkında tereddüt hasıl olduğuna işaret etmiştir (BCA: 490.01/837.309.1).

Bu yazıya karşılık olarak CHP İl İdare Kurulu Başkanlığı'na gönderilen yazıda; Halkevi İdare ve Teşkilat Talimatnamesi'nin 1. maddesinde belirlendiği üzere; Halkevlerinin, CHP'nin Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik ve İnkılâpçılık prensipleri içinde çalışan bir kurum olduğuna ve Halkevinin partiye yazılı olan veya olmayan bütün yurttaşlara açık olduğu belirtilmiştir (CHP Halkevleri

⁵⁰ CHP Milletvekillerinin, Halkevlerinin çok partili hayatın gereklerine uydurmak amacıyla hükmi şahsiyete sahip bir tesis haline getirmeye karar verdiklerini ifade etmişler fakat, öğretim üyelerinin kurulması düşünülen tesise ilişkin hazırladığı rapor doğrultusunda, Halkevlerinin tamamıyla bağımsız birer kuruluşa dönüştürme kararı alındığına işaret etmişlerdir “Bütçe Görüşmeleri Dolayısıyla...”, Ülkü, C.3, S.27, 1949: 3-7).

İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940:3). Bahsi geçen talimatnamenin 16. maddesinin b fırcasında işaret edildiği gibi “Komite azası seçilebilmek için CHP’ye yazılı olmanın şart olduğu üzerinde durulmuştur (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940:6). Talimatnamenin 59. maddesine göre de “Halkevleri salonları parti prensiplerine aykırı olmayan veya başka siyasal partilerle ilgili bulunmayan bütün ulusal cemiyetlerin toplanmaları için açıktır.” (CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, 1940:14) şeklinde duruma açıklık getirilmiş ve bu esaslardan taviz verilmemesi yenilenmiştir. Resmî yazışmalara bu ve benzeri durumlar TBMM tartışmalarında da kendini göstermiştir. Muhalefet milletvekilleri tarafından Halkevlerine yönelik eleştirileri cevaplayan CHP Milletvekilleri ise, Halkevlerinden CHP’li olsun ya da olmasın bütün vatandaşların istifade edebileceğini ileri sürmüşlerdir (“Bütçe Görüşmeleri Dolayısıyla,” Ülkü, C.3, S.27, 1949: 3).

Bu süreçte, Halkevleri giderek işlevini yitirirken iktidar partisi ile DP arasında Halkevlerine yönelik tartışmalar dozunu giderek sertleştirerek devam etmiştir. Esasında Halkevlerinin varlığının Adnan Menderes’in “Muazzam Halkevleri yapılarıyla bunlara benzer birçok binaların daha ucuza mal edilmeleri veyahut daha münasip zamanlara bırakılmaları elbette daha doğru olurdu” ifadeleri sonrasında tartışılmaya açıldığı düşünülebilir (TBMM Tutanak Dergisi, Elli dokuzuncu birleşim, 5.VI.1946: 259.) 1946 yılında bu konu en azından meclis gündeminde fazla yer almadıysa da 1947 yılında bütçe görüşmeleri esnasında Halkevleri konusu üzerinden CHP ile DP arasında önemli tartışmalar meydana gelmiştir.

1949 yılı bütçesi TBMM’de görüşülürken Halkevlerine devlet bütçesinden yapılacak yardımlar iktidar ve muhalefet milletvekilleri arasında tartışmalara neden olmuştur. DP milletvekillerinin TBMM görüşmeleri sırasında vurguladıkları ortak

nokta, Halkevlerinin birer kültür müessesesi olmaktan çıkıp CHP'ye bağlı birer siyasî kuruluş haline geldiğidir. Ayrıca bu kuruluşların hükmi şahsiyete sahip olmadığı ve bu nedenle Halkevlerine yapılacak devlet yardımlarının yasadışı olduğu yönündedir. Muhalefet milletvekilleri Halkevlerinin mevcut statüsüyle korunamayacağını, bu nedenle de belediyelere ya da Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmaları gerektiğini belirtmiştir ("Bütçe Görüşmeleri Dolayısıyla B.M. Meclisi'nde Halkevleri Hakkında Konuşulanlar", Ülkü, 1949: 2-3).

Halkevleri hakkında somut adımlardan birisi de Balıkesir Milletvekili ve Meclis Başkanı Vekili Sıtkı Yırcalı tarafından atılmıştır. Yırcalı, Meclis Grubu Başkan Vekili Faik Ahmet Barutçu'ya Halkevleri meselesi hakkında hükümete görüşünü ihtiva eden bir rapor vermiştir. Bu müzakereler kapsamında 14-15 Aralık 1950 tarihinde CHP adına Ahmet Faik Barutçu, Başbakan Adnan Menderes'le görüşmüş ve "Halkevlerinin Atatürk'ün bir yadigârı olarak muhafaza edilmesi ve bir tesis haline getirilerek çok partili hayatın gereklerine uygun hale getirilmesi" hususunda mutabakata varılmıştır. Tali komisyon tarafından hazırlanan ve hükümetin de görüşünü belirten raporda ise, Türk Ocaklarında intikal eden mallarla birlikte devlet, özel idare, belediye ve diğer tüzel kişilerden CHP'ye verilmiştir. Fakat, söz konusu müzakereler bundan sonraki süreçte de sürdürülmüşse de Halkevleri meselesini çözüme kavuşturmak için somut bir adım atılamamıştır.

Halkevlerinin yaşamış olduğu maddi sıkıntılar neticesinde bu kuruluşların önemli ölçüde işlevlerini yitirdiklerine ilişkin kanaat CHP Genel Sekreterliği ve Halkevi Başkanlıkları arasındaki yazışmalara da yansımıştır. CHP Genel Sekreterliği tarafından Ocak 1950'de 343 Halkevi başkanlığına gönderilen bir yazıda Halkevlerinin bir kısmının hala 1948 yılı faaliyet raporlarını göndermediğini belirtilmiştir. Bahsi geçen

yazışmadan anlaşıldığı kadarıyla Halkevlerinin faaliyetlerini durdurduğu şeklinde bir algılamaya işaret olabileceği kanısının derin bir hayal kırıklığına neden olduğu üzerinde durulmuştur (BCA, 490.01/10.51.1).

DP'nin iktidara gelmesinin ardından Halkevlerine yönelik maliye müfettişleri tarafından aylarca süren geniş çaplı incelemeler yapılmıştır (Halkevleri Hakkında Genel İdare Kurulu'nun Açıklaması, 26.XI. 1951 : 4).

Bunun üzerine TBMM Anayasa Komisyonu'nda Halkevleri meselesi tekrar görüşülmüş ve Faik Ahmet Barutçu bu husustaki görüşüne CHP'nin henüz cevap hazırlamadığını bildirerek 14 Temmuz 1951 tarihine kadar mehil istemiştir. CHP millete ait bir tesis haline getirilecek olan Halkevlerine sadece Türk Ocakları'ndan devredilmiş binaların tahsilini istemekte, hükümet ise buna özel idareler ve devletten alınan gayri menkullerin de ilavesini talep etmektedir ("Halkevleri Meselesinin Son Safhası", Doğru Söz: 3 Temmuz 1951).

Bu esnada, MEB yeni Teşkilat Kanununda, Halk Eğitim Umum Müdürlüğü kurulması teklif edilmiştir. Halk eğitim terbiyesi konusunda çalışacak olan umum müdürlük emrine hazineye devredilen Halkevlerinin de verilmesi MEB'ce istenmiştir ("Halkevleri Kurulması Düşünülen Bir Umum Müdürlüğe Bağlanacak", Doğru Söz:21 Eylül 1951). 11 Ağustos 1951 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan yasayla, Halkevi binalarına ve binalardaki mallara resmen el konulduğu ve bunların hazineye iade edildiği ve bu yüzden bu kurumların fiilen çalışamaz hale geldiği açıklanmıştır. Böyle bir kurumun, yasayla kapatılıp, mal varlıklarına el konulmasının ardında pek çok sebep ve etken vardır.

Halkevlerinin özel bir yasa ile kurulmadığından dolayı kapatıldığını savunulur. Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Sosyal yardım Dernekleri gibi kuruluşlarla yasal bir benzerlikleri olmadığını belirtir. Bu yüzden Halkevlerinin doğrudan doğruya bağış ve ödenti toplayamadığını ve taşınmaz gayrimenkul edinemediklerini ifade edilir. Ayrıca Halkevlerinin kendilerine gelir bulmak için hiçbir zaman çalışmadıklarını, ancak yapılan bağış, etkinlik ve buldukları yörenin parti örgütü tarafından giderlerinin karşılandığı belirtilir. Bu durumun 5830 sayılı yasanın TBMM’de görüşülmesi sırasında DP için bir koz olduğunu ve CHP’yi çok zor durumda bıraktığını öne sürülür. 5830 Sayılı Kanun Teklifi, Meclis’te görüşülürken CHP adına söz alan İsmet İnönü konuşmasında, Türk Ocakları’nın feshine de işaret ederken, DP’lilerin iddialarına yanıt vermiş, diğer taraftan da Halkevlerinin o güne kadar gösterdiği yararlılıklardan ve bu kuruluşların kapatılmalarının büyük bir yıkım olacağından bahsetmiştir. İnönü’nün TBMM konuşmasında dikkati çeken hususlar özetle şu şekilde ifade edilmiştir: “Kanun teklifinin, Halkevlerini fiilen ilga etmesi memleketi fiilen yirmi seneden beri ona hizmet eden büyük bir içtimai kültür müessesesinden mahrum kılmaktadır. Halkevleri bu memleketin büyük bir ihtiyacına cevap veriyordu. Vatandaşları ayırıcı değil birleştirici bir kültür birliği içinde yetiştiriyordu....Yetişen sanatkârların Halkevlerinde okuyup yazma öğrenenlerin ve türlü kollarda kültürlerini artıranların sayısı hesapsızdır. Toplu hayata yüzyıllardır alışmamış cemiyetimiz için kadın ve erkek konferans, konser ve aile toplantılarına imkân verilmiştir. Hususu ile inkılâp esaslarını anlatmak ve korumak işini halkevleri başlıca vazife edinmişti. Çok partili devirde bütün partilere eşit muamele yapacak bir idare altında halkevlerinin hizmetleri daha geniş olacaktı. Halkevlerinin hizmetlerini vatandaşlar ihtiyaçlarına uygun bulmuşlar ve Büyük Millet Meclisleri bu hizmetleri takdir etmişlerdir. İnkılâp mevzularında bugün vuku bulan esef veren

hadiseler göz önüne alınırsa hem 20 sene evvel halkevlerine olan ihtiyacın şiddeti hem ati için halkevlerinin daha büyük gayretle çalışmaları lüzumu kolayca kavranmış olur. Halkevlerinin lağvı yersiz, haksız bir yıkımdır.” (TBMM Tutanak Dergisi, Devre 8, C.9: 583-584).

Meclis tartışmalarında söz alan Adnan Menderes ise konuşmasında şu hususlara işaret etmiştir: “Halkevleri, Halkodaları kurmak, gençlik teşkilatını ele almak faşistvari düşüncelerin mahsulü olsa gerektir” (TBMM Tutanak Dergisi, Devre: 8 C.9: 662.). Fakat Menderes, 19 Şubat 1932 tarihinde Aydın Halkevi'nin açılışında yaptığı konuşmasında; “Halkevleri cemiyet ve milleti yükseltmek için cem'i mesainin toplandığı çatı olacaktır. Tehalüf ve teazzi etmeye başlayan cemiyet hayatımızda Halkevlerinin açılması bir merhaledir, bir tarih başlangıcıdır. Bu teşekküle çok büyük ihtiyaç vardır.” ifadelerine yer vermiştir. Süreç içinde ifadelerde yaşanan bu değişim, Menderes'in tarihi süreç içinde iç ve dış siyasî tesirlerin de tesiri altında Halkevlerine ilişkin bakış açısının tam tersi bir değişim yaşadığını açık bir şekilde ortaya koymaktadır (Yaşar, 2008: 268-269).

1951 yılında DP milletvekillerinin verdiği yasa önergesi 8 Ağustos 1951 tarihinde kabul edilip 5830 sayılı kanun ile yasalaşması sonucu Halkevlerinin tüm mal varlığı devlete devredilerek kapatılmıştır. 11 Ağustos 1951 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (TC Resmi Gazete, S.7882, 11 Ağustos 1951: 1781–1782). 5830 Sayılı Yasa özetle şu düzenlemeleri getirmektedir:

1. Devlet kuruluşları ile yerel yönetimler ya da dernekler tarafından bedelsiz olarak bir siyasî partiye devredilen taşınmaz malların eski sahiplerine iade edilmesi,

2. Halk tarafından bağışlar ya da bedensel yardımlarla meydana getirilen ve Halkevi olarak kullanılan binalardan bir partiye tescilli olanların devlet adına tescil edilmesi,
3. Siyasî partilere devredilen taşınmazlardan arsalar üzerinde bu siyasî partiler tarafından bina inşa edilmiş ise, bunları değerlerinin mahkemelerce tespiti, eski arsa sahipleri ile binayı yapan siyasî partinin hisseleri oranında haklarının tapuya tescili,
4. Bir siyasî parti tarafından kullanılmakta iken bu yasa ile iadeye tabi tutulan taşınmazların ihbar tarihinden itibaren 1 ay içinde tahliye ve teslim edilmemesi halinde bir hafta içinde en büyük mülki idare amirliğince tahliyelerinin sağlanması,
5. Devlete intikal eden Halkevleri ve Halkodaları içindeki eşyaların da yeni sahiplerinin mülkiyetine geçmesi, ön görülmekteydi.

Kapatıldığı yılda Türkiye genelinde 478 Halkevi, 4322 Halkodasına ulaşmıştır (Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932–1951–1963), 1963: 12).

Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü, CHP'den alınan Halkevleri ve Halkodaları binaları, okul, hastane, dispanser, spor sarayı, hükümet konağı gibi amaçlarla kullanılmıştır (Halkevleri Binalarının Tahsisi İşi, Doğru Söz:19 Ekim 1951). Halkevlerinin kapatılmasıyla binalarının bazıları tekrar Türk Ocaklarına verilmiş diğerleri de hazineye bırakılmıştır. Hazineye bırakılan binaların kullanım amaçları değişerek, özellikle kamu binaları olarak değerlendirilmiştir.

Özer'in ifadelerine göre, 27 Mayıs 1960 hükümet darbesinden sonra yapılan yeni anayasa, anayasaya aykırı sayılan kanunların iptalini istemek için Şubat 1963

sonuna kadar bir mühlet tanınmış. Fakat CHP, 1953 yılında çıkan ve CHP'nin öbür mallarını alan 6195 Sayılı Kanunun iptali için müracaat ederken, 5830 sayılı kanunun iptali süresi içinde Halkevleri mallarının eski kanuni sahibi sıfatıyla Anayasa Mahkemesine müracaat etmemiştir. 6195 sayılı kanun Anayasa Mahkemesinin 11.10.1963 tarihli kararıyla iptal edilmiş. Bu suretle CHP'in uhdesindeki malların hazineye intikalini sağlayan kanunların anayasaya aykırı olduğu sabit olmuştur. Şayet, 5830 sayılı kanunun iptali için de süresi içinde kanuni mal sahibi sıfatıyla CHP tarafından Anayasa Mahkemesine başvurulmuş olması halinde Halkevleri malları da iade edilebilirdi (Özer, 2010: 737).

Sonuç itibariyle; 1946 yılında DP'nin Türk siyasî hayatına girişi ve ardından 1946 seçimlerinde az sayıda milletvekili ile de olsa mecliste kendisine sandalye bulması Halkevlerinin de muhalefet tarafından iktidarı eleştirmek için kullanılan önemli bir husus olarak Türkiye'nin siyasî gündemine taşınmasına sebep olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında dünya dengesinde yaşanan değişim Türkiye özelinde Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulmuş olan ve 19 yıl Türkiye'nin sosyal ve kültürel kalkınmasına büyük hizmet sağlayan Halkevleri, siyasî çekişmeler neticesinde, Köy Enstitüleri, kalkınma planları gibi tarihin sayfalarında yerini almıştır.

SONUÇ

Cumhuriyet Halk Partisi'nin kültür kolu olan Halkevleri, 1932 'de kuruluşundan, 1951'de kapatılışına kadar, Türk milletinin modernleşmesi ve Türk İnkılâbı'nın kökleşmesinde çok önemli bir role sahip olmuştur.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte yeni rejimin geniş halk kitlelerine benimsetilmesi ve yeni rejimin kazanımlarının ülkenin her bir noktasına ulaştırılması amacıyla kurulmuş olan müessesler, bu ülkünün hizmetkârı olmuştur. Halkevlerinin kurulmasını tek başına değerlendirmek doğru bir yaklaşım değildir. Türk İnkılâbı'nın ideolojik fikrî altyapısını bütün topluma yayma seferberliği Halkevleri, Halkodaları, Halk Hatipleri Teşkilatı gibi kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Esas itibarıyla, Halkevlerinin temel amacı devlet-halk arasındaki birlikteliği sağlamaya yönelik olmuştur. Bu temel misyon Cumhuriyet ideolojisinin benimsenmesi ve yaşatılması için son derece önemlidir. Türk İnkılâbı ile birlikte hayata geçirilmeye çalışılan yeniliklere, halktan gelen tepkiler özellikle 1930'lu yıllarda Türkiye'de Halkevleri kurumları vasıtasıyla ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Halkevleri, isminden de anlaşılacağı gibi halk için çalışan ve halka hizmeti kendisine gaye edinen kurumlardır. 1932'de ilk Halkevlerinin kurulması ile birlikte kısa sürede Anadolu'nun bütün merkezlerine yayılan şubeler Cumhuriyet değerlerini, modern hayat tarzını merkezden taşraya taşımışlardır. Halkevleri aracılığı ile bugün dahi gerçekleştirilmesi zor olan hedefler hayata geçirilmiştir. Bir Anadolu kasabasında vals yapan insanlarla, keman çalabilen vatandaşların ortaya çıkması Halkevlerinin ürünüdür. Ayrıca, Halkevleri halkı bir araya toplayarak millet şuurunun ortaya çıkmasını sağlamakla birlikte, Cumhuriyetçilik ilkesini; bilgi, görgü ve zevkleri gelişkin

birer vatandaş haline getirmek için konferanslar, konserler, temsiller, dersler vererek Halkçılık ilkesini; yeni fikirler aşılıyarak, yeni bilgiler öğreterek, yeni sanat biçimleri sunarak İnkılâpçılık ilkesini yaymıştır.

Çalışmamızın ana konusunu teşkil eden Çorum Halkevi, 1933'te kuruluşundan 1951'de kapatılışına kadar 18 yıllık hizmet döneminde, Çorum'da önemli işler gerçekleştirmiş, Çorum Bölgesinde Türk İnkılâbının kökleşmesini sağlamanın yanında, bölgenin modernleşmesinde etkin bir rol üstlenmiştir.

Şubeleri aracılığıyla, edebi derlemelerden, konferanslara, tarihi mirasın araştırılmasından, temsillere, müzik çalışmalarından, köy gezilerine kadar çok farklı alanlarda faaliyet göstermiştir.

1933 yılında ilk kuruluş aşamasında dört şubeyle faaliyetlerine başlayan Çorum Halkevi, 1937 yılına gelindiğinde dokuz şubesi de faaliyette olan bir Halkevi durumuna gelmiştir. Şubeler kuruluşlarını tamamlanmasından sonra hummalı bir çalışma temposu içerisine girmişler, imkanları ölçüsünde önemli başarılarla da imza atmışlardır.

Çorum Halkevi'nin en aktif çalışan ve kapsamı bakımından en geniş faaliyetleri gerçekleştiren şubesi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi olmuştur. Çorum Bölgesinde kelime, bilmece, cönk, atasözleri gibi önemli derlemeler yapan şube, başlı başına önemli bir eser niteliği taşıyan Çorumlu dergisini de çıkarmıştır. Birçok kez adından övgüyle bahsedilen (Ülkü dergisinde Çorumlu ile ilgili övgü ifadeleri var) ve toplam 8 yıllık yayın hayatı boyunca 61 sayı çıkaran bu dergi, Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk dönemlerinde önemli bir yerel yayın özelliği göstermiştir. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi faaliyet gösterdiği dönem içerisinde konferanslar, anma etkinlikleri ve diğer faaliyetleriyle Çorum halkının bilgilенmesinde de önemli bir boşluğu doldurmuştur.

Güzel Sanatlar Şubesi ise özellikle müzik alanında önemli başarılarla imza atmıştır. Düzenlediği etkinliklerle halkın güzel sanatlara olan ilgi ve sevgisini artırmayı ve güzel sanatların Çorum'da gelişmesini sağlamayı amaç edinmiştir. Batı müziğinin Çorum'da tanınmasında önemli başarılar gösteren şube, ayrıca klasik Türk müziğinin ve halk müziğinin de icara edilmesinde öncü vazifesi görmüştür. Batı müziğini halka alıştırmak için, koro, bando ve orkestra oluşturmuştur. Bizzat bandosu aracılığıyla halkın düğünlerine katılarak halk ile Halkevi arasındaki kaynaşmanın sağlanmasında da etkin bir rol üstlenmiştir. Ayrıca bu şube, gerçekleştirdiği aile toplantıları ve balolar gibi eğlenceler aracılığıyla kadın ve erkeğin bir araya getirilmesi için çalışmış ve bunun bir sonucu olarak modernleşmiş bir toplum inşasında rol almıştır.

Çorum Halkevi'nin Temsil Şubesi ise, gerçekleştirdiği tiyatro gibi faaliyetler sayesinde yeni fikirlerin daha geniş halk kitlelerinin dikkatlerini çekmenin mümkün olacağını görmüştür. Bunun bir neticesi olarak birçok tiyatro eserini sahneye koymuştur. Tiyatro gibi modern bir sanat dalını toplumun hizmetine sunan şube, bizzat halkın içinden kişileri bu faaliyetlere dâhil etmeyi de başarmıştır.

Spor Şubesi ise Atlı binicilik, güreş, cirit gibi ata sporlarının halka öğretilmesi ve geliştirilmesine hizmet ettiği gibi, futbol, voleybol, basketbol, boks, jimnastik gibi spor dallarına da önem vermiş ve bu alanlarda önemli faaliyetler gerçekleştirmiştir.

Çorum Halkevi'nin sadece toplumun seçkin bir zümresine değil, bütün toplum tabakalarına hitap ettiğinin en önemli göstergelerinden birisi, Sosyal Yardım Şubesi'nin gerçekleştirmiş olduğu etkinliklerdir. Bu Şube yoksul hastaların tedavisiyle ilgilendiği gibi, yoksul öğrencilerin her türlü ihtiyaçlarını da karşılamıştır. Aynı zamanda yaptığı yardımlarla Çorum'da birçok kabiliyetli öğrencinin maddi imkânsızlıklar yüzünden öğrenimlerini yarıda bırakmasının önüne geçmiştir. Bizzat açmış olduğu muayenehane

aracılığıyla ihtiyaç sahiplerine hizmet sunarken, kimsesiz bir çocuğa sütanne bulacak kadar toplumun sorunlarıyla yakından alakadar olmuştur.

Çorum bölgesi antik dönemden itibaren önemli bir yerleşim yeri durumunda olmuştur. Çorum Halkevi'nin Tarih ve Müze Şubesi, özellikle Hitit döneminden kalan eserlerin ortaya çıkarılmasında önemli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bölgede çıkarılan tarihi eserleri sadece müzesinde sergilemekle kalmamış, Anadolu Medeniyetleri Müzesine de önemli arkeolojik malzemelerin gönderilmesini sağlamıştır.

Çorum Halkevi Kütüphanesi ve bu kütüphanenin gelişmesinde önemli katkıları olan Kütüphane ve Yayın Şubesi, halkın okuma ihtiyacını temin etmek ve halk arasında okuma zevkini yaygınlaştırmak gibi önemli faaliyetlerde bulunmuştur.

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi ise Türkçe okuma yazma, el sanatları ve yabancı dil gibi alanlarda kurslar açarak bir bilgi merkezi halinde hareket etmiştir. Açtığı kurslar aracılığıyla toplumun modernleştirilmesinde ve insanların iş sahibi olmasında bir okul hizmeti de sunmuştur.

Çorum Halkevi bünyesinde 1933 yılından itibaren faaliyet göstermeye başlayan Köycülük şubesi, köylü ile kentli arasındaki iletişimin sağlanmasında, köylünün modern tarım uygulamaları, hayat tarzı, düşünce yapısı gibi alanlarda eğitilmesinde önemli hizmetler sunmuştur. Köylere yapılan geziler aracılığıyla bir taraftan köylülerin dertleri dinlenirken, diğer taraftan uzmanlar aracılığıyla köylünün sıkıntıları giderilmeye çalışılmıştır. Köylülerin sağlık sorunları bizzat götürülen hekimler aracılığıyla köylerde giderilmeye çalışılırken, şehre gelen köylülere de bu tür sıkıntılarında yardımcı olunmuştur. Bizzat Çorum Merkezinde Köylü vatandaşların resmi işlerini takip etmek üzere bir büroda bu dönemde teşkil edilmiştir.

Çorum Halkevi diğer halkevlerinde olduğu gibi CHP'nin kültür kurumları niteliğini de üzerinde bulundurmıştır. Özellikle 1946 sonrasında çok partili hayatın getirdiği yeni şartlara karşı CHP'nin savunucusu rolünü de üzerinde bulundurduğunu söylemek mümkündür. Yaptığımız araştırmalar esnasında ilgi çekici bir yazışmayı burada paylaşmakta yarar görüyoruz. Çorum Osmançık'a bağlı Seciğen Köyü'nün Başöğretmeni Abdullah Duman'ın 16 Aralık 1946 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine gönderdiği dilekçe'de, "Geçen yıl köyümüzde halkodası açılması için müracaat etmiştik. Fakat belli bir sonuç alamadım. Şimdi ise köy halkının hemen hepsi Demokrat Parti tarafıdır. Köyümün halkını bu yanlış inanıştan çevirerek, Cumhuriyet Halk Partisi tarafı yapmak için çalışacağım. Bu işinde köyde bir halkodası açmakla mümkün olacağını göz önüne getirerek, önümüzdeki yıl içerisinde halkodası açılmasına müsaade etmenizi delaletinizden saygılarımla dilerim (BCA, 490,01/954,695,2.8)." ifadesiyle, aslında Halkevi mensuplarının, Halkevlerinin kapanış sürecindeki tutumunu da ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Çorum Halkevi'nin günümüze de yansıyan en önemli mirası şüphesiz yetiştirdiği nesillerdir. Daha önce de belirttiğimiz gibi 1930'ların başlarında Anadolu'nun küçük bir kenti durumunda olan Çorum'da modern bir kitlenin oluşmasında önemli hizmetlerde bulunan Çorum Halkevi, bugün bile ulaşılması zor hedefleri, faaliyet gösterdiği dönemde hayata geçirebilmiştir. Her yıl açtığı kurslar neticesinde, müzik, spor, el işçiliği gibi alanlarda vatandaşları eğitirken, gerçekleştirdiği konferanslar ve diğer etkinliklerle milli bilincin inşa edilmesinde etkin rol üstlenmiştir.

YÖNTEM

Bilim tek başına toplum gerçeğinin bütünlüğünü ifade edememekle beraber her bilim bu gerçeğin bütünlüğünü parçalayarak kendi alanına yakın gördüğü bölümlerini bünyesinde toplamaktadır. Bu nedenle de bir siyasî ya da sosyolojik olgunun ayrı ayrı çeşitli bilimler yoluyla incelenmesi önem arz etmektedir. Bununla birlikte ayrı bilimlerden tarafından incelemelerin yapılması çalışmaların kendi bünyesinde farklılıklar yaratmaktadır. Bu farklılıkları azaltabilmek için bu çalışmada siyasî, sosyoloji, sosyal psikoloji, siyaset sosyolojisi, kültürel antropoloji, psikoloji, istatistik ve coğrafya gibi sosyal bilimlerin tekniklerinden olanaklar elverdiği ölçüde yararlanmaya gayret gösterdik.

Diğer bilim dallarında olduğu gibi tarih bilminde de ciddi bir inceleme yapılabilmesi, ancak bilimsel araştırma metotlarının bilinmesi ile mümkündür. Bu nedenle tarihte, bilimsel bir çalışma yapabilmek ancak olayların ortaya çıkış sebeplerini ve olaylara etki eden faktörleri doğru bir şekilde incelemek ve anlamakla mümkün olabilir.

Halkevleri ile ilgili temel eserler bibliyografyası tarandığında konu üzerinde yeteri derecede akademik çalışmanın yapılmış olması dikkat çekmektedir. Bu yayınlar titizlikle bir incelemeye tabi tutulduğunda araştırmacıların birçoğunun gördüğü temel kaynakların benzer olduğu dikkat çekmektedir. Bu sebeple çalışmamızda Çorum Halkevi özeline dair temel verilere yer verilmeye çalışılmıştır. Çalışmada esas almaya çalıştığımız veriler BCA vesikaları dâhilinde değerlendirilebilecek olan CHP'nin kendi örgütlerine ve Halkevlerine yönelik olarak yayınlatılan kaynak kitap, talimatname ve yönergeler olmuştur. Sonuç olarak sosyal bilimlerin diğer dallarından da istifade etmeye

çalıştığımız araştırmamızda, en başta resmî kaynaklardan yararlanılmak suretiyle somut veriler ışığında hadiselerin ele alınarak incelemesini, tarihçilik mesleği açısından zarurî görmekteyiz.

Kaynak Tahlili

Arşiv Vesikaları: Çalışmamızda temel aldığımız kaynaklar, özellikle arşiv belgeleri olmuştur. Araştırma ile ilgili Bakanlar Kurulu Kararlar ve Başbakanlık Muamelat Genel Müdürlüğü Kataloglarında yer alan belgeler fevkalade önemlidir. Tezimizin temel yapısını oluşturan belgelerin kaynağı BCA'dır. Çorum Halkevi olarak tarama yaptığımızda Başbakanlık Arşiv veri tabanından çok kısıtlı sayıda belge çıkmasına rağmen başka illere ait dosyaların içerisinde Çorum Halkevi ile ilgili belgelerin çıkması çok sık karşılaştığımız bir durum olmuştur. Bu nedenle araştırmamız sırasında Halkevleri başlığı altında diğer klasörleri de incelenmek zorunda kaldık.

Zabıt Cerideleri (Tutanak Dergileri); Zabıt Cerideleri, meclislerde, mahkemelerde vb. yerlerde yapılan konuşmaların yazıya geçirildiği tutanak dergileridir. Bu yerlerde yapılan bütün işler Tutanak Dergileri'ne kaydedilir ve yayımlanır. Tutanak Dergileri ise; yoklama, başkanlık sunuşları, görüşülen konular, yazılı ve sözlü sorular, tekrarlanacak oylamalar, seçimler, kanun tasarıları ve teklifleri, meclis soruşturmaları ve Yüce Divana sevk ile ilgili konuları ihtiva eder. Kısaca yasama meclisi faaliyetlerine ilişkin olarak tutulan tutanakların yayımlandığı süreli yayınlardır. Araştırmamız esnasında fevkalade istifade ettiğimiz bu veriler ışığında, özellikle Halkevlerinin açılması, çalışma esasları ve kapatılış sürecine dair tartışmalara ulaşılmıştır.

TBMM Gizli Celse Zabıtları; TBMM Gizli Celse Zabıt Cerideleri Türkiye'nin millî menfaatleri etrafında yapılan münakaşaları, lehte ve aleyhte yapılan konuşmaları

ile, bunların sonuçlara bağlanmasını ihtiva etmesi bakımından çok değerli ve ciddi kaynaklardır. Gizli Celse Zabıtları o günün şartlarında kamuoyuna açıklanması millî menfaatlere zararlı olabileceği düşünülen celseleri ve buradaki görüşmelerin tutanaklarını ve bu görüşmelere dayanak teşkil eden metinleri özellikle kanun teklif ve tasarılarını, komisyon raporlarını içerir. Dört cilt olarak yayımlanan Gizli Celse Zabıtları TBMM'nin kuruluşu olan 1920 yılından 1934 yılına kadar yapılan gizli görüşmelerin zabıtlarını ihtiva etmektedir.

Cerideler özellikle halkçılık anlayışının izahı ve halkevlerinin kapanışı noktalarında boşlukları dolduran temel kaynak vazifesi görmüşlerdir.

CHP Halkevleri Talimatnameleri; İlk olarak 1932 yılında olmak üzere 1932, 1934, 1940 tarihlerde yayınlanan bu talimatnameler, Halkevlerinin genel çalışma prensiplerini tespit etmesi açısından son derece önem arz etmektedir. Ayrıca Halkevi Şubelerinin çalışma esaslarını kesin bir hatlarla belirlemektedir.

Halkevleri Çalışma Talimatnamesi; Çalışma talimatnamelerinin, Halkevi talimatnameleri ile aralarında farklı yönleri sadece şubelerin özelinde çalışmalarını izaha yönelik hazırlanmalarıdır. Ayrıca, Halkevleri Çalışma Öğreneği olarak tanımlanmış olan kaynak, dilde sadeleştirme çalışmaları dâhilinde Halkevleri Çalışma Talimatnamelerinden sadece isim olarak ayrılmaktadır.

Halkevlerinin Faaliyet Raporları Hülasaları: CHP Halkevlerinin 1933, 1934, 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülasaları, 1937 Yıldönümü Broşürü Geçen Yılda Halkevleri Nasıl Çalıştı, CHP 1939'da Halkevleri, CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, Halkevleri 1940 gibi isimlendirilen ve tezimiz için temel olan kaynaklar içerik olarak aynı kalıpta yayınlanan eserlerdir.

Halkevleri Bibliyografyası: Bu başlık halkevleri ile ilgili yayınlanan telif tetkik eserlerin içerisinde yer aldığı bibliyografya çalışmalarını değil halkevlerinin yayınlamış oldukları eserlerin içerisinde bulunduğu yayınları kapsamaktadır. Bu çalışmaların en başta olanları Hasan Taner tarafından 1944 yılında yazılan Halkevleri Bibliyografyası ve Orhan Özacun tarafından yayınlanan CHP Halkevleri Yayınları Bibliyografyası'dır.

Ülkü; Halkevlerinin kuruluşlarının ilk yıldönümü olan Şubat 1933'te Mustafa Kemal Atatürk'ün bizzat adını koyduğu Ülkü adındaki dergi yayın hayatına başlamış ve diğer halkevi dergileri arasında en uzun ömürlü ve en çok sayı çıkaran dergi olmuştur.

Çorumlu:1938'de çıkmaya başlayan Çorumlu Dergisi, 1946'ya kadar yayın hayatına devam etmiştir. Çeşitli nedenlerle yayınlanması kesintiye uğrasa da toplam 61 sayı yayınlanmış ve Çorum Halkevi'nin en önemli yayın organı olmuştur.

Çorum Vilayet Gazetesi: 1934 ve 1935 yıllarına ait bazı sayılarına ulaşabildiğimiz gazetede Çorum Halkevi ile ilgili bazı haberlere rastlamak mümkündür.

Genel Yayınlar; Cumhuriyet Tarihinin en önemli kaynaklarından olma özelliğine haiz olan Mustafa Kemal Paşa'nın Nutuk adlı eseridir. Nutuk, 1927 yılında CHF'nin II. Kurultayı'nda Mustafa Kemal Paşa tarafından okunmuştur. Nutuk, 1919–1927 tarihleri arasında ele almaktadır ve Türk Milli Mücadelesi, Cumhuriyetin kuruluşu ve 1927'ye kadar Türkiye tarihi belgelere dayanılarak Mustafa Kemal Paşa tarafından ele alınmıştır. Belgelere dayanması Nutuk'a ayrı bir değer vermektedir. Bunun yanı sıra Nutuk, Cumhuriyetin kurucusu tarafından Türk Milli Mücadelesi ve Türk İnkılâbı'nın gelişme safhalarını ortaya koyması hasebiyle Cumhuriyet tarihinin en önemli kaynaklarından biri olma vasfına sahiptir. Nutuk'tan çalışmamızın girişi ve ilk bölümlerinde geniş bir şekilde istifade etmiş bulunmaktayız.

Korkut Boratav ve Yahya S. Tezel'in Türkiye ekonomisi üzerine çalışmaları da Halkevlerinin kurulmasının öncesinde Cumhuriyetin ekonomi tarihi üzerine yapılmış ve Atatürk dönemi ekonomik hayatı ve devletçilik gelişmeleri ile alakalı önemli eserlerdendir⁵¹. Ayrıca Emre Kongar'ın Atatürk ve Devrim Kuramları adlı araştırması Türk İnkılâbını ve Atatürk'ü devrim çerçevesi içinde ve ideolojik olarak ele alan bir çalışmadır ve bu araştırmadan çalışmanın ilgili bölümlerinde istifade edilmiştir⁵². Halkevlerinin genel yapısı ve işleyişine ilişkin Anıl Çeçen'in Halkevleri ve Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri adlı çalışmalarından⁵³ ve Halkevleri özeline ilişkin hazırlanmış olan Selçuk Duman⁵⁴, İsmail Özer⁵⁵, Hakan Yaşar⁵⁶ çalışmaları önemli araştırma eserlerindedir. Yukarıda bahsi geçen çalışmalardan geniş ölçüde istifade etmeye çalışmış bulunuyoruz.

⁵¹ Boratav, K. (1974), *100 Soruda Türkiye'de Devletçilik*, İstanbul.; Boratav, K. (2003), *Türkiye İktisat Tarihi (1908–2002)*, Ankara.; Tezel, Y.S. (2002), *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923–1950)*, İstanbul.

⁵² Kongar, Emre (1981). *Atatürk ve Devrim Kuramları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

⁵³ Çeçen, A. (1990), *Halkevleri*, Ankara. Çeçen, Anıl, (2000). *Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*, Cumhuriyet Yay., İstanbul.

⁵⁴ Duman, S. (2008), *Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi (1933-1951)*. Ankara: Berikan Yayınevi.; Duman, S. (2011). *Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi*. Ankara: Berikan Yayınevi.

⁵⁵ Özer, İ. (2010), Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır Halkevi Örneği, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara (Yayınlanmamış doktora tezi).

⁵⁶ Yaşar, H. (2008), "Sinop Halkevi ve Faaliyetleri (1932–1951)", *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Tokat (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).; Yaşar, H. (2010), "Yurtdışında Bir Kültür Kurumu: Londra Halkevi", *Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, S. 45, C. 12, Y. 23.

KAYNAKLAR**Arşivler*****Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi:***

BCA 490,01/1,2,13.	BCA, 490,01/920,582,4,32.
BCA, 490,01/61,233, 4	BCA, 490,01/966,737,3,13.
BCA, 490,01/3,.12,37.	BCA, 490,01/984,813,134.
BCA, 490,01/4,20, 01.	BCA, 490,01/984,813,2,162.
BCA, 490,01/1063,1082,1	BCA, 490,01/984,813,2,163.
BCA, 490,01/847,353,3.	BCA, 490,01/984,813,2,17.
BCA, 490,01/963,728,1	BCA, 490,01/984,813,2,20
BCA, 490,01/979,795,1.	BCA, 490,01/984,813,2,21
BCA, 490,01/ 1031,971,1	BCA, 490,01/984,813,2,22.
BCA, 490,01/1008,892,3,11.	BCA, 490,01/984,813,2,23.
BCA, 490,01/1044,1014,3,28.	BCA, 490,01/984,813,2,24.
BCA, 490,01/831,280,2,1,106.	BCA, 490,01/984,813,2,43.
BCA, 490,01/920,582,4,13.	BCA, 490,01/984,813,2,43.
BCA, 490,01/920,582,4,17.	BCA, 490,01/984,813,2,66.
BCA, 490,01/920,582,4,18.	BCA, 490,01/984,813,2,78.
BCA, 490,01/920,582,4,19.	BCA, 490,01/984,813,2,86.
BCA, 490,01/920,582,4,31.	BCA, 490, 01/984,813,2,41.
BCA, 490,01/920,582,4,32.	BCA, 490, 01/984,813,2,42.

BCA, 490, 01/984,813,2,70. BCA, 490,01/1036,985,1,32.
BCA, 490, 01/984,813,2,76. BCA, 490,01/1036,985,1,61.
BCA, 490,01/02,09,01. BCA, 490,01/1041,1003,1,10.
BCA, 490,01/1008,892,3,10. BCA, 490,01/1041,1003,1,3.
BCA, 490,01/1008,892,3,25,26. BCA, 490,01/1041,1003,1,5.
BCA, 490,01/1008,892,3,27. BCA, 490,01/1041,1003,1,6.
BCA, 490,01/1008,892,3,4. BCA, 490,01/1041,1003,1,7.
BCA, 490,01/1008,892,3,6. BCA, 490,01/1041,1003,1,8.
BCA, 490,01/1008,892,3,7. BCA, 490,01/1041,1003,1,9.
BCA, 490,01/1008,892,3,8. BCA, 490,01/1053,1044,2,10.
BCA, 490,01/1008,892,3,9. BCA, 490,01/1053,1044,2,11.
BCA, 490,01/1008,892,3. BCA, 490,01/1053,1044,2,12.
BCA, 490,01/1022,933,2,16. BCA, 490,01/1053,1044,2,13.
BCA, 490,01/1022,933,2,19. BCA, 490,01/1053,1044,2,2.
BCA, 490,01/1022,933,2,20. BCA, 490,01/1053,1044,2,20-21.
BCA, 490,01/1022,933,2,21. BCA, 490,01/1053,1044,2,6.
BCA, 490,01/1022,933,2,25-26. BCA, 490,01/1053,1044,2,8.
BCA, 490,01/1036, 985,1,13. BCA, 490,01/1121,92,1,12.
BCA, 490,01/1036, 985,1,14.. BCA, 490,01/1121,92,1,14.
BCA, 490,01/1036, 985,1,15. BCA, 490,01/1121,92,1,15.
BCA, 490,01/1036,985,1,11. BCA, 490,01/1121,92,1,17.
BCA, 490,01/1036,985,1,28. BCA, 490,01/1121,92,1,2.

BCA, 490,01/1121,92,1,29-30.	BCA, 490,01/1485,57,1,18-19.
BCA, 490,01/1121,92,1,3.	BCA, 490,01/1485,57,1,2.
BCA, 490,01/1121,92,1,30-31.	BCA, 490,01/1485,57,1,20-21.
BCA, 490,01/1121,92,1,32.	BCA, 490,01/1485,57,1,22.
BCA, 490,01/1121,92,1,33.	BCA, 490,01/1485,57,1,27.
BCA, 490,01/1121,92,1,34.	BCA, 490,01/1485,57,1,3.
BCA, 490,01/1121,92,1,35.	BCA, 490,01/1485,57,1,4.
BCA, 490,01/1121,92,1,38.	BCA, 490,01/1485,57,1,5.
BCA, 490,01/1121,92,1,39.	BCA, 490,01/1831, 280,2,1,107.
BCA, 490,01/1121,92,1,4.	BCA, 490,01/1831, 280,2,1,108.
BCA, 490,01/1121,92,1,41.	BCA, 490,01/831,280,1,1.
BCA, 490,01/1121,92,1,7.	BCA, 490,01/831,280,1,10.
BCA, 490,01/1207,4,1,13.	BCA, 490,01/831,280,1,19.
BCA, 490,01/1207,4,1,14.	BCA, 490,01/831,280,1,21.
BCA, 490,01/1207,4,1,15.	BCA, 490,01/831,280,1,26.
BCA, 490,01/1207,4,1,16.	BCA, 490,01/831,280,1,27.
BCA, 490,01/1485,57,1,11.	BCA, 490,01/831,280,1,35.
BCA, 490,01/1485,57,1,12.	BCA, 490,01/831,280,1,41.
BCA, 490,01/1485,57,1,14.	BCA, 490,01/831,280,1,45.
BCA, 490,01/1485,57,1,15.	BCA, 490,01/831,280,1,46.
BCA, 490,01/1485,57,1,16.	BCA, 490,01/831,280,1,81.
BCA, 490,01/1485,57,1,17.	BCA, 490,01/831,280,1,82.

BCA, 490,01/831,280,2,1, 163. BCA, 490,01/954,695,2,45.
BCA, 490,01/831,280,2,1, 80. BCA, 490,01/954,695,2,48.
BCA, 490,01/831,280,2,1, 81. BCA, 490,01/954,695,2,50.
BCA, 490,01/831,280,2,1,164. BCA, 490,01/954,695,2,53.
BCA, 490,01/831,280,2,1,165. BCA, 490,01/966,737,3,13.
BCA, 490,01/831,280,2,1,92. BCA, 490,01/966,737,3,17.
BCA, 490,01/831,280,2,1,93. BCA, 490,01/966,737,3,18.
BCA, 490,01/920,582,4,16. BCA, 490,01/966,737,3,19.
BCA, 490,01/920,582,4,30. BCA, 490,01/966,737,3,21.
BCA, 490,01/920,582,4,31. BCA, 490,01/966,737,3,5.
BCA, 490,01/936,635,1,20. BCA, 490,01/966,737,3,9.
BCA, 490,01/936,635,1,28. BCA, 490,01/984,813,2, 147.
BCA, 490,01/936,635,1,49. BCA, 490,01/984,813,2, 148
BCA, 490,01/936,635,1,63. BCA, 490,01/984,813,2, 149.
BCA, 490,01/936,635,1,7. BCA, 490,01/984,813,2,100.
BCA, 490,01/936,635,1,8. BCA, 490,01/984,813,2,102.
BCA, 490,01/936,635,1,9. BCA, 490,01/984,813,2,144.
BCA, 490,01/954,695,2,10,43. BCA, 490,01/984,813,2,152.
BCA, 490,01/954,695,2,13-14. BCA, 490,01/984,813,2,101.
BCA, 490,01/954,695,2,35. BCA, 490,01/984,813,2,88.
BCA, 490,01/954,695,2,38. BCA, 490,01/984,813,2,155.
BCA, 490,01/954,695,2,44. BCA, 490,01/984,813,2,156.

BCA, 490,01/984,813,2,157. BCA, 490,01/984,813,2,78

BCA, 490,01/984,813,2,158. BCA, 490,01/984,814,2,118.

BCA, 490,01/984,813,2,159. BCA, 490,01/984,814,2,120.

BCA, 490,01/984,813,2,160. BCA, 490,01/984,814,2,121.

BCA, 490,01/984,813,2,165. BCA, 490,01/984,814,2,123.

BCA, 490,01/984,813,2,166. BCA, 490,01/984,814,2,22.

BCA, 490,01/984,813,2,19. BCA, 490,01/984,814,2,26.

BCA, 490,01/984,813,2,31. BCA, 490,01/984,814,2,32.

BCA, 490,01/984,813,2,35. BCA, 490,01/984,814,2,33-34.

BCA, 490,01/984,813,2,36. BCA, 490,01/984,814,2,51.

BCA, 490,01/984,813,2,39. BCA, 490,01/984,814,2,53-54.

BCA, 490,01/984,813,2,40. BCA, 490,01/984,814,2,54.

BCA, 490,01/984,813,2,42. BCA, 490,01/984,814,2,63.

BCA, 490,01/984,813,2,66. BCA, 490,01/984,814,2,66.

BCA, 490,01/984,813,2,70. BCA, 490,01/984,814,2,73.

BCA, 490,01/984,813,2,75. BCA, 490,01/984,814,2,76.

BCA, 490,01/984,813,2,78. BCA, 490,01/984,814,2,77.

BCA, 490,01/984,813,2,84. BCA, 490,01/984,813,2,175.

BCA, 490,01/984,813,2,87. BCA, 490,01/984,813,2,81.

BCA, 490,01/984,813,2,89. BCA, 490,01/984,813,2,84.

BCA, 490,01/984,813,2,90. BCA,490,01/831.280.1.46.

BCA, 490,01/984,813,2,91. BCA,490,01/984,813,2,150-151.

BCA,490/984,813,2,38.

BCA,490/984,813,2,74.

BCA,490/984,813,2,44.

BCA,490/984,813,2,75.

BCA,490/984,813,2,59.

BCA,490/984,813,2,78.

BCA,490/984,813,2,60.

BCA/490,01/984,813,2,78

BCA,490/984,813,2,65.

Resmî Yayınlar

“Millet Mektepleri Talimatnamesi”. Maarif Vekâleti Mecmuası, S.17, İstanbul 1929.

CHF Halkevleri Talimatnamesi, (1932). Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara.

CHF Halkevleri Talimatnamesi, (1934). Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara.

CHP XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, (1948), Ankara.

CHP 1939’da Halkevleri, (1940). Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara.

CHP Halkevleri Öğreneği, (1938). Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara.

CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1942 Çalışmaları, (1943). Ankara.

CHP, (1933). Halkevlerinin 1933 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsaları. Ankara:
Hakimiyeti Milliye Matbaası.

CHP, (1935). Halkevlerinin 1934 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsaları. Ankara: Ulus
Basımevi.

CHP, (1936). 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı. Ankara: Maarif Derleme
Müdürlüğü

CHP, (1936). Halkevlerinin 1935 Senesi Faaliyet Raporları Hülâsaları. Ankara: Ulus
Basımevi.

CHP, (1937). 1937 Yıldönümü Broşürü Geçen Yılda Halkevleri Nasıl Çalıştı?. Ankara:
CHP Genel Sekreterliği Yayını.

- CHP, (1940). CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi. Ankara: Zerbamat Basımevi.
- CHP, (1941). CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları. Ankara.
- CHP, (1943). CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932–1942. Ankara.
- CHP, (1945). CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1944 Çalışmaları. Ankara.
- CHP, (1948). CHP XVI. Yıldönümünde Halkevleri ve Halkodaları, Ankara: Ulus Basımevi
- CHP, (1963). CHP İl Gençlik Kolu Yayınları No:4. İstanbul.
- CHP, (1963). Kuruluşlarının Yıldönümü Halkevleri (1932–1951–1963), İstanbul: CHP İl Gençlik Kolu Yayınları No:4.
- Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğinin Parti Örgütüne Genelgesi, (1937). İkincikânun 1937'den 30 Haziran 1937 tarihine kadar, C.10, Ulus Basımevi.
- Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğinin Parti Teşkilatına Umumi Tebligatı, (1940). İkinci Kanun 1939'dan 30 Haziran 1939 Tarihine Kadar, C.14 Zerbamat Basımevi.
- Çorum Vilayet Gazetesi, Y. 13, No. 724, (15 Ağustos 1934).
- Çorum Vilayet Gazetesi, Yıl 13, No: 743, (26 Birinci Kanun 1934).
- Halkevleri Hakkında Genel İdare Kurulu'nun Açıklaması, (26.XI. 1951). Ulus Basımevi Ankara.
- Kalkınan Türkiye, (1980). DPT Yay., Ankara.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Altmış Dördüncü İnikat, 22.4.1928.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Birinci İçtima, 1.3.1339.
- TBMM Zabıt Ceridesi, Üçüncü İnikat, 8.11.1928.
- TC Resmi Gazete, (11 Ağustos 1951), S.7882.

TC. Resmi Gazete, (24.11.1928), S. 4128.

Kitap ve Makaleler

“Atatürk’e Ağıt”, Çorumlu, Y. 1, S. 11, (15 Şubat 1939).

“Bütçe Görüşmeleri Dolayısıyla B.M. Meclisi’nde Halkevleri Hakkında Konuşulanlar”,
Ülkü (1949). C.3, S.27.

“Çocuk Esirgeme Kurumu Derneği”, Çorum Vilayet Gazetesi, Y. 13, No: 753, (6 Mart 1935).

“Çorum haberleri”, Çorumlu, S. 40, (1 Eylül 1943).

“Çorum Halkevinin Bir Aylık Çalışma Raporu”, Çorumlu, Y11: 1, S. 5, (15 Ağustos 1938).

“Çorumlu’yu neden çıkarıyoruz”, Çorumlu, Y. 1, S. 1, (15 Nisan 1938).

“Halkevi Güzel Sanatlar Musiki Gurubu”, Çorum Vilayet Gazetesi, Y. 12, No: 709, (2 Mayıs 1934).

“Halkevi Musiki Kolu”, Çorum Vilayet Gazetesi, , Y. 13, No: 739, (25 Teşrin-i Sani 1934).

“Halkevinde Konser”, Çorum Vilayet Gazetesi, , Y. 13, No: 717, (27 Haziran 1934).

“Halkevinde”, Çorum Vilayet Gazetesi, , Y. 13, No: 734, (25 Teşrin-i Evvel 1934).

“Halkevinin Açılış Yıldönümü Etkinlikleri”, Çorum Vilayet Gazetesi, Y. 13, No. 751,
(20 Şubat 1935).

“Halkevleri Dergilerinin Yazı Kadroları”, Çorumlu, Y. 2, S. 17, (30 Teşrin-i Sani 1939).

“Halkevleri Yıldönümünde Necip Ali Beyin Nutku”, Ülkü (1933). C.1, S.2.

“Halkevlerinin Yıldönümü Bayramı”, Çorum Vilayet Gazetesi, Y. 13, No. 752, (27 Şubat 1935).

“Kaybın Akisleri”, Çorumlu, Y. 1, S. 8, (15 II. Teşrin 1938).

“Köycülük Nedir”, Mehmet Saffet, Ülkü, C.I, S.6, (Temmuz 1933).

Abidin Varal, “Halkevleri Kuruluşunda Maksat ve Gaye”, Çorumlu, Y. 1, S. 1, (15 Şubat 1938).

Afetinan, A. (2000), Medeni Bilgiler ve M. Kemal Atatürk’ün El Yazıları, AAM, Ankara.

Akyüz, Kenan, (1990). “Atatürk ve Türk Ocakları, Türk Kültürü, Yıl. 28, S.332.

Akyüz, Yahya. (2005). Türk Eğitim Tarihi (M.Ö. 1000-M.S. 2004), Pegem yay., Ankara.

Arık, R. O. (1947). Halkevlerinde Müze, Tarih ve Folklor Çalışmaları Kılavuzu, CHP Halkevleri Yayınlarından Kılavuz Kitapları: XXI, Ankara.

Arıncı, Rıfat, “Ebussuud Efendi” Çorumlu, Y. 2, S. 22, (1 Mayıs 1940).

Arıncı, Rıfat. “Ebussuud Efendi” Çorumlu, Y. 2, S. 20, (1 Mart 1940).

Arıncı, Rıfat. “Ebussuud Efendi” Çorumlu, Y. 2, S. 21, (1 Nisan 1940).

Aşık Haydar, “Ağıt”, Çorumlu, Y. 1, S. 8, (15 II. Teşrin 1938).

Ataman, Ziya, “23 Nisan”, Çorumlu, S. 48, (1 Mayıs 1944).

Ataman, Ziya, “23 Nisan”, Çorumlu, S. 55, (1 Mayıs 1945).

Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, (1989). C. I-III, Ankara,

Ateş, T., (2004). Türk Devrim Tarihi, İstanbul.

Ayan, Mediha, “Çorumlu”, Çorumlu, Y. 4, S. 28, (1 Ağustos 1941).

Bahri Miyak, “Acı Kaybın Yıldönümü”, Çorumlu, Y. 5, S. 43, (1 Birinci Kanun 1943).

Bahri Miyak, “Halkevleri Ülkü Birlik ve Beraberlik Kaynağıdır”, Çorumlu, Y. 1, S. 53, (1 Mart 1945).

Baltacıoğlu, İ. H. (1950). Halkın Evi, Ulus Basımevi, Ankara.

- Başgöz, İ. - Wilson, H. E., (1968). Türkiye Cumhuriyeti'nde Milli Eğitim ve Atatürk, Ankara.
- Baymur, Fuat. (1943), “ Halk Eğitimi Davamız”, Ülkü, Ankara 1943, S. 51.
- Bayraktutan, Yusuf, (1996). Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları (1912–1931), Ankara.
- Bedri Bilginer, “Çorumlu’yu Neden Çıkıyoruz?”, Çorumlu, Y. 1, S. 1, (15 Nisan 1938).
- Berkes, N., Türk Düşününde Batı Sorunu, Ankara.
- Binbaşıoğlu, Cavit (2005). Türk Eğitim Düşüncesi Tarihi, Ankara.
- Birgen, Muhittin, “Halkevlerinin Yıldönümü”, Son Posta, 20.2.1938.
- Büyükataman, Ziya. “Halkevlerinin 14. Yıldönümü Münasebetiyle”, Çorumlu, S. 56, (24 Şubat 1946).
- Büyükataman, Macide, “Mimar Sinan”, Çorumlu, S. 58, (Nisan-Mayıs 1946).
- Cevdet Bezirci, “Çorum Köylerinde 23 Nisan Bayramı”, Çorumlu, Y. 4, S. 36-37, (1 Nisan-Mayıs 1942).
- Cevdet Bezirci, “Mahalli Oyunlar”, Çorumlu, Y. 4, S. 33, (1 II. Kanun 1942).
- Coşturoğlu, Mustafa, (2000). Toplumsal Çözülme (Toplumsal Patoloji), Ankara, Gündoğan Yay.
- Cudi Ege, “Halkevi Bir Çorum Gecesi Yaptı”, Çorumlu, Y. 4, S. 36-37, (1 Nisan-Mayıs 1942).
- Çağlar, B. K., (1936). 1935 Halkevleri, Ankara.
- Çalış, H. (1965), Halk Eğitimi, Kültür Yay., İzmir.
- Çavdar, T. (1983). Halkevleri. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, 4. 878-884.
- Çeçen, Anıl, (2000). Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri, Cumhuriyet Yay., İstanbul.

- Çeçen, Anıl. (1990), Halkevleri, Ankara.
- Çorumlu, “Kuruluş”, S. 39, (1 Ağustos 1943).
- Çorumlu, “Kuruluş”, S. 56, (24 Şubat 1946).
- Çorumlu, S. 43, (1 I. Kanun 1943).
- Çorumlu, S. 45 , (1 Şubat 1944).
- Çorumlu, S. 45, (1 Şubat 1944).
- Çorumlu, S. 48, (1 Mayıs 1944).
- Çorumlu, S. 51 , (1 Ağustos 1945).
- Çorumlu, S. 54, (1 Nisan 1945).
- Çorumlu, S. 56, (24 Şubat 1946).
- Çorumlu, S. 58, (Nisan Mayıs 1946).
- Çorumlu, Y 6, S. 45, (1 Şubat 1944).
- Çorumlu, Y. 2, S. 18, (1 Kanunusani 1940).
- Çorumlu, Y. 2, S. 18, (1 Kanunusani 1940).
- Çorumlu, Y. 1, S. 1, (15 Nisan 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 11, (15 Şubat 1939).
- Çorumlu, Y. 1, S. 11, (15 Şubat 1939).
- Çorumlu, Y. 1, S. 11, (15 Şubat 1939).
- Çorumlu, Y. 1, S. 11, (15 Şubat 1939).
- Çorumlu, Y. 1, S. 11, (15 Şubat 1939).
- Çorumlu, Y. 1, S. 2, (15 Mayıs 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 3, (15 Haziran 1938).

- Çorumlu, Y. 1, S. 3, (15 Haziran 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 4, (15 Temmuz 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 4, (15 Temmuz 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 4, (15 Temmuz 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 45, (1 Şubat 1944).
- Çorumlu, Y. 1, S. 45, (1 Şubat 1944).
- Çorumlu, Y. 1, S. 5, (15 Ağustos 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 5, (15 Ağustos 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 6, (15 Eylül 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 6, (15 Eylül 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 7, (15 29. Teşrin 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 7, (15 29. Teşrin 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 7, 29, (BirinciTeşrin 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 8, (15 II. Teşrin 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 8, (15 II. Teşrin 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 11, (15 Şubat 1939).
- Çorumlu, Y. 2, S. 18, (1 Eylül-Ekim1940).
- Çorumlu, Y. 2, S. 18, (1 Eylül-Ekim1940).
- Çorumlu, Y. 3, S. 25, (1 Ağustos 1940).
- Çorumlu, Y. 3, S. 26, (1 Eylül 1940).
- Çorumlu, Y. 3, S. 28, (1 Ağustos 1941).
- Çorumlu, Y. 3, S. 35, (1 Ağustos 1940).

- Çorumlu, Y. 4, S. 28, (1 Ağustos 1941).
- Çorumlu, Y. 4, S. 28, (1 Ağustos 1941).
- Çorumlu, Y. 4, S. 28, (1 Temmuz 1941).
- Çorumlu, Y. 4, S. 31, (1 II. Teşrin 1941).
- Çorumlu, Y. 5, S. 43, (1 I. Kanun 1943).
- Çorumlu, Y. 7, S. 54, (1 Nisan 1945).
- Çorumlu, Y. 8, S. 56, (24 Şubat 1946).
- Çorumlu, Y.1, S. 11, (15 Şubat 1939).
- Çorumlu, Y.1, S. 4, (15 Temmuz 1938).
- Çorumlu, Y.1, S. 8, (15 II. Teşrin 1938)
- Çorumlu, Y.4, S. 28, (1 Ağustos 1941).
- Çorumlu, Y.4, S. 33, (1. II. Kanun 1942).
- Çorumlu, Y.5, S.43, (1.Kanun 1943).
- Çorumlu, Y. 1, S. 5, (5 Ağustos 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 8, (15 İkinciteşrin 1938).
- Çorumlu, Y. 1, S. 6, (15 Eylül 1938).
- Çorumlu, Y. 2, S.18, (1 Kanunusani 1940).
- Çorumlu, Y. 2, S. 18, (1 Kanunsani 1940).
- Çorumlu, Y. 3, S. 27, (1 İlk Teşrin 1940).
- Çorumlu, Y. 4, S. 30, (Birinci Teşrin 1941).
- Çorumlu, Y. 4, S. 33, (1 İkinci Teşrin 1942).
- Çorumlu, Y. 4, S. 28, (1 Ağustos 1941).

Çorumlu, Y. 6, S.51, (1 Ağustos 1944).

Çorumlu, Y.1, S. 7, (29 Birinci Teşrin 1938).

Dağlıoğlu, Hikmet Turan, “Dil Bayramı”, Çorumlu, Y. 1, C. 1, S. 7, (29 I. Teşrin 1938).

Dağlıoğlu, Hikmet Turhan, “Atama Ağıt”, Çorumlu, Y. 1, S. 8, (15 II. Teşrin 1938).

Dedebaş, Ferit. “30 Ağustos”, Çorumlu, Y. 1, S. 40, (1 Eylül 1943).

Devellioğlu, Ferit (2003), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara.

Dinler, Z., (2001). Bölgesel İktisat, 5. Baskı, Ekin Kitabevi, Bursa.

Duman, Selçuk. (2008). Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi. Ankara: Berikan Yayınevi.

Durukan, H. (1987). Cumhuriyet Döneminde Halk Eğitimi ve Yönetimi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Düşünceleri İle Atatürk, (1999), (Derleyen: Arı İnan-Sadeleştiren: İsmet Parmaksızoğlu), TTK Yay., Ankara.

Eker, Şevket, “Aziz Şef Geldi”, Çorumlu, Y. 3, S. 26, (1 Eylül 1940).

Eker, Şevket, “Büyük İnönü ve Hayatı”, Çorumlu, Y. 3, S. 26, (1 Eylül 1940).

Eraslan, C. (2003), Yakın Dönem Türk Düşüncesinde Halkçılık, İstanbul

Ertekin, Eşref. “Çorumlu Maniler”, Çorumlu, Y. 1, S. 1, (15 Nisan 1938).

Ertekin, Eşref. “Çorumda Söylenen Bilmeceler”, Çorumlu, Y. 4, S. 30, (1 İkinci Teşrin 1941).

Ertekin, Eşref. “Çorumlu Maniler”, Çorumlu, Y. 4, S. 30, (1 Birinci Teşrin 1941).

Feyzioğlu, T. (1987), Atatürk ve Milliyetçilik, AAM, Ankara.

- Gediklioğlu, Ő., (1974). “Halkevlerinde Kyclk ve Halk Eğitimi”, Atatürk ve Halkevleri, TTK, Ankara.
- Grgn, Sevim, (1981). “Atatürk Dönemi Maliye Politikası”, Atatürk Döneminde Türkiye Ekonomisi Semineri, İstanbul.
- Gündoğan, Salim (1944). Kyclk ve Köy Davası Hakkında Bir Etüt, Aydın.
- Gündoğar, Muzaffer,(2009). orum Halkevi Yayın Organı orumlu Dergisi orumlu Dergisi Derlemesi, C. 1, Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, Çorum.
- Güner, A. O. (2005), “Bir Kültür Mensubiyetinin adı: Türkiye Cumhuriyeti”, ok Kültürlülük ve Türkiyelilik, Tek Ağaç Yay., Ankara.
- Hançerlioğlu, Orhan (1986), Toplum Bilim Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Ankara.
- Irmak, Sadi, (1989). “Atatrklğn İlkeleri, İnkılâpların Fikir Temelleri”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C. V, S. 15.
- İlgürel, Mücteba, (1981). “Millet Mektepleri”, Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağan, İstanbul.
- Kafadar, O., 1997. Türk Eğitim Düşüncesinde Batılılaşma, Vadi Yay., Ankara.
- Kansu, Nafi A. (1936). 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl alıştı. Ankara: Maarif Derleme Müdürlüğü.
- Karabekir, Kâzım, (2001). İktisat Esaslarımız –Hatıra ve Zabıtlarıyla 1923 İzmir İktisat Kongresi-, (Yay. Haz.: Orhan Hülagü-Ömer Hakan zalp), I. Baskı, İstanbul.
- Karadağ, Nurhan (1998). Halkevleri Tiyatro alışmaları, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Karaömerlioğlu, M. A. (2001), Tek Parti Döneminde Halkçılık”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, Kemalizm, C.2, İletişim Yayınları İstanbul.
- Karpat, K. H., (2007). Türkiye’de Siyasal Sistemin Evrimi, (Yay. Haz.: Esin Soğancılar), Ankara.

- Kaş, Hasan (2007). Isparta Halkevi Çalışmaları ve Ün Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kaya, Şükrü. (1936). 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı. Ankara: Maarif Derleme Müdürlüğü.
- Kaya, Y.K., (1981). İnsan Yetiştirme Düzenimiz, 3. Baskı, Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Döner Sermayesi yay., Ankara.
- Kazmaz, Süleyman, (1996). “Halkevleri ve Milli Kültür”, Türk Kültürü, S. 395.
- Keleş, Ruşen, (1990). Kentleşme Politikası, Ankara.
- Kızılcılık, S – Erdem Y. (1992), Açıklamalı Sosyoloji Terimleri Sözlüğü, Konya.
- Koçdemir, K. (2001), Küreselleşme, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Kongar, Emre (1981). Atatürk ve Devrim Kuramları, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.
- Kongar, Emre, (1989). Kültür Üzerine, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kongar, Emre, (2004). 21. Yüzyılda Türkiye, İstanbul.
- Koşay, Hamit, “Alacahöyük Müzesi”, Çorumlu, Y. 4, S. 34-35, (1 Şubat-Mart 1942).
- Köprülü, M. Fuad (1940). “Halkevlerinin İçtimâi Rolü”, Ülkü, C. XIV, S.84, (Şubat 1940).
- Köprülü, M. Fuat, “Halkevlerimizde Tarihi Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır”, Çorumlu, Y. 1, S. 12, (15 Mart 1939).
- Köseoğlu, Neşet “Halk Ağzından Atatürk”, Çorumlu, Y. 1,S. 6, (15 Eylül 1938).
- Köseoğlu, Neşet “Halk Ağzından Atatürk”, Çorumlu, Y. 1,S. 6, (15 Eylül 1938).
- Köseoğlu, Neşet “Kuşsar Kuşsaray Kuşören”, Çorumlu, Yıl 1, S. 6, (15 Eylül 1938).
- Köseoğlu, Neşet “Kuşsar Kuşsaray Kuşören”, Çorumlu, Yıl 1, S. 6, (15 Eylül 1938).

- Kösoğlu, N. (1992), Milli Kültür ve Kimlik, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Köstekçiöğlü, Süleyman, “Çorum Adı Üzerine İncelemeler”, Y. 1, C.1, S.6, (15 Eylül 1938).
- Mumcu, A. (1991), Atatürk’ün Kültür Anlayışında Vicdan ve Din Özgürlüğü’nün Yeri, AAM, Ankara.
- Öncül, Remzi. (2000), Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, İstanbul.
- Öz, E. (1992), Türkiye’de Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım(1923-1945), Gündoğan Yay, Ankara.
- Özbudun, E. (1992), 1921 Anayasası, Ankara 1992.
- Özer, İsmail (2010). Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır Halkevi Örneği, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara (Yayınlanmamış doktora tezi).
- Öztürkmen, Arzu. (1998). Türkiye’de Folklor ve Milliyetçilik, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Peker, Recep, (1933). “Ülkü Niçin Çıkıyor”, Ülkü, S. 1, (Şubat 1933).
- Sarınay, Yusuf. (2005), Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Selek, Sebahattin (2004). Anadolu İhtilali, C.2, Kastaş Yayınları, İstanbul.
- Selim Sırrı, (1933). “İtalya’da Halk ve Gençlik Teşkilatı”, Ülkü, C.1, S.3, (Nisan 1933).
- Söylevler 1932-1941, (1942). “Necip Ali Küçüka’nın Üç Söylevi”, Ankara, ss.99-121.
- Şakiroğlu, Mahmut H. (1996). “ Halkevi Dergileri ve Neşriyatı”, Kebikeç, II/3.
- Şimşek, Ali, (1986). “Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi” Çağdaş Eğitim Dergisi, S. 108.
- Şimşek, Safa. (2002), Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951, İstanbul.

- Tankaya, Recep Rahmi, “Milli Şair Mehmet Emin Yurdaku’a”, Çorumlu, S. 45 , (1 Şubat 1944).
- Tankaya, Recep Rahmi, “Sevgili Atam, Çorumlu, Y. 1, S . 9-10, (15 I. - II. Kanun 1939.
- Tanrıkulu, A. Kenan, (1986). Türkiye’nin Ekonomik Politikası, DPT Yay., Ankara.
- Tekeli İ - Gencay Ş. (1978), “Türkiye’de Halkçılık İdeolojisinin Evrimi”, Toplum ve Bilim, (Yaz-Güz 1978).
- Tombuş, Nazmi, “Dil İnkılâbı Savaşı”, Çorumlu, Y. 3, C. 2, S. 27, (1 İlk Teşrin 1940).
- Tombuş, Nazmi, “Çorumlular Sevgili Başbuğuna Kavuşurken”, Çorumlu, Yıl 3, S. 26, (1 Eylül 1940).
- Tongul, N. (2004). “Harf İnkılabı”, Atatürk Yolu, S.53-54, (Mayıs-Kasım 2004).
- Toprak, Z. (1977), “II. Meşrutiyet’te Solidarist Düşünce: Halkçılık”, Toplum ve Bilim, S.1.
- Tör, V. N., (1933). “Türk İktisadiyatının Erkan-ı Harbiye Dairesi: Ali İktisat Meclisi”, Kadro, C. 14, s. 12-17.
- Tuncer, Hüseyin vd., (1998). Türk Ocakları Tarihi Açıklamalı Kronoloji I (1912-1997), Ankara.
- Turan, Şerafettin (1999). Atatürk’ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar, TTK Yay., Ankara.
- Tünay, M. (1986), “Atatürk’ün Halkçılık İlkesi ve Çalışma Hayatı”, AAM Dergisi, C.II, (Mart 1986), Sayı 5’ten ayrı basım.
- Türkdoğan, O. (2005), Kemalist Sistem ve Sosyolojik Yapısı, İstanbul.
- Türkmen, İsmet (2009). “Halkevlerinin Türkiye’nin Sosyo-Kültürel Dönüşümündeki Yeri ve Kastamonu Halkevi Örneği”, 21. Yüzyılda Türkiye’de Sosyal Bilimler ve Toplum Sorunları Sempozyumu, (6-8 Mart 2009), Yalova.
- Ülken, H. Z. (1969), Sosyoloji Sözlüğü, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

- Ünal, Kemal (1940). “Halkevlerinin Çalışmasında Bazı Yeni Esaslar”, Ülkü, C.16, S.91.
- Ünsal, Lütfü, “Çorum’un Eski Çocuk Oyunlarından Hodak Oyunu Coş Oyunu”, Çorumlu, S. 44-45, (1 İkinci Kanun 1944).
- Ünsal, Lütfü, “Çorum’un Eski Çocuk Oyunlarından Naç Oyunu”, Çorumlu, S. 41, (1 Birinci Teşrin 1943).
- Velde, Hıfzı, “Sevr’den Lozan’a”, Çorumlu, S. 49-50, (1 Temmuz 1944).
- Yamaner, Şerafettin, (1994). Atatürkçü Düşüncede Ulusal Eğitim, İstanbul.
- Yaşar, Hakan, (2008). “Sinop Halkevi ve Faaliyetleri (1932–1951)”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Yaşar, Hakan, (2010). “Yurtdışında Bir Kültür Kurumu: Londra Halkevi”, Atatürk Yolu Dergisi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, S. 45, C. 12, Y. 23.
- Yüksel, A. H. (1989). “Atatürkçü Düşünce Sistemine Dayalı Toplumsal Kültür Anlayışı ve Kültürel İletişim”, Atatürk Yolu, S. 4, Ankara.
- Ziyaeddein Fahri, (1939). “Halkevlerinin Çalışmasına Dair”, Ülkü, C.13, S.73, (Mart 1939).

EKLER

EK 1: Çorumlu Dergisi 1938-1946 Yılları Arasında Çıkan Yazıların Yazar Adlarına Göre Tasnifi

No	Yazarın Soyadı ve Adı	Konu Başlığı	Dergi No:	Yayın Tarihi	Sayfa
1	AKTAN, Sıtkı	Osmancıklı Aşık ve Şair Kadir Uslu	33	1 Ocak 1942	24-26
		Osmancıklı Aşık ve Şair Kadir Uslu	34/35	1 Şubat/Mart 1942	9-15
		Istrap (Şiir) Oğlumun Düğünü	34/35	1 Şubat/Mart 1942	32
2	ALTÖĞ, Salim	Oğlumun Düğünü	32	1 İlk Kanun 941	24-26
3	ARINCI,Rıfret	Şeyh Muhittin Yavsi	18	1 Mart 1940	5-7
		Ebussuud Efendi	20	1 Nisan 1940	21-24
		Ebussuud Efendi	21	1 Nisan 1940	7-13
		Ebussuud Efendi	22	1 Mayıs 1940	7-14
		Ebussuud Efendi	23	1 Haziran 1940	5-7
		Arzda ve Yurdumuzda Zelzele Bölgeleri	29	1 Eylül 1941	15-21
		4	Aşık, Halil	Atatürk'e Ağıt (Şiir)	11
5	Aşık, Haydar	Atatürk	8	12. Teşrin 1938	31
		AşıkHaydar İstanbul'dan Samsun'a Gelirken Vapurun Fırtınaya Tutulduğu Zaman Söylediği Destan	11	15 Şubat 1939	24-27
		İnönü İçin (Şiir)	14	15 Mayıs 1939	25-26
		Necibe Destan (Şiir)	15	15 Haziran1939	19
6	Aşık, Kör Musa	Bir Destan	15	15 Haziran1939	20
7	Aşık, Sadık	Halkevleri Destanı	57	30 Mart 1946	22
8	Aşık, Fevzi	23 Nisan	22	1 Mayıs 1940	1-3
9	AYAN, Mediha	Çorumlu	28	1 Ağustos 1941	14-15
		Nasıl Bir Yolda Yürüyeceğiz	32	1 Birinci Kanun 1941	15-17
		Seçim Münasebetiyle Bir Konuşma	60	Temmuz 1946	1-8
10	BATUMLU, R..	Bir Milletın Tarihi Yalnız Mazisinin Hikâyesi Değil...	22	1 Mayıs 1940	4-6
11	BERKOL, Tevfik	Çorum'da Yıl Çıbanı	25	1 Ağustos 1940	5-8
		Çorum'da Yıl Çıbanı	26	1 Eylül 1940	25-26
		Çorum'da Yıl Çıbanı	27	İlik Teşrin 940	13-14
		Çorum'da Yıl Çıbanı	28	1 Ağustos 1941	22-25
		Çorum'da Yıl Çıbanı	30	1 İlk Teşrin 1941	22-24
		Çorum'da Yıl Çıbanı	31	1 ikinci Teşrin 1941	14-17
		Çorum'da Yıl Çıbanı	32	1 Birinci Kanun 1941	27-29
		Çorum'da Yıl Çıbanı	32	1 ikinci Kanun 1941	18-21
		Tenasüli Gizli Hastalıklar ismini Taşıyan Zührevi Hastalıklar	30	1 Birinci Teşrin 1941	28-30
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi	31	1 ikinci Teşrin 1941	22-25

		Taşıyan Gizli Hastalıklar			
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar	32- .	1 Birinci Kanun 1942	19-22
		Tenasüli Gizli Hastalıklar ismini Taşıyan Zührevi Hastalıklar	33	1 İkinci Kanun 1942	10-14
		Tenasüli Gizli Hastalıklar İsmi Taşıyan Zührevi Hastalıklar	34/35	1 Şubat/Mart 1942	21-25
		Uyuz Hastalığı ve Tedavisi	33	1 ikinci Kanun 1942	27-32
		Saçların Kepeklenmesi, Tedavisi	34/35	1 Şubat/Mart 1942	21-25
12	BEZİRCİ, Cevdet	Çorum'un Lise ve Sanat Okulu Derdi	29	1 Eylül 1941	1-2
		Mahalli Oyunlar	33	12. Kanun 942	1-3
		Çorum Köylerinde 23 Nisan Bayramı	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	1-5
13	BİLGİNER, Bedri	Çorumlu'yu Neden Çıkıyoruz	1	15 Nisan 1938	1
		Çorum'da Sıhhat Teşkilatı	4	15 Temmuz 938	1-11
14	BÜKÜLMEZ, Yaşar Nezih	Güller Diken Oldu (şiir)	40	1 Eylül 1943	23
		Şarkı (şiir)	41	1 Birinci Teşrin 1943	12
		Ölsem Diyorum (şiir)	41	1 Bilinci Teşrin 1943	12
		Şarkı (şiir)	.42	1 ikinci Teşrin 1943	7
		Hülyamın Sahillerinde (şiir)	43	1 Birinci Kanun 1943	9
		Gönül (şiir)	44	1 ikinci Kanun 1943	10
		Şarkı (şiir)	44	1 İkinci Kanun 1943	9
15	(BÜYÜK)ATAMAN, Macide	Şair Yaşar Nezih Bükülmezle Bir Görüşme	40	1 Eylül 1943	21-22
		Tarihte Bir Güneş	42	1 ikinci Teşrin 1943	31-32
		Töreye Bağlılık	43	1 ilk Kanun 1943	27-29
		Yabancıdan Türk'e Eş Olur mu?	45	1 Şubat 1944	17-19
		Yabancı Eşin Seciyeye Tesiri	46	1 Mart 1944	16-18
		Dilek	52	1 Şubat 1945	17-19
		Yigide Kılıç Köleye Kırbaç	53	1 Mart 1945	12-13
		Bir Anda Yüzyıllar	57	30 Mart 1946	1-2
		Mimar Sinan	58	1 Mayıs 1946	18-20
16	(BÜYÜK)ATAMAN, Ziya	Kız ve Erkek Sanat Okullarında ki Sergiler	39	1 Ağustos 1943	3-5
		Bizim Teslimimiz Parti Kaza Heyeti	44	1 ikinci Kanun 1944	1-2

		Toplantısından Duyuşlar			
		Çorum'u Yükselime ve Güzelleştirme Cemiyetini Selamlanz	45	1 Şubat 1944	1-2
		Lise İstiyoruz	46	1 Mart 1944	1-3
		23 Nisan	48	1 Mayıs 1944	1-2
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İctimai Temeller N Olmalıdır?	27	1 İlk Teşrin 940	15-17
		Birinci İnönü Zaferi	52	1 Şubat 1945	1-2
		ikinci İnönü	54	1 Nisan 1945	1-2
		23 Nisan	55	1 Mayıs 1945	1-2
		Halkevleri'nin H.Yıldönümü ...	56	24 Şubat 1946	1-2
		23 Nisan	58	Mayıs 1946	1-2
		19 Mayıs	59	Haziran 1946	1-2
17	CANIKLI Ali Paşa	Canikli Ali Paşa'nın Layihası	59	Haziran 1946	25-31
		Canikli Ali Paşa'nın Layihası	60	Temmuz 1946	17-24
		Canikli Ali Paşa'nın Layihası	61	Ağustos 1946	8-16
18	CANKAR, Y.Esat	Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi İctimai Temeller Ne olmalıdır.	23	1 Haziran 1940	17-20
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır?	24	1 Temmuz1940	9-12
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır?	25	1 Ağustos 1940	13-17
		Nişanlanma ve Evlenmede Mesut Olmak İçin Ruhi ve İctimai Temeller Ne Olmalıdır?	26	1 Eylül 1940	19-20
19	CEYHAN, İsmail	Odalar-Tekkeli Hoca Oğlu'nun Odası	38	1 Temmuz1943	12-16
		Ağaç Sevgisi ve İhmallerimiz	46	1 Mart 1944	11-13
		Türkçe Sözlük Eleştiri	9/50	1 Temmuz1944	11-13
		Köylerden İzlenimler Kavacık Köyü	51	1 Ağustos 1944	20-22
20	COŞKUN, Rüştü	inkisar (şiir)	23	1 Haziran 1940	10
		Radyoma (şiir)	33	1 İlkTeşrin1942	5
21	ÇAĞLAR, Behçet Kemal	Kul Mustafa'ya (şiir)	33	12. Kanunu1942	9
		Oyunlar (şiir)	56	24 Şubat 1946	-
22	ÇİĞDEMTEPE, Ömer	Dağlar (şiir)	55	1 Mayıs 1945	16

23	ÇORBACIOĞLU,Vahit	Pınar (şiir)	46	1 Mart 1944	10
		Deniz (şiir)	46	1 Mart 1944	10
ÇORUMLU ADIYLA VERDİĞİMİZ BU YAZILAR ADSIZ YAYINLANMIŞTIR.					
24	ÇORUMLU	Bayrağa ve İstiklâl Marşına Saygı	30	1 Birinci Teşrin 1941	1-4
		Cumhuriyetin 20.Yılında Duyuşlar	42	1 ikinci Teşrin 1943	1-2
		Cumhuriyetin 15.inci Yılı Dolayısıyla Yekbas	7	29 Birinci Teşrin 1938	33-34
		Çalışma Programımız ,	I	15 Nisan 1938	2
		Çorum Halkevi'nin Çalışma Programı	25	1 Ağustos 1940	25-27
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	1	15 Nisan 1938	31-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	3	15 Haziran 1938	31-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	4	15 Temmuz 1938	37-40
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	5	15 Ağustos 1938	29-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	6	15 Eylül 1938	30-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	7	29 Birinci Teşrin 1938	46-47
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	8	15 ikinci Teşrin 1938	32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	11	15 Şubat 1939	31-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	17	30 Birinci Teşrin 1938	31-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	18	1 ikinci Kanun 1940	28-31
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	19	1 Şubat 1940	30-31
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	20	1 Mart 1940	32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	26	1 Eylül 1940	32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	27	1 İlk Teşrin 1940	32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	28	1 Ağustos 1940	28-32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	29	1 Eylül 1940	32
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	33	1 İkinci Kanunu 1942	27
		Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	39	1 Ağustos 1943	23 28- 32

	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	40	1 Eylül 1943	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	41	1 Birinci Teşrin 1943	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	42	1 ikinci Teşrin 1943	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	43	1 Birinci Kanunul943	31-32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	44	1 ikinci Kanun 1944	31-32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	45	1 Şubat 1844	31-32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	48	1 Mayıs1944	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	51	1 Ağustos 1944	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	54	1 Nisan 1945	32
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	55	1 Mayıs 1945	24
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	56	24 Şubat 1946	23-25
	Çorum Havadisleri, Halkevi Haberleri. Halkevi Faaliyetleri	58	Mayıs 1946	24
	Çorum Vilayeti Sulama Vaziyeti Hakkında Verilmiş Rapordur.	15	15 Haziran 1939	14-18
	Çorum Vilayetinin İskilip Kazasına Bağlı Bayat Nahiyesi'ndeki Devlete Ait Toprakların Ziraat	21	1 Nisan 1940	3-5 .
	Çorum'da Dokumacılık	57	30 Mart 1946	23-34
	Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki Aneler	28	1 Ağustos 1941	5
	Halkevleri Dergilerinin Kadroları	17	30 Birinci Teşrin	2-6 2-6
	Halkevlerinin Musiki Çalışmaları	25	1 Ağustos 1940	1-2
	0 Ne Gündü	26	1 Eylül 1940	18
	Kısa Bir Tevakküftan Sonra	17	30 ikinci Teşrin 1939	1
	Kızılmak'tan Kuvvet İstihali ve Arazi Sulanması...	22	1 Mayıs 1940	15-16
	Lozan Barışı	51	1 Ağustos 1944	1
	13'üncü Yıldönümünü Kutlama	53	1 Mart 1945	14
	Sıtmaahlara Sağlık Öğütleri	54	1 Nisan 1945	3-5

		Sıtma Öğütleri	59	Haziran 1946	3-4
		Tekrar intişara Başlarken	28	1 Ağustos 1941	1
		Yeni İlbayımız	9/10	15 Birinci Kanun/ ikinci Kanun 1928	1
		Yer Depremi	43	1 Birinci Kanun 1943	30
25	ÇÖPLÜ, Fahri	Çorum'da Arıcılık An Sırlan An Sırlan	565758	24 Şubat 1946 Mart 1946	11-14
26	DAĞLIOĞLU, Güzide	Çorum Tarihine Dair Vesikalar	15	15 Haziran 1939	1-4
27	DAĞLIOĞLU, Hikmet Turhan	10. Asırda Çorum	3	15 Haziran 1938	25-26
		10. Asırda Çorum	5	5 Ağustos 1938.	3-5
		10. Asırda Çorum	6	15 Eylül 1938	5-6
		10. Asırda Çorum	7	29 Birinci Teşrin 1938	11-15
		10. Asırda Çorum	8	152. Teşrin 1938	12-15
		10. Asırda Çorum	9/10	15 1.2. Kanun 1939	9-4
		10. Asırda Çorum	11	15 Şubat 1939	1-3
		10. Asırda Çorum	12	15 Mart 1939	12-16
		10. Asırda Çorum	13	15 Nisan 1939	8-12
		10. Asırda Çorum	14	15 Mayıs 1939	1-4
		10. Asırda Çorum	17	30 Birinci Teşrin 1939	15-18
		10. Asırda Çorum	20	1 Mart 1940	10-12
		Dil Bayramı	7	29 Birinci Teşrin 1938	4-6
		Atama Ağıt	8	15 ikinci Teşrin 1938	1
		Çorum Tarihi Hakkında	13	15 Nisan 1939	2-5
		Hazine-i Evrak Vesikalarına göre 10. asırda Çorum	16	15 Temmuz 1939	
		Çorum Tarihine Ait Vesikalar	18	1 ikinci Kanun 1940	2-4
		Çorum Tarihine Ait Vesikalar	21	1 Nisan 1940	14-16
		Çorum'da Aşiret Meseleleri ve Bunların Mali Vaziyetleri	19	1 Şubat 1940	6-8
		Hicri On birinci Asırda Çorum	28	1 Ağustos 1941	2-3
		Hicri On birinci Asırda Çorum	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	6-11
		Hazine-i Evkafın Maarif Kısımında Çorum'a Ait Vesikalar	29	1 Eylül 1941	3-5
		Defter-i Hakanilere Göre 10-Asr-ı Hicride Çorum	31	1 ikinci Teşrin 1941	4-8
		11. Asra Ait Çorum Vesikaları	31	1 ikinci Teşrin 1941	4-8

		Çorum Vilayetine Mülki Taksimatına Tarihi Kısa Bir Bakış	32	1 Birinci Kanun 1941	9-10
		Çorum Vilayetine Mülki Taksimatına Tarihi Kısa Bir Bakış	33	1 ikinci Kanun 1942	4-8
28	DEDEBAŞ, Ferit	Demedim mi (şiir)	28	1 Ağustos 1941'	21
		Sabreyledim (şiir)	29	1 Eylül 1941	22
		Çoru m'un Köy Düğünü	28	1 Ağustos 1941	8-13
		Çorum'un Köy Düğünü	29	1 Eylül 1941	23-25'
		inkılâp Ayı Temmuz	28	1 Ağustos 1941	16
		30 Ağustos	40	1 Eylül 1943	1-2
		Taaddüdü Zevecata	40	1 Eylül 1943	17-20
		Partimiz	41	1 Birinci Teşrin 1943	3-5
29	DEMİREL, Kemal	Cem Toplantısı, Bunun Halk Şairleri Üzerindeki Tesiri	31	1 ikinci Teşrin 1941	11-13
30	DİL, Sabri	Yeşil Çorum'dan (şiir)	27	1 İlk Teşrin 1940	12
		Yeşil Çorum (şiir)	30	1 Birinci Teşrin 1941	11-13
		Çorumlu'dan (şiir)	33	1 İkinci Teşrin 1942	17
		Çorum Halayı (şiir)	38	1 Temmuz 1943	10-11
31	DİLMEN	Dil Köşesi: Görüşler	43	1 Birinci Kanun 1943	25-26
32	DİNÇ, Celal	Çorum ve Çorumlu	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	27
33	DÖKMEN, Sabahat	Çorum Ağzı Fonetik Hassasiyeti Üzerine	31	1 İkinci Teşrin 1941	9-10
34	EGE, Cıdı	Halkevi Bir Çorum Gecesi Yaptı	36/37	1 Nisan/Mayıs 1941	20-22
35	EKER, Hamit	Ziraat Esaslarına Ait Türk Atasözleri	24	1 Temmuz 1940	14-17
36	EKER, Şevket	Aziz Şef Geldi	26	1 Eylül 1940	2
		Büyük İnönü ve Hayatı	26	1 Eylül 1940	6-11
37	ENGİN, 1. Haki	Özel Dilekçe (şiir)	54	1 Nisan 1945	20
38	ERCAN, H. Abdullah	Şiire Dair	32	1 Birinci Kanun 1941	13-14
		Halay (şiir)	32	1 Birinci Kanun 1941	23
		Halk Şiirine Dönüş	34/35	1 Şubat/Mart 1942	18-19
		Leyla (şiir)	34/35	1 Şubat/Mart 1942	20
39	ERCIYAŞ, Fazıl	Sıtma Hakkında	55	1 Mayıs 1945	3-7
		Verem Hakkında	58	Mayıs 1946	21-25
		Spor ve Cinsi Terbiye	59	Haziran 1946	9-11
40	ERİEKİN, Eşref	Çorumlu Maniler	•1	15 Nisan 1938	30

	Çorumlu Maniler	2	15 Mavis 1938	23-27
	Çorumlu Maniler	3	15 Haziran1938	17-14
	Çorumlu Maniler	4	15Temmuz938	17-23
	Çorumlu Maniler	5	15 Ağustos 938	24-28
	Çorumlu Maniler	6	15 Eylül 1938	24-29
	Çorumlu Maniler	8	15 ikinci Teşri 1938	7-11
	Çorumlu Maniler	9/10	15 ikinci Kanun 1939	29-32
	Çorumlu Maniler	11	15 Şubat 1939	19-21
	Çorumlu Maniler	12	15 Mart 1939	19-21
	Çorumlu Maniler	13	15 Nisan 1939	14-15
	Çorumlu Maniler	14	15 Mayıs 1939	19-21
	Çorumlu Maniler	15	15Haziran1939	29-31
	Çorumlu Maniler	16	15Temmuz939	16-19
	Çorumlu Maniler	17	30 Birinci Teşrin 1939	29-30
	Çorumlu Maniler	18	1 ikinci Kanun 1940	25-27
	Çorumlu Maniler	19	1 Şubat 1940	23-25
	Çorumlu Maniler	20	1 Mart 1940	28-31
	Çorumlu Maniler	21	1 Nisan 1940	17-20
	Çorumlu Maniler	22	1 Mayıs 1940	17-21
	Çorumlu Maniler	23	1 Haziran 1940	21-24
	Çorumlu Maniler	24	1 Temmuz 1940	21-27
	Çorumlu Maniler	25	1 Ağustos 1940	21-24
	Çorumlu Maniler	26	1 Eylül 1940	27-29
	Çorumlu Maniler	27	1 İlk Teşrin 1940	22-24
	Çorumlu Maniler	30	1 Birinci Teşrin 1941	25-27
	Çorumlu Maniler	31	1 ikinci Teşrin 1941	18-19
	Çorumlu Maniler	33	1 ikinci Kanun 1942	15-16
	Çorumlu Maniler	34/35	1 Şubat/Mart 1942	33-35
	Çorumlu Maniler	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	18-19
	Çorumlu Maniler	40	1 Eylül 1943	28-31
	Çorumlu Maniler	41	1 Birinci Teşrin 1943	31
	Çorumlu Maniler	42	1 İkinci Teşrin 1943	13-16
	Çorumlu Maniler	44	1 ikinci Kanun 1944	21-23
	Atalar Sözü	2	15 Mayıs 1938	35-38
	Çorumlu Kadifeoğlu	7	29 Birinci Teşrin 1938	17-28
	Kırşehirli Bir Şair	8	15 ikinci Teşrin 1938	16-25
	Çorum'da Toprağa Ait Atasözleri	12	15 Mart 1939	27-28
	Çorum'da Yüztük Oyunu, Sıra Gezme ve Sıraya Girme ve Söylenen Çığsaklar.	27	1 İlk Teşrin 1940	6-11
	Çorum'da Yüztük Oyunu, Şua Gezme ve Sıraya Girme ve Söylenen Çığsaklar.	28	1 Ağustos 1941	27
	Çorum'da Yüztük Oyunu, Sua Gezme ve Sıraya Girme ve Söylenen Çığsaklar.	29	1 Eylül 1941	26-27
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	30	1 İlk Teşrin 1941	31-32
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	31	1 ikinci Teşrin 1941	20-21
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	26-27
	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	38	1 Temmuz 1943	31-32

	Çorum'da Söylenen Bilmeceler	39	1 Ağustos 1943	20-22
	Çorum'da Hayvanata İzafe Ten Söylenen Atasözleri	34/35	1 Şubat/Mart 1942	28-31
	Çorum'da Söylenen Atasözleri	45	1 Şubat 1944	28-30
	Çorum'da Söylenen Atasözleri	51	1 Ağustos 1944	29-31
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	47	1 Nisan 1944	7-9
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	48	1 Mayıs 1944	8-10
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	49/50	1 Temmuz 1944	14-19
	Çorum Tarihinde Kadın Elbiseleri	51	1 Ağustos 1944	14-16
	Cönklerden Derlemeler	11	15 Şubat 1939	24-27
	Cönklerden Derlemeler	14	15 Mayıs 1939	27-32
	Cönklerden Derlemeler	16	15 Temmuz 1939	20-24 .
	Cönklerden Derlemeler	17	30 Birinci Teşrin 1939	26-28
	Cönklerden Derlemeler	19	1 Şubat 1940	17-19
	Cönklerden Derlemeler	20	1 Mart 1940	25-27
	Cönklerden Derlemeler	43	1 Birince Kanun 1943	14-21
	Cönklerden Derlemeler	44	1 ikinci Kanun 1944	24-30
	Cönklerden Derlemeler	45	1 Şubat 1944	20-27
	Cönklerden Derlemeler	46	1 Mart 1944	20-31
	Cönklerden Derlemeler	47	1 Nisan 1944	25-32
	Cönklerden Derlemeler	48	1 Mayıs 1944	25-31
	Cönklerden Derlemeler	49/50	1 Temmuz 1944	26-32
	Cönklerden Derlemeler	51	1 Ağustos 1944	17-22
	Cönklerden Derlemeler	52	1 Şubat 1945	20-24
	Cönklerden Derlemeler	53	1 Mart 1945	17-24
	Cönklerden Derlemeler	54	1 Nisan 1945	26-31
	Cönklerden Derlemeler	55	1 Mayıs 1945	17-23
	Cönklerden Derlemeler	57	30 Mart 1946	12-21
	Cönklerden Derlemeler	58	Mayıs 1946	8-17
	Cönklerden Derlemeler	59	Haziran 1946	17-24
	Cönklerden Derlemeler	60	Temmuz 1946	25-32
	Cönklerden Derlemeler	61	Ağustos 1946	25-32
	Halk Ağzından Derlemeler	34/35	1 Şubat/Mart 1942	36
	Yüz Yıl Önce Çorum'da Geçen Yürekler Acısı Bir Destan	56	24 Şubat 1946	6-10
	Çorum'un Göcenovacığı	56	24 Şubat 1946	15-22

		Köyünden Hâsan Oğlu Halil			
		Der Beyam Menakibi Ali Osman	59	Haziran 1946	12-16
		Der Beyam Menakibi Ali Osman	60	Temmuz 1946	9-16
		Der Beyam Menakibi Ali Osman	61	Ağustos 1946	17-24
		Sandal (şiiir)	47	1 Nisan 1944	11
		Yollar (şiiir)	47	1 Nisan 1944	12
		Köy Etütleri Sarim bey	47	1 Nisan 1944	15-16
		Köy Etütleri Sarim bey	48	1 Mayıs 1944	11-13
		Beraber (şiiir)	48	1 Mayıs 1944	14
		Türk Vicdanı (Cev. İhsan MADENOğLU)	18	1 İkinci Kanun 1940	17-20
		Hayata Dair Tahayyüller (Çev: İhsan MADENOğLU)	23	1 Haziran 1940	11-16
		Deli Dumrul'un Azrail'e Öfkelenmesi	54	1 Nisan 1945	12-13
		Ne Dersen Arlanmaz Utanmaz Felek (şiiir)	30	1 Birinci Teşrin 1941	14-16
		Deli Boran	5	15 Ağustos 1938	14-15
		Derviş Mehmet,	7	29 Birinci Teşrin 1938	20-24
		Yüz Yıl Önce Çorum'da Geçen Yürekler Acısı Bir Destan	56	24 şubat 1946	6-10
		Çorum'un Göcenovacığı Köyünden Haşan Oğlu Halil	56	24 şubat 1946	15-22
		Der Beyam Menakibi Ali Osman	59	Haziran 1946	12-16
		Der Beyam Menakibi Ali Osman	60	Temmuz 1946	9-16
		Der Beyam Menakibi Ali Osman	61	Ağustos 1946	17-24
41	ERTUZÜN, Enver	Sandal (şiiir)	47	1 Nisan 1944	11
		Yollar (şiiir)	47	1 Nisan 1944	12
		Köy Etütleri Sarim bey	47	1 Nisan 1944	15-16
		Köy Etütleri Sarim bey	48	1 Mayıs 1944	11-13
		Beraber (şiiir)	48	1 Mayıs 1944	14
42	FARRERE, Claude	Türk Vicdanı (Cev. İhsan MADENOğLU)	18	1 ikinci Kanun 1940	17-20
43	FRANCE, Anatoie	Hayata Dair Tahayyüller (Çev: İhsan MADENOğLU)	23	1 Haziran 1940	11-16
44	GOCUL, Bahri	Deli Dumrul'un Azrail'e Öfkelenmesi	54	1 Nisan 1945	12-13 '
45	GOOğÖRMEZ, Hasan	Ne Dersen Arlanmaz Utanmaz Felek (şiiir)	30	1 Birinci Teşrin 1941	14-16
46	GÜREL, Ziya	Deli Boran	5	15 Ağustos 1938	14-15
47	İNÖNÜ, İsmet	Seçme Sözlür	26	1 Eylül 1940	13-17

48	KANSU, Ceyhun Atıf	Halay	56	24 Şubat 1946	23-24
49	KARAMUK, Hayri	Çorum'da Yağmursuzluk ve Halktaki Ananeler	28	1 Ağustos 1941	6-7
		Çorum'da Yerli Sanatlar	29	1 Eylül 1941	6-7
50	KAYIŞ, Bahri	Dua (şiir)	28	1 Ağustos 1941	26
51	KOBAK, Afet	Yeni Şairlerimizle Hasbıhal veyahut Şiirde inkılâp	30	1 Birinci Teşrin 1941	18-21
		Tesis	38	1 Temmuz 1943	17-19
		Tesis	39	1 Ağustos 1943	15-19
52	KOÇAK, Ş-Halit	Çorum'da Eski Nişan Adetleri	2	15 Mayıs 1938	17-22
		Çorumda Eski Nişan Adetleri	3	15 Haziran 1938	7-13
		Çorumda Eski Nişan Adetleri	4	15 Temmuz 1938	13-16
		Zirai Bakımdan Çorum İklim Hususiyetleri	2	15 Mayıs 1938	31-34
		Zirai Bakımdan Çorum İklim Hususiyetleri	4	15 Temmuz 1938	24-28
		Zirai Bakımdan Çorum İklim Hususiyetleri	5	15 Ağustos 1938	16-18
		Ceyhuni ve Çırakları	6	15 Eylül 1938	9-14
		Ceyhuni ve Çırakları	7	29 Birinci Teşrin 1938	16-19
53	KOŞAY, Hamit Zübeyr	Alacahöyük Müzesi	34/35	1 Şubat/Mart 1942	1-4
54	KÖKEN, Rahmi	Çorum Vilayetine Ait Bir Tetkik Rapordan	19	1 Şubat 1940	1-5
		Çorum Vilayetine Ait Bir Tetkik Rapordan	20	1 Mart 1940	3-7
55	KÖPRÜLÜ, M Fuat	Halkevlerimizde Tarihi Araştırmalar Nasıl Yapılmalıdır.	12	15 Mart 1939	1-6
56	KÖSEMİHAL, Mahmut Ragıp	Çorum Folklorunun Derlemek Meselesi	16	15 Temmuz 1939	1-6
57	KOSEOĞLU, Neşet	Osmancıklı Mehmet Paşa'nın İki Vakfiyesi	1	15 Nisan 1938	9-11
		Çorum Havalesinde Mamalı Aşireti ve Ömer Osman Pasalar	1	15 Nisan 1938	12-20
		Kul Mustafa ve Çorum'un Erliği	2	15 Mayıs 1938	5-16
		Çorum'da Beyler Çelebi ve Muzaffer Paşa Camii Minberi	3	15 Haziran 1938	3-6

	Çorum'da Cerit Aşireti	3	15 Haziran 1938	14-16
	Yer Adlan	3	15 Haziran 1938	27-30
	Yer Adlan	4	15 Temmuz 1938	32-36
	Yer Adlan	7	29 Birinci Teşrin 1938	42-45
	Şerafettin Mukbil Bey ve Mescidi İle Bir Yazma Kuran	4	15 Temmuz 1938	29-31 '
	Osmancık'ta Öç Kitabı	5	15 Ağustos 1938	10-13
	Yurtta Araştırmaları Kuşsar, Kuşsaray, Kuşören	6	15 Eylül 1938	34
	Yine Kul Mustafa	6	15 Eylül 1938	7-8
	Folklor Derlemelerinden Halk Ağzından Atatürk ve İki Ağıt	6	15 Eylül 1938 '	17-23
	Karahisar ve Temürlü'de Bir Gezi ve Toplanan Eski Paralar	7	29 Birinci Teşrin 1938	3741
	Karahisar Temürlü'de İlhanilere Ait Birkaç Sikke	8	15 İkinci Teşrin 1938	29-30
	Çorum'un 350 Yıl Evvelki İle Bugünkü Mahalle adlan ...	9/10	15 Birinci Kanun 38 15 İkinci Kanun 39	9-17 '
	Yeni Bulunan Gümüş Paralar	11	15 Şubat 1939	4-6
	Evliya Çelebiye Göre Çorum ve Havalisi	11	15 Şubat 1939	7-15
	Çorum Tarihinden Bir Yaprak; Çorum Sancak Beyi Karayazıcı	12	15 Mart 1939	7-11
	Çorumlu Gazi Beydilili	12	15 Mart 1939	17-18
	İkinci Yıla Girerken	13	15 Nisan 1939	1
	Evliya Çelebiye Göre İskilip	13	15 Nisan 1939	6-7
	Çorumlu Yeğen Paşa	13	15 Nisan 1939	13
	Köy Adlarına Göre Araştırma	13	15 Mayıs 1939	16-18
	Tarihte Çorum Köyleri Abdalata	14.	15 Mayıs 1939	5-16
	Çorum'da Bir Defter Nazım	14	15 Mayıs 1939	17-18
	Tarihte Çorum Köyleri: Paşa köy ile ' Sakız Divanı	15	15 Haziran 1939	5-13
	Tarihte Çorum Köyleri: Ayaz, Türkler ve Bölgesi	16	15 Temmuz 1939	10-15
	Çorum'da Oğuz Boylan	43	1 Birinci Kanun 1943	3-8
	Çorum'da Oğuz Boylan	49/50	1 Temmuz 1943	8-12
	Çorum'da Dedesli Aşireti	44	1 Birinci Kanun 1944	3-8
	Yer Adlarının Önemi	45	1 Şubat 1944	9-14
	Elvan Çelebi	46	1 Mart 1944	3-9
	Elvan Çelebi	47	1 Nisan 1944	3-6

		Elvan Çelebi	48	1 Mayıs 1944	3-7
		Çorum'da Soyadları	51	Ağustos 1944	8-13
		Çorum'da Soyadları	52	1 Subat1944	3-8
58	KOSTEKÇIOĞU, Süleyman	Muzaffer Paşa Camii Minberi	4	15 Temmuz 1938	12
		Çorum Adı Üzerine	6	15 Eylül 1938	15-16
		Yıldırım Beyazıt Kadı Burhanettin Ahmet'in Çorum'da ki Muharebeleri	20	1 Mart 1940	8-9
59	KUTLUK, Nurettin	Çorum'un Baş Hastalığı	47	1 Nisan 1944	10
		Uyuz (Gale)	51	1 Ağustos 1944	25
		Kızılırmak (şiir)	51	1 Ağustos 1944	26
60	KÜNÜÇEN, Remzi	Sonbahar (şiir)	51	1 Ağustos 1944	27
		Gönül (şiir)	51	1 Ağustos 1944	27
		Zafer (şiir)	51	1 Ağustos 1944	28
61	LAHNE.	Çorum'un Jeolojik Vaziyeti Hakkında Muhtıra	24	1 Temmuz 1944	3-4
62	LEBLEBİCİ, Sadi	Çorum'un Halay Oyunu, Arzi Türküsü	1	15 Nisan 1938	21-24
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Haydi Combam	5	15 Ağustos 1938	22-23
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Bir Güzelleme Ördek	7	29 Birinci Teşrin 1938	29-32
		Halk Türküsü Derlemeleri, Güzelleme, Coştum, Anam Anam	9/10	15 Birinci Kanun/ İkinci Kanun 1939	18-23
		Çorum'un Halk Oyunlarından: Mendil, Güzeller, oy oy oy	11	15 Şubat 1939	16-19
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Akkoyun, Oydah, Ördek, Güzelleme	12	15 Mart 1939	22-26
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Zil, Gesi Bağlan	14	1 Mayıs 1939	22-24
		Çorum'un Halk Türkülerinden, Minnik Kuş	54	1 Nisan 1945	18-19
63	MİYAK, Bahri	Bedri Rahmi Eyüboğlu İle Bir Sanat Konuşması	38	1 Temmuz 1943	20-23
		Zakkum Çiçekleri (Mazlum Kenan Köstekçi'nin Kitabının tanıtımı)	39	1 Ağustos 1943	29-31
		Acı Kaybın Yıldönümü	43	1 Birinci Kanun 1943	1-2
		Çorum Halk Şairlerinden Recep	44	1 İkinci Teşrin 1944	13-20

		Rahmi Tankaya			
		Yurt Büyük Kullarından Birini Gaip Etti	45	1 Şubat 1944	3-5
		Geçmişte Mart	47	1 Nisan 1944	1-2
		Halkevleri: Ülkü, Birlik ve Kardeşlik Kaynağıdır	53	1 Mart 1945	1-3
		Kıskançlık	54	1 Nisan 1945	14-17
		Kıskançlık	55	1 Mayıs 1944	8-11
64	ONSUN, Kemal	Musikimizde inkılâp Nasıl Olmalı	31	1 Birinci Teşrin 1941	28-32
		Muasır Ahlakın Menşei Üzerine Bir Tetkik	41	1 Birinci Teşrin 1943	13-17
		Muasır Ahlakın Menşei Üzerine Bir Tetkik	42	1 ikinci Teşrin 1943	8-12
		Muasır Ahlatan Menşei Üzerine Bir Tetkik	43	1 Birinci Kanun 1943	10-13
65	ORAL, Muammer	Buğu (Şükrü Enis Regü'nün Kitabının Tanıtımı)	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	25-56
66	ÖZKAN Adil	Yara ve Tedavi	28	1 Ağustos 1941	17-20
67	ÖZKAN, Semih	Dava ve Cezanın Sükutu	29	1 Eylül 1941	8-14
68	SABUNCUOGU, İhsan	Mustafa Vazih Çorumlu'dur	9/10	151. Kanun/2. Kanun 1939	5-8
		Hesap Veriyoruz	11	15 Şubat 1939	28-30
		Hesap Veriyoruz	12	15 Mart 1939	29-32
		. Hesap Veriyoruz	13	15 Nisan 1939	19-21
		Mustafa Vazih	13	15 Nisan 1939	22-28
		Çoru m'da Benimsenen Bazı Kelimeler	30	1 Birinci Teşrin 1941	6-7
		Çorum'da Benimsenen Bazı Kelimeler	34/35	1 Şubat7Mart 1942	5-8
		Çorum'da Maarif Hayatı	47	1 Nisan 1944	17-24
		Çorum'da Maarif Hayatı	48	1 Mayıs 1944	17-24
69	(SARİ) SÖZEN, Muzaffer	Çorum Halayı	17	30 Kasım 1939	
70	SAYIN, Kemal	Folklor ve Halkevleri	32	1 Birinci Kanun 1941	11-12
		Bu Gece (şiiir)	32	1 Birinci Kanun 1941	18
		Perişan (şiiir)	34/35	1 Şubat/Mart 1942	26-27

		Objektif Hukuk ve Sanat	36/37	1 Nisan/Mayıs 1942	12-13
71	SERTEL, Sabiha Zekeriya	Atatürk'ün Ölüsünü Bekleyen - Subaylar (Tan'dan)	8	15 ikinci Teşrin 1938	5-6
72	SIVACIOGLU	Yolculuk (şiir)	47	1 Nisan 1944	14
		Akşam (şiir)	47	1 Nisan 1944	14
		Bahar (şiir)	48	1 Mayıs 1944	15
		Teselli (şiir)	48	1 Mayıs 1944	16
		En Güzel Şiir	49/50	1 Temmuz 944	13
		Semai	49/50	1 Temmuz 944	13
73	ŞAMLI, Necmi	Türkiye Nüfus Yoğunluğu Bölgeleri ve Çorum'un Yeri	59	Haziran 1946	5-8
		14. Dil Bayramı Dolayısıyla Bir Konuşuma	51	Ağustos 1946	1-7
74	TANKAYA, Recep Rahmi	Sevgili Atam (şiir)	9/10	15 1. Kanun/ 2. Kanun 1938	24-25
		Halk Dilinde Ağıt	18	1 ikinci Kanun 1940	22-24
		En Büyük Acı(şiir) Milli Şair Merhum Mehmet Emin Yurdakul'a	45	1 Şubat 1944	8
		San Çiğdem (şiir)	46	1 Mart 1944	18
		Türkler Eğt. Böl. Selam Abdalata Böl. Veda (şiir)	47	1 Nisan 1944	28
		23 Nisan (şiir)	49/50	1 Temmuz 1944	28
		Urlu Dağı	51	1 Ağustos 1944	23-24
75	TANYEL, Ruhi	Fidayda Türküsü ve Oyunu	2	15 Mayıs 1938	39-40
		Çorum'da Halk Şarkılarından Hürünlü	5	15 Ağustos 1938	19-20
76	TARIM, Cevat Hakkı	Kırşehirli, Şair İlhami Hakkında	9/10	15 1.Kanun1938 2 Kanun 1939	16-17
77	TERLEMEZOĞLU, Kemal	Çorum Halayına Dair	34/35	1 Şubat/Mart 1942	16-17
78	TOMBUŞ, İhsan	Sesler (şiir)	25	1 Ağustos 1940	12
		Hoş Geldin (şiir)	26	1 Eylül 1940	18
		Aslanın Hikayesi	56	24 Şubat 1946	26-28
79	TOMBUŞ,Nazım	16. Asırda Çorum İdari, Askeri Vaziyeti Hakkında Bazı Malumat	1	15 Nisan 1938	5-8

	Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından Çiğdem Eğlencesi Çorum'un Eski Çocuk Oyunlarından Top Oyunu	25	15 Mayıs 193815 Ağustos 1938	28-30 6-9
	Çorum'un Hürütü Oyunu	5	15 Ağustos 1938	20-21
	Çorum'un Asar Vergisi	7	29 Birinci Teşrin 1938	36-37
	Dil Bayramı, Bir Matem	17	30 Birinci Teşrin 1939	7-8
	Çorum'un Tarihte Karakteristik Vasıfları	17	30 Birinci Teşrin 1939	9-14
	Yeni Yıla Girerken	18	1 ikinci Teşrin 1940	1
	Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da	18	1 ikinci Teşrin 1940	8/16
	Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da	19	1 Şubat 1940	9-16
	Müverrih Ali ve Ahfadı Çorum'da	20	1 Mart 1940	13-20
	Eski Çocuk Eğlence ve Oyunlarından Aşık Oyunu	19	1 Şubat 1940	26-29
	Anadolu İsyancıları	19	1 Şubat 1940	32
	Türk Milleti Aldanmaz	20	1 Mart 1940	1-2
	Medeniyet Anlayıştan	21	1 Nisan 1940	1-2
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	21	1 Nisan 1940	28-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	22	1 Mayıs 1940	27-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	23	1 Haziran 1940	30-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	24	1 Temmuz 1940	28-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	25	1 Ağustos 1940	28-32
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	26	1 Eylül 1940	30-31
	Danışmendname ve Mirkat-ül Cihat	27	1 İlk Teşrin 1940	25-31
	Türkmen Kızı	22	1 Mayıs 1940	25
	Muhit Dahiyi mi, Dahî Muhiti mi Yaradır?	23	1 Haziran 1940	1-4
	Yeni Hadiseler Karşısında Biz	24	1 Temmuz 1940	1-2
	Kadı Asker Çorumlu Alaettin Ali Efendi	24	1 Temmuz 1940	5-8
	Öğrenmek Aşkı Mektep İhtiyacı	25	1 Ağustos 1940	3-4
	30 Ağustos	26	1 Eylül 1940	1
	Çorumlular Sevgili Başbuğuna Kavuşurken	26	1 Eylül 1940	3-5
	Dil inkılâbı Savaşı	27	1 İlk Teşrin 1940	1-2
	Vesika izahları: Şifreli Bir Ferman	27	1 İlk Teşrin 1940	3-4

		Ahiler, İcazetnameler ve Fütüvvet Şeceresi	38	1 Temmuz 1943	3-9
		Altın Büyük Kurultay İntihallerından	39	1 Ağustos 1943	1-2
		Altın Büyük Kurultay İntihallerından	40	1 Eylül 1943	3-4
		Ahilik Nasıl Bir Teşkilattır	39	1 Ağustos 1943	6-10
		Ahiler, Ahiliğin Menşei	40	1 Eylül 1943	5-9
		Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	40	1 Eylül 1943	24-27
		Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	41	1 Birinci Teşrin 1943	28-30
		Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	42	1 İkinci Teşrin 1943	27-30
		Çorum'un Eski Yemek ve Matbahları	43	1 Birinci Kanun 1943	22-24
		Ahiler, Terim ve Törenler	41	1 Birinci Teşrin 1943	6-11
		Ahiler, Terim ve Törenler	42	1 İkinci Teşrin 1943	3-6
		Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Haşan Paşa	52	1 Şubat 1945	9-16
		Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Haşan Paşa	53	1 Mart 1945	4-11
		Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Haşan Paşa (Bir de Fotoğraf Eklenmiştir)	54	1 Nisan 1945	6-11
		Bektaşî Duaları	55	1 Mayıs 1945	12-15
		Kentimiz Niçin Çorum Diye Anılmıştır.	56	24 Şubat 1946	3-5
		Çorum'da Ahilik	57	30 Mart 1946	3-8
		Çorum'da Ahilik	58	Mayıs 1946	3-7
80	TOMBUŞ, Nushi	Koşma (şiir)	28	1 Ağustos 1941	4
81	TOMBUŞ, Şevket	Ağıt (şiir)	24	1 Ağustos 1940	13
82	TULU, A.	Çocuk Oyunlarından Hodak Oyunu	38	1 Temmuz 1943	27-29
		Nerelisiniz	38	1 Temmuz 1943	30
83	TUNCAY, İbrahim	Eğitmenli Okul ve Köy Kalkınması	31	1 İkinci Teşrin 1941	2-3
84	TUNCAY Osman	Köyde Eğitim Davamız	57	30 Mart 1943	9-14
85	TURGAY, HF.	Cumhuriyetimizin Tarihimize Verdiği Mühim Bir Kaynak Mülga Şer'îye Mahkeme Sicilleri	7	29 Birinci Teşrin 1938	7-10
86	UĞUR, Nuri	Çorumlu Hacı Haşan Paşa	36/37	1 Nisan 1942	14-17
		Zelzele	21	1 Nisan 1940	25-27.
		Çorum'un Osmanlılar Zamanındaki Durumu	30	1 Birinci Teşrin 1941	17
87	ULUBAY,	On beş Yıl İçin Cumhuriyet Şarkısı	7	29 Birinci Teşrin 1938	26

	Abdülbaki	(şiiir)			
88	ÜNSAL, Fahrettin	Cehrilik Yarenliği '	45	1 Şubat 1944	6-7
89	UNSAL, Lütfi	Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Naç Oyunu	41	1 Birinci Teşrin 1943	18-20
		Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Hodak Oyunu Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Coş Oyunu	4445	1 ikinci Kanun 1944 1 Şubat 1944	11-12 15-16
		Çorum'un Eski Çocuk Oyunları: Uzun Urgan Oyunu	.46	1 Mart 1944	14-15
		Kuşsaray Köyünden Derlenen Bilmeceler	53	1 Mart 1945	15-16
		Yerli Destanlar	54	1 Nisan 1945	21-25
90	VARAN, Abidin	Halkevlerinin Kuruluşundaki	1	15 Nisan 1938	3-4
		inkılâp Vazifeleri 19 Mayıs ve 23 Nisan	2	15 Mayıs 1938	1-4
		İnkılâp Vazifeleri 19 Mayıs ve 23 Nisan	3	15 Haziran 1938	1-2
		İnkılâp Vazifeleri 19 Mayıs ve 23 Nisan	5	15 Ağustos 1938	1-2
		Aklı Gözünde Olanlara	6	15 Eylül 1938	
		Cumhuriyetin 15 inci Yılında Çorum	7	29 Birinci Teşrin 1938	1-3
		Kaybın Akisleri	8	15 ikinci Teşrin 1938	2-4
91	VELİDEDEOĞLU Hıfzı Veldet	Sevr'den Lozan'a	49/50	1 Temmuz 1944	1-7
92	VOLTAİR	Cisim (Çev: İhsan Madanoğlu)	25	1 Ağustos 1940	9-11
93	YAKUP, Cevdet	Başbuğ	7	29 Birinci Teşrin 1938	25
		Çorum'a Ait Notlar, Çal kara Köyünde Soku Başı	8	15 ikinci Teşrin 1938	26-28

EK 2: Hürünü Türküsü Notaları (BCA, 490,01/1036,985,1.33.)

HÜRÜNÜ

Notaya alan
S. Seblehici

İki nü nü yar rum da hu nü nü hü nü nü
öl dum de Sü nü nü Sü nü nü Saz
Sü nü nü Saz Ta ki ver zil le rin hi ri nü
hi ri nu gel ye ter naz ey le
din ye ter Saz din ye ter Saz
Koda

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

28

Ek 3: Hürünü Türküsü Sözleri (BCA, 490,01/1036,985,1.35.)

CUMHURİYET ARŞİVİ
 Çerum : Hürünü oyunu : Güftesi

I
 Herke ekerler Arpayı
 Bizde severler körneyi
 Açık ağalar ertayı
 -
 Yeter naz eyledin yeter
 Şimdi heruzlar öter

Kara kuş uçar havada
 Yavrular oynar yuvada
 Issızımı kaldın burada
 -
 Yeter naz eyledin yeter
 Şimdi heruzlar öter

Avei gider iz üstüne
 Kiprik inmiş göz üstüne
 Sturmanmı diz üstüne
 -
 Yeter naz eyledin yeter
 Şimdi heruzlar öter

4
 Hürünü yavrum hürünü
 Öldüm sürünü sürünü
 Dakıver zill~~er~~in birini
 -
 Yeter naz eyledin yeter
 Şimdi heruzlar öter

5
 Sekisin yarım sekisin
 Bahçede bülbül şakısın
 Takıver zillerin ikisin
 -
 Yeter naz eyledin yeter
 Şimdi heruzlar öter

6
 Höçünü yavrum höçünü
 Yaylada gördüm höçünü
 Takıver zillerin üçünü
 -
 Yeter naz eyledin yeter
 Şimdi heruzlar öter

7
 Merdini yarım merdini
 Kim bilir kimin derdini
 Takıver zillerin dördünü
 -
 Yeter naz eyledin yeter
 Şimdi heruzlar öter

8
 Halkalım yarım halkalım
 Altun halkalar takalım
 Ayak, ayak üstüne *Kalkalım*
 -
 Yeter naz eyledin yeter
 Şimdi heruzlar öter

Ek 4: Hürünü Oyunu Figürleri

Resim 1: BCA, 490,01/1036,985,1,45.

Resim 2: BCA, 490,01/1036,985,1,39.

Resim 3: BCA, 490,01/1036,985,1,40.

Resim 4: BCA, 490,01/1036,985,1,41

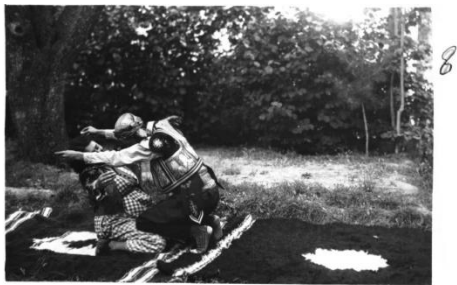
Resim 5: BCA, 490,01/1036,985,1,42.

Resim 6: BCA, 490,01/1036,985,1,43

Resim 7: BCA, 490,01/1036,985,1,44.

Resim 8: BCA, 490,01/1036,985,1,46.

Ek 5: Çorum Halkevi Başkanlarından Nazmi Tombuş (BCA, 490,01/1071,1104,1,21)

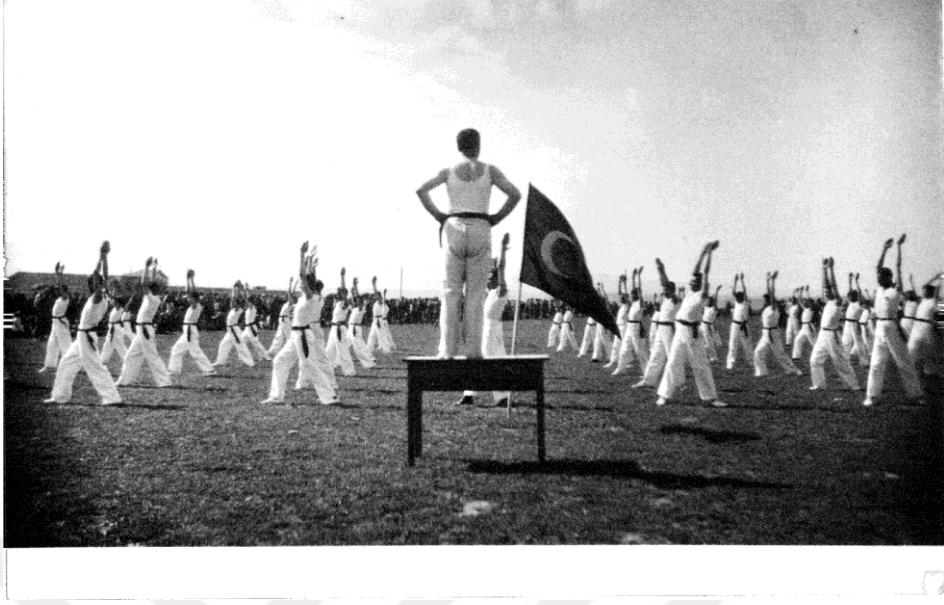

Ek 6: Çorum Halkevi Başkanlarından Hasan Ölçek

(BCA, 490,01/936,635,1,28.).

Ek 7: 5 19 Mayıs Çalışmaları (BCA, 490,01/1071,1104,1,29)

Ek 8: Köycülük Şubesi Faaliyetleri (BCA, 490,01/1071,1104,1,39.)

Ek 9: Köycülük Şubesi Faaliyetleri (BCA, 490,01/1071,1104,1,37.)

Ek 10: Halkevi Muayenehanesinde Köylünün muayenesi (BCA, 490,01/1071,1104,1,41.)

Ek 11: Çorum Halkevinde Kutlamalar ((BCA, 490,01/1071,1104,1,70.)

Ek 12: Çorum Halkevinde Kutlamalar ((BCA, 490,01/1071,1104,1,71.)

Ek 13: Çorum Halkevinde Kutlamalar ((BCA, 490,01/1071,1104,1,72.)

Ek 14: İsmet İnönü'nün Çorum'u Ziyareti (BCA, 490,01/1071,1104,1,49.)

Ek 15: Bisikletli Sporcular Geçit yaparken (BCA, 490,01/1071,1104,1,68)

Ek 16: Bando Takımının Gösterisi (BCA, 490,01/1071,1104,1,68)

Ek 17: Takımlar arasında Müsabakalar (BCA, 490,01/1071,1104,1,34.)

Ek 18: Temsil Şubesi'nin Tarih Utandı Piyesinden Bir Sahne (Çorumlu, Yıl 2, S. 20, 1 Mart 1940, Ekler.)

ÖZGEÇMİŞ

Betül TEKİNSOY, 1981 yılında Kayseri’de doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Kayseri’de tamamladı. 1999 yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümü kazandı.

Beş yıllık lisans eğitimini 2004’te tamamlayan Tekinsoy, 2005 yılında Konya Yunak Endüstri Meslek lisesine Tarih öğretmeni olarak atandı. Sırasıyla Yunak Endüstri Meslek Lisesi, Yunak Anadolu Lisesi, Iğın Ticaret Lisesi’nde çalıştı.

Tekinsoy, 2010 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı.

Halen Milli Eğitim Bakanlığı personeli olarak Tokat Endüstri Meslek Lisesi’nde Tarih Öğretmenliği vazifesini devam ettirmektedir.